UCHWAŁA NR XXXIII/301/2017
RADY GMINY NIEMCE

z dnia 7 września 2017 r.

w sprawie przyjęcia Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Niemce na lata 2016- 2020

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz. 446, z późn. zm.) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Niemce na lata 2016 - 2020, w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Niemce.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Gminy Niemce

Sławomir Mroczek

Gmina
Niemce

Załącznik nr 1
do uchwały Rady Gminy Niemce
nr XXXIII/301/2017
z dnia 7 września 2017r.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Niemce na lata 2016 - 2020

Niemce, wrzesień 2017

Dokument został opracowany w oparciu o Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 opracowane przez Ministra Rozwoju[1] oraz zgodnie z „Zasadami programowania, wdrażania i wsparcia rewitalizacji w województwie lubelskim".

[1]MR/H 2014-2020/20(2)08/2016

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE 8

2. POWIĄZANIE LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI GMINY 12

3. DIAGNOZA CZYNNIKÓW I ZJAWISK KRYZYSOWYCH W GMINIE NIEMCE ORAZ SKALA I CHARAKTER POTRZEB REWITALIZACYJNYCH 27

3.1. Położenie i podział administracyjny 27

3.2. Identyfikacja głównych problemów gminy Niemce 29

3.3. Skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych gminy Niemce 32

4. ZASIĘGI PRZESTRZENNE OBSZARU REWITALIZACJI (PRZESTRZENNA ANALIZA WIELOKRYTERIALNA GMINY) 33

4.1. Metodologia wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji 33

4.2. Delimitacja obszaru zdegradowanego – analiza wielokryterialna (wskaźnikowa) 35

4.3. Delimitacja obszaru rewitalizacji 65

5. WIZJA STANU OBSZARU PO PRZEPROWADZENIU DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH 80

6. CELE REWITALIZACJI I KIERUNKI DZIAŁAŃ ODPOWIADAJĄCE ZIDENTYFIKOWANYM POTRZEBOM REWITALIZACYJNYM SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ 81

7. LISTA PLANOWANYCH, PODSTAWOWYCH PROJEKTÓW I PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH 91

8. CHARAKTERYSTYKA POZOSTAŁYCH RODZAJÓW PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH REALIZUJĄCYCH KIERUNKI DZIAŁAŃ, MAJĄCYCH NA CELU ELIMINACJĘ LUB OGRANICZENIE NEGATYWNYCH ZJAWISK POWODUJĄCYCH SYTUACJĘ KRYZYSOWĄ 110

9. MECHANIZMY ZAPEWNIENIA KOMPLEMENTARNOŚCI MIĘDZY POSZCZEGÓLNYMI PROJEKTAMI/ PRZEDSIĘWZIĘCIAMI REWITALIZACYJNYMI ORAZ POMIĘDZY DZIAŁANIAMI RÓŻNYCH PODMIOTÓW I FUNDUSZY NA OBSZARZE GMINY 113

10. INDYKATYWNE RAMY FINANSOWE PROJEKTÓW I PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH 118

11. MECHANIZMY WŁĄCZENIA MIESZKAŃCÓW, PRZEDSIĘBIORCÓW I INNYCH PODMIOTÓW I GRUP AKTYWNYCH NA TERENIE GMINY W PROCES REWITALIZACJI 130

12. SYSTEM REALIZACJI (WDRAŻANIA) PROGRAMU REWITALIZACJI 144

12.1. System instytucjonalny i zarządzanie procesem rewitalizacji 144

12.2. System budowania i wspierania partnerstw 147

13. SYSTEM MONITORINGU I OCENY SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ I SYSTEM WPROWADZANIA MODYFIKACJI W REAKCJI NA ZMIANY W OTOCZENIU PROGRAMU 148

13.1. Monitorowanie efektów działań rewitalizacyjnych 148

13.2. Zasady, tryb i metody przeprowadzenia ewaluacji 158
13.3. Zasady i tryb aktualizacji programu 159
14. PROCES STRATEGICZNEJ OCENY ODDZIAŁYWANIA PROGRAMU NA ŚRODOWISKO ...161
15. ZAŁĄCZNIK NR 1. diagnoza społeczno – ekonomiczna gminy Niemce.....162
15.1. Sfera społeczna 162
15.2. Sfera gospodarcza.....197
15.3. Sfera środowiskowa.....216
15.4. Sfera przestrzenno – funkcjonalna 226
15.5. Sfera techniczna.....256

DEFINICJE KLUCZOWYCH POJĘĆ[2]

Rewitalizacja

– kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji. Rewitalizacja zakłada optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmacnianie jego lokalnych potencjałów (w tym także kulturowych) i jest procesem wieloletnim, prowadzonym przez interesariuszy (m.in. przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, właścicieli nieruchomości, organy władzy publicznej, etc.) tego procesu, w tym przede wszystkim we współpracy z lokalną społecznością. Działania służące wspieraniu procesów rewitalizacji prowadzone są w sposób spójny: wewnętrznie (poszczególne działania pomiędzy sobą) oraz zewnętrznie (z lokalnymi politykami sektorowymi, np. transportową, energetyczną, celami i kierunkami wynikającymi z dokumentów strategicznych i planistycznych). Rewitalizacja jest prowadzona zgodnie z zasadami zawartymi w Umowie Partnerstwa, a w szczególności z zasadami polityki przestrzennej zawartymi w rozdziale 1.5.4 Umowy.

Stan kryzysowy

– charakteryzuje obszary, na których skoncentrowane są negatywne zjawiska społeczne tj. bezrobocie, ubóstwo, przestępczość, niski poziom edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczający poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym oraz musi wystąpić przynajmniej jedno z wymienionych poniżej negatywnych zjawisk:

- gospodarczych – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw;
- środowiskowych – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska;
- przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych;
- technicznych – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

Skalę negatywnych zjawisk odzwierciedlają mierniki rozwoju opisujące powyższe sfery, które wskazują na niski poziom rozwoju lub dokumentują silną dynamikę

[2] Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020, Ministra Rozwoju z dnia 2 sierpnia 2016 r.

spadku poziomu rozwoju, w odniesieniu do wartości dla całej gminy. Obszar charakteryzujący się w/wym. kryteriami można wyznaczyć jako **obszar zdegradowany.**

Obszar zdegradowany

– to obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Może on być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic pod warunkiem stwierdzenia sytuacji kryzysowej na każdym z podobszarów.

Obszar rewitalizacji

– obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, o których mowa w pkt 2, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, lecz nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkałych przez więcej niż 30% mieszkańców gminy. W skład obszaru rewitalizacji mogą wejść obszary występowania problemów przestrzennych, takich jak tereny poprzemysłowe (w tym poportowe i powydobywcze), powojskowe lub pokolejowe, wyłącznie w przypadku, gdy przewidziane dla nich działania są ściśle powiązane z celami rewitalizacji dla danego obszaru rewitalizacji.

Program rewitalizacji

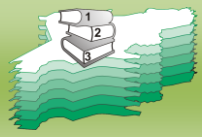

– inicjowany, opracowany i uchwalony przez radę gminy, na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. 2016 r. poz. 446, z późn. zm.), wieloletni program działań w sferze społecznej oraz gospodarczej lub przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej lub środowiskowej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji.

Projekt rewitalizacyjny

– projekt w rozumieniu art. 2 pkt 18 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020, wynikający z programu rewitalizacji, tj. zaplanowany w programie rewitalizacji i ukierunkowany na osiągnięcie jego celów albo logicznie powiązany z treścią i celami programu, zgłoszony do objęcia albo objęty współfinansowaniem UE z jednego z funduszy strukturalnych albo Funduszu Spójności w ramach programu operacyjnego. Wynikanie projektu rewitalizacyjnego z programu rewitalizacji oznacza zatem albo wskazanie (wymienienie) go wprost w programie rewitalizacji albo określenie go w ogólnym (zbiorczym) opisie innych, uzupełniających rodzajów działań rewitalizacyjnych.

Interesariusze rewitalizacji to:

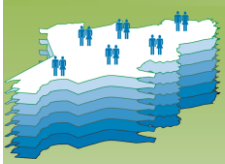

– mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczyści nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym

obszarze, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe i towarzystwa budownictwa społecznego;

- mieszkańcy gminy inni niż wymienieni powyżej;
- podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą;
- podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;
- jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne;
- organy władzy publicznej;
- podmioty, inne niż wymienione w pkt 6, realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa.

1. WPROWADZENIE

1.1. Kontekst oraz podstawa prawna opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji

Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie Programu Rewitalizacji.

Celem prowadzenia procesu rewitalizacji zdegradowanych i zmarginalizowanych obszarów wskazanych jako problemowe jest pobudzenie aktywności środowisk lokalnych, a także stymulowanie współpracy na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego oraz przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego w zagrożonych patologiami społecznymi obszarach. W swych założeniach działania naprawcze będą prowadziły do polepszenia jakości życia mieszkańców, w tym również zwiększenia ich szans na zatrudnienie. Ponadto umożliwią one trwałą odnowę obszaru, poprawę ładu przestrzennego, stanu środowiska i zabudowy poprzez zastosowanie wysokiej jakości rozwiązań architektonicznych i urbanistycznych. Przyczynią się również do podnoszenia atrakcyjności stref rozwojowych oraz pozwolą na odnowienie lub wzmocnienie atutów rozwojowych obszarów wiejskich. Rezultatem prowadzonych działań powinna być także zmiana wizerunku obszaru poddanego rewitalizacji, a co za tym idzie zwiększenie zainteresowania inwestorów tym obszarem.

Przygotowanie, koordynowanie i tworzenie warunków do prowadzenia rewitalizacji, a także jej prowadzenie w zakresie właściwości gminy, stanowią jej zadania własne.

Program rewitalizacji to inicjowany, opracowany i uchwalony przez radę gminy, na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (j.t. Dz. U. z 2016 r. poz. 446 z późn. zm.), wieloletni program działań w sferze społecznej oraz gospodarczej lub przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej lub środowiskowej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji.

Prace nad programem przebiegały w kilku etapach:

I. Opracowanie diagnozy stanu, w wyniku której wyłonione zostały obszary gminy, znajdujące się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, a także występowania negatywnych zjawisk gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych.

II. Konsultacje społeczne w celu sformułowania diagnozy stanu Gminy Niemce, wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, a także naboru propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

III. Wyznaczenie celów strategicznych i kierunków działań.

IV. Opracowanie „Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Niemce na lata 2016 - 2020” na podstawie przeprowadzonych analiz i wniosków zebranych w trakcie partycypacji społecznej, a także zgłoszonych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

V. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

Program został sporządzony z uwzględnieniem zasad planowania rewitalizacji, wskazanych w Wytycznych Ministra Rozwoju i dotyczących komplementarności w wymiarze przestrzennym, problemowym, proceduralno-instytucjonalnym, międzyokresowym oraz źródeł finansowania.

Prace związane z opracowaniem Lokalnego Programu Rewitalizacji dla gminy Niemce zostały zapoczątkowane Uchwałą Rady Gminy Nr XVIII/171/2016 z dnia 27 kwietnia 2016 roku w sprawie przystąpienia do opracowania „Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Niemce na lata 2016 – 2020".

Program został opracowany zgodnie z wymogami ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (j.t. Dz. U. z 2016 r. poz. 446 z późn. zm.) oraz z kierunkami i wytycznymi zawartymi w następujących dokumentach:

- ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz.U.2015 r., poz. 1777, z późn. zm.), zwana także w dalszej części dokumentu „ustawą",
- Wytyczne Ministra Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020, zwane także w dalszej części dokumentu „Wytycznymi",
- Zasady programowania, wdrażania i wsparcia rewitalizacji w województwie lubelskim.

Program Rewitalizacji jest dokumentem otwartym. Będzie on aktualizowany w zależności od potrzeb, inicjatyw społeczności lokalnej oraz uwarunkowań finansowych. Taka formuła dokumentu pozwala na swobodę w zakresie zgłaszania projektów do realizacji w ramach Programu.

1.2. Metodyka opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji

Zasady opracowania LPR

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Niemce opracowany został z wykorzystaniem modelu ekspercko-partycypacyjnego, polegającego na możliwie szerokim udziale wszystkich interesariuszy w pracach nad Programem, przy jednoczesnym zaangażowaniu ekspertów zewnętrznych, odpowiadających między innymi za zorganizowanie procesu konsultacji społecznych oraz przygotowanie końcowej wersji dokumentu. Przy opracowaniu LPR kierowano się następującymi zasadami, dzięki którym powstał dokument najlepiej odpowiadający na potrzeby rewitalizowanego obszaru i jego mieszkańców:

- partycypacja społeczna,
- kompleksowość, koncentracja, komplementarność,
- planowanie w oparciu o realnie możliwe do uzyskania środków.

Proces rewitalizacji w dokumencie został przedstawiony jako przedsięwzięcie całościowe (integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, gospodarki, przestrzeni, infrastruktury technicznej i środowiska), skoncentrowane terytorialnie i prowadzone we współpracy z lokalną społecznością, w sposób zaplanowany oraz zintegrowany. Rewitalizacja poprzez realizację spójnych i komplementarnych działań, jest kompleksowa, co prowadzi do zmian w różnych sferach życia mieszkańców: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej czy środowiskowej.

Partycypacja społeczna

Partycypacja społeczna jest nieodłącznym elementem procesu rewitalizacji i stanowi fundament wszelkich działań na każdym etapie tego procesu. Kluczowym elementem prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji było zapewnienie włączenia lokalnej społeczności w proces jego opracowania. Mieszkańcy gminy zostali włączeni w proces diagnozowania problemów, wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, określenia celów rewitalizacji oraz identyfikacji przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych. Niezbędne dla opracowania LPR było nawiązanie dialogu z szerokim kręgiem interesariuszy i przeprowadzanie transparentnego procesu konsultacji społecznych. Dzięki zapewnieniu wkładu społeczności lokalnej w opracowanie LPR będzie miała ona czynny wkład przy wdrażaniu i utrzymaniu przyjętych założeń. Partycypacja społeczna w ramach rozpoczętego procesu rewitalizacji opierała się na drabinie partycypacyjnej, mającej na celu nawiązanie kontaktu z interesariuszami procesu rewitalizacji:

- Informowanie:
  - strona internetowa Urzędu Gminy w Niemcach – informacje nt. opracowania, wdrażania i monitoringu LPR oraz dokumenty do konsultacji i ankiety (dotarcie do jak największej liczby mieszkańców, w tym osób młodych),
  - ogłoszenia w Urzędzie Gminy oraz w Ośrodku Pomocy Społecznej w Niemcach (dotarcie do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym).
- Konsultowanie (ankiety, badania, spotkania i uzgodnienia):
  - bezpośrednie spotkania z mieszkańcami,
  - ankietyzacja w formie papierowej i elektronicznej,
  - wyłożenie projektu LPR do publicznego wglądu wraz z możliwością wnoszenia uwag i propozycji projektów (na kartach projektów).

- Aktywne uczestnictwo zainteresowanych stron:
  - włączenie się interesariuszy w realizację działań rewitalizacyjnych.

Kompleksowość, koncentracja, komplementarność Lokalnego Programu Rewitalizacji

Program rewitalizacji ujmuje działania w sposób **kompleksowy** (z uwzględnieniem projektów rewitalizacyjnych współfinansowanych ze środków europejskich, w tym: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego oraz innych publicznych lub prywatnych) tak, aby nie pomijać aspektu społecznego, gospodarczego, środowiskowego, przestrzenno-funkcjonalnego i technicznego. Zaplanowane inwestycje nie są nastawione jedynie na szybki efekt poprawy estetyki przestrzeni, czy skupione tylko na działaniach remontowych i modernizacyjnych, które nie skutkują zmianami strukturalnymi na obszarze zdegradowanym. Lokalny Program Rewitalizacji złożony z wielu różnorodnych projektów jest konstrukcją warunkującą osiągnięcie kompleksowości interwencji. Projekty inwestycyjne oraz tzw. “miękkie” są wzajemnie powiązanie, jak również charakteryzują się synergią.

Podczas przygotowania dokumentu zastosowano zasadę **koncentracji**:

- terytorialnej przejawiającej się w tym, iż działania rewitalizacyjne skierowane są na obszar określony w diagnozie. LPR został skierowany do obszarów najbardziej potrzebujących pomocy, gdzie koncentracja problemów jest największa;
- tematycznej, która polegają na tym, że działania skupiają się na rozwiązaniu problemów, które według diagnozy najbardziej szkodzą obszarowi problemowemu. Koncentracja interwencji i konieczność hierarchizacji potrzeb powoduje, że LPR dotyczy obszaru zdegradowanego na obszarach wiejskich gminy, tj. tych, gdzie skala problemów i zjawisk kryzysowych jest największa.

Wymogiem koniecznym dla wspierania projektów rewitalizacyjnych jest zapewnienie ich **komplementarności** w różnych wymiarach:

- *Komplementarność przestrzenna* – na etapie tworzenia dokumentu wzięto pod uwagę wzajemne powiązania pomiędzy projektami rewitalizacyjnymi. Zapewnienie komplementarności przestrzennej projektów rewitalizacyjnych ma służyć temu, by program rewitalizacji efektywnie oddziaływał na cały dotknięty kryzysem obszar (a nie punktowo, w pojedynczych miejscach), a poszczególne projekty rewitalizacyjne wzajemnie się dopełniały przestrzennie oraz by zachodził między nimi efekt synergii. Celem zapewnienia komplementarności przestrzennej interwencji jest także to, by prowadzone działania nie skutkowały przenoszeniem problemów na inne obszary lub nie prowadziły do niepożądanych efektów społecznych takich jak segregacja społeczna i wykluczenie.
- *Komplementarność problemowa* oznacza konieczność realizacji projektów rewitalizacyjnych, które będą się wzajemnie dopełniały tematycznie, sprawiając, że program rewitalizacji będzie oddziaływał na obszar zdegradowany we wszystkich niezbędnych aspektach (społecznym, gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym i technicznym).
- *Komplementarność proceduralno-instytucjonalna* dotyczy takiego zaprojektowania systemu zarządzania programem rewitalizacji, który pozwoli na efektywne współdziałanie na jego rzecz różnych instytucji oraz wzajemne uzupełnianie się i spójność procedur.

- *Komplementarność międzyokresowa* – do chwili obecnej samorząd gminy nie posiadał Lokalnego Programu Rewitalizacji skupiającego się na zdefiniowanym w diagnozie obszarze zdegradowanym.
- *Komplementarność źródeł finansowania*, w kontekście polityki spójności 2014-2020 – projekty rewitalizacyjne, wynikające z programu rewitalizacji opierają się na konieczności umiejętnego uzupełniania i łączenia wsparcia ze środków m.in. Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) z wykluczeniem ryzyka podwójnego dofinansowania. Silna koordynacja i synergia projektów rewitalizacyjnych finansowanych szczególnie w ramach EFS i EFRR jest konieczna dla uzyskania korzystnych efektów dla obszaru zdegradowanego. Jednocześnie koordynacja środków programów operacyjnych ze środkami polityk i instrumentów krajowych jest konieczna dla realizacji zasady dodatkowości środków UE. Komplementarność finansowa oznacza zdolność łączenia prywatnych i publicznych źródeł finansowania, przy założeniu, że stymulowanie endogenicznych zdolności inwestycyjnych ma kluczowe znaczenie dla dynamiki pożądanych zmian.

Planowanie w oparciu o realnie możliwe do uzyskania środki

W związku z ograniczonymi środkami budżetowymi gminy Niemce, konieczne jest pozyskanie zewnętrznych źródeł finansowania przedsięwzięć ujętych w Lokalnym Programie Rewitalizacji. Przy programowaniu działań z udziałem środków zewnętrznych uwzględniono realne możliwości uzyskania dofinansowania z dostępnych funduszy. Uwzględniono również konieczność posiadania wkładu własnego do projektów. Ponieważ na etapie tworzenia LPR koszty projektów są szacunkami, to wobec tego plan finansowy programu jest z konieczności indykatywny. Jednocześnie podczas naboru projektów do LPR oraz jego aktualizacji o nowe przedsięwzięcia, potencjalni partnerzy procesu rewitalizacji zadeklarują zabezpieczenie wkładu własnego.

2. POWIĄZANIE LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI GMINY

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Niemce na lata 2016 – 2020 jest dokumentem o charakterze operacyjnym, którego podstawowym założeniem jest wyznaczenie ram dla skutecznej interwencji publicznej ukierunkowanej na wyznaczone obszary kryzysowe/ problemowe. Dokument ten identyfikuje cele pozwalające na zniwelowanie kluczowych deficytów obszarów problemowych, które w ramach polityki gospodarczej, społecznej i ekologicznej powinny korespondować z założeniami na poziomie lokalnym, regionalnym oraz krajowym. Wobec powyższego, należy podkreślić, iż niniejszy Program jest z jednej strony zgodny z podstawowymi dokumentami o charakterze planistycznym i programowym oraz z drugiej strony, tworzy płaszczyznę zgodności pomiędzy poszczególnymi dokumentami z różnych dziedzin funkcjonowania społeczności lokalnej i samorządu. Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Niemce na lata 2016 – 2020 jest komplementarny w swoich założeniach z dokumentami o charakterze programowym i strategicznym na szczeblu wspólnotowym, krajowym, regionalnym i lokalnym. Wprawdzie ani *ustawa z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji, jak i Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014 – 2020 Ministerstwa Rozwoju* nie obligują do badania zgodności projektu LPR z dokumentami na szczeblu wspólnotowym, krajowym i regionalnym, niemniej jednak autorzy projektu LPR byli zobowiązani podpisaną

umową do uwzględnienia tych dokumentów. Poniżej przedstawiono, w jaki sposób założenia LPR wpisują się w polityki obowiązujące na wskazanych obszarach.

2.1. Dokumenty strategiczne i planistyczne gminy Niemce

Strategia Rozwoju Gminy Niemce na lata 2015 – 2020 - Strategia rozwoju gminy jest dokumentem wyznaczającym najważniejsze kierunki rozwoju gminy Niemce w najbliższych latach. W sposób najbardziej generalny kierunki działań rozwojowych określa przyjęta misja rozwoju, która prowadzi do realizacji wizji *„Gmina Niemce – od gminy wiejskiej do gminy miejsko - wiejskiej*". Dokument wskazuje 4 zasadnicze obszary rozwoju gospodarczego tzw. Obszary Rozwojowe w ramach których zdefiniowane zostały cele strategiczne. Cele rewitalizacji określone w niniejszym dokumencie dla każdego z podobszaru rewitalizacji tj.:

Cel strategiczny podobszaru Niemce: Aktywizacja społeczna, gospodarcza i infrastrukturalna obszarów zagrożonych marginalizacją i włączenie ich w procesy rozwojowe

Cel strategiczny podobszaru Dys: Przekształcona, odnowiona i estetyczna przestrzeń tworzy warunki dla rozwoju społeczno – gospodarczego i godnego życia różnych pokoleń jego mieszkańców.

Cel strategiczny podobszaru Elizówka: Kreowanie funkcjonalnej i przyjaznej przestrzeni publicznej zapewniającej warunki do rozwoju oraz integracji społecznej i kulturowej mieszkańców.

Cel strategiczny podobszaru Baszki: Integracja społeczności lokalnej, racjonalne kształtowanie przestrzeni oraz zapewnienie dostępności do infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców

Cel strategiczny podobszaru Łagiewniki: Funkcjonalna, bezpieczna i estetyczna przestrzeń podobszaru rewitalizacji Łagiewniki służąca podniesieniu jakości życia mieszkańców oraz aktywizacja zawodowa i integracja osób wykluczonych społecznie

Cel strategiczny podobszaru Nasutów: Rozwój obszaru rewitalizacji poprzez niwelowanie negatywnych zjawisk społeczno – gospodarczych oraz funkcjonalno - przestrzennych.

są spójne z celami strategicznymi określonymi w Strategii, co szczegółowo przedstawia tabela nr 1.

Tabela 1. Powiązania Lokalnego Programu Rewitalizacji ze Strategią Rozwoju Gminy Niemce

Obszar Rozwojowy	*Cele strategiczne*	Obszar rewitalizacji					
		Niemce	Dys	Elizówka	Baszki	Łagiewniki	Nasutów
Społeczeństwo	***A.1.** Dostosowanie działalności placówek oświatowo-wychowawczych do potrzeb edukacyjnych dzieci i młodzieży oraz kadry nauczycielskiej*						x
	***A.2.** Popularyzowanie postaw obywatelskich i budowanie wzajemnych relacji*	x	x	x	x	x	x

	***A.3.** Rozwój kulturowy i fizyczny społeczeństwa oraz kształtowanie szacunku do dziedzictwa i tradycji*	***x***	***x***	***x***		***x***	
Infrastruktura i środowisko	***B.1.** Tworzenie komfortowych i bezpiecznych warunków mieszkaniowych*	**x**	***x***	***x***			***x***
	***B.2.** Kształtowanie przestrzeni publicznej i dbałość o nią*	**x**	***x***	***x***	***x***	***x***	***x***
	***B.3.** Rozwój infrastruktury technicznej*	**x**	***x***	***x***	***x***	***x***	***x***
Gospodarka	***C.1.** Tworzenie warunków instytucjonalnych i przestrzennych do rozwoju przedsiębiorczości*		***x***	***x***			***x***
	***C.2.** Rozwój sektora rolno-spożywczego*			***x***			
	***C.3.** Poprawa konkurencyjności prowadzenia działalności gospodarczej na terenie gminy*	**x**	***x***	***x***	***x***	***x***	***x***
Współpraca	***D.1.** Współpraca na rzecz rozwoju infrastruktury*	**x**	***x***				
	***D.2.** Współpraca z miastem Lublin w obszarze wymiany informacji oraz usług publicznych*						
	***D.3.** Współpraca z lokalnymi i ogólnokrajowymi inicjatywami samorządowymi*						***x***

Cele operacyjne strategii wpisują się w ogólne założenia rewitalizacji we wszystkich Obszarach Rozwojowych, gdyż dotyczą budowania solidnego kapitału gospodarczego i społecznego gminy poprzez podnoszenie kwalifikacji i rozwoju kompetencji społecznych i zawodowych mieszkańców, poprawy jakości usług społecznych i kulturowych, ożywienia gospodarczego, poprawy infrastruktury i zwiększenia poziomu bezpieczeństwa publicznego oraz rozwoju przedsiębiorczości i turystyki.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Niemce - Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Niemce na lata 2012 – 2020 jest jednym z dokumentów źródłowych dla opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Niemce. Cele LPR wpisują się w cel generalny jakim jest: *Poprawa warunków i jakości życia mieszkańców Gminy Niemce.* Realizacja celu głównego opiera się na realizacji 3 celów strategicznych tj.:

Cel Strategiczny I – Zapewnienie mieszkańcom Gminy Niemce równego dostępu do edukacji, kultury i sportu;

Cel Strategiczny II – Stworzenie warunków sprzyjających sprawnemu działaniu polityki społecznej w Gminie Niemce;

Cel Strategiczny III – Rozwój infrastruktury w Gminie Niemce.

Tabela 2. Powiązania Lokalnego Programu Rewitalizacji ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Niemce

obszar rewitalizacji	*Cele strategiczne LPR*	*Cele strategiczne Strategii*		
		I *Zapewnienie mieszkańcom Gminy Niemce równego dostępu do edukacji, kultury i sportu*	II *Stworzenie warunków sprzyjających sprawnemu działaniu polityki społecznej w Gminie Niemce*	III *Rozwój infrastruktury w Gminie Niemce*
Niemce	Aktywizacja społeczna, gospodarcza i infrastrukturalna obszarów zagrożonych marginalizacją i włączenie ich w procesy rozwojowe	x	x	x
Dys	Przekształcona, odnowiona i estetyczna przestrzeń tworzy warunki dla rozwoju społeczno – gospodarczego i godnego życia różnych pokoleń jego mieszkańców	x	x	x
Elizówka	Kreowanie funkcjonalnej i przyjaznej przestrzeni publicznej zapewniającej warunki do rozwoju oraz integracji społecznej i kulturowej mieszkańców	x	x	x
Baszki	*Integracja społeczności lokalnej, racjonalne kształtowanie przestrzeni oraz zapewnienie dostępności do infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców*	x	x	x
Łagiewniki	Funkcjonalna, bezpieczna i estetyczna przestrzeń podobszaru rewitalizacji Łagiewniki służąca podniesieniu jakości życia mieszkańców oraz aktywizacja zawodowa i integracja osób wykluczonych społecznie	x	x	x
Nasutów	Rozwój obszaru rewitalizacji poprzez niwelowanie negatywnych zjawisk społeczno – gospodarczych oraz funkcjonalno - przestrzennych	x	x	x

Wyznaczone cele rewitalizacji są spójne z celami Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, ponieważ koncentrują się przede wszystkim na poprawie jakości życia mieszkańców rewitalizowanego obszaru poprzez działania we wszystkich sferach: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Niemce - Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jest podstawowym

i obligatoryjnym dokumentem planistycznym na szczeblu lokalnym. Opisuje ono stan zagospodarowania przestrzeni, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego i wytycza kierunki prowadzenia polityki przestrzennej gminy. Cele i ustalenia przyjętych rozwiązań w studium definiują polityki przestrzenne przyszłego rozwoju, warunkując w ten sposób możliwości realizacji programów oraz polityk strategiczno-planistycznych w granicach administracyjnych gminy. Dlatego też cele i przedsięwzięcia niniejszego LPR muszą być komplementarne z zapisami studium.

Obowiązujące Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Niemce zostało przyjęte Uchwałą III/25/2002 Rady Gminy Niemce z dnia 31 grudnia 2002 roku., zmienione 7-krotnie w latach: 2003, 2007, 2010, 2011, 2023, 2014 oraz w 2017 roku – Uchwała Nr XXX/279/2017 Rady Gminy Niemce z dnia 19 maja 2017 roku, dostosowując zapisy dokumentu do obowiązujących przepisów prawnych zarówno ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, jak również przepisów odrębnych.

Realizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Niemce przyczyni się do osiągnięcia priorytetów zawartych w ustaleniach studium i planach miejscowych.

Cele rewitalizacji określone w niniejszym dokumencie dla poszczególnych podobszarów rewitalizacji są spójne z celami strategicznymi Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego, gdyż postulują rozwój przestrzeni w wymiarze funkcjonalnym, społecznym i gospodarczym.

Miejscowe Plany zagospodarowania przestrzennego gminy, które pokrywają w 100% powierzchnię gminy Niemce. W poniższej tabeli przedstawiono wykaz obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (mpzp) w gminie Niemce.

Tabela 3. Wykaz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obowiązujących na terenie gminy Niemce

Lp.	Tytuł planu	Nr uchwały
1.	I etap zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Niemce	Uchwała Rady Gminy Niemce nr XXXIV/236/98 z dnia 16 czerwca 1998 r.
2.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej „:Elizówka”	Uchwała Rady Gminy Niemce nr V/32/99 z dnia 29 stycznia 1999r.
3.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej „:Elizówka II” – etap I	Uchwała Rady Gminy Niemce nr XIII/79/99 z dnia 28 czerwca 1999r.
4.	Zmiany w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy Niemce	Uchwała Rady Gminy Niemce nr XV/86/99 z dnia 11 października 1999r.
5.	Zmiany w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy Niemce	Uchwała Rady Gminy Niemce nr XX/138/2000 z dnia 27 kwietnia 2000r.
6.	Zmiany w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy Niemce	Uchwała Rady Gminy Niemce nr XVII/299/2004 z dnia 12 stycznia 2004r.
7.	Zmiany w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy Niemce	Uchwała Rady Gminy Niemce nr XXIX/2433/04 z dnia 21 grudnia 2004r.
8.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Niemce w obszarze ośrodka gminnego	Uchwała Rady Gminy Niemce nr XXIX/434/04 z dnia 21 grudnia 2004r.

9.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Niemce obejmujących obszar działek o numerach ewidencyjnych: 103/117; 103/109; 103/115 w Elizówce oraz1089; 1088; 1087; 1086; 1085; 1084; 1083; 1082; 1068; 1067; 1066; 1069; 1172; 1161; 1180;1181/1; 1181/2; 1182/1; 1182/2; 1238; 1183; 1184; 1185; 1186; 1187; 1189; 1188; 1190. 1207 w Dysie	Uchwała Rady Gminy Niemce nr LIV/594/06 z dnia 28 września 2006r.
10.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Niemce	Uchwała Rady Gminy Niemce nr XIV/90/07 z dnia 28 września 2007 r.
11.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Niemce obejmująca obszar działek ewidencyjny 129 i 68/2 w Elizówce	Uchwała Rady Gminy Niemce nr XXIII/176/08 z dnia 14 maja 2008r.
12.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Niemce obejmująca obszar działek ewidencyjny 223/11 i 224 we wsi Kawka	Uchwała Rady Gminy Niemce nr XXVI/211/08 z dnia 05 listopada 2008r.
13.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Niemce w obszarze Ośrodka Gminnego obejmującego działkę nr ewidencyjny 13/4 w Niemcach	Uchwała Rady Gminy Niemce nr XXVI/212/08 z dnia 05 listopada 2008r.
14.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej „Elizówka II" – etap I oraz zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej „Elizówka III"	Uchwała Rady Gminy Niemce nr XXVI/213/08 z dnia 05 listopada 2008r.
15.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Niemce obejmująca obszar działek ewidencyjny 602/2 w Dysie	Uchwała Rady Gminy Niemce nr XLIII/317/10 z dnia 21 maja 2010r.
16.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Niemce – etap I	Uchwała Rady Gminy Niemce nr XVIII/158/2012 z dnia 24 maja 2012r.
17.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Niemce – etap II	Uchwała Rady Gminy Niemce nr XXIX/262/2013 z dnia 25 marca 2013 r,
18.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Niemce – etap II	Uchwała Rady Gminy Niemce nr III/24/2014 z dnia 19 grudnia 2014r.
19.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Niemce	Uchwała Rady Gminy Niemce nr IV/34/2015 z dnia 06 lutego 2015r.

Wszystkie przedsięwzięcia rewitalizacyjne realizujące cele Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Niemce na lata 2016-2020 wpisują się w ustalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego odpowiadającym miejscu realizacji przedsięwzięć.

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2017 – 2020 - Głównym celem Programu jest określenie działań, jakie gmina podejmuje w celu realizacji zadań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w szczególności poprzez promowanie oddziaływań profilaktycznych i wsparcia dla ofiar przemocy na każdym etapie ich powrotu do normalnego życia. Cel główny Programu**:** *Ochrona ofiar przemocy w rodzinie, przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zwiększenie skuteczności i dostępności przemocy dla rodzin, w których stosowana jest przemoc*.

Cele operacyjne:

1. Rozszerzenie oferty form pomocy i wsparcia dla osób uwikłanych w przemoc
2. Wysoka jakość i skuteczność udzielanej pomocy rodzinom doznającym przemocy
3. Edukacja społeczna i promocja postaw społecznych oraz działań wolnych od przemocy

Z uwagi na wielowymiarowość zjawiska przemocy w rodzinie przeciwdziałanie tej przemocy wymaga wieloaspektowego podejścia. Dlatego też cele rewitalizacji określone w niniejszym dokumencie są spójne z celami operacyjnymi Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w

Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie, gdyż postulują rozwój przestrzeni w wymiarze funkcjonalnym, społecznym i gospodarczym.

Strategia rozwoju powiatu lubelskiego na lata 2016-2022 z perspektywą do roku 2030 - dokument wskazuje priorytetowe obszary rozwoju, wśród których wymienia 3 główne priorytety rozwojowe:

Priorytet 1. Rozwinięty rynek pracy i sprawnie funkcjonująca gospodarka
Cele operacyjne:
1.1. Rozwój infrastruktury poprawiającej funkcjonowanie lokalnej gospodarki;
1.2. Poprawa efektywności sektora rolnego i przetwórczego;
1.3. Rozwój przedsiębiorczości pozarolniczej oraz samozatrudnienia;
1.4. Rozwój branży turystycznej w oparciu o zintegrowane produkty turystyczne.

Priorytet 2. Lepszy dostęp do infrastruktury i usług publicznych poprawiających jakość życia mieszkańców
Cele operacyjne:
2.1. Rozwój infrastruktury sprzyjającej ochronie środowiska naturalnego;
2.2. Poprawa dostępności do usług ochrony zdrowia i profilaktyki zdrowotnej;
2.3. Wzrost poziomu wykształcenia oraz jakości usług edukacyjnych w powiecie;
2.4. Wzrost dostępności do usług kultury, sportu oraz rekreacji;
2.5. Rozwój usług i inicjatyw na rzecz integracji społecznej.

Priorytet 3. Sprawna i przyjazna dla ludzi i biznesu administracja
Cele operacyjne:
3.1. Poprawa stanu bezpieczeństwa publicznego;
3.2. Poprawa jakości rządzenia w powiecie oraz cyfryzacja administracji;
3.3. Marketing gospodarczy.

Wyznaczone w Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Niemce cele koncentrują się na pięciu głównych obszarach: społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym i środowiskowym, a zatem wpisują się w powyższe priorytety rozwojowe..

Tabela 4. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Strategii Rozwoju Powiatu Lubelskiego na lata 2016-2022 do roku 2030 r. z celami Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Niemce na lata 2016-2020

cele rewitalizacji w poszczególnych podobszarach	**Priorytetowe obszary rozwoju**		
	Priorytet 1. Rozwinięty rynek pracy i sprawnie funkcjonująca gospodarka	**Priorytet 2.** Lepszy dostęp do infrastruktury i usług publicznych poprawiających jakość życia mieszkańców	**Priorytet 3.** Sprawna i przyjazna dla ludzi i biznesu administracja
Niemce - *Aktywizacja społeczna, gospodarcza i infrastrukturalna obszarów zagrożonych marginalizacją i włączenie ich w procesy rozwojowe*	x	x	
Dys - *Przekształcona, odnowiona i estetyczna przestrzeń tworzy warunki dla rozwoju społeczno – gospodarczego*	x	x	

i godnego życia różnych pokoleń jego mieszkańców			
Elizówka - *Kreowanie funkcjonalnej i przyjaznej przestrzeni publicznej zapewniającej warunki do rozwoju oraz integracji społecznej i kulturowej mieszkańców*	x	x	
Baszki - *Integracja społeczności lokalnej, racjonalne kształtowanie przestrzeni oraz zapewnienie dostępności do infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców*	x	x	
Łagiewniki - *Funkcjonalna, bezpieczna i estetyczna przestrzeń podobszaru rewitalizacji Łagiewniki służąca podniesieniu jakości życia mieszkańców oraz aktywizacja zawodowa i integracja osób wykluczonych społecznie*	x	x	
Nasutów - *Rozwój obszaru rewitalizacji poprzez niwelowanie negatywnych zjawisk społeczno – gospodarczych oraz funkcjonalno – przestrzennych*	x	x	

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2011 – 2016 dla powiatu lubelskiego - W dokumencie wskazano cele strategiczne i cele operacyjne odnoszące się do powiatu lubelskiego. Za główne cele strategiczne mające znaczenie w rozwiązywaniu problemów społecznych na terenie gminy Niemce należy przyjąć:

1. Zapewnienie odpowiedniego poziomu życia osobom/rodzinom nie mogącym samodzielnie prawidłowo funkcjonować w środowisku społecznym poprzez stałe lub doraźne wsparcie materialne i niematerialne;
2. Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych.

Biorąc pod uwagę wymienione wyżej dokumenty należy podkreślić, że Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Niemce w pełni wpisuje się w główne założenia dokumentów strategicznych gminy i jest spójny z celami zawartymi zarówno w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Niemce na lata 2012 – 2020, Strategią Rozwoju Gminy Niemce na lata 2015 – 2020" (SRL*)*. LPR jest spójny ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Niemce oraz miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego gminy, obowiązującymi na terenie gminy Niemce.

2.2. Regionalne dokumenty strategiczne

„Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do roku 2030" (SRWL) - Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Niemce jest spójny pod względem założonych celów i działań z wyznaczonymi w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego Obszarami Strategicznej Interwencji (OSI). Gmina Niemce w strukturze funkcjonalno – przestrzennej znajduje się w Lubelskim Obszarze Funkcjonalnym (LOF) uczestniczącym w procesie rozwojowym, którego terytorium wpisuje się w Lubelski Obszar Metropolitalny, stąd też wpisuje się w OSI pn. Lubelski Obszar Metropolitalny. Przyjęte cele rewitalizacji są spójne z

przewidzianym rodzajem interwencji dla tego obszaru, tj.: podnoszenia konkurencyjności, dążenia do rozwijania gospodarki niskoemisyjnej, usprawnienie i integrację systemów gospodarki komunalnej, rozwój instytucji nauki i kultury, rozwój i promocję turystyki, kompleksową rewitalizację, wspieranie rozwiązań integrujących przestrzeń w zakresie zagospodarowania przestrzennego.

Gmina Niemce wpisuje się także w OSI „Nowoczesna Wieś". Cele rewitalizacji wpisują się w interwencję dla tego OSI tj. wsparcie inicjatyw na rzecz edukacji i podnoszenia kompetencji rolników, wsparcie rozwoju zakładów przetwórstwa, uzupełnienie sieci dróg i wyposażenia w infrastrukturę komunalną oraz zaplecza sanitarnego, rozbudowę i modernizację infrastruktury elektroenergetycznej i gazowej w celu umożliwienia poboru zwiększonej ilości energii ze źródeł rozproszonych.

Zaplanowane działania w Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Niemce wpisują się w przyjęte strategiczne cele rozwoju regionu lubelskiego, których realizacji będą służyły działania samorządu tj.:

- wzmacnianie urbanizacji regionu;
- restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich;
- selektywne zwiększanie potencjału wiedzy, kwalifikacji, zaawansowania technologicznego, przedsiębiorczości i innowacyjności regionu;
- funkcjonalna przestrzennie, społeczna i kulturowa integracja regionu.

Dzięki realizacji celów strategicznych, zdefiniowanych dla poszczególnych obszarów rewitalizacji, LPR przyczyni się do osiągnięcia zamierzeń w poszczególnych celach strategicznych Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 r.).

Tabela 5. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 r.) a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Niemce na lata 2016-2020

cele rewitalizacji w poszczególnych podobszarach	**Strategiczne cele rozwoju regionu lubelskiego**			
	Cel strategiczny 1. Wzmacnianie urbanizacji regionu	**Cel strategiczny 2.** Restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich	**Cel strategiczny 3.** Selektywne zwiększanie potencjału wiedzy, kwalifikacji, zaawansowania technologicznego, przedsiębiorczości i innowacyjności regionu	**Cel strategiczny 4.** Funkcjonalna, przestrzenna, społeczna i kulturowa integracja regionu
Niemce - *Aktywizacja społeczna, gospodarcza i infrastrukturalna obszarów zagrożonych marginalizacją i włączenie ich w procesy rozwojowe*		x	x	x
Dys - *Przekształcona, odnowiona i estetyczna przestrzeń tworzy warunki dla rozwoju społeczno – gospodarczego i godnego życia różnych pokoleń jego*		x	x	x

mieszkańców				
Elizówka - *Kreowanie funkcjonalnej i przyjaznej przestrzeni publicznej zapewniającej warunki do rozwoju oraz integracji społecznej i kulturowej mieszkańców*		x	x	x
Baszki - *Integracja społeczności lokalnej, racjonalne kształtowanie przestrzeni oraz zapewnienie dostępności do infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców*				x
Łagiewniki - *Funkcjonalna, bezpieczna i estetyczna przestrzeń podobszaru rewitalizacji Łagiewniki służąca podniesieniu jakości życia mieszkańców oraz aktywizacja zawodowa i integracja osób wykluczonych społecznie*		x	x	x
Nasutów - *Rozwój obszaru rewitalizacji poprzez niwelowanie negatywnych zjawisk społeczno – gospodarczych oraz funkcjonalno – przestrzennych*		x	x	x

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego (PZPWL) - PZPWL jest dokumentem, który reguluje politykę przestrzenną w województwie lubelskim jest (dokument przyjęty przez Sejmik Województwa Lubelskiego Uchwałą NR XI/162/2015 w dniu 30.10.2015 r. i opublikowany w Dzienniku Urzędowym Województwa Lubelskiego w dniu 29.12.2015r. poz.5441). PZPWL określa zasady i kierunki kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu oraz działania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych stanowiąc formalną i merytoryczną płaszczyznę odniesienia dla podejmowanych decyzji przestrzennych. Jest to dokument komplementarny i spójny ze Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014 -2020 (z perspektywą do 2030 r.).

W PZPWL zostały wyznaczone obszary funkcjonalne (OF), jako tereny wskazane do integrowania działań przestrzennych zapewniających ich właściwe funkcjonowanie oraz możliwości rozwoju w dłuższej perspektywie. Gmina Niemce wpisuje się w:

Obszary funkcjonalne o znaczeniu ponadregionalnym

- :miejski obszar funkcjonalny ośrodka wojewódzkiego – którego celami rozwojowym są:
  - wzmocnienie funkcji metropolitalnych rdzenia LOM jako ośrodka polaryzacji wiedzy i innowacji,

- wzmocnienie powiązań funkcjonalno-przestrzennych ośrodków osadniczych LOM,
- krystalizowanie struktury przestrzennej LOM w kierunku jej optymalizacji funkcjonalnej.

- wiejski obszar funkcjonalny wymagający wsparcia procesów rozwojowych - celem rozwojowym jest wzmacnianie powiązań funkcjonalnych z lokalnymi ośrodkami rozwoju oraz stworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości związanej z produkcją rolną i wykorzystywaniem walorów środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego w turystyce;

Obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym

- rozwoju gospodarki żywnościowej (roślinnej rolniczej przestrzeni produkcyjnej) – gdzie priorytetem rozwojowym jest optymalne wykorzystanie potencjału produkcyjnego gleb oraz aktywizacja gospodarcza poprzez rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego. Wśród wiodących kierunków zagospodarowania wskazano:
  - produkcję roślinną,
  - rozwój bazy przetwórstwa rolno-spożywczego,
  - rozwój agroturystyki jako formy wzbogacenia funkcjonalnego obszarów wiejskich,
  - rozwój infrastruktury turystycznej (głównie szlaków turystycznych),
  - produkcję zdrowej żywności,
  - rozwój infrastruktury technicznej i transportowej.

Tabela 6. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Niemce na lata 2016-2020

cele rewitalizacji w poszczególnych podobszarach	**Priorytety rozwoju przestrzennego**	
	1.Wzmacnianie zewnętrznych powiązań sieciowych oraz poprawa spójności wewnątrzregionalnej w układzie przestrzennym i społeczno - gospodarczym	2. Wzrost konkurencyjności przestrzeni województwa pod względem atrakcyjności gospodarczej i warunków życia
Niemce - *Aktywizacja społeczna, gospodarcza i infrastrukturalna obszarów zagrożonych marginalizacją i włączenie ich w procesy rozwojowe*	x	x
Dys - *Przekształcona, odnowiona i estetyczna przestrzeń tworzy warunki dla rozwoju społeczno – gospodarczego i godnego życia różnych pokoleń jego mieszkańców*	x	x
Elizówka - *Kreowanie funkcjonalnej i przyjaznej przestrzeni publicznej zapewniającej warunki do rozwoju oraz integracji społecznej i kulturowej mieszkańców*	x	x
Baszki - *Integracja społeczności lokalnej, racjonalne kształtowanie przestrzeni oraz zapewnienie dostępności do infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców*	x	x

Łagiewniki - *Funkcjonalna, bezpieczna i estetyczna przestrzeń podobszaru rewitalizacji Łagiewniki służąca podniesieniu jakości życia mieszkańców oraz aktywizacja zawodowa i integracja osób wykluczonych społecznie*	x	x
Nasutów - *Rozwój obszaru rewitalizacji poprzez niwelowanie negatywnych zjawisk społeczno – gospodarczych oraz funkcjonalno – przestrzennych*	x	x

Modyfikacja przestrzeni i zadania rewitalizacji zawarte w dokumencie Lokalnego Programu Rewitalizacji, są zgodne z ustaleniami zawartymi w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego.

Regionalny program rozwoju ekonomii społecznej w województwie lubelskim do roku 2020 - Wizja określona w Programie zakłada rozwój ekonomii społecznej w województwie lubelskim. Jednym z głównych celów Programu rozwoju ekonomii społecznej jest wzmocnienie współpracy międzyinstytucjonalnej oraz wspieranie rozwoju porozumień i partnerstw lokalnych na rzecz ekonomii społecznej. Realizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Niemce, która przyczyni się do zniesienia lokalnych barier rozwojowych, ułatwi realizację działań zakładanych w w/wym. Programie, takich jak m.in. wspieranie procesów zawiązywania partnerstw lokalnych na rzecz rozwoju ekonomii społecznej czy wspieranie procesów integracyjnych sektora ekonomii społecznej i zachęcanie do tworzenia sieci współpracy w postaci porozumień.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020" (RPO WL) - RPO WL jest dokumentem o charakterze bardziej szczegółowym niż SRWL. Zakres RPO WL jest odpowiedzią na wyzwania rozwojowe, ustalone dla województwa lubelskiego zarówno w SRWL i PZPWL, jak i w *Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 roku* i uwzględnia te obszary interwencji, których realizacja przyniesie największe efekty. W dokumencie RPO WL wskazane są kwestie dotyczące zintegrowanego podejścia do rozwoju terytorialnego. Stąd też, w województwie lubelskim realizowane będą inwestycje zapisane w dokumencie *Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT)* na obszarze miasta Lublin i jego obszarze funkcjonalnym (LOF). Interwencja RPO WL koncentrować się będzie na obszarach, na których nagromadzenie barier o charakterze infrastrukturalnym, społecznym i ekonomicznym prowadzi do trwałej marginalizacji, a w efekcie do wykluczenia znacznej grupy mieszkańców. Nastąpi koncentracja wsparcia w niektórych osiach priorytetowych wynikająca z kryteriów innych niż terytorialne. Program Rewitalizacji dla Gminy Niemce wpisuje się w działania zapisane w RPO WL. Przewidywane przedsięwzięcia wpisują się w osie priorytetowe tj:

1. Cyfrowe Lubelskie;
2. Konkurencyjność przedsiębiorstw;
3. Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna;
4. Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów;
5. Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego;
6. Mobilność regionalna i ekologiczny transport;
7. Rynek pracy;
8. Włączenie społeczne;
9. Edukacja, kwalifikacje i kompetencje;

10. Infrastruktura społeczna.

Strategia Zintegrowanej Inwestycji Terytorialnej Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego" *(ZIT LOF)* - jest to instrument partnerstwa jednostek samorządu terytorialnego (JST) miast i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie, które mogą realizować wspólne przedsięwzięcia, łączące działania finansowane z EFRR i EFS.

2.3. Krajowe dokumenty strategiczne i planistyczne

„Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego (KSRR) 2010 –2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie" - KSRR postuluje trzy cele polityki regionalnej do 2020 roku:

- wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów („konkurencyjność"),
- budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych („spójność"),
- tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych, ukierunkowanych terytorialnie („sprawność").

Wyznaczone cele rewitalizacji LPR Gminy Niemce wpisują się we wszystkie trzy wyżej przytoczone cele. Prowadzą one do zwiększenia konkurencyjności obszaru poprzez określenie jego funkcji gospodarczej przy wykorzystaniu występujących lokalnych zasobów. Ponadto poprzez integrację działań, cele wpływają na zwiększenie spójności terytorialnej w układzie regionalnym i krajowym, w szczególności zapewniając możliwość trwałego rozwoju ekonomicznego na terenach marginalizowanych. Powyższe kompleksowe podejście do planowania rozwoju gminy oraz współpraca samorządów pozwoli na uzyskanie efektu synergii, polegającego na realizacji działań spójnych i służących osiągnięciu zamierzonych celów, określonych w LPR.

Cele rewitalizacji wpisują się w założenia Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego, w szczególności w wymiarze „obszary wiejskie", ponieważ uwzględniają następujące aspekty:

- tworzenie warunków dla integracji funkcjonalnej z miastami – włączenie obszarów wiejskich otaczających miasta w procesy rozwojowe – gmina Niemce jest gminą wiejską położoną w bezpośrednim sąsiedztwie miasta Lublin,
- wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego – w gminie występują obszary chronione, które należy odpowiednio wykorzystać w celu rozwoju funkcjonalno-przestrzennego gminy,
- tworzenie warunków do zwiększania inwestycji pozarolniczych – gmina Niemce jest gminą rolniczą, jednak dla jej prawidłowego rozwoju konieczne jest wspieranie powstawania przedsiębiorczości pozarolniczej,
- rozwój lokalny dla poprawy jakości życia, atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej – są to najważniejsze cele wszelkich działań prowadzonych w gminie, w tym działań rewitalizacyjnych,
- zapóźnione obszary wiejskie – restrukturyzacja społeczna, gospodarcza i przestrzenna,
- poprawianie dostępu do usług publicznych i ich jakości,
- zwiększanie dostępu do szerokopasmowego Internetu i e-usług,
- przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego, integracja społeczna.

„Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo” - Szczególną uwagę zwraca się na wymiar terytorialny podejmowanych działań oraz wzmocnienie i lepsze wykorzystanie potencjałów regionalnych. Do 2020 r. nacisk strategiczny zostanie położony w głównej mierze na wzmacnianie potencjałów, które w przyszłości zagwarantują długofalowy rozwój, a nie tylko na alokację środków bezpośrednio w dziedziny, w których występują największe deficyty;

„Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020” – m.in. wskazuje działania na rzecz poprawy sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, wzrostu poziomu zatrudnienia mieszkańców, wydłużenia aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych, podniesienia poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli oraz kreowania polityki edukacyjnej zmierzającej do podniesienia poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli;

„Strategia rozwoju obszarów wiejskich, rolnictwa i rybactwa do 2020 r.” – w dokumencie określono kluczowe kierunki rozwoju obszarów wiejskich, rolnictwa i rybactwa w perspektywie do 2020 r., co pozwoli właściwie skierować zakres interwencji publicznych finansowanych ze środków krajowych i wspólnotowych. Jako cel główny, przyjęto poprawę jakości życia na obszarach wiejskich oraz efektywne wykorzystanie ich zasobów i potencjałów, w tym rolnictwa i rybactwa dla zrównoważonego rozwoju kraju.

„Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030) – Program Rewitalizacji wpisuje się w cel strategiczny SOR którym jest: tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym środowiskowym oraz terytorialnym. Strategia podporządkowuje działania w sferze gospodarczej osiąganiu celów związanych z poziomem i jakością życia obywateli. Kładzie nacisk, aby beneficjentem rozwoju gospodarczego, w większym niż dotychczas stopniu, byli zwykli obywatele oraz obszary do tej pory pomijane w polityce rozwoju. Przyjęcie takiego wzorca będzie sprzyjać uwolnieniu kapitału ludzkiego, wzmocnieniu kapitału społecznego i tym samym optymalnemu wykorzystywaniu potencjału rozwojowego całego kraju.

Tabela 7. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Strategii na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 z perspektywą do 2030 r. a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Niemce na lata 2016-2020

cele rewitalizacji w poszczególnych podobszarach	**Szczegółowe cele rozwoju**		
	Cel szczegółowy 1. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną	**Cel szczegółowy 2.** Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony	**Cel szczegółowy 3.** Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu
Niemce - *Aktywizacja społeczna, gospodarcza i infrastrukturalna obszarów zagrożonych marginalizacją i włączenie ich w procesy rozwojowe*		x	
Dys - *Przekształcona, odnowiona i estetyczna przestrzeń tworzy warunki dla rozwoju społeczno – gospodarczego i godnego życia różnych pokoleń jego mieszkańców*		x	
Elizówka - *Kreowanie funkcjonalnej i*		x	

przyjaznej przestrzeni publicznej zapewniającej warunki do rozwoju oraz integracji społecznej i kulturowej mieszkańców			
Baszki - *Integracja społeczności lokalnej, racjonalne kształtowanie przestrzeni oraz zapewnienie dostępności do infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców*		x	
Łagiewniki - *Funkcjonalna, bezpieczna i estetyczna przestrzeń podobszaru rewitalizacji Łagiewniki służąca podniesieniu jakości życia mieszkańców oraz aktywizacja zawodowa i integracja osób wykluczonych społecznie*		x	
Nasutów - *Rozwój obszaru rewitalizacji poprzez niwelowanie negatywnych zjawisk społeczno – gospodarczych oraz funkcjonalno – przestrzennych*		x	

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 - Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Niemce wpisuje się w cel strategiczny KPZK: *efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągania ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie*, uwzględniając zróżnicowane potencjały rozwojowe obszaru w zakresie: rolnictwa i turystyki bazujące na posiadanych zasobach. Jednocześnie w określonych celach rewitalizacji uwzględniono zrównoważone zarządzanie prowadzące do polepszenia warunków życia mieszkańców.

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020" (POIŚ). Lokalny Program Rewitalizacji jest spójny z Osią Priorytetową I: *„Zmniejszenie efektywności gospodarki*". W POIŚ działania w ramach osi będą koncentrować się na tworzeniu warunków rozwoju zrównoważonego obszarów funkcjonalnych, m.in. poprzez promowanie strategii niskoemisyjnych oraz wynikających z nich działań obszarze infrastruktury niskoemisyjnego transportu publicznego;

„Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020" (PROW) – gdzie celem głównym jest poprawa konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich.

„Program Operacyjny Polska Wschodnia 2014 – 2020" (POPW) - głównym celem POPW jest wzrost konkurencyjności i innowacyjności tego makroregionu. Część z planowanych działań w Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Niemce wpisuje się w Oś Priorytetową I „*Przedsiębiorcza Polska Wschodnia*".

„Narodowy Plan Rewitalizacji 2022" – głównym celem Planu jest poprawa warunków rozwoju obszarów zdegradowanych w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym i kulturowym. Realizacji tego celu służyć będzie tworzenie korzystnych warunków dla prowadzenia rewitalizacji w Polsce i położenie nacisku na holistyczne, zintegrowane podejście do prowadzenia takich działań. Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Niemce zakłada kompleksowe podejście do procesu rewitalizacji integrując działania społeczne,

gospodarcze, przestrzenno-funkcjonalne, techniczne i środowiskowe, w związku z czym wpisuje się w główne założenia Narodowego Planu Rewitalizacji.

2.4. Wspólnotowe i europejskie dokumenty strategiczne

„Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu” - dokument obejmuje trzy wzajemnie powiązane ze sobą priorytety tj.: wzrost inteligentny - rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach; rozwój zrównoważony – wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej oraz rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu poprzez wspieranie gospodarki o wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną;

„Europejski program walki z ubóstwem” ma na celu zapewnienie spójności społecznej i terytorialnej, tak aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były dostępne dla całej społeczności, a osoby ubogie i wykluczone społecznie mogły aktywnie uczestniczyć w życiu społeczeństwa.

3. DIAGNOZA CZYNNIKÓW I ZJAWISK KRYZYSOWYCH W GMINIE NIEMCE ORAZ SKALA I CHARAKTER POTRZEB REWITALIZACYJNYCH

Opracowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Niemce poprzedziła szczegółowa diagnoza społeczno-ekonomiczna, w której szczególne znaczenie przypisano do pogłębionej analizy kwestii społecznych niezbędnej do określenia potrzeb o charakterze społecznym, co pozwoliło na przygotowanie działań rewitalizacyjnych o bardziej złożonym, kompleksowym charakterze i oddziaływaniu. W celu identyfikacji obszaru zdegradowanego w gminie Niemce przeprowadzono diagnozę obejmującą sfery: społeczną, gospodarczą, środowiskową, przestrzenno-funkcjonalną oraz techniczną. W niniejszym rozdziale dokonano podsumowania diagnozy społeczno-ekonomicznej gminy Niemce obejmującego ogólne informacje o położeniu i podziale administracyjnym oraz identyfikacji głównych problemów w sferach: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, środowiskowej i technicznej.

3.1. Położenie i podział administracyjny

Gmina Niemce jest lokalnym ośrodkiem administracyjnym i zajmuje obszar 141,1 km^2. Gmina Niemce administracyjnie wchodzi w skład powiatu lubelskiego w województwie lubelskim. Graniczy: od południa z miastem Lublin, od wschodu i południowego wschodu z gminą Spiczyn i Wólka, od północy z gminami: Lubartów i Kamionka, a od zachodu i południowego zachodu z gminami Garbów i Jastków. W strukturze funkcjonalno – przestrzennej znajduje się w Lubelskim Obszarze Funkcjonalnym (LOF) uczestniczącym w procesie rozwojowym, którego terytorium wpisuje się w Lubelski Obszar Metropolitalny.

Pod względem liczby ludności zajmuje pierwszą lokatę, zaś drugą pod względem powierzchni wśród gmin wiejskich położonych w Lubelskim Obszarze Funkcjonalnym. Atrakcyjne położenie gminy w kształtującym się w Lubelskim Obszarze Metropolitalnym ma duży wpływ na przemieszczanie się zasobów ludzkich, a także stanowi naturalny obszar przepływu towarów, usług i kapitału. Atuty te dodatkowo wzmacnia dogodna lokalizacja względem głównych szlaków

transportowych. Przez obszar gminy przebiega linia kolejowa Lublin – Łuków, a także drogi krajowe (ekspresowe) tj. droga krajowa nr 19 (S19) relacji Rzeszów – Lublin – Białystok oraz wspólny odcinek dróg krajowych nr 17 (S17) i nr 12 (S12), który przebiega północną obwodnicą Lublina przez południową część gminy Niemce. W miejscowości Elizówka znajduje się węzeł komunikacyjny łączący wymienione drogi, czego efektem jest bezpośrednie połączenie z pobliskim Portem Lotniczym Lublin oraz z innymi regionami Polski.

Rycina 1. Gmina Niemce na tle LOM i LOF

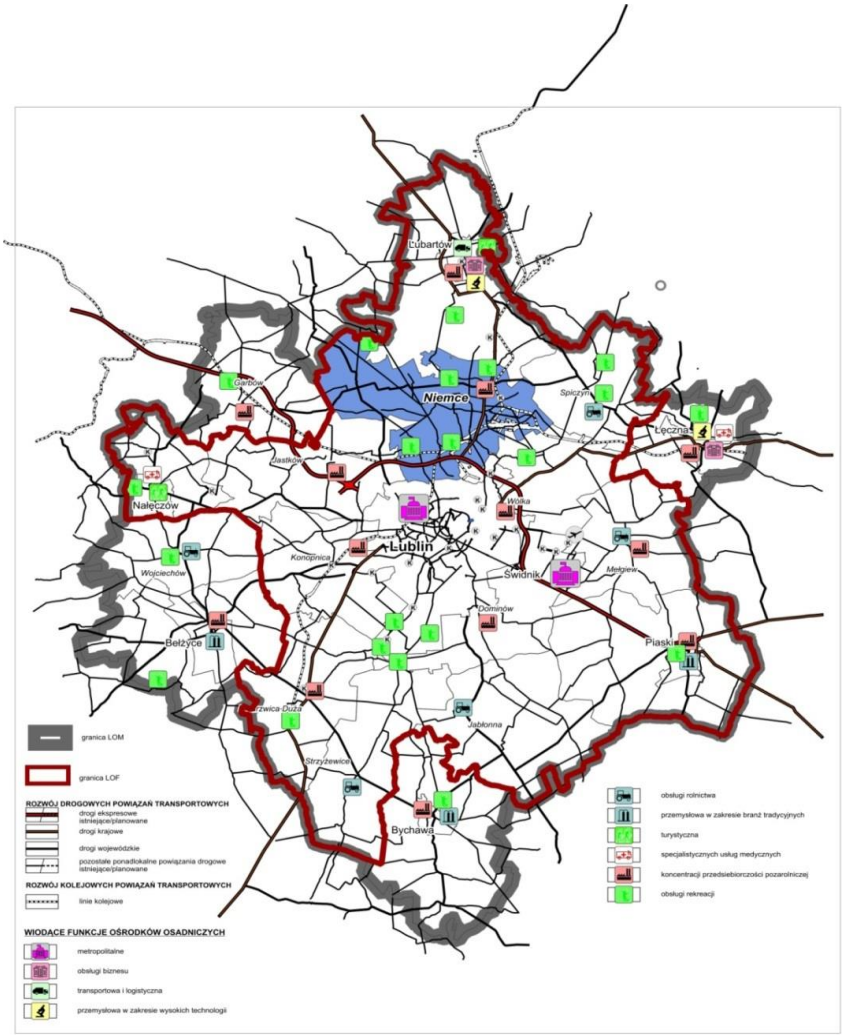

źródło: opracowanie własne

Obszar gminy tworzy 29 sołectw: Baszki, Boduszyn, Ciecierzyn, Dys, Dziuchów, Elizówka, Jakubowice Konińskie, Jakubowice Konińskie Kolonia, Kawka, Kolonia Bystrzyca, Krasienin, Krasienin – Kolonia, Leonów, Ludwinów, Łagiewniki, Majdan Krasieniński, Nasutów, Niemce, Nowy Staw, Osówka, Półko, Pryszczowa Góra, Rudka Kozłowiecka, Stoczek, Stoczek – Kolonia, Swoboda, Wola Krasienińska, Wola Niemiecka oraz Zalesie. Podział gminy Niemce na sołectwa był podstawą do wyznaczenia jednostek pomocniczych, w których przeprowadzono analizę jakościową i wielokryterialną.

Rycina 2. Podział administracyjny gminy Niemce

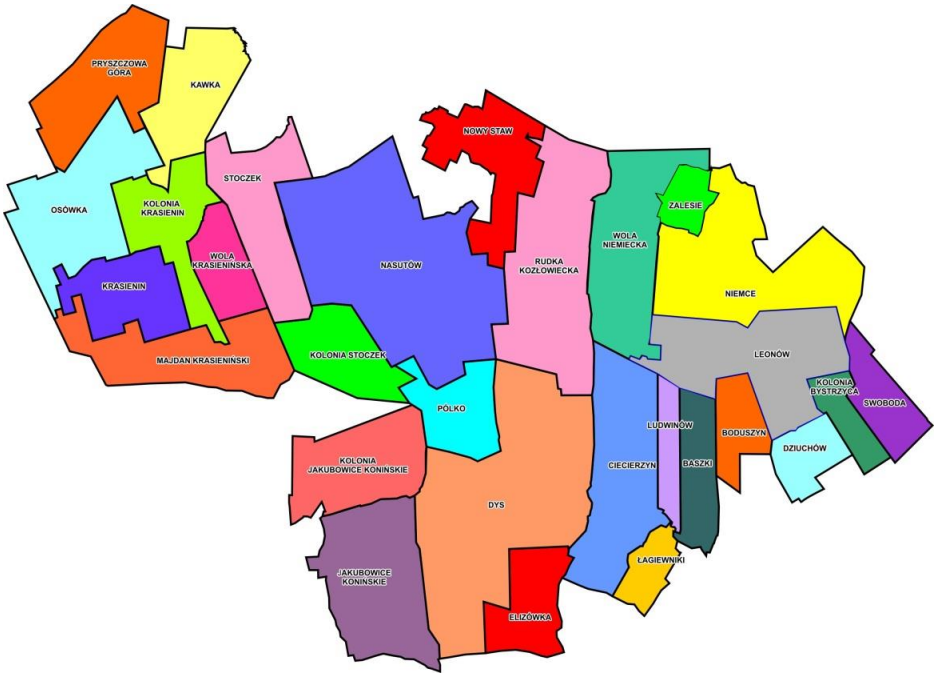

Źródło: Opracowanie własne

źródło: opracowanie własne

3.2. Identyfikacja głównych problemów gminy Niemce

Główne problemy Gminy Niemce zostały zidentyfikowane podczas spotkań konsultacyjnych, badań ankietowych oraz analizy danych zastanych, co przedstawia szczegółowa diagnoza gminy Niemce stanowiąca załącznik nr 2 do LPR.

Problemy zidentyfikowane w sferze społecznej:

Pogłębiona analiza kwestii społecznych, w oparciu o diagnozę, pozwoliła zidentyfikować wiele problemów w sferze społecznej, z którymi boryka się gmina Niemce. Należą do nich:

- systematyczny spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym, przy jednoczesnym wzroście liczby ludności w wieku produkcyjnym, który niekorzystnie wpływa na procesy demograficzne;
- główne źródło utrzymania ludności – to dochody uzyskiwane z pracy w gospodarstwie rolnym, prawie 40% gospodarstw domowych utrzymuje się z niezarobkowych źródeł (emerytury, renty, zasiłek z pomocy społecznej i dla bezrobotnych);
- niski poziom kwalifikacji osób bezrobotnych (25% liczby osób bezrobotnych);
- wysoki udział osób bezrobotnych z wykształceniem wyższym (19,0%);
- znaczna liczba osób korzystająca z pomocy społecznej dotyczy to w szczególności rodzin wielodzietnych i rodzin z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi (w 15 sołectwach);
- wysokie natężenie zjawiska niepełnosprawności w skali regionu lubelskiego;

- lokalizacja Ośrodka Pomocy Społecznej uniemożliwiająca korzystanie z jego usług osobom niepełnosprawnym oraz osobom starszym i mających problemy z narządami ruchu;
- brak świetlic: środowiskowej, dla osób starszych (np. poprzez organizację Dziennych Domów Opieki), dla potrzeb grup wsparcia m.in. dla rodzin doświadczających przemocy, rodzin alkoholików, czy też działalności Grupy AA;
- istniejące bariery architektoniczne;
- brak infrastruktury pomocy społecznej;
- wzrost zagrożenia patologiami społecznymi (w szczególności przemocy domowej i alkoholizm);
- dwukrotny wzrost założonych „Niebieskich Kart", co świadczy o rosnącej przemocy.

Problemy zidentyfikowane w sferze gospodarczej:

Analiza sfery gospodarczej, w oparciu o diagnozę pozwoliła zidentyfikować problemy w niej występujące, do których należą:

- niekorzystna struktura gospodarcza z dominującą pozycją sektora rolnego;
- rozdrobnienie gospodarstw rolnych;
- gospodarka rolna mimo licznych inwestycji oraz nowych technologii nie gwarantuje mieszkańcom gminy znaczących dochodów;
- brak grup producentów;
- niski wskaźnik zatrudnienia;
- mieszkańcy gminy korzystają z miejskiego rynku pracy, na niekorzyść obszaru wiejskiego;
- brak obiektów służących zajęciom sportowym i rekreacyjnym w okresie całorocznym – sporty zimowe;
- zbyt niska oferta terenów inwestycyjnych.

Problemy zidentyfikowane w sferze środowiskowej

Analiza sfery środowiskowej, w oparciu o diagnozę pozwoliła zidentyfikować problemy w niej występujące, do których należą:

- pogarszający się stan wód powierzchniowych spowodowany zanieczyszczeniami bakteriologicznymi;
- stosunkowo uboga sieć rzeczna;
- niewielka retencja wodna;
- gleby wyżyn lessowych narażone na degradację erozją wodną i wąwozową;
- tereny predestynowane do występowania ruchów masowych ziemi;
- Zidentyfikowano również potencjały w sferze środowiskowej, którymi są:
- wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe;
- dobra jakość powietrza atmosferycznego;

- występowanie złóż surowców mineralnych;
- dolina rzeki Ciemięgi stwarza niepowtarzalną przestrzeń wypoczynkowo- rekreacyjną.

Problemy zidentyfikowane w sferze funkcjonalno – przestrzennej

Analiza sfery funkcjonalno-przestrzennej, w oparciu o diagnozę pozwoliła zidentyfikować problemy w niej występujące, do których należą:

- niski wskaźnik zaopatrzenia w sieć kanalizacyjną (w sieć kanalizacyjną wyposażone zostały jedynie 4 sołectwa);
- niezadowalający poziom wyposażenia gminy w sieć gazową;
- niewykorzystany wysoki potencjał produkcji energii z biomasy;
- niezadawalający stan techniczny części dróg gminnych i ich oświetlenia, brak wydzielonych specjalnych ciągów komunikacyjnych dla pieszych i rowerzystów;
- bardzo duże obciążenie ruchem drogowym drogi krajowej nr 19 przebiegającej przez sołectwo Niemce;
- brak Gminnego Ośrodka Kultury;
- brak reprezentacyjnych przestrzeni publicznych, stanowiących wizytówkę gminy.

Problemy zidentyfikowane w sferze technicznej:

Analiza sfery technicznej, w oparciu o diagnozę pozwoliła zidentyfikować problemy w niej występujące, do których należą:

- zły stan techniczny lokali komunalnych;
- brak mieszkań socjalnych, długi okres oczekiwania na przydział mieszkania socjalnego bądź komunalnego;
- zdegradowana tkanka mieszkaniowa, zwłaszcza zabudowa wielorodzinna wymaga remontu, w tym termomodernizacji;
- postępujący proces suburbanizacji, związany z sąsiedztwem metropolii, co pozostaje w ścisłym związku z rozpraszaniem powstałej zabudowy mieszkaniowej przy jednoczesnym zanikaniu tradycyjnego wiejskiego charakteru gminy, wysokie koszty doprowadzenia infrastruktury komunalnej do nowopowstałych rozproszonych domostw;
- problemy techniczne wynikające z wykorzystania nieekonomicznych rozwiązań ograniczających efektywność obiektów budowlanych;
- gospodarka cieplna oparta na lokalnych kotłowniach lub indywidualnych urządzeniach grzewczych opalanych paliwem stałym, będącym głównym źródłem zanieczyszczenia;
- niski stopień termomodernizacji;
- mało efektywne i wysokoemisyjne źródła ciepła;
- duże straty energii spowodowane brakiem ocieplenia budynków;
- niezadawalający stan większości zabytków;
- niewykorzystany potencjał dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego;

- brak ścieżek turystycznych (rowerowych, pieszych, edukacyjnych związanych z historią i przyrodą), zaopatrzonych m.in. w urządzone miejsca do odpoczynku;
- zły stan obiektów zabytkowych ograniczający rozwój funkcji turystycznej;
- brak wydzielonych specjalnych ciągów komunikacyjnych dla pieszych i rowerzystów;
- wzmożony ruch komunikacyjny i inwestycyjny, co przejawia się ekspansją zabudowy letniskowej w pobliżu lasów zwłaszcza Lasów Kozłowieckich.

3.3. Skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych gminy Niemce

Sfera społeczna

Potrzeby w zakresie rewitalizacji w sferze społecznej to przede wszystkim aktywizacja społeczna osób bezrobotnych i osób uzależnionych od zasiłków pomocy społecznej, integracja mieszkańców (w tym osób starszych i zagrożonych patologiami społecznymi), edukacja i podnoszenie kwalifikacji zawodowych mieszkańców, włączenie bezrobotnych mieszkańców obszaru rewitalizacji w prace pielęgnacyjne w rewitalizowanym obszarze na terenie gminy, budowanie tożsamości lokalnej i identyfikacji z miejscem zamieszkania, włączenie społeczne mieszkańców w procesy ożywienia społeczno-gospodarczego (w tym w zaplanowanie i realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych).

Sfera gospodarcza

W gminie występują liczne potrzeby w zakresie rewitalizacji w sferze gospodarczej. Jest to przede wszystkim: wspieranie podejmowania działalności gospodarczej m.in. przez osoby pracujące w rolnictwie (stworzenie systemu zachęt dla przedsiębiorców), wspieranie rozwijania działalności gospodarczej.

Sfera środowiskowa

Potrzeby rewitalizacyjne w sferze środowiskowej w gminie koncentrują się wokół ograniczenia zanieczyszczenia i poprawy jakości środowiska przyrodniczego, w tym: wód powierzchniowych oraz zapewnienia lepszego wykorzystania zasobów przyrodniczych. Działania, mogące przyczynić się do tego to m.in. propagowanie rolnictwa ekologicznego, nie zanieczyszczającego środowiska.

Sfera przestrzenno – funkcjonalna

Potrzebą gminy w sferze przestrzenno-funkcjonalnej jest ożywienie i atrakcyjne zagospodarowanie przestrzeni publicznych. W tym celu niezbędne jest podjęcie prac nad koncepcją funkcjonalno-przestrzenną zagospodarowania wybranego obszaru rewitalizacji, w której zaprojektowane zostaną funkcjonalne i estetyczne przestrzenie publiczne. Koncepcja będzie miała na celu podniesienie atrakcyjności turystycznej miejscowości oraz podwyższenie jakości życia jej mieszkańców poprzez poprawę walorów przestrzeni publicznej.

Sfera techniczna

W gminie istnieją potrzeby w zakresie działań rewitalizacyjnych w sferze technicznej: poprawa jakości zabudowy (w tym wspieranie likwidacji eternitu jako pokrycia dachowego), odnowy zabytków, utwardzenia bitumicznego wielu odcinków dróg gminnych, infrastruktury związanej z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii.

4. ZASIĘGI PRZESTRZENNE OBSZARU REWITALIZACJI (PRZESTRZENNA ANALIZA WIELOKRYTERIALNA GMINY)

4.1. Metodologia wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Wyznaczenie obszarów zdegradowanych w gminie Niemce zostało przeprowadzone przy pomocy dwóch odrębnych analiz: jakościowej i wskaźnikowej.

Analiza jakościowa obejmowała obszar całej gminy i w niniejszym dokumencie przyjęła formę szczegółowej diagnozy, zawierającej charakterystykę sfery społecznej, sfery przestrzenno-funkcjonalnej, sfery gospodarczej, sfery środowiskowej i sfery technicznej. Jednym z dokumentów źródłowych dla opracowania diagnozy była Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Niemce. W diagnozie uwzględniono problemy zidentyfikowane w strategii i przeanalizowano je w skali sołectw. Analiza problemów społecznych została uzupełniona analizą problemów gospodarczych, środowiskowych, technicznych i przestrzenno-funkcjonalnych.

Kluczowym etapem podczas prac nad wyznaczeniem obszaru zdegradowanego było przeprowadzenie **analizy wskaźnikowej**, obejmującej obszar gminy Niemce w podziale administracyjnym na sołectwa, który pozwolił na prezentację poszczególnych wskaźników w konkretnych częściach gminy i porównanie ich do średniej referencyjnej wartości danego wskaźnika dla całej gminy. Wykorzystano zestaw wskaźników dla 5 analizowanych sfer.

W celu dokonania wyboru obszarów problemowych, na terenie których realizowany będzie Program Rewitalizacji, przeanalizowano sytuację poszczególnych sołectw gminy Niemce poprzez badanie wybranych wskaźników i porównanie ich ze średnią gminy. Analiza dotyczyła przede wszystkim problemów społecznych, świadczących o długotrwałej degradacji obszarów, ale także stanu infrastruktury i dostępności do podstawowych usług oraz stopnia przedsiębiorczości poszczególnych sołectw. Do wyznaczenia granic obszarów zdegradowanych i rewitalizacji zastosowano wskaźniki opisujące:

***sferę społeczną**:*

- liczbę osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w przeliczeniu na 100 mieszkańców;
- liczbę osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w przeliczeniu na 100 mieszkańców;
- liczbę osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w przeliczeniu na 100 mieszkańców;
- liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkich choroby w przeliczeniu na 100 mieszkańców;
- liczba bezrobotnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców:
- udział osób długotrwale bezrobotnych w łącznej liczbie bezrobotnych;
- liczba osób długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców;
- liczba bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym;
- udział bezrobotnych o wykształceniu policealnym i średnim zawodowym w liczbie bezrobotnych;
- udział bezrobotnych o wykształceniu średnim ogólnokształcącym w liczbie bezrobotnych

- udział bezrobotnych o wykształceniu wyższym w liczbie bezrobotnych;
- udział bezrobotnych w wielu do 34 lat w liczbie bezrobotnych;
- udział bezrobotnych w wieku 34 – 44 lat w liczbie bezrobotnych;
- udział bezrobotnych w wieku 45 – 54 laty w liczbie bezrobotnych;
- udział bezrobotnych w wieku powyżej 55 lat w liczbie bezrobotnych
- wskaźnik obciążenia demograficznego w 2015 roku,
- gęstość zaludnienia w 2015 roku;
- poziom nauczania
- liczba przestępstw w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2015 roku;
- wykroczenia zanotowane w przeliczeniu na 100 mieszkańców;
- liczba interwencji domowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2015 roku;
- interwencje domowe w przeliczeniu na 100 mieszkańców;
- przestępstwa kryminalne w przeliczeniu na 100 mieszkańców;
- liczba niebieskich kart w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2015 roku,
- frekwencja w wyborach samorządowych w 2014 roku,
- wielkość funduszu sołeckiego przypadającą na 1 mieszkańca w 2015 roku;

sferę gospodarczą:

- *ilość podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców w 2015 roku;*

sferę środowiskową:

- *zagrożenie ponadnormatywnym hałasem w gminie Niemce;*
- *obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi bądź stanu środowiska (%);*

sferę funkcjonalno – przestrzenną **-** podstawą wyznaczenia obszarów zdegradowanych w sferze przestrzennej było zobrazowanie w przestrzeni gminy wskaźników określających problemy związane z dostępnością w infrastrukturę techniczną i społeczną, poziom obsługi komunikacyjnej, a także jakość terenów publicznych na podstawie wskaźników:

- *udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej w 2015 roku;*
- *udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w 2015 roku;*
- *udział ludności korzystającej z sieci gazowej w 2015 roku;*
- *stan infrastruktury energetycznej;*
- *dostępność do usług internetowych;*
- *dostępność komunikacyjna;*
- *ilość i jakość przestrzeni publicznych w 2015 roku;*
- *stopień wyposażenia w infrastrukturę sportu i rekreacji w 2015 roku;*
- *dostęp do infrastruktury społecznej w zakresie edukacji w 2015 roku;*

sferę techniczną - podstawą wyznaczenia obszarów zdegradowanych w sferze technicznej było wyznaczenie obszarów braku funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska na podstawie wskaźnika

- budynki według stopnia niefunkcjonowania rozwiązań technicznych, uniemożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych w zakresie energooszczędności.

Porównanie sytuacji w sołectwach w oparciu o wymienione kryteria pozwoliło wyodrębnić obszary, w obrębie których występuje najwięcej problemów. Przyjęto założenie, iż obszary gminy, na których można zauważyć gorszą sytuację społeczną niż średnia w gminie oraz na których współwystępują gorsze wskaźniki problemów gospodarczych, środowiskowych, infrastrukturalnych i przestrzennych – zostały zakwalifikowane jako obszary zdegradowane w gminie Niemce.

Sołectwa wchodzące w skład obszarów zdegradowanych, w których zidentyfikowano najgorszą sytuację społeczną, na którą nawarstwia się największa liczba innych zdiagnozowanych problemów zostały uznane za obszar rewitalizacji.

Kluczowym elementem delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji były konsultacje społeczne z mieszkańcami gminy, w szczególności z sołtysami jako przedstawicielami poszczególnych sołectw. Konsultacje miały formę otwartych spotkań oraz badań ankietowych, zarówno w formie papierowej, jak i elektronicznej (ankieta dla mieszkańców, dla przedsiębiorców oraz organizacji pozarządowych działających na terenie gminy Niemce).

4.2. Delimitacja obszaru zdegradowanego – analiza wielokryterialna (wskaźnikowa)

Analiza wskaźnikowa była kluczowym narzędziem umożliwiającym delimitację obszarów dysfunkcyjnych/problemowych na obszarze Gminy Niemce. Poniżej zestawienie wskaźników koncentracji negatywnych zjawisk społeczno – gospodarczo - przestrzennych w podziale na jednostki analityczne gminy Niemce.

4.2.1. Wskaźniki społeczne delimitujące obszary zdegradowane

Poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego - jest jednym z najważniejszych wskaźników delimitacji obszarów kryzysowych. Uwzględniono w nim osoby korzystające z pomocy społecznej, które w rodzinach osiągają na tyle niskie dochody, aby być uprawnionymi do zasiłków pieniężnych zgodnie z Ustawą o pomocy publicznej.
Poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego obliczony został na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Niemcach. Jako wskaźnik go wyznaczający przyjęto:

- liczbę osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w przeliczeniu na 100 mieszkańców;
- liczbę osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w przeliczeniu na 100 mieszkańców;
- liczbę osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w przeliczeniu na 100 mieszkańców;
- liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkich choroby w przeliczeniu na 100 mieszkańców;

Przyjęte wskaźniki pozwoliły zidentyfikować sołectwa z największymi problemami związanymi z wykluczeniem społecznym. Wyznaczając obszar zdegradowany, przyjęto zasadę, iż obszar wymagający działań naprawczych cechuje sołectwo o wartości wskaźnika powyżej średniej dla gminy Niemce, co przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 8. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z różnych powodów w przeliczeniu na 100 mieszkańców w poszczególnych sołectwach gminy Niemce

Sołectwo	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w przeliczeniu na 100 mieszkańców
Baszki	5,54	7,49	1,95	3,58
Boduszyn	9,87	7,62	4,04	6,73
Ciecierzyn	0,30	4,47	2,54	1,71
Dys	4,62	3,23	2,56	2,82
Dziuchów	0,00	0,00	0,00	4,63
Elizówka	2,32	1,79	2,11	2,42
Jakubowice Konińskie	2,01	2,15	1,34	1,61
Jakubowice Konińskie Kol.	0,17	0,17	1,69	2,37
Kawka	1,23	2,88	0,82	2,47
Kolonia Bystrzyca	6,25	6,25	6,25	7,81
Krasienin	13,43	3,28	0,60	4,18
Krasienin – Kolonia	7,57	3,13	1,31	1,57
Leonów	0,00	0,00	0,00	0,00
Ludwinów	2,54	6,78	1,69	11,02
Łagiewniki	3,63	2,82	2,82	3,63
Majdan Krasieniński	0,96	3,83	2,87	8,61
Nasutów	10,18	3,39	4,03	0,00
Niemce	1,86	3,43	2,51	2,84
Nowy Staw	2,84	2,84	10,80	11,36
Osówka	3,36	2,10	5,88	3,78
Pólko	9,80	3,75	0,00	5,47
Pryszczowa Góra	7,38	2,01	0,00	1,34
Rudka Kozłowiecka	8,30	4,57	1,35	2,46
Stoczek	2,61	1,49	2,24	6,34
Stoczek – Kolonia	0,00	2,56	0,00	2,56
Swoboda	1,09	0,00	2,19	7,10
Wola Krasienińska	0,52	0,00	1,04	1,04
Wola Niemiecka	0,08	2,50	2,74	2,58
Zalesie	0,00	6,32	3,75	5,39
GMINA NIEMCE OGÓŁEM	**3,59**	**3,10**	**2,27**	**2,80**

* kolorem jasno zielonym oznaczono wskaźnik przedstawiający gorszą sytuację niż średnio w gminie.

Rycina 3. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z różnych powodów w przeliczeniu na 100 mieszkańców w poszczególnych sołectwach gminy Niemce

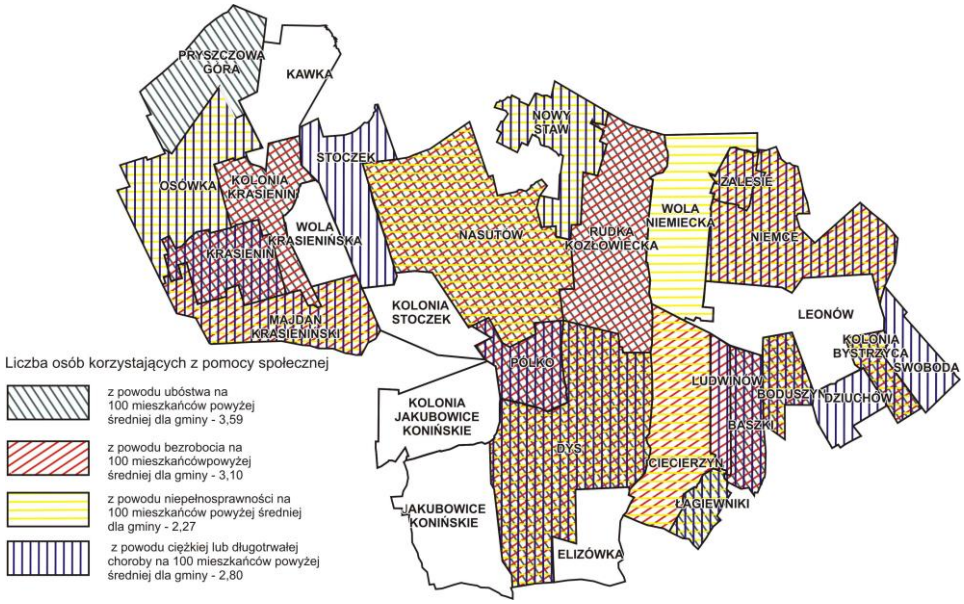

Wskaźniki opisujące odsetek osób korzystających z pomocy społecznej, znacznie odbiegające od średniej dla gminy cechują sołectwa:

- Krasienin, Nasutów, Boduszyn i Rudkę Kozłowiecką - z powodu ubóstwa (2-3 krotnie);
- Baszki, Boduszyn, Ludwinów oraz Zalesie z powodu bezrobocia (2-krotnie);
- Nowy Staw - z powodu niepełnosprawności (4-krotnie);
- Nowy Staw i Ludwinów - z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby (4-krotnie).

Z uwagi na koncentrację problemów społecznych, o czym świadczy ilość wskaźników w poszczególnych sołectwach przekraczających średnią dla gminy, cechują sołectwa:

- Boduszyn, Dys i Kolonia Bystrzyca – z uwagi na wartość wskaźnika powyżej średniej dla gminy we wszystkich 4 obszarach badania ubóstwa i wykluczenia społecznego;
- Baszki, Krasienin, Łagiewniki, Majdan Krasieniński, Nasutów oraz Zalesie - z uwagi na wartość wskaźnika powyżej średniej dla gminy w 3 obszarach badania ubóstwa i wykluczenia społecznego.

Poziom bezrobocia - dane dotyczące bezrobocia pozyskano z Powiatowego Urzędu Pracy w Lublinie. Założone w tym obszarze wskaźniki wskazały sołectwa z największym odsetkiem osób bezrobotnych, w tym osób długotrwale bezrobotnych, co jest szczególnie istotne w przypadku analizy zjawiska jakim jest wykluczenie społeczne. Długotrwałe bezrobocie znacząco zwiększa prawdopodobieństwo jego wystąpienia oraz stanowi odzwierciedlenie warunków życia i sytuacji ekonomicznej mieszkańców. Dodatkowo przeanalizowano poziom bezrobocia ze względu na wykształcenie oraz wiek. Jako wskaźniki, do dalszych analiz przyjęto:

- liczba bezrobotnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców:
- udział osób długotrwale bezrobotnych w łącznej liczbie bezrobotnych;
- liczba osób długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców;
- liczba bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym;

- udział bezrobotnych o wykształceniu policealnym i średnim zawodowym w liczbie bezrobotnych;
- udział bezrobotnych o wykształceniu średnim ogólnokształcącym w liczbie bezrobotnych
- udział bezrobotnych o wykształceniu wyższym w liczbie bezrobotnych;
- udział bezrobotnych w wielu do 34 lat w liczbie bezrobotnych;
- udział bezrobotnych w wieku 34 – 44 lat w liczbie bezrobotnych;
- udział bezrobotnych w wieku 45 – 54 laty w liczbie bezrobotnych;
- udział bezrobotnych w wieku powyżej 55 lat w liczbie bezrobotnych.

Tabela 9. Poziom bezrobocia w rozbiciu na wykształcenie i wiek w poszczególnych sołectwach gminy Niemce

Sołectwo	Liczba bezrobotnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Udział osób długotrwale bezrobotnych w łącznej liczbie bezrobotnych [%]	Liczba osób długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców	liczba bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	udział bezrobotnych o wykształceniu policealnym i średnim zawodowym w liczbie bezrobotnych	udział bezrobotnych o wykształceniu średnim ogólnokształcącym w liczbie bezrobotnych	udział bezrobotnych o wykształceniu wyższym w liczbie bezrobotnych	udział bezrobotnych w wieku do 34 lat w liczbie bezrobotnych	udział bezrobotnych w wieku 34-44 lat w liczbie bezrobotnych	udział bezrobotnych w wieku 45-54 lat w liczbie bezrobotnych	udział bezrobotnych w wieku powyżej 55 lat w liczbie bezrobotnych
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Baszki	3,91	58,33	2,28	5,58	8,33	16,67	8,33	50,00	25,00	16,67	8,33
Boduszyn	4,04	77,78	3,14	6,72	22,22	0,00	11,11	44,44	11,11	33,33	11,11
Ciecierzyn	2,54	41,18	1,04	3,78	32,35	14,71	23,53	50,00	38,24	8,82	2,94
Dys	2,05	62,50	1,28	3,19	30,00	8,50	22,50	60,00	20,00	10,00	11,20
Dziuchów	0,93	0,00	0,00	1,49	0,00	0,00	100,00	100,00	0,00	0,00	0,00
Elizówka	3,37	65,63	2,21	5,34	12,50	9,38	18,75	46,88	31,25	9,38	12,50
Jakubowice Konińskie	2,55	39,47	1,01	4,00	18,42	10,53	36,84	47,37	31,58	7,89	13,16
Jakubowice Konińskie Kol.	1,02	16,67	0,17	1,60	16,67	16,67	16,67	16,67	33,33	16,67	16,67
Kawka	3,29	62,50	2,06	5,06	12,50	12,50	37,50	50,00	37,50	12,50	0,00
Kolonia Bystrzyca	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Krasienin	2,39	62,50	1,49	4,04	25,00	12,50	25,00	75,00	12,50	0,00	12,50
Krasienin – Kolonia	5,22	65,00	3,39	8,06	25,00	5,00	15,00	65,00	20,00	10,00	5,00
Leonów	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ludwinów	2,54	66,67	1,69	3,70	0,00	0,00	33,33	0,00	66,67	33,33	0,00
Łagiewniki	4,03	50,00	2,02	6,02	30,00	0,00	30,00	40,00	20,00	30,00	10,00
Majdan	3,35	35,71	1,20	5,05	35,71	0,00	14,29	50,00	21,43	21,43	7,14

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Krasieniński											
Nasutów	2,97	38,10	1,13	4,83	19,05	7,14	19,05	66,67	7,14	11,90	14,29
Niemce	3,79	46,15	1,76	4,76	25,64	9,40	13,68	51,28	20,51	13,68	14,53
Nowy Staw	1,70	0,00	0,00	2,88	66,67	0,00	33,33	66,67	33,33	0,00	0,00
Osówka	2,52	50,00	1,26	4,00	33,33	0,00	33,33	83,33	0,00	16,67	0,00
Pólko	3,46	41,67	1,44	5,08	58,33	8,33	16,67	66,67	8,33	8,33	16,67
Pryszczowa Góra	4,70	42,86	2,01	7,61	28,57	0,00	28,57	85,71	14,29	0,00	0,00
Rudka Kozłowiecka	3,05	52,78	1,61	4,69	27,78	2,78	11,11	50,00	22,22	13,89	13,89
Stoczek	3,73	60,00	2,24	5,52	30,00	0,00	20,00	50,00	40,00	0,00	10,00
Stoczek – Kolonia	0,64	100,00	0,64	1,03	0,00	100,0	0,00	0,00	100,0	0,00	0,00
Swoboda	2,19	50,00	1,09	3,28	50,00	25,00	25,00	25,00	50,00	25,00	0,00
Wola Krasienińska	3,11	66,67	2,07	4,72	0,00	33,33	16,67	83,33	0,00	16,67	0,00
Wola Niemiecka	2,74	45,71	1,25	4,39	14,29	8,57	20,00	42,86	25,71	20,00	11,43
Zalesie	5,15	45,45	2,34	8,40	22,73	4,55	4,55	54,55	9,09	22,73	13,64
GMINA NIEMCE OGÓŁEM	**2,90**	**49,25**	**1,43**	**4,50**	**24,25**	**8,40**	**19,03**	**53,17**	**22,39**	**13,25**	**11,01**

* kolorem jasno zielonym oznaczono wskaźnik przedstawiający gorszą sytuację niż średnio w gminie.

Poziom bezrobocia na terenie gminy jest zróżnicowany. Są sołectwa na terenie których brak jest osób zarejestrowanych jako osoby bezrobotne, ale także sołectwa, w których wskaźnik poziom bezrobocia przekracza niemal 2-krotnie średnią dla gminy i dotyczy to sołectw: Krasienin Kolonia oraz Zalesie.

Rycina 4. Poziom bezrobocia w rozbiciu na wykształcenie i wiek w poszczególnych sołectwach gminy Niemce

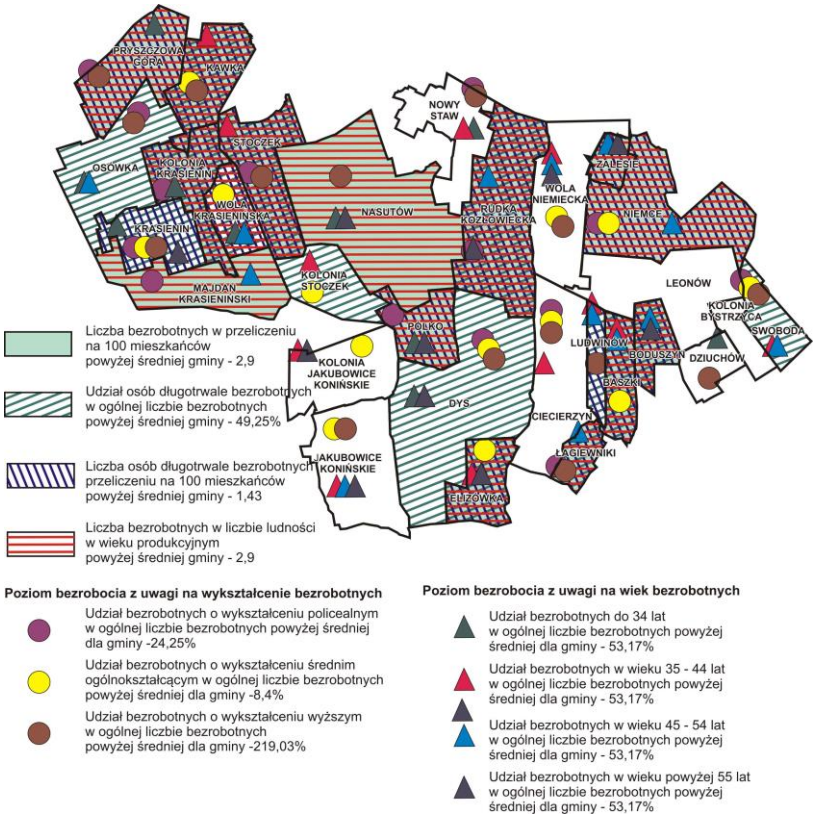

Struktura bezrobocia na obszarze objętym analizą wykazała, iż w wielu sołectwach gminy Niemce, odsetek osób długotrwale bezrobotnych przekracza 60% bezrobotnych i są to: Boduszyn, Dys, Elizówka, Kawka, Krasienin, Krasienin Kolonia, Ludwinów, Stoczek, Stoczek Kolonia oraz Wola Krasienińska.

Istotnym wskaźnikiem jest liczba osób długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców, który wskazuje obszary o najwyższej koncentracji osób wymagających szczególnego wsparcia z powodu długotrwałego braku pracy. Najgorszą sytuacją cechują się sołectwa: Boduszyn i Krasienin Kolonia, dla których analizowany wskaźnik przekracza ponad 2-krotnie średnią dla gminy.

Wskaźnik opisujący liczbę bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym najmniej korzystny jest w sołectwach: Zalesie i Krasienin Kolonia, przekraczający niemal 2-krotnie średnią dla gminy.

Niepokojącym zjawiskiem jest wyższy, aniżeli średnio w gminie, udział osób bezrobotnych z wykształceniem wyższym. Osoby z takim wykształceniem odczuwają coraz większe problemy ze znalezieniem pracy, dotyczy to zwłaszcza sołectw: Jakubowice Konińskie, Kawka oraz Dziuchów.

Jak wspomniano w diagnozie, bezrobocie dotyczy zwłaszcza ludzi młodych. Udział bezrobotnych do 34 roku życia jest wysoki (powyżej 80%) w sołectwach: Dziuchów, Pryszczowa Góra, Osówka oraz Wola Krasienińska. Niedostatecznie wykorzystany potencjał

osób starszych cechuje sołectwa: Boduszyn, Jakubowice Konińskie Kolonia, Niemce, Rudka Kozłowiecka oraz Wola Niemiecka.

Z uwagi na koncentrację problemów społecznych, o czym ilustruje ilość wskaźników w poszczególnych sołectwach przekraczających średnią dla gminy charakteryzuje sołectwa: Baszki, Elizówka, Kawka, Krasienin, Łagiewniki, Niemce, Rudka Kozłowiecka, Stoczek, Wola Krasienińska, z uwagi na wartość wskaźnika powyżej średniej dla gminy aż w 7 obszarach (z 10 wskaźników) badania poziomu bezrobocia.

Wskaźnik obciążenia demograficznego – opisujący stosunek liczby osób w wieku nieprodukcyjnym (przed i poprodukcyjny) na 100 osób w wieku produkcyjnym. Wskaźnik identyfikuje przyszłe zmiany w obciążeniu demograficznym ludności poszczególnych sołectw gminy Niemce.

Tabela 10. Wskaźnik obciążenia demograficznego (2015 rok)

Sołectwo	Wiek przedprodukcyjny	Wiek produkcyjny	Wiek poprodukcyjny	wskaźnik obciążenia demograficznego (wiek pozaprodukcyjny/ produkcyjny)
Baszki	52	215	40	42,79
Boduszyn	69	134	20	66,42
Ciecierzyn	264	900	177	49,00
Dys	403	1255	291	55,30
Dziuchów	21	67	20	61,19
Elizówka	217	599	133	58,43
Jakubowice Konińskie	351	951	188	56,68
Jakubowice Konińskie Kol.	144	375	71	57,33
Kawka	51	158	34	53,80
Kolonia Bystrzyca	17	33	14	93,94
Krasienin	85	198	52	69,19
Krasienin – Kolonia	90	248	45	54,44
Leonów	9	491	67	32,58
Ludwinów	16	81	21	45,68
Łagiewniki	55	166	27	49,40
Majdan Krasieniński	86	277	55	50,90
Nasutów	319	870	225	62,53
Niemce	611	1967	484	55,67
Nowy Staw	43	104	29	69,23
Osówka	48	150	40	58,67
Pólko	65	236	46	47,03
Pryszczowa Góra	33	92	24	61,96
Rudka Kozłowiecka	242	768	171	53,78
Stoczek	40	181	47	48,07
Stoczek – Kolonia	35	97	24	60,82

Sołectwo	Wiek przedprodukcyjny	Wiek produkcyjny	Wiek poprodukcyjny	wskaźnik obciążenia demograficznego (wiek pozaprodukcyjny/ produkcyjny)
Swoboda	29	122	32	50,00
Wola Krasienińska	37	127	29	51,97
Wola Niemiecka	311	797	171	60,48
Zalesie	96	262	69	62,98
GMINA NIEMCE OGÓŁEM	**3923**	**11921**	**2646**	**55,10**

* kolorem jasno zielonym oznaczono wskaźnik przedstawiający gorszą sytuację niż średnio w gminie.

Wysokie wartości tego wskaźnika, korzystnie świadczące o zamożności i zdrowotności danego społeczeństwa (ludzie żyją długo), są jednak niekorzystne z punktu widzenia finansów publicznych (mała liczba osób płacących podatki przy dużej liczbie osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, ochrony zdrowia itp.). Duże obciążenie demograficzne cechuje sołectwo Kolonia Bystrzyca, w którym na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada aż 93 osoby w wieku nieprodukcyjnym. Pozostałe sołectwa, dla których obliczony wskaźnik przewyższa średnią dla gminy to: Boduszyn, Dys, Dziuchów, Elizówka, Jakubowice Konińskie, Jakubowice Konińskie Kolonia, Krasienin, Nasutów, Niemce, Nowy Staw, Osówka, Pryszczowa Góra, Stoczek Kolonia, Wola Niemiecka oraz Zalesie.

Wskaźnik gęstości zaludnienia obliczony został na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Gminy Niemce. Przyjęto, że im wyższy wskaźnik, tym większa liczba osób może zostać objęta efektami procesu rewitalizacji.

Tabela 11. Wskaźnik gęstości zaludnienia (2015 rok)

Lp.	Sołectwo	Ludność ogółem	Powierzchnia całkowita	Gęstość zaludnienia
		[osoba]	[km^2]	[osoba/1 km^2]
1	2	3	4	5
1.	Baszki	307	2,52	121,98
2.	Boduszyn	223	1,97	113,42
3.	Ciecierzyn	1341	6,86	195,41
4.	Dys	1949	13,77	141,55
5.	Dziuchów	108	1,83	59,08
6.	Elizówka	949	3,01	315,47
7.	Jakubowice Konińskie	1490	6,63	224,77
8.	Jakubowice Konińskie Kol.	590	4,86	121,52
9.	Kawka	243	4,10	59,22
10.	Kolonia Bystrzyca	64	1,52	42,00
11.	Krasienin	335	3,79	88,32
12.	Krasienin – Kolonia	383	3,92	97,82

13.	Leonów	651	5,02	129,7
14.	Ludwinów	118	1,36	86,63
15.	Łagiewniki	248	1,41	176,13
16.	Majdan Krasieniński	418	5,65	73,97
17.	Nasutów	1414	14,46	97,78
18.	Niemce	3062	9,92	308,67
19.	Nowy Staw	176	4,47	39,40
20.	Osówka	238	6,35	37,46
21.	Pólko	347	3,06	113,45
22.	Pryszczowa Góra	149	5,13	29,04
23.	Rudka Kozłowiecka	1181	8,67	136,26
24.	Stoczek	268	4,85	55,22
25.	Stoczek – Kolonia	156	3,55	43,90
26.	Swoboda	183	2,35	77,89
27.	Wola Krasienińska	193	2,44	79,18
28.	Wola Niemiecka	1279	6,45	198,37
29.	Zalesie	427	1,19	359,20
GMINA NIEMCE OGÓŁEM		**18490**	**141,10**	**131,05**

Najwyższą gęstością zaludnienia, przekraczającą 2,5 krotnie średnią dla gminy, charakteryzują się sołectwa: Zalesie, Elizówka, Niemce. Najmniej zaludnionym sołectwem jest Pryszczowa Góra i Osówka.

Poziom nauczania – określono posługując się skalą staninową opisującą wynik sprawdzianu przeprowadzanego w VI klasie szkoły podstawowej - dotyczy pierwszego etapu edukacji szkolnej. Skala ta jest stosowana w pomiarze dydaktycznym i odpowiada na pytanie jaką pozycję zajmuje szkoła na tle wyników osiągniętych przez całą badaną populację.

Tabela 12. Poziom nauczania w gminie Niemce

Szkoła Podstawowa	Wielkość średnia staninu z lat 2010 - 2014		rejonizacja
Szkoła Podstawowa im. bł. Bp. Władysława Gorala w Ciecierzynie	**5**	**średni**	Baszki Boduszyn Ciecierzyn Dziuchów Elizówka Kolonia Bystrzyca Ludwinów Łagiewniki Swoboda
Szkoła Podstawowa im. Lotników Polskich w Dysie	**7**	**wysoki**	Dys Pólko
Szkoła Podstawowa im. Joachima Lelewela w Jakubowicach Konińskich	**7**	**wysoki**	Jakubowice Konińskie Jakubowice Konińskie Kolonia

Szkoła Podstawowa	Wielkość średnia staninu z lat 2010 - 2014		rejonizacja
Szkoła Podstawowa im. Ireny Kosmowskiej w Krasieninie	**4**	**niżej średni**	Kawka Krasienin Krasienin Kolonia Majdan Krasieniński Osówka Pryszczowa Góra Stoczek Stoczek – Kolonia Wola Krasienińska
Szkoła Podstawowa im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Nasutowie	**5**	**średni**	Nasutów Nowy Staw
Szkoła Podstawowa w Niemcach	**6**	**wyżej średni**	Leonów Niemce Wola Niemiecka Zalesie
Szkoła Podstawowa im. Twórców Ludowych w Rudce Kozłowieckiej	**4**	**niżej średni**	Rudka Kozłowiecka
GMINA NIEMCE OGÓŁEM	**5**	**średni**	

* kolorem jasno zielonym oznaczono wskaźnik przedstawiający gorszą sytuację niż średnio w gminie.

Zróżnicowanie poziomu edukacji na poziomie szkoły podstawowej poniżej wartości przeciętnej dla gminy opisanej w skali staninowej wynoszącej 4 (niżej średni) wymienia się: Kawka, Krasienin, Krasienin Kolonia, Majdan Krasieniński, Osówka, Pryszczowa Góra, Stoczek, Stoczek – Kolonia, Wola Krasienińska.

Poziom przestępczości i naruszeń prawa - dane potrzebne do obliczenia wskaźnika opisującego stopień przestępczości i naruszeń prawa pozyskano z Komisariatu Policji w Niemcach. Do wskazania poziomu przestępczości w poszczególnych sołectwach przyjęto liczbę przestępstw, wykroczeń, interwencji domowych, przestępstw kryminalnych oraz ilość założonych „Niebieskich Kart" w przeliczeniu na 100 mieszkańców.

Tabela 13. Poziom przestępczości oraz naruszeń prawa w gminie Niemce (2015 rok)

Sołectwo	Liczba przestępstw w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Wykroczenia zanotowane w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Interwencje domowe w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Przestępstwa kryminalne w przeliczeniu na 100 mieszkańców	„Niebieskie karty" w przeliczeniu na 100 mieszkańców
Baszki	0,00	1,95	4,23	1,30	0,98
Boduszyn	1,35	0,90	1,35	0,45	1,35
Ciecierzyn	1,49	1,57	0,82	0,89	0,15
Dys	1,08	1,28	1,13	0,62	0,25
Dziuchów	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Elizówka	1,79	2,95	1,26	0,63	0,42
Jakubowice Konińskie	0,74	1,34	0,67	1,07	0,07
Jakubowice Konińskie Kol.	0,51	0,00	0,17	0,17	0,00
Kawka	2,47	0,41	3,29	0,41	1,65
Kolonia Bystrzyca	1,56	0,00	0,00	0,00	0,00
Krasienin	2,09	2,39	1,49	0,90	0,60

Krasienin – Kolonia	0,52	0,26	0,26	0,52	0,00
Leonów	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ludwinów	1,69	1,69	0,00	0,00	0,00
Łagiewniki	0,81	0,40	1,61	0,40	0,40
Majdan Krasieniński	0,48	1,44	2,15	0,00	0,48
Nasutów	1,20	0,42	1,70	0,14	0,50
Niemce	1,21	2,22	1,05	0,78	0,13
Nowy Staw	0,57	0,57	2,84	1,14	0,00
Osówka	1,26	0,42	0,00	0,00	0,00
Pólko	0,29	1,15	2,02	0,00	0,29
Pryszczowa Góra	0,67	2,01	0,67	0,00	0,00
Rudka Kozłowiecka	0,85	0,76	0,42	0,17	0,17
Stoczek	1,49	2,24	2,99	1,12	0,37
Stoczek – Kolonia	1,28	0,00	0,00	0,64	0,00
Swoboda	0,55	0,55	0,00	2,19	0,00
Wola Krasienińska	0,52	1,04	0,00	0,00	0,00
Wola Niemiecka	0,70	0,47	0,47	0,39	0,16
Zalesie	0,94	1,64	1,17	0,23	0,47
GMINA NIEMCE OGÓŁEM	**1,02**	**1,27**	**1,04**	**0,56**	**0,24**

* kolorem jasno zielonym oznaczono wskaźnik przedstawiający gorszą sytuację niż średnio w gminie.

Rycina 5. Poziom przestępczości oraz naruszeń prawa w gminie Niemce

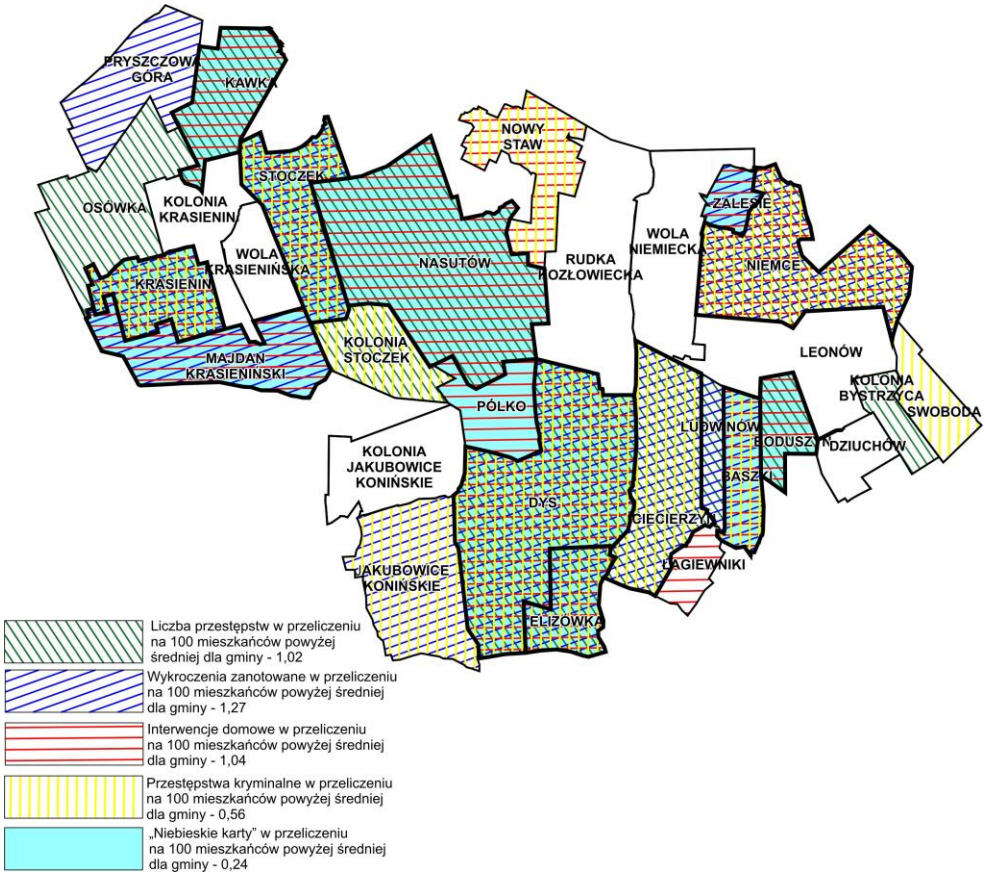

Analiza szczegółowych danych udostępnionych przez Komendę Powiatową w Niemcach dotyczących stanu bezpieczeństwa potwierdziła koncentrację zjawiska przestępczości w sołectwach w bezpośrednim sąsiedztwie miasta Lublina tj.: Elizówka, Dys, Ciecierzyn. Oprócz tego duże zagrożenie przestępczością ma miejsce w sołectwach: Krasienin oraz Niemce. Dodatkowo, o zagrożeniu przestępczością świadczą „Niebieskie Karty", które są sporządzane w trakcie przeprowadzanych w miejscach zamieszkania interwencji i świadczą o przemocy w rodzinie. Wskaźnik opisujący ilość wydanych kart na 100 mieszkańców szczególnie wysoki jest w sołectwach: Kawka (przekraczający ponad 6-krotnie średnią dla gminy), Boduszyn (ponad 5-krotnie) oraz Baszki (niemal 4-krotnie).

Poziom kapitału społecznego – najwygodniejszą miarą kapitału jest niższa, niż średnio na terenie gminy, frekwencja w wyborach. Wskaźnik, którym się posłużono, chcąc ocenić poziom kapitału społecznego w poszczególnych sołectwach gminy Niemce, to udział mieszkańców w wyborach samorządowych.

Kolejnym wskaźnikiem, którym posłużono się analizując poziom kapitału społecznego jest liczba zarejestrowanych organizacji pozarządowych i stowarzyszeń na poziomie każdego sołectwa przeliczeniu na 100 mieszkańców, a także wysokość dotacji uzyskanej od gminy Niemce w przeliczeniu na 1 mieszkańca, na projekty służące realizacji zadań gminy.

Bardzo dobrym barometrem zaangażowania władz w sprawy lokalnych społeczności jest wielkość funduszu sołeckiego. W celu oszacowania ogólnego poziomu aktywności społecznej w gminie Niemce, posłużono się wskaźnikami, opisującymi poziom kapitału społecznego na poziomie sołectwa. Są to: kwota pozyskanych środków z funduszu sołeckiego w przeliczeniu na 1 mieszkańca, która informuje o skuteczności działania oraz wizji mieszkańców na rozwój danego sołectwa, o czym mówi sposób wydatkowanych pieniędzy oraz wskaźnik uczestnictwa mieszkańców w zebraniu wiejskim, dotyczącym podziału środków na 2016 rok, opisujący rzeczywiste zaangażowanie społeczne mieszkańców danego sołectwa.

Tabela 14. Poziom kapitału społecznego w poszczególnych sołectwach gminy Niemce

sołectwo	frekwencja wyborcza (wybory do Rady Gminy Niemce w 2014 roku)	ilość organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców	wielkość uzyskanej dotacji w przeliczeniu na 1 mieszkańca	kwota uzyskana na fundusz sołecki w przeliczeniu na 1 mieszkańca	wskaźnik uczestnictwa w zebraniu wiejskim w 2015 roku dot. podziału środków z funduszu sołeckiego na 2016 rok w przeliczeniu na 100 mieszkańców
Baszki	39,71	0,00	0,00	41,79	6,84
Boduszyn	39,71	0,00	0,00	47,53	7,17
Ciecierzyn	56,77	0,15	2,09	18,69	2,09
Dys	60,23	0,15	20,78	12,86	1,08
Dziuchów	50,00	0,00	0,00	71,46	13,89
Elizówka	54,49	0,00	0,00	26,40	1,48
Jakubowice Konińskie	65,85	0,00	0,00	16,82	1,68
Jakubowice Konińskie Kol.	60,36	0,00	0,00	32,96	7,12
Kawka	67,39	0,00	0,00	45,17	4,12
Kolonia Bystrzyca	50,00	0,00	0,00	103,76	12,50
Krasienin	67,39	0,60	32,84	38,60	4,48
Krasienin – Kolonia	54,89	0,00	0,00	38,73	2,61
Leonów	56,11	0,00	0,00	32,53	4,61
Ludwinów	39,71	0,00	0,00	68,59	14,41
Łagiewniki	39,71	0,00	0,00	45,27	4,84
Majdan Krasieniński	54,89	0,24	8,37	37,11	4,31
Nasutów	50,28	0,14	9,55	17,72	2,26
Niemce	56,11	0,26	47,13	8,18	1,57
Nowy Staw	50,80	0,00	0,00	53,68	9,09
Osówka	67,39	0,00	0,00	46,22	7,14
Pólko	63,73	0,00	0,00	39,57	4,32
Pryszczowa Góra	67,39	0,67	0,00	59,20	11,41
Rudka Kozłowiecka	50,80	0,08	0,00	21,22	2,29

Stoczek	54,89	0,00	0,00	43,76	6,72
Stoczek – Kolonia	62,18	0,00	0,00	56,86	3,85
Swoboda	50,00	0,00	0,00	52,72	8,74
Wola Krasienińska	54,89	0,00	0,00	51,28	7,25
Wola Niemiecka	54,79	0,16	5,63	19,59	2,74
Zalesie	53,09	0,00	0,00	36,91	4,92
GMINA NIEMCE	**56,43**	**0,12**	**12,05**	**24,41**	**3,16**

* kolorem jasno zielonym oznaczono wskaźnik przedstawiający gorszą sytuację niż średnio w gminie.

Średnia frekwencja w wyborach samorządowych w gminie Niemce w 2014 roku wynosiła 56,43%. Frekwencja poniżej średniej odnotowana została w 19 obwodach, z których najniższą frekwencją (poniżej 40%) charakteryzowały się: Baszki, Boduszyn, Ludwinów i Łagiewniki.

Kolejnym kryterium, przy pomocy którego oceniono poziom kapitału społecznego poszczególnych sołectwach, to wskaźniki opisujące nasycenie organizacjami pozarządowymi oraz wielkość uzyskanych dotacji w przeliczeniu na 100 mieszkańców. Tu należy podkreślić, iż praktycznie we wszystkich sołectwach oprócz sołectwa: Niemce, Krasienin oraz Dys – wskaźnik ten jest bardzo niski.

Ostatnim wskaźnikiem, którym posłużono się przy ocenie poziomu kapitału społecznego, jest udział środków wydatkowanych w ramach funduszu społecznego w przeliczeniu na 1 mieszkańca, a także uczestnictwo w zebraniach wiejskich, podczas których decydowano o rozdziale funduszu sołeckiego. Najniższym zaangażowaniem w sprawy społeczne cechowały się sołectwa: Ciecierzyn, Dys, Jakubowice Konińskie, Nasutów, Niemce, Rudka Kozłowiecka oraz Wola Niemiecka, dla których oba analizowane wskaźniki znajdowały się znacznie poniżej średniej dla gminy.

Rycina 6. Poziom kapitału społecznego w poszczególnych sołectwach gminy Niemce

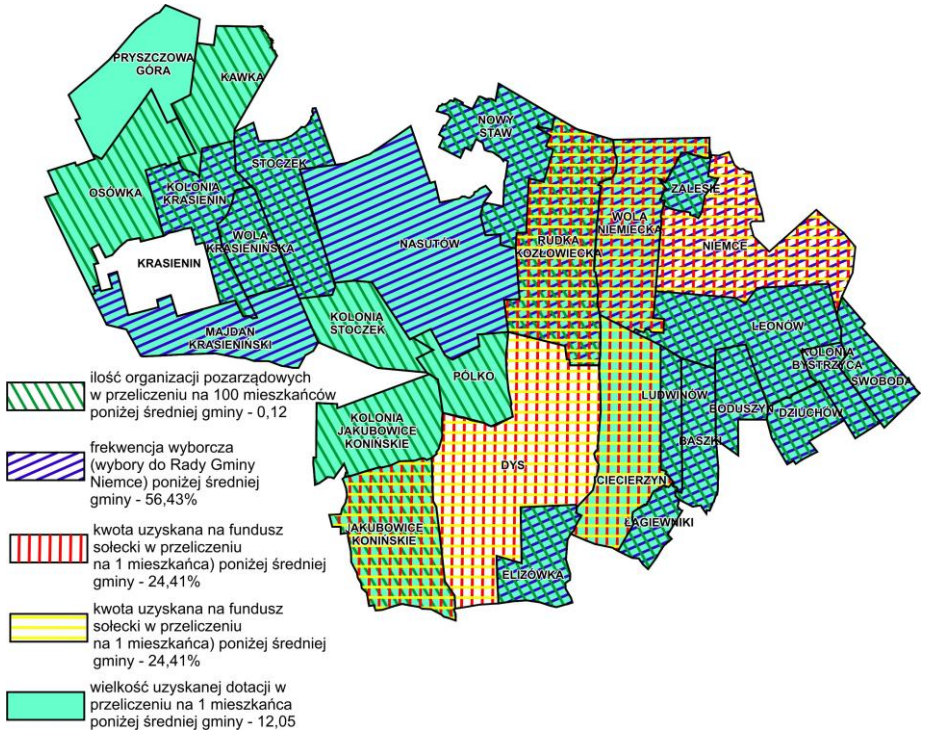

Charakterystyczną cechą obszarów zdegradowanych jest najczęściej niski kapitał społeczny. Poziom zaangażowania mieszkańców w życie społeczności lokalnej w sołectwach: Rudka Kozłowiecka, Wola Niemiecka, Nasutów, Jakubowice Konińskie i Elizówka jest bardzo niski, bowiem wśród 5 analizowanych wskaźników, aż 4 były gorsze aniżeli średnio dla gminy.

Tabela 15. Zbiorcze zestawienie wskaźników społecznych służących wyznaczeniu obszarów zdegradowanych

Sołectwo	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa				Poziom bezrobocia w tym bezrobocie długotrwałe Struktura bezrobocia z uwagi na wykształcenie i wiek											wskaźnik obciążenia demograficzne go (wiek pozaprodukcyjny/produkcyjny)	gęstość	poziom nauczania określona wielkością stanina z lat 2010 - 2014	stopień przestępczości					poziom kapitału społecznego				
	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba bezrobotnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Udział osób długotrwale bezrobotnych w łącznej liczbie bezrobotnych [%]	Liczba osób długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców	liczba bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	udział bezrobotnych o wykształceniu policealnym i średnim zawodowym w liczbie bezrobotnych	udział bezrobotnych o wykształceniu średnim ogólnokształcącym w liczbie bezrobotnych	udział bezrobotnych o wykształceniu wyższym w liczbie bezrobotnych	udział bezrobotnych w wieku do 34 lat w liczbie bezrobotnych	udział bezrobotnych w wieku 34-44 lat w liczbie bezrobotnych	udział bezrobotnych w wieku 45-54 lat w liczbie bezrobotnych	udział bezrobotnych w wieku powyżej 55 lat w liczbie bezrobotnych				Liczba przestępstw w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Wykroczenia zanotowane w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Interwencje domowe w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Przestępstwa kryminalne w przeliczeniu na 100 mieszkańców	„Niebieskie karty" w przeliczeniu na 100 mieszkańców	frekwencja wyborcza (wybory do Rady Gminy Niemce)	ilość organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców	wielkość uzyskanej dotacji w przeliczeniu na 1 mieszkańca	kwota uzyskana na fundusz sołecki w przeliczeniu na 1 mieszkańca	wskaźnik uczestnictwa w zebraniu wiejskim w 2015 roku dot. podziału środków z funduszu sołeckiego na 2016 rok w przeliczeniu na 100 mieszkańców
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
Baszki	5,54	7,49	1,95	3,58	3,91	58,33	2,28	5,58	8,33	16,67	8,33	50,00	25,00	16,67	8,33	42,79	121,98	5 - średni	0,00	1,95	4,23	1,30	0,98	39,71	0,00	0,00	41,79	6,84
Boduszyn	9,87	7,62	4,04	6,73	4,04	77,78	3,14	6,72	22,22	0,00	11,11	44,44	11,11	33,33	11,11	66,42	113,42	5 - średni	1,35	0,90	1,35	0,45	1,35	39,71	0,00	0,00	47,53	7,17
Ciecierzyn	0,30	4,47	2,54	1,71	2,54	41,18	1,04	3,78	32,35	14,71	23,53	50,00	38,24	8,82	2,94	49,00	195,41	5 - średni	1,49	1,57	0,82	0,89	0,15	56,77	0,15	2,09	18,69	2,09
Dys	4,62	3,23	2,56	2,82	2,05	62,50	1,28	3,19	30,00	8,50	22,50	60,00	20,00	10,00	11,20	55,30	141,55	7 - wysoki	1,08	1,28	1,13	0,62	0,25	60,23	0,15	20,78	12,86	1,08
Dziuchów	0,00	0,00	0,00	4,63	0,93	0,00	0,00	1,49	0,00	0,00	100,0	100,0	0,00	0,00	0,00	61,19	59,08	5 - średni	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	50,00	0,00	0,00	71,46	13,89
Elizówka	2,32	1,79	2,11	2,42	3,37	65,63	2,21	5,34	12,50	9,38	18,75	46,88	31,25	9,38	12,50	58,43	315,47	5 - średni	1,79	2,95	1,26	0,63	0,42	54,49	0,00	0,00	26,40	1,48

Jakubowice Konińskie	2,01	2,15	1,34	1,61	2,55	39,47	1,01	4,00	18,42	10,53	36,84	47,37	31,58	7,89	13,16	56,68	224,77	7 - wysoki	0,74	1,34	0,67	1,07	0,07	65,85	0,00	0,00	16,82	1,68
Jakubowice Konińskie Kol.	0,17	0,17	1,69	2,37	1,02	16,67	0,17	1,60	16,67	16,67	16,67	16,67	33,33	16,67	16,67	57,33	121,52	7 - wysoki	0,51	0,00	0,17	0,17	0,00	60,36	0,00	0,00	32,96	7,12
Kawka	1,23	2,88	0,82	2,47	3,29	62,50	2,06	5,06	12,50	12,50	37,50	50,00	37,50	12,50	0,00	53,80	59,22	4 - niżej średni	2,47	0,41	3,29	0,41	1,65	67,39	0,00	0,00	45,17	4,12
Kolonia Bystrzyca	6,25	6,25	6,25	7,81	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	93,94	42	5 - średni	1,56	0,00	0,00	0,00	0,00	50,00	0,00	0,00	103,76	12,50
Krasienin	13,43	3,28	0,60	4,18	2,39	62,50	1,49	4,04	25,00	12,50	25,00	75,00	12,50	0,00	12,50	69,19	88,32	4 - niżej średni	2,09	2,39	1,49	0,90	0,60	67,39	0,60	32,84	38,60	4,48
Krasienin – Kolonia	7,57	3,13	1,31	1,57	5,22	65,00	3,39	8,06	25,00	5,00	15,00	65,00	20,00	10,00	5,00	54,44	97,82	4 - niżej średni	0,52	0,26	0,26	0,52	0,00	54,89	0,00	0,00	38,73	2,61
Leonów	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	32,58	129,7	6 - wyżej średni	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	56,11	0,00	0,00	32,53	4,61
Ludwinów	2,54	6,78	1,69	11,02	2,54	66,67	1,69	3,70	0,00	0,00	33,33	0,00	66,67	33,33	0,00	45,68	86,63	5 - średni	1,69	1,69	0,00	0,00	0,00	39,71	0,00	0,00	68,59	14,41
Łagiewniki	3,63	2,82	2,82	3,63	4,03	50,00	2,02	6,02	30,00	0,00	30,00	40,00	20,00	30,00	10,00	49,40	176,13	5 - średni	0,81	0,40	1,61	0,40	0,40	39,71	0,00	0,00	45,27	4,84
Majdan Krasieniński	0,96	3,83	2,87	8,61	3,35	35,71	1,20	5,05	35,71	0,00	14,29	50,00	21,43	21,43	7,14	50,90	73,97	4 - niżej średni	0,48	1,44	2,15	0,00	0,48	54,89	0,24	8,37	37,11	4,31
Nasutów	10,18	3,39	4,03	0,00	2,97	38,10	1,13	4,83	19,05	7,14	19,05	66,67	7,14	11,90	14,29	62,53	97,78	5 - średni	1,20	0,42	1,70	0,14	0,50	50,28	0,14	9,55	17,72	2,26
Niemce	1,86	3,43	2,51	2,84	3,79	46,15	1,76	4,76	25,64	9,40	13,68	51,28	20,51	13,68	14,53	55,67	248,6	6 - wyżej średni	1,21	2,22	1,05	0,78	0,13	56,11	0,26	47,13	8,18	1,57
Nowy Staw	2,84	2,84	10,8	11,36	1,70	0,00	0,00	2,88	66,67	0,00	33,33	66,67	33,33	0,00	0,00	69,23	39,4	5 - średni	0,57	0,57	2,84	1,14	0,00	50,80	0,00	0,00	53,68	9,09
Osówka	3,36	2,10	5,88	3,78	2,52	50,00	1,26	4,00	33,33	0,00	33,33	83,33	0,00	16,67	0,00	58,67	37,46	4 - niżej średni	1,26	0,42	0,00	0,00	0,00	67,39	0,00	0,00	46,22	7,14
Pólko	9,80	3,75	0,00	5,47	3,46	41,67	1,44	5,08	58,33	8,33	16,67	66,67	8,33	8,33	16,67	47,03	113,45	7 - wysoki	0,29	1,15	2,02	0,00	0,29	63,73	0,00	0,00	39,57	4,32
Pryszczowa Góra	7,38	2,01	0,00	1,34	4,70	42,86	2,01	7,61	28,57	0,00	28,57	85,71	14,29	0,00	0,00	61,96	29,04	4 - niżej średni	0,67	2,01	0,67	0,00	0,00	67,39	0,67	0,00	59,20	11,41
Rudka Kozłowiecka	8,30	4,57	1,35	2,46	3,05	52,78	1,61	4,69	27,78	2,78	11,11	50,00	22,22	13,89	13,89	53,78	136,26	4 - niżej średni	0,85	0,76	0,42	0,17	0,17	50,80	0,08	0,00	21,22	2,29
Stoczek	2,61	1,49	2,24	6,34	3,73	60,00	2,24	5,52	30,00	0,00	20,00	50,00	40,00	0,00	10,00	48,07	55,22	4 - niżej średni	1,49	2,24	2,99	1,12	0,37	54,89	0,00	0,00	43,76	6,72

Stoczek – Kolonia	0,00	2,56	0,00	2,56	0,64	100,00	0,64	1,03	0,00	100,00	0,00	0,00	100,00	0,00	0,00	60,82	43,9	4 - niżej średni	1,28	0,00	0,00	0,64	0,00	62,18	0,00	0,00	56,86	3,85
Swoboda	1,09	0,00	2,19	7,10	2,19	50,00	1,09	3,28	50,00	25,00	25,00	25,00	50,00	25,00	0,00	50,00	77,89	5 - średni	0,55	0,55	0,00	2,19	0,00	50,00	0,00	0,00	52,72	8,74
Wola Krasieńska	0,52	0,00	1,04	1,04	3,11	66,67	2,07	4,72	0,00	33,33	16,67	83,33	0,00	16,67	0,00	51,97	79,18	4 - niżej średni	0,52	1,04	0,00	0,00	0,00	54,89	0,00	0,00	51,28	7,25
Wola Niemiecka	0,08	2,50	2,74	2,58	2,74	45,71	1,25	4,39	14,29	8,57	20,00	42,86	25,71	20,00	11,43	60,48	198,37	6 - wyżej średni	0,70	0,47	0,47	0,39	0,16	54,79	0,16	5,63	19,59	2,74
Zalesie	0,00	6,32	3,75	5,39	5,15	45,45	2,34	8,40	22,73	4,55	4,55	54,55	9,09	22,73	13,64	62,98	359,2	6 - wyżej średni	0,94	1,64	1,17	0,23	0,47	53,09	0,00	0,00	36,91	4,92
GMINA NIEMCE	**3,59**	**3,10**	**2,27**	**2,80**	**2,90**	**49,25**	**1,43**	**4,50**	**24,25**	**8,40**	**19,03**	**53,17**	**22,39**	**13,25**	**11,01**	**55,10**	**131,05**	**5 - średni**	**1,02**	**1,27**	**1,04**	**0,56**	**0,24**	**56,43**	**0,12**	**12,05**	**24,41**	**3,16**

* kolorem jasno zielonym oznaczono wskaźnik przedstawiający gorszą sytuację niż średnio w gminie.

Ustawa o rewitalizacji nadała temu procesowi nowe znaczenie: jest ona interwencją w kryzys społeczny. Ma ona służyć przede wszystkim poprawie jakości życia mieszkańców, co oznacza, że właśnie kwestie społeczne są podstawowymi przesłankami służącymi wyznaczeniu obszarów zdegradowanych i rewitalizacji, a dopiero potem – aspekt gospodarczy, ekologiczny funkcjonalno-przestrzenny i techniczny. Analiza objęła 29 wskaźników opisujących zjawiska w sferze społecznej tj.: ubóstwo, bezrobocie, wskaźnik obciążenia demograficznego, gęstość zaludnienia, poziom nauczania, stopień przestępczości oraz poziom kapitału społecznego. Do dalszej analizy zakwalifikowano jedynie te sołectwa, w obrębie których na 29 badanych wskaźników, ponad połowa (15 wskaźników) cechowała sołectwo gorszą sytuacją aniżeli średnio w gminie Niemce. Do grupy sołectw, w obrębie których wskaźniki zdiagnozowały nasilenie niekorzystnych zjawisk w sferze społecznej zalicza się: Dys (19 wskaźników opisujących sytuację gorszą aniżeli w gminie), Niemce (19), Baszki (18), Boduszyn (18), Elizówka (18), Krasienin (17), Łagiewniki (17), Nasutów (17), Rudka Kozłowiecka (17), Stoczek oraz Zalesie (15).

Jak wcześniej wspomniano, dla właściwego wyznaczenia obszarów zdegradowanych i rewitalizacji należało dodatkowo w sołectwach gminy znajdujących się w stanie kryzysowym (z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych), zdiagnozować także występowanie, co najmniej jednego z negatywnych zjawisk wymienionych poniżej, aby móc zakwalifikować sołectwo jako obszar zdegradowany. Wymienia się tu wskaźniki opisujące zjawiska:

1**) gospodarcze** – w szczególności niski stopień przedsiębiorczości, słaba kondycja lokalnych przedsiębiorstw lub

2) środowiskowe – w szczególności przekroczenia standardów, jakości środowiska, obecność odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska, lub

3) przestrzenno-funkcjonalne – w szczególności niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej zły stan techniczny, brak dostępu do podstawowych usług lub ich niska jakość, niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niski poziom obsługi komunikacyjnej, niedobór lub niska jakość terenów publicznych, lub

4) techniczne – w szczególności degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz nie funkcjonowanie rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

4.2.2. Wskaźniki gospodarcze delimitujące obszary zdegradowane

Wskaźnikiem wskazującym na problemy natury gospodarczej jest **poziom aktywności gospodarczej.** Do obliczenia poziomu aktywności gospodarczej posłużono się liczbą podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w poszczególnych sołectwach na podstawie danych Banku Danych Lokalnych i Urzędu Gminy w Niemcach. Podstawę wyznaczenia wskaźnika stanowi liczba zarejestrowanych podmiotów w przeliczeniu na 100 mieszkańców. Wskaźniki aktywności gospodarczej jednoznacznie wpisują się w szereg zjawisk (tendencji) identyfikowanych jako niekorzystne dla wyznaczonych obszarów problemowych. Relatywnie

wysokie dysproporcje pomiędzy średnią wartością wskaźnika przedsiębiorczości w gminie, a sytuacją na wyszczególnionych obszarach to pochodna niskiej i malejącej jakości kapitału ludzkiego i społecznego. Zidentyfikowano jednostki o niskim poziomie aktywności gospodarczej, co w dalszej części pomoże ukierunkować przyszłe działania oraz wskaże obszary podjęcia przyszłych interwencji skoncentrowanych na zwiększenie przedsiębiorczości danej społeczności.

Tabela 16. Poziom aktywności gospodarczej w gminie Niemce

L.p.	Sołectwo	Ludność ogółem	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w 2015 roku	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców
1.	Baszki	307	25	8,14
2.	Boduszyn	223	16	7,17
3.	Ciecierzyn	1341	124	9,25
4.	Dys	1949	183	9,39
5.	Dziuchów	108	5	4,63
6.	Elizówka	949	145	15,28
7.	Jakubowice Konińskie	1490	204	13,69
8.	Jakubowice Konińskie Kol.	590	93	15,76
9.	Kawka	243	17	7,00
10.	Kolonia Bystrzyca	64	1	1,56
11.	Krasienin	335	21	6,27
12.	Krasienin – Kolonia	383	27	7,05
13.	Leonów	651	9	1,38
14.	Ludwinów	118	10	8,47
15.	Łagiewniki	248	14	5,65
16.	Majdan Krasieniński	418	33	7,89
17.	Nasutów	1414	93	6,58
18.	Niemce	3062	289	9,44
19.	Nowy Staw	176	17	9,66
20.	Osówka	238	13	5,46
21.	Pólko	347	32	9,22
22.	Pryszczowa Góra	149	10	6,71
23.	Rudka Kozłowiecka	1181	76	6,44
24.	Stoczek	268	16	5,97
25.	Stoczek – Kolonia	156	12	7,69
26.	Swoboda	183	5	2,73
27.	Wola Krasienińska	193	18	9,33
28.	Wola Niemiecka	1279	107	8,37
29.	Zalesie	427	22	5,15
GMINA NIEMCE OGÓŁEM		**18490**	**1637**	**8,85**

Sołectwami wykazującymi cechy kryzysu z punktu widzenia zjawisk gospodarczych są przede wszystkim: Kolonia Bystrzyca, Leonów oraz Swoboda. Ponadto analizowany wskaźnik odbiega znacznie od średniej dla gminy w sołectwach: Dziuchów, Łagiewniki, Zalesie, Osówka, Stoczek.

4.2.3. Wskaźniki środowiskowe delimitujące obszary zdegradowane

Bardzo ważnym, choć ograniczonym obszarem analiz, jest sfera środowiskowa. Do wyznaczenia sołectw, w obrębie których zachodzą przekroczenia standardów jakości życia, posłużono się opracowaniem pn. „Program ochrony środowiska przed hałasem dla województwa lubelskiego dla terenów poza aglomeracjami położonych wzdłuż odcinków dróg”.. Przyjęto, iż sołectwa zagrożone ponadnormatywnym hałasem to te, przez które przebiega droga krajowa nr 19.

Tabela 17. Zagrożenie ponadnormatywnym hałasem w gminie Niemce

L.p.	Sołectwo	Odcinek objęty pomiarem hałasu w ramach „Programu…”	Przekroczenia dopuszczalnego poziomu hałasu w środowisku	Rodzaj zabudowy zagrożonej ponadnormatywnym hałasem	Liczba zagrożonych mieszkańców wyrażona wskaźnikiem L_{DWN}		Liczba zagrożonych mieszkańców wyrażona wskaźnikiem L_N		
					do 5dB	5 – 10dB	do 5dB	5 – 10dB	10 – 15dB
1	2		4	5	6	7	8	9	10
1.	Baszki	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d
2.	Boduszyn	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d
3.	Ciecierzyn	Niemce – Ciecierzyn	pierwsza linia zabudowy znajduje się w zasięgach oddziaływania hałasu o poziomie przekroczeń 0 – 5dB	zabudowa zagrodowa	540	4	430	4	2
4.	Dys	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d
5.	Dziuchów	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d
6.	Elizówka	Ciecierzyn – Lublin	pierwsza linia zabudowy znajduje się w zasięgach oddziaływania hałasu o poziomie przekroczeń 0 – 5dB	zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna; zabudowa zagrodowa	6	0	160	0	0
7.	Jakubowice Konińskie	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	
8.	Jakubowice Konińskie Kol.	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	
9.	Kawka	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	
10.	Kolonia Bystrzyca	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	
11.	Krasienin	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	
12.	Krasienin – Kolonia	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	
13.	Leonów	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d
14.	Ludwinów	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d
15.	Łagiewniki	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d
16.	Majdan Krasieniński	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d
17.	Nasutów	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d

18.	Niemce	Niemce – Ciecierzyn	pierwsza linia zabudowy znajduje się w zasięgach oddziaływania hałasu o poziomie przekroczeń 0 – 5dB oraz 5 – 10 dB.	zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna; zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna; zabudowa zagrodowa	540	4	430	4	2
19.	Nowy Staw	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d
20.	Osówka	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d
21.	Pólko	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d
22.	Pryszczowa Góra	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d
23.	Rudka Kozłowiecka	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d
24.	Stoczek	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d
25.	Stoczek – Kolonia	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d
26.	Swoboda	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d
27.	Wola Krasienińska	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d
28.	Wola Niemiecka	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d
29.	Zalesie	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d	b.d

* kolorem jasno zielonym oznaczono wskaźnik przedstawiający gorszą sytuację niż średnio w gminie.

Kolejnym wskaźnikiem opisującym negatywne zjawiska środowiskowe, jest stopień usuniętego azbestu w porównaniu z ilością zinwentaryzowaną w poszczególnych sołectwach. Eternit, zawierający szkodliwy azbest, to jeden z najczęściej stosowanych materiałów na pokrycia dachowe na terenach wiejskich.

Tabela 18. Stopień usunięcia odpadów azbestowych z pokryć dachowych

L.p.	Sołectwo	odpady azbestowe (% ilość zinwentaryzowanego azbestu do usunięcia)
1.	Baszki	90,30
2.	Boduszyn	83,75
3.	Ciecierzyn	71,08
4.	Dys	72,56
5.	Dziuchów	79,17
6.	Elizówka	39,94
7.	Jakubowice Konińskie	77,64
8.	Jakubowice Konińskie Kol.	66,92
9.	Kawka	87,10
10.	Kolonia Bystrzyca	83,16
11.	Krasienin	91,36
12.	Krasienin – Kolonia	83,69
13.	Leonów	brak danych
14.	Ludwinów	84,99
15.	Łagiewniki	64,35
16.	Majdan Krasieniński	85,27
17.	Nasutów	83,06

18.	Niemce	67,74
19.	Nowy Staw	73,24
20.	Osówka	89,43
21.	Pólko	96,97
22.	Pryszczowa Góra	91,20
23.	Rudka Kozłowiecka	92,28
24.	Stoczek	89,61
25.	Stoczek – Kolonia	91,33
26.	Swoboda	84,73
27.	Wola Krasienińska	68,51
28.	Wola Niemiecka	80,02
29.	Zalesie	62,55
GMINA NIEMCE OGÓŁEM		**80,34**

* kolorem jasno zielonym oznaczono wskaźnik przedstawiający gorszą sytuację niż średnio w gminie.

Najgorsza sytuacja w kontekście ilości azbestu do usunięcia (powyżej 90%) ma miejsce w sołectwach: Pólko (niemal 97%), Rudka Kozłowiecka (92,3%), Krasienin (91,4%), Stoczek Kolonia (91,3%), Pryszczowa Góra (91,2%) oraz Baszki (90,3%).

4.2.4. Wskaźniki przestrzenno – funkcjonalne delimitujące obszary zdegradowane

Kolejnymi wskaźnikami, potwierdzającymi, iż dane sołectwo kwalifikuje się do uznania jako obszar zdegradowany, są wskaźniki opisujące zjawiska przestrzenno-funkcjonalne. Aby ocenić, czy w danym sołectwie występuje stan kryzysowy, dokonano analizy wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, jej stan techniczny, dostęp do podstawowych usług i ich jakość, poziom obsługi komunikacyjnej, stan, jakość oraz niedobór terenów publicznych.

Tabela 19. Stopień wyposażenia w infrastrukturę techniczną poszczególnych sołectw gminy Niemce

l.p.	Sołectwo	liczba ludności korzystająca z infrastruktury wodociągowej	udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej	liczba ludności korzystająca z infrastruktury kanalizacyjnej	udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej	liczba ludności korzystająca z sieci gazowej	udział ludności korzystającej z sieci gazowej	stan infrastruktury energetycznej: zły (wymaga inwestycji), zadowalający, dobry (nowa lub zmodernizowana)	sieć internetowa i komunikacja DSL /WLAN/ GSM
1.	Baszki	281	91,53	0	0,00	0	0,00	zadowalający	zadowalający
2.	Boduszyn	205	91,93	0	0,00	0	0,00	zadowalający	zadowalający
3.	Ciecierzyn	1317	98,21	0	0,00	85	6,34	dobra	zadowalający
4.	Dys	1690	86,71	0	0,00	322	16,52	dobra	zła
5.	Dziuchów	100	92,59	0	0,00	0	0,00	zadowalający	zła
6.	Elizówka	949	100,00	0	0,00	227	23,92	dobra	zadowalający
7.	Jakubowice Konińskie	1366	91,68	0	0,00	320	21,48	dobra	dobra

8.	Jakubowice Konińskie Kol.	540	91,53	0	0,00	131	22,20	dobra	zadowalający
9.	Kawka	243	100,00	0	0,00	0	0,00	zadowalający	zła
10.	Kolonia Bystrzyca	64	100,00	0	0,00	0	0,00	dobra	zła
11.	Krasienin	334	99,70	0	0,00	0	0,00	dobra	zadowalający
12.	Krasienin – Kolonia	383	100,00	0	0,00	0	0,00	dobra	zadowalający
13.	Leonów	390	59,91	0	0	0	0	dobra	zadowalający
14.	Ludwinów	107	90,68	0	0,00	0	0,00	dobra	zadowalający
15.	Łagiewniki	224	90,32	0	0,00	20	8,06	zadowalający	zadowalający
16.	Majdan Krasieniński	418	100,00	0	0,00	0	0,00	dobra	zadowalający
17.	Nasutów	1249	88,33	0	0,00	76	5,37	dobra	zadowalający
18.	Niemce	3311	91,92	2765	76,76	66	1,78	dobra	zadowalający
19.	Nowy Staw	176	100,00	0	0,00	11	6,28	zadowalający	zła
20.	Osówka	238	100,00	0	0,00	0	0,00	dobra	zadowalający
21.	Pólko	308	88,76	0	0,00	47	31,54	dobra	zadowalający
22.	Pryszczowa Góra	149	100,00	0	0,00	0	0,00	dobra	zadowalający
23.	Rudka Kozłowiecka	1181	100,00	156	13,21	51	4,32	dobra	zadowalający
24.	Stoczek	268	100,00	0	0,00	0	0,00	dobra	zadowalający
25.	Stoczek – Kolonia	139	89,10	0	0,00	7	4,49	dobra	zła
26.	Swoboda	181	98,91	0	0,00	0	0,00	dobra	zła
27.	Wola Krasienińska	193	100,00	0	0,00	0	0,00	dobra	zadowalający
28.	Wola Niemiecka	1270	99,30	694	54,26	39	3,05	dobra	dobra
29.	Zalesie	419	98,13	337	78,92	0	0,00	dobra	zadowalający
GMINA NIEMCE OGÓŁEM		**17693**	**92,97**	**3952**	**20,77**	**1402**	**9,58**	**dobra**	**zadowalający**

Rycina 7. Stopień zaopatrzenia sołectw gminy Niemce w infrastrukturę techniczną

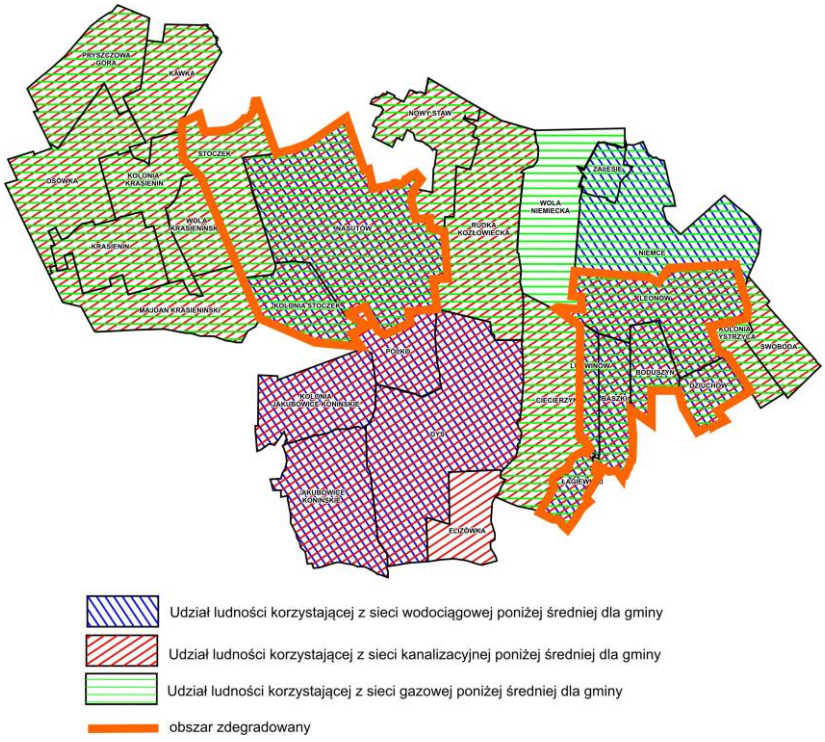

Niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną (sieć wodociągowa, kanalizacyjna, gazowa) ma miejsce w każdym sołectwie, przy czym skala tych problemów jest zróżnicowana. Najgorsza sytuacja pod tym kątem ma miejsce w sołectwach: Stoczek Kolonia, Swoboda, Nasutów, Ludwinów, Kolonia Bystrzyca, Kawka, Boduszyn i Baszki oraz Leonów.

Tabela 20. Ocena skomunikowania gminy Niemce

Sołectwo	jakość nawierzchni (zła, zadowalająca, dobra)	bezpieczeństwo (chodnik, oświetlenie)	komunikacja publiczna (jest/nie ma; połączenia wystarczające bądź niewystarczające	Ścieżki rowerowe
Baszki	zła	zadowalający	wystarczające	brak
Boduszyn	zadowalający	zła (brak oświetlenia i chodników)	wystarczające	brak
Ciecierzyn	dobra	zadowalający	niewystarczająca	brak
Dys	dobra	zadowalający	niewystarczająca	niewystarczająca
Dziuchów	zadowalający	zadowalający	niewystarczająca	brak
Elizówka	dobra	zadowalający	wystarczające	brak
Jakubowice Konińskie	zadowalający	zadowalający	niewystarczająca	niewystarczająca

Jakubowice Konińskie Kol.	zadowalający	zadowalający	niewystarczająca	niewystarczająca
Kawka	zadowalający	zła (brak oświetlenia i chodników)	niewystarczająca	brak
Kolonia Bystrzyca	zadowalający	zła (brak oświetlenia i chodników)	niewystarczająca	brak
Krasienin	dobra	zadowalający	niewystarczająca	niewystarczająca
Krasienin – Kolonia	dobra	zadowalający	niewystarczająca	brak
Leonów	dobra	zadowalający	niewystarczająca	brak
Ludwinów	zadowalający	zła (brak oświetlenia i chodników)	wystarczające	brak
Łagiewniki	zadowalający	zła (brak oświetlenia i chodników)	niewystarczająca	brak
Majdan Krasieniński	dobra	zadowalający	wystarczające	niewystarczająca
Nasutów	zadowalający	zadowalający	wystarczające	niewystarczająca
Niemce	dobra	zadowalający	wystarczające	brak
Nowy Staw	zadowalający	zła (brak oświetlenia i chodników)	niewystarczająca	brak
Osówka	zła	zła (brak oświetlenia i chodników)	wystarczające	brak
Pólko	zła	zadowalający	niewystarczająca	brak
Pryszczowa Góra	zadowalający	zła (brak oświetlenia i chodników)	wystarczające	brak
Rudka Kozłowiecka	dobra	zadowalający	wystarczające	niewystarczająca
Stoczek	zła	zła (brak oświetlenia i chodników)	niewystarczająca	brak
Stoczek – Kolonia	zła	zła (brak oświetlenia i chodników)	niewystarczająca	niewystarczająca
Swoboda	zadowalający	zła (brak oświetlenia i chodników)	niewystarczająca	brak
Wola Krasienińska	zła	zadowalający	wystarczające	brak
Wola Niemiecka	dobra	zadowalający	wystarczające	niewystarczająca
Zalesie	dobra	dobra	wystarczające	brak
GMINA OGÓŁEM	**zadowalający**	**zadowalający**	**niewystarczająca**	**niewystarczająca**

Skomunikowanie ocenia się jako mocna strona gminy, świadcząca o atrakcyjności gminy jako miejsca zamieszkania. Największą bolączką gminy jest niewystarczająca komunikacja publiczna. Problem ten dotyka wielu sołectw tj.: Ciecierzyn, Dys, Dziuchów, Jakubowice Konińskie, Jakubowice Konińskie Kolonia, Kawka, Kolonia Bystrzyce, Krasienin, Krasienin Kolonia, Leonów, Łagiewniki, Nowy Staw, Pólko, Stoczek, Stoczek Kolonia, Swoboda. Niewystarczające połączenia i brak komunikacji publicznej sprawia, iż większość mieszkańców korzysta z indywidualnego transportu samochodowego, co wpływa niekorzystnie także na środowisko naturalne powodując wzrost emisji gazów cieplarnianych. Degradację środowiska naturalnego pogłębiają także mieszkańcy sąsiednich gmin, przejeżdżających codziennie przez gminę Niemce do miasta Lublin (dot. głównie mieszkańców miasta i gminy Lubartów oraz gminy Jastków). Istotnym problemem w gminie jest niedostateczne wyposażenie w ścieżki rowerowe. Wprawdzie w gminie istnieją ścieżki, ale zlokalizowane są one fragmentarycznie, nie stanowiąc powiązanego ze sobą ciągu. Sieć

ścieżek rowerowych wymaga uzupełnienia, by stanowiły nieprzerwany ciąg umożliwiający także komunikację z sąsiednimi gminami. Odpowiedzią na ten problem ma być realizacja przedsięwzięcia służącego poprawie mobilności transportowej i niskoemisyjności w Lubelskim Obszarze Funkcjonalnym (w tym w gminie Niemce) m.in. poprzez rozbudowę sieci komunikacji publicznej połączonej z budową węzłów przesiadkowych i infrastruktury im towarzyszącej.

Tabela 21. Stopień wyposażenia gminy w infrastrukturę sportu i rekreacji

Sołectwo	boisko	orlik	plac zabaw	remizo - świetlice OSP	skatepark
Baszki	zła	brak	zła	0	brak
Boduszyn	zła	brak	zła	0	brak
Ciecierzyn	dobry	brak	zadowalający	0	brak
Dys	dobry	brak	zadowalający	1	brak
Dziuchów	zła	brak	zadowalający	0	brak
Elizówka	zadowalający	brak	zadowalający	0	brak
Jakubowice Konińskie	zadowalający	brak	zadowalający	0	brak
Jakubowice Konińskie Kol.	zła	brak	zadowalający	1	brak
Kawka	zła		zła	1	
Kolonia Bystrzyca	zła	brak	zła	0	brak
Krasienin	zadowalający	brak	zadowalający	0	brak
Krasienin – Kolonia	zła	brak	zła	1	brak
Leonów	zła	brak	zadowalający	0	brak
Ludwinów	zła	brak	zła	0	brak
Łagiewniki	zła	brak	zadowalający	0	brak
Majdan Krasieniński	zła	brak	zła	1	brak
Nasutów	dobry	brak	zadowalający	1	brak
Niemce	dobry	dobry	zadowalający	1	dobry
Nowy Staw	zła	brak	zła	0	brak
Osówka	zła	brak	zła	0	brak
Półko	zadowalający	brak	zła	0	brak
Pryszczowa Góra	zła	brak	zła	0	brak
Rudka Kozłowiecka	zadowalający	brak	zadowalający	0	brak
Stoczek	zadowalający	brak	zła	0	brak
Stoczek – Kolonia	zła	brak	zła	1	brak
Swoboda	zła	brak	zła	0	brak
Wola Krasienińska	zła	brak	zła	0	brak
Wola Niemiecka	zła	brak	zła	0	brak
Zalesie	zła	brak	zła	0	brak
GMINA NIEMCE OGÓŁEM	**niezadowalający**	**niezadowalający**	**niezadowalający**	**niezadowalający**	**niezadowalający**

Stopień wyposażenia gminy w infrastrukturę sportu i rekreacji jest niezadowalający. Oprócz sołectwa Niemce, w pozostałych istnieją ogromne braki w tym obszarze.

Tabela 22. Dostęp do infrastruktury społecznej w zakresie edukacji

Sołectwo	żłobki	oddziały przedszkolne	oddziały szkół podstawowych	oddziały gimnazjum	zespół szkół ponadgimnazjalnych
Baszki					
Boduszyn					
Ciecierzyn		4	10	6	
Dys		5	6		
Dziuchów					
Elizówka					
Jakubowice Konińskie		1 (”0”)	8		
Jakubowice Konińskie Kol.					
Kawka					
Kolonia Bystrzyca					
Krasienin		2 (”0”)	9	4	
Krasienin – Kolonia					
Leonów					
Ludwinów					
Łagiewniki					
Majdan Krasieniński					
Nasutów		1	6		
Niemce	1	10	18	10	1
Nowy Staw					
Osówka					
Półko					
Pryszczowa Góra					
Rudka Kozłowiecka		1	6		
Stoczek					
Stoczek – Kolonia					
Swoboda					
Wola Krasienińska					
Wola Niemiecka					
Zalesie					
GMINA NIEMCE OGÓŁEM	**1**	**24**	**63**	**20**	**1**

Edukacja jest istotnym elementem polityki społecznej. Instytucje oświatowe pełnią nie tylko rolę edukacyjną, ale również wychowawczą i integrującą społeczność lokalną. Gmina Niemce wprawdzie zapewnia dostęp do usług w zakresie edukacji na poziomie żłobka i przedszkola, niemniej jednak stopień zaspokojenia potrzeb w tym zakresie jest wysoce niezadawalający. W całej gminie odczuwa się brak miejsc opieki nad małym dzieckiem,

zarówno w żłobku jak i przedszkolach publicznych. Zdecydowanie lepiej wypada dostęp do szkół podstawowych, gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych.

4.2.5. Czynniki techniczne – w szczególności stopień degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz stopień niefunkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

Poniżej przedstawiono obiekty i budynki według stopnia niefunkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych w zakresie energooszczędności. Konieczne działania zaradcze to:

- termomodernizacja budynków Zespołu Szkół w Krasieninie;
- termomodernizacja budynku Ośrodka Pomocy Społecznej w Niemcach.

Rewitalizacja ma służyć przede wszystkim poprawie jakości życia mieszkańców, co oznacza, że właśnie kwestie społeczne są podstawowymi przesłankami służącymi wyznaczeniu obszarów zdegradowanych i rewitalizacji, a dopiero potem – aspekt gospodarczy, ekologiczny, funkcjonalno-przestrzenny i techniczny. Mając na uwadze przeprowadzoną gruntowną analizę uwarunkowań wewnętrznych, czynników kryzysowych oraz zasięgów problemów występujących w gminie Niemce, jako obszary zdegradowane wskazuje się 11 sołectw, które cechują się nagromadzeniem zjawisk i problemów społecznych, współwystępujące z gorszymi wskaźnikami dotyczącymi co najmniej jednego z problemów o charakterze gospodarczym, środowiskowym, infrastrukturalnym lub przestrzennym, co przedstawia poniższa tabela.

Tabela 23. Obszary zdegradowane w gminie Niemce

Sołectwa	Wskaźniki społeczne	Wskaźniki gospodarcze	Wskaźniki środowiskowe	Wskaźniki funkcjonalno - przestrzenne	Wskaźniki techniczne	Udział ludności	Udział w powierzchni gminy
Baszki						1,66	1,79
Boduszyn						1,21	1,40
Dys						10,54	9,75
Elizówka						5,13	2,13
Krasienin						1,81	2,69
Łagiewniki						1,34	1,00
Nasutów						7,65	10,25
Niemce						16,56	7,03
Rudka Kozłowiecka						6,39	6,14
Stoczek						1,45	3,44
Zalesie						2,31	0,84

* kolorem jasno zielonym oznaczono wskaźnik przedstawiający gorszą sytuację niż średnio w gminie

Zidentyfikowano obszar zdegradowany na terenie gminy Niemce, który swoim zasięgiem obejmuje 4 podobszary, nieposiadających ze sobą wspólnych granic, a mianowicie:

- Podobszar I obejmuje 5 jednostek urbanistycznych (sołectwa), położone w centralnej części gminy Niemce tj.: Elizówka, Dys, Rudka Kozłowiecka, Nasutów oraz Stoczek Podobszar I zajmuje powierzchnię 44,76km^2, stanowiąc 3,72% powierzchni gminy i jest zamieszkiwany przez 5761 osób, stanowiąc 31,16% ludności gminy;
- Podobszar II obejmuje 2 jednostki urbanistyczne, sołectwo Niemce oraz Zalesie w północno – wschodniej części gminy Niemce. Podobszar II zajmuje powierzchnię 11,11km^2, stanowiąc 7,88% powierzchni gminy, jest zamieszkiwany przez 3489 osób, stanowiąc 18,87% ludności gminy;
- Podobszar III obejmuje 3 sołectwa: Boduszyn, Baszki oraz Łagiewniki w południowo – wschodniej części gminy. Obszar zajmuje powierzchnię 5,9km^2, stanowiąc 4,18% powierzchni gminy, jest zamieszkiwany przez 778 osób, stanowiąc 4,21% ludności gminy;
- Podobszar IV – obejmuje sołectwo Krasienin, położone w południowo – zachodniej części gminy Niemce. Obszar zajmuje powierzchnię 3,79km^2, stanowiąc 2,69% powierzchni gminy, jest zamieszkiwany przez 335 osób, stanowiąc 1,81% ludności gminy.

Rycina Nr 8. Obszary zdegradowane na terenie gminy Niemce

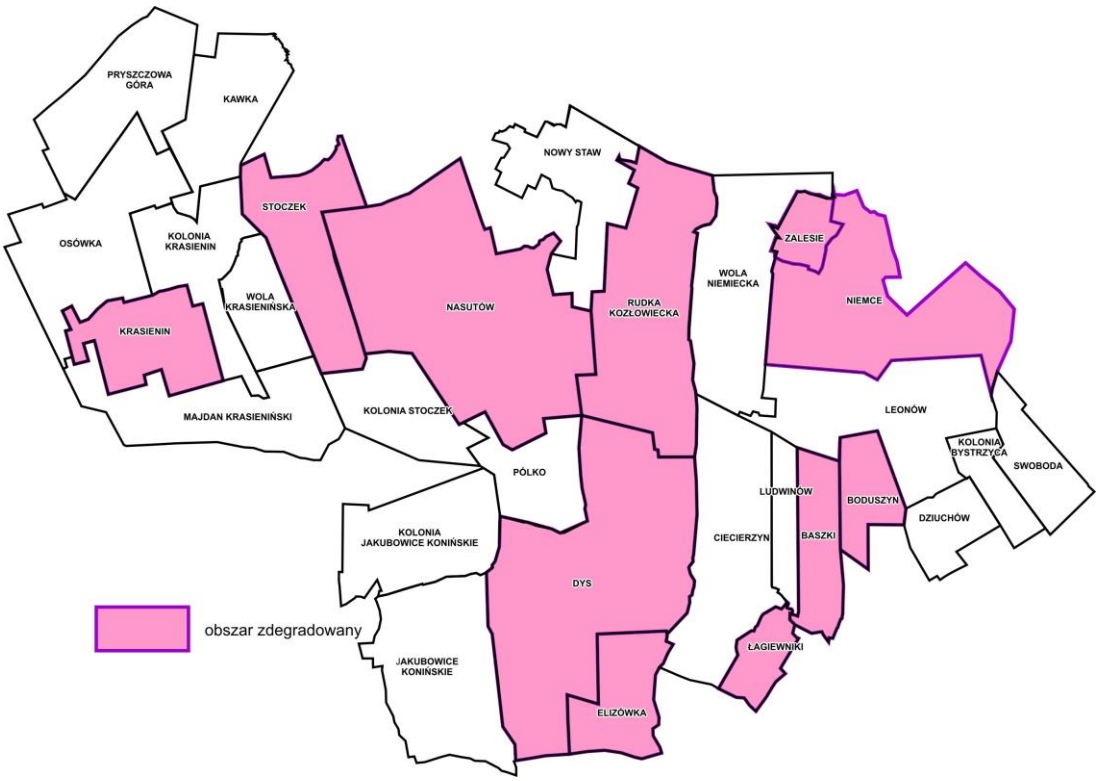

źródło: opracowanie własne

Wyznaczony w oparciu o analizę **obszar zdegradowany**, obejmujący 4 podobszary, **zajmuje 65,56km^2 stanowiąc 46,46% powierzchni gminy i zamieszkiwany jest przez 10363 osób stanowiąc 56,04% ludności ogółem**. Obszar cechuje się nagromadzeniem zjawisk kryzysowych, którym należy przeciwdziałać poprzez integrację działań w różnych sferach. Rewitalizacja dla swojej skuteczności na wyznaczonym obszarze na terenie gminy

wymaga wieloletnich, wieloaspektowych i kompleksowych działań, a jej osiągnięcie będzie możliwe poprzez aktywność w ramach wyznaczonych celów w trzech sferach:

- społecznej – likwidacja oraz ograniczenie zjawisk patologicznych, ograniczenie ubóstwa i poprawa dostępności do usług publicznych,
- przestrzennej – poprawa i rozwój infrastruktury technicznej, modernizacja zabudowy, uporządkowanie przestrzeni publicznej;
- gospodarczej – rozwój przedsiębiorczości na terenie obszaru rewitalizacji, ograniczenie zjawiska bezrobocia;
- środowiskowej – poprawa jakości środowiska naturalnego przyczyniająca się do poprawy komfortu życia w gminie..

4.3. Delimitacja obszaru rewitalizacji

Obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację, wyznacza się jako **obszar rewitalizacji**. Obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic.

Na wyznaczonych **obszarach zdegradowanych** gminy Niemce, mieszka 10363 osób (56,04% ludności ogółem), a ich powierzchnia stanowi 65,56km^2 (46,46% powierzchni gminy). Synteza wyników uzyskanych z przeprowadzonej diagnozy stanu oraz badań ilościowych i jakościowych sytuacji społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej w Gminie Niemce, a także oczekiwania i potrzeby lokalnej społeczności oraz zamierzenia strategiczne rozwoju gminy, wyrażone w „Strategii Rozwoju Gminy Niemce na lata 2012-2020", pozwoliły na wyodrębnienie obszaru rewitalizacji na terenie gminy, który cechuje się największą kumulacją negatywnych zjawisk i problemów. Zgodnie z „Zasadami programowania, wdrażania i wsparcia rewitalizacji w województwie lubelskim" wykorzystano dodatkowe analizy i ankiety z interesariuszami Programu w celu określenia obszaru, mającego istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gminy, a który powinien zostać objęty procesem rewitalizacji.

Kluczowym elementem delimitacji obszaru rewitalizacji były konsultacje społeczne, podczas których, jako tereny wymagające najpilniejszych działań naprawczych wskazano sołectwa: Baszki, Dys, Elizówka, Łagiewniki, Nasutów oraz Niemce. Z uwagi na fakt, iż sołectwa Dys i Niemce cechują się dużym udziałem ludności, sięgającym niemal 30% (Niemce 16,56%, Dys 10,54%), wskazane było ustalenie dodatkowych kryteriów dla tych sołectw, dzięki którym możliwe było wyodrębnienie z obszarów zdegradowanych obszarów rewitalizacji. W tym celu założono następujące kryteria:

- obszar rewitalizacji stanowią tereny zamieszkałe;
- obszar rewitalizacji cechuje się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk.

W związku z powyższym zostało przeprowadzone dodatkowe badanie na poziomie ulic dla sołectw Niemce oraz Dys. Tak szczegółowe dane, którymi autorzy „Diagnozy…" dysponowali, dotyczyły kwestii społecznych (liczby rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej, liczby bezrobotnych, w tym długotrwale oraz liczby interwencji).

SOŁECTWO NIEMCE

Tabela 24. Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej, liczba bezrobotnych, w tym długotrwale oraz interwencje domowe w sołectwie Niemce w 2015 roku

ULICA	liczba mieszkańców	Świadczenia		liczba bezrobotnych		interwencje domowe
		rodzin	osoby	ogółem	w tym długotrwale	
Boczna	20			1	1	0
Centralna	343	5	10	8	0	0
Ceramiczna	0			0	0	0
Chmielna	352	3	5	12	2	3
Cicha	102	5	16	6	0	0
Głęboka	66	1	1	4	1	0
Graniczna	23			1	0	1
Ignacego Bonawentury	6			0	0	0
Kolejowa	87	1	1	1	0	0
Kościelna	1	1	1	0	0	0
Kręta	57	2	9	0	0	0
Kwiatowa	35	1	4	1	0	0
Leśna	138	5	17	3	0	1
Lubelska	772	8	30	33	1	11
Ogrodowa	124	2	9	10	0	2
Parkowa	114	7	16	8	1	1
Prosta	30			0	0	0
Przemysłowa	0			0	0	0
Różana	181	7	18	4	0	4
Słoneczna	329	3	6	4	0	0
Spokojna	4			0	0	0
Szklarniana	51	1	5	4	0	0
Szkolna	44	1	2	0	0	0
Topolowa	47			2	0	0
Willowa	175	7	11	4	0	3
Zielona	20			1	0	0
SOŁECTWO NIEMCE	**3062**	**71**	**196**	**99**	**5**	**26**

źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Ośrodka Pomocy Społecznej w Niemcach, Powiatowy Urząd Pracy w Lublinie, Komisariat Policji w Niemcach

Na rycinie poniżej przedstawiono rozkład przestrzenny problemów społecznych (tj. wykluczenia społecznego, bezrobocia i przestępczości), co z kolei umożliwiło wyznaczenie obszaru rewitalizacji w sołectwie Niemce.

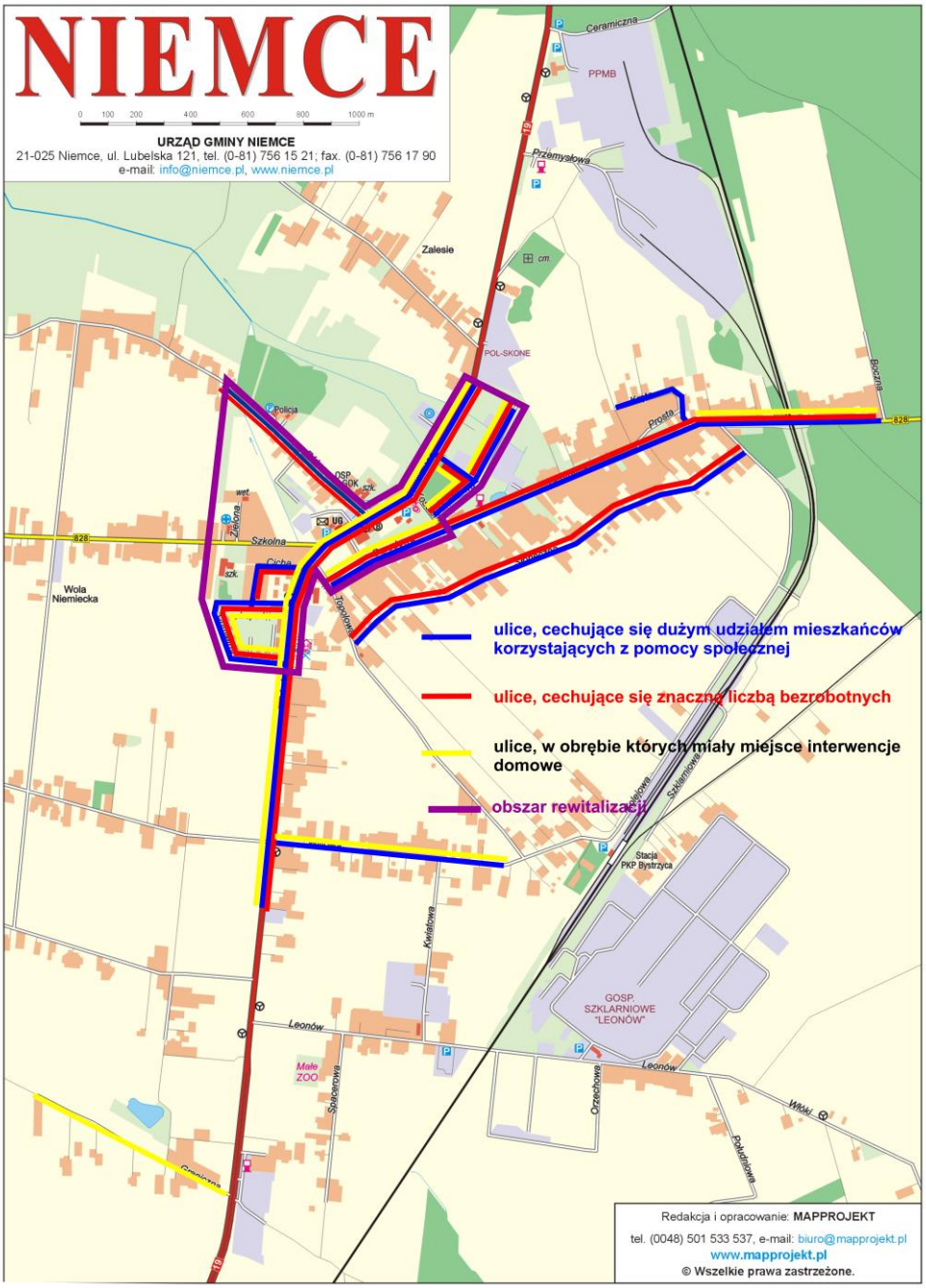

Obszar rewitalizacji stanowi kwartał ograniczony ulicami: Parkową, rzeką Mininą, Lubelską, Różaną, Szkolną, Cichą, Chmielną, Topolową, Ogrodową i Kościelną. Analizowany obszar spełnia przesłanki, by uznać go za obszar rewitalizacji, co uzasadnia się poniżej:

- liczba ludności zamieszkującej ten obszar stanowi 1273 osób, **co stanowi 6,88% ludności gminy.**

Ulica	Liczba ludności
Chmielna	352
Cicha	102
Kościelna	1
Lubelska	288
Ogrodowa	124
Topolowa	47
Parkowa	114
Różana	181
Szkolna	44
Zielona	20
Obszar rewitalizacji	**1273**

- obszar rewitalizacji zajmuje powierzchnię 84,9756 ha, co stanowi **0,6% powierzchni gminy;**
- w obrębie obszaru obserwuje się problemy społeczne wynikające z wysokiego poziomu ubóstwa. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej stanowi 31 (niemal 44% wszystkich rodzin korzystających z pomocy społecznej w obrębie obszaru zdegradowanego), zaś liczba osób korzystających z pomocy społecznej aż 92, stanowiąc aż 51% wszystkich osób korzystających z pomocy społecznej w obrębie obszaru zdegradowanego. Największą koncentrację ubóstwa obserwuje się wzdłuż ulicy Cichej, Parkowej, Różanej oraz Ogrodowej. Powody korzystania z pomocy społecznej w tym obszarze dotyczą głównie niepełnosprawności, wielodzietności, bezrobocia, długotrwałej choroby, alkoholizmu a także przemocy w rodzinie. Wykluczenie społeczne osób zamieszkałych obszar wynika z dużego udziału osób bezrobotnych. Na przedmiotowym terenie zamieszkuje 74 osób bezrobotnych, co stanowi niemal 75% wszystkich bezrobotnych w sołectwie. Największą koncentrację bezrobocia obserwuje się wzdłuż ulic: Chmielna, Lubelska, Ogrodowa oraz Parkowa. Na obszarze obserwuje się dużą przestępczość, na 26 interwencji, aż 21 (ponad 80%) dotyczyło obszaru wskazanego do rewitalizacji. Dodatkowo mieszkańcy ulicy Lubelskiej narażeni są na ponadnormatywny hałas, ale także i na emisję zanieczyszczeń z uwagi na duże natężenie ruchu drogą krajową nr 19.

SOŁECTWO DYS

Tabela 25. Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej, liczba bezrobotnych, w tym długotrwale oraz interwencje domowe w sołectwie Dys w 2015 roku

ULICA	Świadczenia		liczba bezrobotnych		interwencje domowe
	Liczba rodzin	Liczba osób	ogółem	w tym długotrwale	
Akacjowa	3	3	0	0	0
Bajkowa			0	0	0

Bernatówka	2	5	0	0	1
Biskupa Wł. Górala	0		0	0	0
Brzozowa	0	0	0	0	0
Bukowa	0	0	0	0	0
Cyprysowa	0	0	0	0	0
Dolina Ciemięgi	2	4	3	1	3
Dworska	0	0	0	0	0
Gajowa	0	0	0	0	0
Graniczna	0	0	1	0	
Jaśminowa	0	0	0	0	0
Karmelicka	0	0	0	0	0
Klasztorna	0	0	0	0	0
Klonowa	0	0	0	0	0
Księżycowa	0	0	0	0	0
Kwiatowa	3	4	1	0	
Lipowa	2	8	2	0	
Lotników Polskich	3	11	0	0	0
Lubelska	0	0	0	0	0
Malinowa	1	4	0	0	0
Miodowa	0	0	0	0	0
Nadrzeczna	1	5	0	0	0
Ogrodowa	0	0	1	0	1
Polna	0	0	0	0	0
Południowa	2	13			
Poprzeczna	5	14	1	1	1
Północna	0	0	0	0	0
Przyjazna	0	0	0	0	0
Rumiankowa	0	0	0	0	0
Samsonówka	4	13	0	0	1
Skośna	0	0	0	0	0
Skowronkowa	0	0	0	0	0
Słoneczna	3	6	2	0	1
Spacerowa	1	1	0	0	0
Spokojna	1	1	1	0	1
Topolowa	0	0	0	0	0
Wąwozowa	0	0	0	0	0
Wiśniowa	0	0	0	0	1
Zbożowa	0	0	1	0	0
Zielona	0	0			0
Złota	3	11	1	0	0
Źródlana	0	0	1	0	1
DYS bez ulic	0	0	22	0	0
SOŁECTWO DYS	**36**	**103**	**38**	**1**	**11**

źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Ośrodka Pomocy Społecznej w Niemcach, Powiatowy Urząd Pracy w Lublinie, Komisariat Policji w Niemcach

Na rycinie poniżej przedstawiono rozkład przestrzenny problemów społecznych (tj. wykluczenia społecznego, bezrobocia i przestępczości), co z kolei umożliwiło wyznaczenie obszaru rewitalizacji w sołectwie Dys.

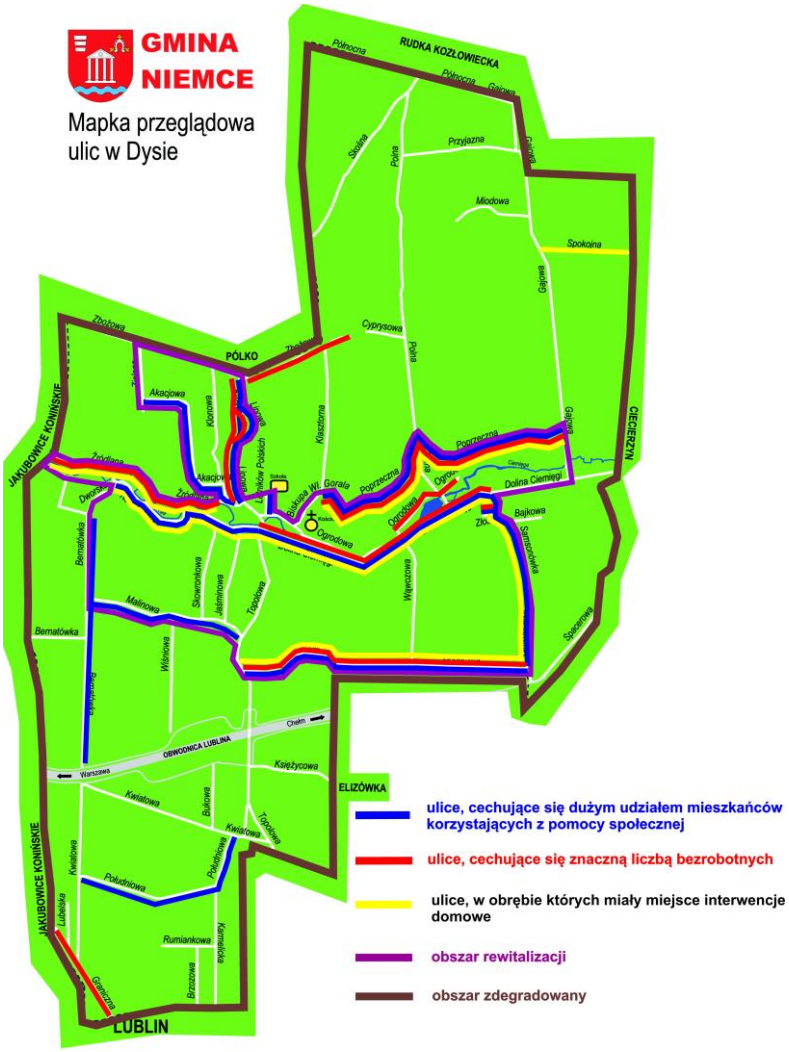

Obszar stanowi kwartał ograniczony ulicami: Samsonówka, Słoneczna, Malinowa, Bernatówka, Źródlana, Akacjowa, Zielona, Zbożowa, Lipowa, Lotników Polskich, Biskupa Wł. Górala, poprzeczna, Gajowa i Dolina Ciemięgi. Analizowany obszar spełnia przesłanki, by uznać go za obszar rewitalizacji, co uzasadniono poniżej:

- liczba ludności zamieszkującej ten obszar stanowi **1284 osób, co stanowi 6,9% ludności gminy.**

Ulica	Liczba ludności
Akacjowa	23
Bernatówka	88
Biskupa Wł. Górala	7
Dolina Ciemięgi	228
Dworska	0
Gajowa	22

Jaśminowa	4
Klonowa	0
Lipowa	55
Lotników Polskich	40
Malinowa	27
Nadrzeczna	56
Ogrodowa	106
Polna	3
Poprzeczna	174
Samsonówka	119
Skowronkowa	0
Słoneczna	119
Topolowa	57
Wąwozowa	49
Zielona	0
Złota	40
Źródlana	67
Obszar rewitalizacji	**1284**

- obszar rewitalizacji zajmuje powierzchnię 350 ha, co stanowi **2,48% powierzchni gminy;**
- w obrębie obszaru rewitalizacji obserwuje się problemy społeczne wynikające z wysokiego poziomu ubóstwa. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej stanowi 29 (ponad 80% wszystkich rodzin korzystających z pomocy społecznej w obrębie obszaru zdegradowanego), zaś liczba osób korzystających z pomocy społecznej aż 84, stanowiąc ponad 81% wszystkich osób korzystających z pomocy społecznej w obrębie obszaru zdegradowanego. Największa koncentracja ubóstwa w obrębie obszaru rewitalizacji ma miejsce przy następujących ulicach tj.: Akacjowa, Lipowa, Lotników Polskich, Malinowa, Nadrzeczna, Poprzeczna, Samsonówka oraz Złota. Powody korzystania z pomocy społecznej w tym obszarze dotyczą głównie niepełnosprawności, bezrobocia, długotrwałej choroby, wielodzietności, ubóstwa a także potrzeby ochrony macierzyństwa oraz przemocy w rodzinie. Dodatkowo przy ulicy Nadrzecznej założone zostały 2 Niebieskie Karty. Bezrobotni obszaru stanowią niemal 1/3 bezrobotnych sołectwa Dys. Ponadto obszar cechuje się dużą przestępczością, na 11 odnotowanych interwencji domowych, aż 9 (niemal 82%) wystąpiło w obszarze analizy;

Po wykonaniu szczegółowej analizy obszaru, na podstawie informacji dotyczących rozwoju gminy oraz wyników przeprowadzonych konsultacji społecznych, wybrano sołectwa cechujące się kumulacją negatywnych zjawisk. Wyznaczono 4 podobszary rewitalizacji:

- Podobszar I obejmuje 1 jednostkę urbanistyczną, część sołectwa Niemce, cechujący się największą koncentracją problemów społecznych. Podobszar I zajmuje powierzchnię 0,85 km^2, stanowiąc 0,6% powierzchni gminy i jest zamieszkiwany przez 1273 osób, stanowiąc 6,88% ludności gminy;

- Podobszar II obejmuje 2 jednostki urbanistyczne, część sołectwa Dys, cechujący się największą koncentracją problemów społecznych oraz sołectwo Elizówka w południowej części gminy Niemce. Podobszar II zajmuje powierzchnię 6,51km^2, stanowiąc 4,61% powierzchni gminy i jest zamieszkiwany przez 1233 osób, stanowiąc 12,08% ludności gminy.
- Podobszar III obejmuje 2 jednostki urbanistyczne, sołectwo Baszki i Łagiewniki w południowo - wschodniej części gminy Niemce. Podobszar III zajmuje powierzchnię 3,93km^2, stanowiąc 2,78% powierzchni gminy i jest zamieszkiwany przez 555 osób, stanowiąc 3% ludności gminy;
- Podobszar IV obejmuje 1 sołectwo Nasutów w północnej części gminy Niemce. Podobszar zajmuje powierzchnię 14,46km^2, stanowiąc 10,24% powierzchni gminy i jest zamieszkiwany przez 1414 osób, stanowiąc 7,65% ludności gminy.

Obszar rewitalizacji składający się z 4 podobszarów zajmuje powierzchnię 25,75km^2, co stanowi 18,25% powierzchni gminy, a zamieszkuje go 5475 osób, co stanowi 29,61% ludności Gminy.

Rycina Nr 9. Obszary rewitalizacji w gminie Niemce

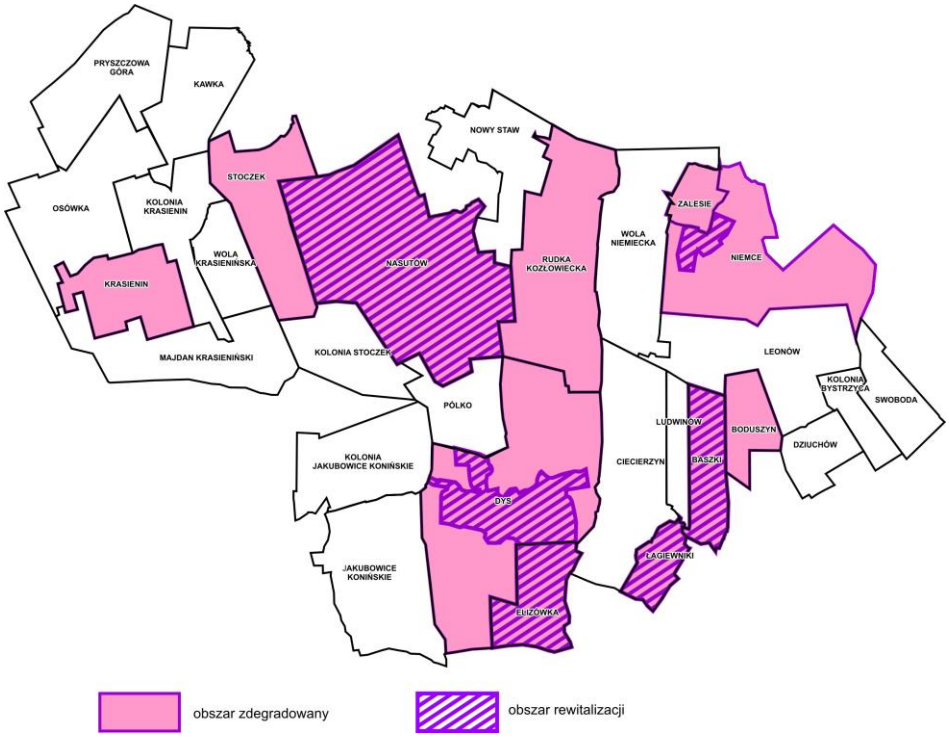

źródło: opracowanie własne

Obszar rewitalizacji ma **istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego** oraz wyróżnia się **kumulacją problemów** społecznych i innych negatywnych zjawisk z pozostałych sfer, przez co ograniczone są jego dotychczasowe funkcje.

Podobszar rewitalizacji: część obszaru sołectwa Niemce	
Powierzchnia	84,9756 ha - **0,6% powierzchni gminy;**
Liczba osób zamieszkujących	1273 osób - **6,88% ludności gminy**
Problemy i potencjały podobszaru	Podobszar rewitalizacji obejmuje centralną część sołectwa w gminie Niemce. Wydzielenie podobszaru centralnej części sołectwa wynika z faktu, iż obszar ten pełni funkcje **mieszkaniowe, rekreacyjne, administracyjne i handlowo-usługowe**. Centrum gminy stanowi ośrodek życia gminy, ma istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, budowania tożsamości oraz miejsc integracji społecznej. W granicach obszaru obserwuje się problemy społeczne wynikające z wysokiego poziomu ubóstwa. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej stanowi 31 (niemal 44% wszystkich rodzin korzystających z pomocy społecznej w obrębie obszaru zdegradowanego), zaś liczba osób korzystających z pomocy społecznej aż 92, stanowiąc aż 51% wszystkich osób korzystających z pomocy społecznej w obrębie obszaru zdegradowanego. Największą koncentrację ubóstwa obserwuje się wzdłuż ulicy Cichej, Parkowej, Różanej oraz Ogrodowej. Wykluczenie społeczne osób zamieszkałych obszar wynika z dużego udziału osób bezrobotnych. Na przedmiotowym terenie zamieszkuje 74 osób bezrobotnych, co stanowi niemal 75% wszystkich bezrobotnych w sołectwie. Największą koncentrację bezrobocia obserwuje się wzdłuż ulic: Chmielna, Lubelska, Ogrodowa oraz Parkowa. Na obszarze obserwuje się dużą przestępczość, na 26 interwencji w sołectwie, aż 21 (ponad 80%) dotyczyło obszaru wskazanego do rewitalizacji. Dodatkowo mieszkańcy ulicy Lubelskiej narażeni są na ponadnormatywny hałas, ale także i na emisję zanieczyszczeń z uwagi na duże natężenie ruchu drogą krajową nr 19. Sołectwo jest również jednym z najgęściej zaludnionych sołectw w gminie, co generuje konieczność odpowiedniego zagospodarowania przestrzeni. W granicach obszaru rewitalizacji, występują tereny wymagające pilnych działań naprawczych, którymi są: ▪ 2 lokale komunalne (czworak oraz zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna), usytuowane przy ulicy Parkowej o bardzo złym stanie technicznym, wymagające pilnych modernizacji. Lokale wyposażone w podstawowe media tj.: wodociąg i energia. Lokatorzy zalegają z czynszem, otrzymują wezwania do zapłaty; ▪ 4 lokalne mieszkalne usytuowane przy ulicy Lubelskiej w zabudowie podworskiej o dostatecznym stanie technicznym; ▪ zdewastowany budynek po byłej stołówce, wymagający rozbudowy w pobliżu parku przy ulicy Parkowej, ▪ park przy ulicy Parkowej wymaga prac naprawczych infrastruktury rekreacyjno – użytkowej oraz prac pielęgnacyjnych roślinności, ▪ zdewastowane targowisko przy ulicy Lubelskiej, ▪ budynek Urzędu Gminy oraz Ośrodka Pomocy Społecznej wymagające pilnych modernizacji. Sołectwo Niemce jest istotnym terenem w gminie, ponieważ skupione są tutaj najważniejsze instytucje pełniące funkcje reprezentacyjne i centrotwórcze gminy. Teren sołectwa, w

	szczególności centralna część sołectwa, posiada zdegradowaną tkankę mieszkaniową i zaniedbane pozostałe budynki, które wymagają remontu, przywrócenia poprzednich lub nadania nowych funkcji. Zlokalizowane są obiekty użyteczności publicznej: Szkoła Podstawowa, Gimnazjum, Szkoła Ponadgimnazjalna (Technikum Agrobiznesu), ośrodek pomocy społecznej, Policji, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Kultury, żłobek, remizo-świetlica, Ponadto na obszarze sołectwa znajdują się tereny rekreacyjno-sportowe (boisko wielofunkcyjne, boisko „orlik", skatepark, stadion sportowy, biblioteka, park, plac zabaw) oraz usługowe (sklepy, drobne zakłady usługowe).

Podobszar rewitalizacji: część obszaru sołectwa Dys	
Powierzchnia	350 ha – **2,48% powierzchni gminy;**
Liczba osób zamieszkujących	1284 osób - **6,9% ludności gminy**
Problemy i potencjały podobszaru	Podobszar rewitalizacji obejmuje centralną część sołectwa Dys, położoną wzdłuż doliny rzeki Ciemięgi. Obserwuje się tu problemy społeczne wynikające z wysokiego poziomu ubóstwa. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej stanowi 29 (ponad 80% wszystkich rodzin korzystających z pomocy społecznej w obrębie obszaru zdegradowanego), zaś liczba osób korzystających z pomocy społecznej aż 84, stanowiąc ponad 81% wszystkich osób korzystających z pomocy społecznej w obrębie obszaru zdegradowanego. Największa koncentracja ubóstwa w obrębie obszaru rewitalizacji ma miejsce przy następujących ulicach tj.: Akacjowa, Lipowa, Lotników Polskich, Malinowa, Nadrzeczna, Poprzeczna, Samsonówka oraz Złota. Dodatkowo przy ulicy Nadrzecznej założone zostały 2 Niebieskie Karty. Bezrobotni obszaru stanowią niemal 1/3 bezrobotnych sołectwa Dys. Ponadto obszar cechuje się dużą przestępczością, na 11 odnotowanych interwencji domowych w całym sołectwie, aż 9 (niemal 82%) wystąpiło w obszarze analizy. W obszarze zdiagnozowane zostały tereny, wymagające pilnych działań naprawczych w obrębie obszaru rewitalizacji: ▪ przy ulicy Samsonówka znajduje się 5 mieszkalnych lokali socjalnych o bardzo złym stanie, wymagających pilnych modernizacji; ▪ 5 lokali komunalnych w zabudowie wolnostojącej, usytuowane przy ulicy Samsonówka o bardzo złym stanie technicznymi. Lokale wyposażone w podstawowe media tj.: wodociąg i energia. Lokatorzy (13 osób) zalegają z czynszem, otrzymują wezwania do zapłaty; ▪ dolina rzeki Ciemięgi wymagająca rewitalizacji. Teren sołectwa, posiada zdegradowaną tkankę mieszkaniową, które wymagają remontu, przywrócenia poprzednich lub nadania nowych funkcji. W obszarze rewitalizacji bardzo wyraźnie uwidacznia się problem mieszkań socjalnych i komunalnych, a właściwie ich stan techniczny, które ocenia się jako bardzo zły, co szczegółowo omówiono powyżej. W analizowanym obszarze występuje infrastruktura, w oparciu o którą można prowadzić

	szereg działań i projektów służących celowi rewitalizacji społecznej. Są to obiekty użyteczności publicznej: Szkoła Podstawowa, Gimnazjum, biblioteka, remizo-świetlica. Ponadto na obszarze sołectwa znajdują się tereny rekreacyjno-sportowe (boisko wielofunkcyjne, boisko oraz plac zabaw).

Podobszar rewitalizacji: sołectwo Elizówka	
Powierzchnia	300,8 ha – **2,13% powierzchni gminy;**
Liczba osób zamieszkujących	949 osób – **5,13% ludności gminy**
Problemy i potencjały podobszaru	Podobszar rewitalizacji obejmuje teren całego sołectwa Elizówka. Obszar ma istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gminy z uwagi iż sołectwo jest ośrodkiem koncentracji osadnictwa pozarolniczego oraz obsługi rolnictwa i ludności. Jednym z istotniejszych wskaźników warunkujących jakość życia jest poziom bezrobocia. Szczególnie narażone na marginalizację społeczną i ekonomiczną są osoby długotrwale bezrobotne. W obszarze rewitalizacji, udział osób długotrwale bezrobotnych w liczbie bezrobotnych ogółem stanowił niemal 66%, przy średniej dla gminy 49,25%. Jednym z powodów bezrobocia wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji jest ich średni poziom wykształcenia. Liczba bezrobotnych z wykształceniem średnim zawodowym i ogólnokształcącym w 2015 roku stanowiła blisko ¼ osób posiadających status osób bezrobotnych. W obszarze rewitalizacji bezrobocie dotyczy głównie osób w wieku 34-44 lat, ponad 1/3 osób posiadających status osób bezrobotnych. Niekorzystne zjawiska demograficzne opisuje wskaźnik obciążenia demograficznego (58,43 osób/100M; średnia dla gminy – 55,10 osób/100M). W obszarze rewitalizacji bardzo niekorzystnie przedstawia się wskaźnik opisujący dynamikę liczby ludności w latach 2010/2015, który dla sołectwa Elizówka kształtował się na poziomie -263, przy wzroście dla gminy kształtującym się na poziomie 976, co przy zaniechaniu kompleksowych działań rewitalizacyjnych może spowodować wyludnianie się obszaru. Sołectwo jest najbardziej zaludnionym sołectwem w gminie – 315,48 osób/km^2, przy średniej dla gminy 131,05 osób/km2, co generuje konieczność odpowiedniego zagospodarowania przestrzeni. Poziom bezpieczeństwa jest jednym z aspektów mówiących o jakości życia mieszkańców, a określa go m.in. liczba interwencji domowych, świadcząca o występowaniu problemów rodzinnych i patologii społecznych oraz przestępczość i naruszenia prawa. Omawiany obszar cechuje się wyższą niż w gminie liczbą założonych „Niebieskich Kart" - 0,42/100M (gmina 0,24/100M), liczbą interwencji domowych – 1,26/100M (gmina 1,04/100M), wykroczeń - 2,95/100M (gmina 1,27/100M), liczbą przestępstw – 1,79/100M (gmina 1,02/100M) oraz liczbą przestępstw kryminalnych – 0,63/100M (gmina 0,56/100M). W granicach obszaru rewitalizacji znajduje się zespół folwarczny wpisany do Gminnej Ewidencji Zabytków, którego stan techniczny cechuje się daleko zaawansowaną degradacją. Zlokalizowane są obiekty użyteczności publicznej: świetlica wiejska. W wybranym obszarze

	wystąpiły także niekorzystne zjawiska w sferze środowiskowej, funkcjonalno-przestrzennej i technicznej. Przez centralną część sołectwa przebiega droga krajowa nr 19, stanowiąca źródło przekroczeń standardów jakości życia. W obrębie obszaru rewitalizacji pierwsza linia zabudowy znajduje się w zasięgu oddziaływania hałasu o poziomie przekroczeń 0-5dB. W szczególności brak jest terenów zielonych zagospodarowanych w centrum sołectwa, a także obszarów przeznaczonych do rozwoju turystyki i rekreacji. Dodatkowo słabe wyposażenie w infrastrukturę techniczną sołectwa bezpośrednio przylegającego do miasta Lublin (dot. sieci kanalizacyjnej), postrzegane jest jako negatywne zjawisko, wymagające wyeliminowania. Drogi gminne w obszarze rewitalizacji są w dobrym stanie technicznym, niemniej jednak brakuje chodników, miejsc parkingowych i ścieżek rowerowych, które w znacznym stopniu poprawiłyby jakość komunikacji.

Podobszar rewitalizacji: sołectwo Baszki	
Powierzchnia	251,68ha – **1,79% powierzchni gminy;**
Liczba osób zamieszkujących	307 osób – **1,66% ludności gminy**
Problemy i potencjały podobszaru	Podobszar rewitalizacji obejmuje teren całego sołectwa Baszki. Wyznaczony obszar rewitalizacji charakteryzuje się kumulacją problemów społecznych. Udział osób bezrobotnych w populacji mieszkańców podobszaru rewitalizacji jest wyższy niż średnia dla gminy, wynosząca 2,90/100M i stanowił 3,91/100M. Osoby długotrwale pozostające bez pracy stanowią ponad 58% osób bezrobotnych. Wśród bezrobotnych przeważają osoby w wieku produkcyjnym (5,58), a niespełna 17% zarejestrowanych bezrobotnych to osoby z wykształceniem średnim. Bezrobocie, obok migracji młodych ludzi do miast, jest uznawane przez mieszkańców jako jedno z największych zagrożeń społecznych w gminie. Na wyznaczonym obszarze rewitalizacji, spośród wszystkich mieszkańców, 5,54 osób korzysta z zasiłków i pomocy społecznej świadczonej przez Ośrodek Pomocy Społecznej. Na obszarze występuje także podwyższony poziom przestępczości w porównaniu z obszarami nie znajdującymi się w stanie kryzysowym. Omawiany obszar cechuje się wyższą niż w gminie liczbą założonych „Niebieskich Kart" - 0,98/100M (gmina 0,24/100M), liczbą interwencji domowych – 4,23/100M (gmina 1,04/100M), wykroczeń – 1,95/100M (gmina 1,27/100M) oraz liczbą przestępstw kryminalnych – 1,3/100M (gmina 0,56/100M). Zagospodarowanie przestrzeni czy oświetlenie dróg może w istotny sposób wyeliminować te niekorzystne zjawiska. Jednocześnie obserwowana jest niższa aktywność społeczna mieszkańców, przejawiająca się frekwencją wyborczą, brakiem organizacji społecznych, a także możliwością wspólnego spędzania czasu, co należy tłumaczyć brakiem odpowiednich miejsc, które umożliwiłyby mieszkańcom wspólne organizowanie wolnego czasu. W wybranym obszarze wystąpiły także niekorzystne zjawiska w sferze gospodarczej, środowiskowej, funkcjonalno-przestrzennej i technicznej. Stosunkowo niska jest

	przedsiębiorczość mieszkańców (zaledwie 8,14/100M, przy średniej dla gminy kształtującej się na poziomie 8,85/100), przejawiająca się chęcią prowadzenia własnej działalności gospodarczej. Brak jest zagospodarowanych terenów zielonych, a także obszarów przeznaczonych do rozwoju turystyki i rekreacji w atrakcyjnym turystycznie, z uwagi na dolinę rzeki Ciemięgi, obszarze Gminy. Na terenie obszaru występuje duże nagromadzenie wyrobów zawierających azbest, co ma negatywny wpływ na zdrowie mieszkańców. Udział wyrobów zawierających azbest do usunięcia jest wyższy niż w pozostałych obszarach gminy i wynosi niewiele ponad 90%, przy średniej dla gminy kształtującej się na poziomie 80,34%. Stare budynki ogrzewane są niskowydajnymi źródłami energii, co powoduje, iż w obszarze rewitalizacji ma miejsce niska emisja, która także wymaga podjęcia działań w ramach termomodernizacji budynków. Dodatkowo słabe wyposażenie w infrastrukturę techniczną postrzegane jest jako negatywne zjawisko, wymagające wyeliminowania. Stopień wyposażenia w infrastrukturę techniczną jest gorszy aniżeli średnio w gminie. Udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej kształtuje się na poziomie wysokim, bo aż 91,53%, niemniej jest to wartość niższa aniżeli w gminie (92,97%). Sieć kanalizacyjna nie obejmuje obszaru rewitalizacji. Drogi gminne w obszarze rewitalizacji są w złym stanie technicznym, wymagając niezwłocznych interwencji, brakuje chodników, miejsc parkingowych i ścieżek rowerowych, które w znacznym stopniu poprawiłyby jakość komunikacji. Konieczność poprawy stanu dróg gminnych jest jednym z najważniejszych problemów wymagających rozwiązania, który jest postrzegany przez lokalne społeczeństwo jako ważny czynnik określający standard życia.

Podobszar rewitalizacji: sołectwo Łagiewniki	
Powierzchnia	140,8ha – **1% powierzchni gminy;**
Liczba osób zamieszkujących	248 osób – **1,34% ludności gminy**
Problemy i potencjały podobszaru	Podobszar rewitalizacji obejmuje teren całego sołectwa Łagiewniki. Wyznaczony obszar rewitalizacji charakteryzuje się kumulacją problemów społecznych. Udział osób bezrobotnych w populacji mieszkańców podobszaru rewitalizacji jest wyższy niż średnia dla gminy, wynosząca 2,90/100M i stanowił 4,03/100M. Osoby długotrwale pozostające bez pracy stanowią 50% osób bezrobotnych. Wśród bezrobotnych przeważają osoby w wieku produkcyjnym (6,02), a 30% zarejestrowanych bezrobotnych to osoby z wykształceniem wyższym, co może świadczyć o niedostosowaniu wykształcenia do potrzeb rynku pracy. Bezrobocie, obok migracji młodych ludzi do miast, jest uznawane przez mieszkańców jako jedno z największych zagrożeń społecznych w gminie. Na wyznaczonym obszarze rewitalizacji, spośród wszystkich mieszkańców, 3,63 osób korzysta z zasiłków i pomocy społecznej świadczonej przez Ośrodek Pomocy Społecznej. Obszar cechuje się występowaniem patologii społecznych, w tym przemocy w rodzinie, która stanowi jedną z

	najważniejszych cech obszaru będącego w sytuacji kryzysowej. Przemoc w rodzinach, objętych procedurą „niebieskie karty" bardzo rzadko jest jednorazowym zdarzeniem, a często długofalowym procesem. Zjawisko przemocy w rodzinie zazwyczaj współwystępuje ze zjawiskami uzależnienia od alkoholu, problemów socjalno-bytowych, rozpadu związku lub małżeństwa, problemów opiekuńczo-wychowawczych oraz zaburzeń lub chorób psychicznych. Omawiany obszar cechuje się niemal dwukrotnie wyższą niż w gminie liczbą założonych „Niebieskich Kart" - 0,40/100M (gmina 0,24/100M) oraz liczbą interwencji domowych – 1,61/100M (gmina 1,04/100M). Zagospodarowanie przestrzeni czy oświetlenie dróg może w istotny sposób wyeliminować te niekorzystne zjawiska. Jednocześnie obserwowana jest niższa aktywność społeczna mieszkańców, przejawiająca się frekwencją wyborczą, brakiem organizacji społecznych, a także brakiem miejsc wspólnego spędzania czasu. W wybranym obszarze wystąpiły także niekorzystne zjawiska w sferze gospodarczej, środowiskowej, funkcjonalno-przestrzennej i technicznej. Niska jest przedsiębiorczość mieszkańców (zaledwie 5,65/100M, przy średniej dla gminy kształtującej się na poziomie 8,85/100), przejawiająca się chęcią prowadzenia własnej działalności gospodarczej. Brak jest zagospodarowanych terenów zielonych, a także obszarów przeznaczonych do rozwoju turystyki i rekreacji w atrakcyjnym turystycznie, z uwagi na dolinę rzeki Ciemięgi, obszarze Gminy. Stare budynki ogrzewane są niskowydajnymi źródłami energii, co powoduje, iż w obszarze rewitalizacji ma miejsce niska emisja, która także wymaga podjęcia działań w ramach termomodernizacji budynków. Dodatkowo słabe wyposażenie w infrastrukturę techniczną postrzegane jest jako negatywne zjawisko, wymagające wyeliminowania. Stopień wyposażenia w infrastrukturę techniczną jest gorszy aniżeli średnio w gminie. Udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej kształtuje się na poziomie wysokim, bo aż 90,32%, niemniej jest to wartość niższa aniżeli w gminie (92,97%). Sieć kanalizacyjna nie obejmuje obszaru rewitalizacji. Drogi gminne w obszarze rewitalizacji są w zadowalającym stanie technicznym, ale brakuje, miejsc parkingowych i ścieżek rowerowych, które w znacznym stopniu poprawiłyby jakość komunikacji.

Podobszar rewitalizacji: sołectwo Nasutów	
Powierzchnia	1446,17ha – **10,25% powierzchni gminy;**
Liczba osób zamieszkujących	1414 osób – **7,65% ludności gminy**
Problemy i potencjały podobszaru	Podobszar rewitalizacji obejmuje teren całego sołectwa Nasutów. Wyznaczony obszar rewitalizacji charakteryzuje się kumulacją problemów społecznych. Skalę zjawiska potwierdza wskaźnik opisujący poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego, który kształtuje się na poziomie 10,18 osób korzystających z pomocy społecznej/100M, przewyższając ponad 3-krotnie średnią dla gminy (3,59). Należy przy tym zaznaczyć, że przypadki wymagające interwencji ze strony służb pomocy społecznej

związane były często ze zjawiskiem współwystępowania więcej niż jednego rodzaju trudnej sytuacji życiowej. Występowanie wielu problemów społecznych istotnie wpływa na jakość życia całej społeczności zamieszkującej na tym obszarze i osób korzystających z różnych usług czy aktywności na jego terenie. Głównym powodem korzystania z pomocy społecznej świadczeniobiorców zamieszkujących było ubóstwo, bezrobocie oraz niepełnosprawność. Jednym z istotniejszych wskaźników warunkujących jakość życia jest poziom bezrobocia. Zjawisko to przybierało wyższe wielkości aniżeli średnio w gminie i kształtowało się na poziomie 2,97osób bezrobotnych/100M, przy średniej dla gminy – 2,9 osób bezrobotnych/100M. Należy tu zauważyć, iż wskaźnik ten z roku na rok wykazuje tendencję wzrostową. Obszar cechuje wyższy, niż w gminie udział osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym, który kształtuje się na poziomie 4,83 (gmina 4,5). Udział bezrobotnych z wyższym wykształceniem kształtuje się na poziomie 19,05, co może świadczyć o niedostosowaniu wykształcenia osób bezrobotnych do potrzeb rynku pracy. Należy zauważyć, iż niemal 86% bezrobotnych stanowią osoby młode w wieku do 34 lat (gmina – 53,17%). Skutkować to może postępującą degradacją ekonomiczną oraz degradacją społeczną poprzez utrwalenie niekorzystnych postaw życiowych. Na obszarze występuje podwyższony poziom przestępczości w porównaniu z pozostałymi obszarami gminy. Omawiany obszar cechuje się dwukrotnie wyższą niż w gminie liczbą założonych „Niebieskich Kart" - 0,5/100M (gmina 0,24/100M), liczbą interwencji domowych – 1,7/100M (gmina 1,04/100M) oraz liczbą przestępstw – 1,2/100M (gmina 0,56/100M). Zagospodarowanie przestrzeni czy oświetlenie dróg może przyczynić się do zniwelowania w znacznym stopniu omawianych niekorzystnych zjawisk. Jednocześnie obserwowana jest niższa aktywność społeczna mieszkańców, przejawiająca się frekwencją wyborczą, a także możliwością wspólnego spędzania czasu, co należy tłumaczyć brakiem odpowiednich miejsc, które umożliwiłyby mieszkańcom wspólne organizowanie wolnego czasu. W wybranym obszarze wystąpiły także niekorzystne zjawiska w sferze gospodarczej, środowiskowej, funkcjonalno-przestrzennej i technicznej. Stosunkowo niska jest przedsiębiorczość mieszkańców (zaledwie 6,58/100M, przy średniej dla gminy kształtującej się na poziomie 8,85/100), przejawiająca się brakiem chęci prowadzenia własnej działalności gospodarczej. Brak jest zagospodarowanych terenów zielonych, a także obszarów przeznaczonych do rozwoju turystyki i rekreacji w atrakcyjnym turystycznie, z uwagi na dolinę rzeki Ciemięgi, obszarze Gminy. Na terenie obszaru występuje duże nagromadzenie wyrobów zawierających azbest, co ma negatywny wpływ na zdrowie mieszkańców. Udział wyrobów zawierających azbest do usunięcia jest wyższy niż w pozostałych obszarach gminy i wynosi niewiele ponad 83%, przy średniej dla gminy kształtującej się na poziomie 80,34%. Stare budynki ogrzewane są niskowydajnymi źródłami energii, co powoduje, iż w obszarze rewitalizacji ma miejsce niska emisja, która także wymaga podjęcia działań w ramach termomodernizacji budynków.

Dodatkowo słabe wyposażenie w infrastrukturę techniczną postrzegane jest jako negatywne zjawisko, wymagające wyeliminowania. Stopień wyposażenia w infrastrukturę techniczną jest gorszy aniżeli średnio w gminie. Udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej kształtuje się na poziomie 88,33%, przy średniej dla gminy (92,97%). Sieć kanalizacyjna nie obejmuje

	obszaru rewitalizacji. Drogi gminne w obszarze rewitalizacji są zadowalającym stanie technicznym, niemniej jednak brakuje chodników, miejsc parkingowych i ścieżek rowerowych, które w znacznym stopniu poprawiłyby jakość komunikacji.

5. WIZJA STANU OBSZARU PO PRZEPROWADZENIU DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH

Kompleksowa rewitalizacja i koncentracja działań w wyznaczonym obszarze rewitalizacji przyczyni się do podniesienia jakości życia mieszkańców, tworząc atrakcyjną przestrzeń do mieszkania, spędzania czasu wolnego oraz rozwoju, a także do wyjścia z sytuacji kryzysowej. Działania rewitalizacyjne pozwolą na aktywny udział lokalnej społeczności w pozytywnych zmianach na terenie gminy Niemce.

Wizja rewitalizacji zidentyfikowanych obszarów w Gminie Niemce składa się z procesów, które zmierzają do ożywienia tych terenów w perspektywie długofalowej, skupiając się przede wszystkim na aspektach społecznych, ale także gospodarczych, technicznych, funkcjonalno-przestrzennych oraz środowiskowych. Odnosi się ona do zdiagnozowanych potrzeb, uwarunkowań i potencjałów, których uruchomienie jest istotne do powodzenia procesu rewitalizacji. Wizja obszaru rewitalizacji w gminie Niemce w perspektywie roku 2020 została zdefiniowana następująco:

„Obszary rewitalizowane trwale ożywione pod względem społecznym, przestrzennym i gospodarczym, wyposażone w nowe funkcje oraz infrastrukturę techniczną, zapewniającą dobrą jakość życia, zamieszkałe przez aktywnych zawodowo i społecznie mieszkańców”

Działania na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego będą angażowały wszystkie zasoby i potencjały lokalne Gminy Niemce. Proces rewitalizacji będzie postępował wraz z aktywizacją społeczności lokalnej oraz odnową infrastruktury. Działania zmierzające do poprawy jakości życia mieszkańców terenu rewitalizowanego oraz do trwałego ożywienia będą podejmowane przy zachowaniu zasad partnerstwa, równości szans oraz zrównoważonego rozwoju. W wyniku realizacji projektów rewitalizacyjnych zostanie odbudowana więź międzypokoleniowa, osoby dotychczas zagrożone wykluczeniem społecznym otrzymają stosowną pomoc (w tym nowe miejsca pracy) i zostaną włączone w życie społeczności lokalnej. Odczuwalny będzie wzrost odpowiedzialności mieszkańców za swoje otoczenie (zarówno miejsce zamieszkania jak i przestrzeń wspólną), a w związku z tym nastąpi poprawa stopnia poczucia bezpieczeństwa w przestrzeniach publicznych. Zwiększenie poziomu jakości życia nastąpi również poprzez poprawę estetyki przestrzeni publicznych, warunków mieszkaniowych (przebudowa i adaptacja budynków na mieszkania socjalne) czy stanu technicznego dróg. Ponadto mieszkańcy będą mieli zapewniony dostęp do rozbudowanej oferty kulturalnej, edukacyjnej i rekreacyjnej. Rozwój terenów zdegradowanych będzie dotyczył także budowy i promocji produktów turystycznych rozpoznawalnych w regionie, przyczyniających się do tworzenia nowych miejsc pracy oraz poprawy stanu środowiska naturalnego (przede wszystkim z uwzględnieniem wzrostu efektywności energetycznej budynków, zwiększania świadomości ekologicznej mieszkańców i poprawy jakości powietrza).

Zakłada się, iż w wyniku wdrożenia Lokalnego Programu Rewitalizacji w gminie Niemce nastąpi poprawa wskaźników dotyczących sfery społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej, które zdefiniowano w dalszej części dokumentu

jako wskaźniki objęte monitoringiem i ewaluacją Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Niemce do roku 2020.

6. CELE REWITALIZACJI I KIERUNKI DZIAŁAŃ ODPOWIADAJĄCE ZIDENTYFIKOWANYM POTRZEBOM REWITALIZACYJNYM SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ

Realizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Niemce na lata 2016 – 2020 opiera się na kompleksowym ujęciu procesu rewitalizacji, obejmującym działania zarówno ze sfery społecznej np. aktywizujące i integrujące mieszkańców jak również ze sfery gospodarczej, przestrzenno - funkcjonalnej, środowiskowej i technicznej. Ponadto zakłada się, że partycypacyjny model opracowania Programu Rewitalizacji będzie się przekształcał w partycypacyjny model wdrażania, tj.:

- organizacja przez gminę otwartego naboru na partnera/partnerów spoza sektora finansów publicznych do wspólnej realizacji projektu zgodnie z *Ustawą o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020 (Dz.U. z 2016 r. poz. 217);*
- konkurs ofert dla organizacji pozarządowych;
- konkurs architektoniczny lub architektoniczno-urbanistyczny w zakresie zagospodarowania przestrzeni publicznych na obszarze rewitalizacji;
- planowanie partycypacyjne obejmujące cykl spotkań służących zagospodarowaniu przestrzeni;
- warsztaty projektowe związane z kształtowaniem przestrzeni z wykorzystaniem map/makiet;
- spacery badawcze dla określonych grup społecznych w celu ogólnej oceny konkretnych rozwiązań architektonicznych czy infrastrukturalnych;
- realizacja projektów przez różnych beneficjentów (w tym w partnerstwach międzysektorowych);
- wspólne podejmowanie decyzji/ kształtowanie przestrzeni/ rozwiązywanie problemów/ opiniowanie rozwiązań w trakcie spotkań Zespołu ds. Programu Rewitalizacji dla Gminy Niemce na lata 2016–2020;
- spotkania informacyjno-konsultacyjne z mieszkańcami organizowane w miarę postępu wdrożenia projektów;
- realizacja małych inicjatyw interesariuszy rewitalizacji i wydarzeń lokalnych związanych z rewitalizacją;
- zastosowanie w SIWZ społecznych kryteriów oceny ofert inwestycyjnych, premiując zatrudnianie lokalnych bezrobotnych.

Proces rewitalizacji wymaga zdefiniowania celu strategicznego i celów operacyjnych dla każdego z podobszaru rewitalizacji, które odnoszą się do głównych obszarów problemowych w sferach: społecznej, gospodarczej, funkcjonalno-przestrzennej, technicznej i środowiskowej. Wszystkie cele wynikają z przeprowadzonej diagnozy i są ukierunkowane przede wszystkim na eliminację lub ograniczenie występowania negatywnych zjawisk. Cele zostały określone przy udziale sołtysów i społeczności lokalnej mieszkającej na terenie obszarów rewitalizacji. Wszystkie cele wynikają z celów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Niemce na lata 2012-2020, ponieważ odnoszą się do działań

długookresowych i długofalowych, polegających na inwestycji w kapitał ludzki (rozwój dzieci i młodzieży oraz integracja osób starszych dzięki dostosowaniu infrastruktury), aktywność obywatelską i aktywizację społeczną mieszkańców oraz na poprawie zatrudnienia i budowania lokalnego rynku pracy, co przekłada się na poprawę sytuacji materialnej i pomoc osobom w trudnej sytuacji życiowej. Kolejność celów rewitalizacji nie stanowi o hierarchii ich ważności lub kolejności wdrażania, są one na tym samym poziomie ważności zgodnie z zasadą kompleksowości. Cele rewitalizacji nie powinny być rozpatrywane rozłącznie, gdyż mają charakter komplementarny, a ich realizacja w ramach projektów zintegrowanych umożliwi zrealizowanie wizji stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji. W zamierzeniach zaplanowane działania wspierają dążenie do spójności społecznej nie tylko obszaru rewitalizacji, ale również całego obszaru gminy Niemce. Odmienna skala i charakter potrzeb wyznaczonych podobszarów rewitalizacji sprawiły, iż wyznaczone zostały odrębne cele strategiczne i operacyjne dla każdego z podobszarów. Wyznaczone cele i kierunki działań spełniają założenia metody SMART, oznacza to że są:

- *Konkretne* – jasno stwierdzają, czego dotyczy Lokalny Program Rewitalizacji i w jaki sposób zamierza to osiągnąć;
- *Mierzalne* – umożliwiające pomiar założonych celów;
- *Osiągalne* – technicznie wykonalne biorąc pod uwagę zakres LPR;
- *Realistyczne* – wyznaczone w oparciu o środki, czas i zakres interwencji;
- *Ograniczone w czasie* – osiągniecie ich jest możliwe do końca 2023 roku.

Każdy z celów został rozpisany na bardziej szczegółowe kierunki działania, wskazujące rodzaj przedsięwzięć, jakie należy podejmować w procesie rewitalizacji. Struktura celów wraz ze zidentyfikowanymi problemami i potrzebami rewitalizacyjnymi została zaprezentowana poniżej.

PODOBSZAR REWITALIZACJI NIEMCE

Cel strategiczny podobszaru rewitalizacji Niemce:

Aktywizacja społeczna, gospodarcza i infrastrukturalna obszarów zagrożonych marginalizacją i włączenie ich w procesy rozwojowe.

Cele operacyjne podobszaru rewitalizacji Niemce

1. **Poprawa warunków bytowych mieszkańców poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury w celu zwiększenia jej użyteczności dla mieszkańców obszaru rewitalizowanego**

Kierunki działań:

- rozwój mieszkalnictwa socjalnego i chronionego oraz infrastruktury usług społecznych;
- adaptacja i remont istniejących obiektów, przestrzeni i nadanie im nowych funkcji w przestrzeni rewitalizowanej;
- zwiększenie funkcjonalności obiektów użyteczności publicznej;
- poprawa stanu technicznego wraz z zastosowaniem ekologicznych rozwiązań budynków mieszkalnych i obiektów użyteczności publicznej;

- poprawa jakości dróg wraz z infrastrukturą towarzyszącą w obszarze rewitalizowanym.

Wymienione działania naprawcze w ramach celu operacyjnego przyczynią się do zaspokojenia potrzeb i zniwelowania problemów wskazanych przede wszystkim w sferze społecznej, technicznej, przestrzenno-funkcjonalnej i środowiskowej. Planowane inwestycje infrastrukturalne, dotyczą głównie podnoszenia standardu budynków socjalnych i komunalnych, przyczynią się do poprawy jakości życia mieszkańców oraz ich bezpieczeństwa (sfera techniczna), jednocześnie mając silny wpływ na poprawę jakości środowiska naturalnego (środowiskowa) oraz poprawy jakości, estetyki i funkcjonalności przestrzeni (przestrzenno-funkcjonalna). Wiodące kierunki interwencji akcentują poprawę infrastruktury technicznej – budynków i przestrzeni użyteczności publicznej, budynków mieszkalnych oraz dróg z zachowaniem wysokich standardów dbałości o środowisko naturalne. W wymiarze społecznym podkreślają włączenie mieszkańców w tworzenie przestrzeni na obszarze rewitalizowanym.

2. **Poprawa warunków życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym, aktywizację gospodarczą mieszkańców, promocję integracji i włączenia społecznego oraz poprawę jakości życia mieszkańców**

Kierunki działań:

- tworzenie miejsc integracji i spotkań dla mieszkańców dla potrzeb grup wsparcia - adaptacja budynków, doposażenie, organizacja zajęć (dla dzieci, młodzieży, osób dorosłych i seniorów);
- poprawa dostępu do usług społecznych dla osób starszych i dla osób niepełnosprawnych;
- budowanie wspólnoty mieszkańców wokół dobra wspólnego oraz wspieranie postaw przedsiębiorczych;
- przeciwdziałanie przejawom patologii społecznych i wykluczeniu społecznemu, realizacja programów profilaktycznych przeciwko uzależnieniom, integracja mniejszości społecznych;
- likwidacja barier architektonicznych.

Działania rewitalizacyjne ukierunkowane będą na wspieranie integracji społecznej oraz włączenie społeczne, pozwalające zmniejszać problem poziomu bezrobocia i ubóstwa.

3. **Racjonalne kształtowanie atrakcyjnych i funkcjonalnych przestrzeni publicznych oraz zapewnienie wysokiej dostępności i odpowiedniego standardu infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców i przedsiębiorców**

Kierunek działania:

- kreowanie pozytywnego wizerunku obszaru rewitalizacji, poprzez utworzenie reprezentacyjnego i funkcjonalnego centrum;
- poprawa stanu infrastruktury technicznej i budynków mieszkalnych oraz podniesienie atrakcyjności osiedleńczej obszarów rewitalizowanych;
- wykreowanie otwartych, estetycznych, bezpiecznych i wielofunkcyjnych przestrzeni publicznych integrujących różne grupy społeczne i wiekowe;

- nadanie nowych funkcji zrewitalizowanym budynkom (poprawa funkcjonalności, estetyki, wygody użytkowania i jakości świadczenia usług społecznych, budowa, adaptacja zdegradowanych obiektów);
- zwiększenie różnorodności funkcjonalnej przestrzeni publicznych i zmiana sposobu ich wykorzystania – wyposażenie w zieleń, małą architekturę i obiekty rekreacyjne dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych;
- podejmowanie działań na rzecz poprawy energooszczędności budynków użyteczności publicznej i mieszkaniowej;
- poprawa bezpieczeństwa publicznego (oświetlenie uliczne, monitoring zwłaszcza miejsc niebezpiecznych).

Kluczowym elementem procesu rewitalizacji w obszarze przestrzennym jest porządkowanie i zagospodarowanie tkanki urbanistycznej w taki sposób, by w długofalowej perspektywie mieszkańcy żyli w funkcjonalnie zagospodarowanej przestrzeni. Polepszanie stanu przestrzeni w sołectwie Niemce będzie odbywało się poprzez modernizowanie i tworzenie nowych obiektów i terenów rekreacyjno-wypoczynkowych, zagospodarowanie terenów zielonych oraz zwiększanie elementów małej architektury. Projektowane zmiany przestrzenne są odpowiedzią na liczne niedobory i braki, wśród których można wyróżnić między innymi nieefektywnie zagospodarowanie przestrzeni publicznych. Ze względu na to, że ideą rewitalizacji jest wsparcie osób pozostających w trudnej sytuacji ważnym zadaniem realizowanym w obszarze przestrzennym jest konieczność poprawy dostępności do miejsc, w których realizowane są usługi społeczne. W przypadku sołectwa Niemce należy zadbać o to, by przemiany przestrzenne były skorelowane z funkcjami zaplecza turystycznego i kulturalnego. Reasumując, zmiany w obszarze przestrzennym mają pozytywnie wpływać i wspierać równolegle zachodzące zmiany społeczne dążące do poprawy jakości życia mieszkańców, sprzyjania nawiązywaniu kontaktów społecznych oraz stymulowania aktywności społecznej. Zakładana organizacja przestrzeni publicznych powinna zachęcić wszystkie grupy społeczne, tj. rodziny, dzieci i młodzież, seniorów, osoby niepełnosprawne do integracji społecznej poprzez udział w formach aktywności proponowanych na terenie gminy, tj. imprezy kulturalne, sportowe i rekreacyjne.

PODOBSZAR REWITALIZACJI SOŁECTWA DYS

Cel strategiczny podobszaru rewitalizacji Dys:

Przekształcona, odnowiona i estetyczna przestrzeń tworzy warunki dla rozwoju społeczno – gospodarczego i godnego życia różnych pokoleń jego mieszkańców.

Cel operacyjny podobszaru Dys

1. **Integracja społeczności lokalnej, racjonalne kształtowanie przestrzeni oraz zapewnienie dostępności do infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców**

Kierunek działania:

- modernizacja i adaptacja obiektów z przeznaczeniem na mieszkania komunalne, socjalne oraz zagospodarowanie przestrzeni wokół obiektów i wprowadzeniu dodatkowych funkcji pozwalających na ożywienie społeczne obszaru rewitalizacji;

- poprawa stanu infrastruktury technicznej i budynków mieszkalnych oraz podniesienie atrakcyjności osiedleńczej obszarów rewitalizowanych;
- poprawa stanu technicznego wraz z zastosowaniem ekologicznych rozwiązań budynków mieszkalnych i obiektów użyteczności publicznej;
- tworzenie miejsc integracji i spotkań dla mieszkańców tj. świetlic środowiskowych, klubów młodzieżowych i klubów seniora – adaptacja budynków, doposażenie, organizacja zajęć (dla dzieci, młodzieży, osób dorosłych i seniorów);
- wspieranie działalności podmiotów ekonomii społecznej (tworzenie spółdzielni socjalnych);
- realizacja programów aktywizacji i integracji społecznej (warsztaty i szkolenia aktywizujące).

Kierunki interwencji podejmowane w ramach celu operacyjnego w podobszarze sołectwa Dys, dążą do zbudowania silnie zintegrowanej i międzypokoleniowej społeczności lokalnej, która będzie skupiona wokół swojego miejsca zamieszkania i przestrzeni wspólnych. Ponadto w ramach celu planowane są działania mające na celu podniesienie standardu budynków socjalnych i komunalnych, co niewątpliwie przyczyni się nie tylko do poprawy jakości życia mieszkańców, ale także ich bezpieczeństwa, gdyż stan techniczny budownictwa socjalnego w sołectwie Dys ocenia się jako bardzo zły. Realizacja tego celu strategicznego wraz ze wskazanymi kierunkami działań przyczynią się do poprawy jakości środowiska naturalnego, a także do poprawy jakości, estetyki i funkcjonalności przestrzeni. W ramach celu planowany jest rozwój dostępu mieszkańców obszaru rewitalizacji do oferty kulturalnej oraz rekreacyjnej, mającej również na celu poprawę warunków życia oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

2. Rozwój gospodarczy, poprawa lokalnego rynku pracy oraz wzrost przedsiębiorczości mieszkańców obszaru rewitalizacji

Kierunek działania:

- wykorzystanie elementów historycznych i kulturowych obszaru rewitalizacji na rzecz zwiększenia przedsiębiorczości;
- aktywizacja postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców;
- wspieranie podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej;
- wspieranie i rozwój aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych oraz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- dostosowanie kwalifikacji osób bezrobotnych do potrzeb lokalnego rynku pracy.

Idea rewitalizacji polega na pobudzeniu rozwoju gospodarczego, zwiększeniu atrakcyjności inwestycyjnej zdegradowanego obszaru, jak również pobudzeniu postaw przedsiębiorczych wśród lokalnej społeczności. W obszarze rewitalizacji wśród najważniejszych problemów negatywnie wpływających na sytuację gospodarczą można wskazać wysoki odsetek osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej, wysoki odsetek osób bezrobotnych, w szczególności długotrwale bezrobotnych, a także niskie wykształcenie osób bezrobotnych. W przypadku sołectwa Dys negatywną sytuację potęguje zagrożenie ubóstwem części mieszkańców, pogłębiająca poczucie wykluczenia społecznego alienacja mieszkańców mieszkań socjalnych oraz tak zwana wyuczona bezradność. Zatem konieczne jest podjęcie działań w sferze gospodarczej poprzez między innymi aktywizację zawodową mieszkańców obszaru, rozwijanie oraz promowanie postaw przedsiębiorczych, stymulowanie tworzenia i rozwoju podmiotów ekonomii społecznej i innych działających na rzecz rozwoju

przedsiębiorczości. Ponadto rozwojowi gospodarczemu mają służyć działania wspierające wykorzystanie potencjału kulturowego na rzecz rozwoju przedsiębiorczości. Kompleksowość planowanych działań stanowi klucz do faktycznego i długotrwałego wyjścia wyznaczonego obszaru z sytuacji kryzysowej.

PODOBSZAR REWITALIZACJI SOŁECTWA ELIZÓWKA

Cel strategiczny podobszaru rewitalizacji Elizówka:

Kreowanie funkcjonalnej i przyjaznej przestrzeni publicznej zapewniającej warunki do rozwoju oraz integracji społecznej i kulturowej mieszkańców

Cel operacyjny podobszaru Elizówka

1. **Aktywizacja i integracja społeczna mieszkańców, poprawa warunków zamieszkania i wypoczynku, wysoki poziom dostępności oferty służącej rozwojowi różnych grup społeczności lokalnej**

Kierunek działania:

- poprawa jakości i dostępności przestrzeni publicznych sprzyjających nawiązywaniu kontaktów społecznych oraz aktywnemu spędzaniu wolnego czasu dostosowane do zdiagnozowanych potrzeb lokalnych;
- zwiększenie różnorodności funkcjonalnej przestrzeni publicznych iż miana sposobu ich wykorzystania – wyposażenie w zieleń, małą architekturę i obiekty rekreacyjne dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych;
- modernizacja infrastruktury komunalnej;
- termomodernizacja, remonty, przebudowy i rozbudowy obiektów użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych;
- budowa i modernizacja sieci dróg i ścieżek rowerowych, budowa chodników oraz tworzenie miejsc parkingowych z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych;
- poprawa bezpieczeństwa komunikacyjnego poprzez realizację oświetlenia ulicznego, zwłaszcza miejsc niebezpiecznych; realizacja programów aktywizacji i integracji społecznej (warsztaty i szkolenia aktywizujące).

Działania realizowane w ramach celu skupiają się przede wszystkim na przeciwdziałaniu zdiagnozowanym problemom w sferze społecznej i na poprawie relacji społecznych przede wszystkim na obszarze rewitalizacji. Cel ten odnosi się do działań związanych ze stwarzaniem infrastrukturalnych warunków do integracji. Zdefiniowane kierunki interwencji odnoszą się do lepszego wykorzystania posiadanego już zasobu dla rozwijania działalności społecznie użytecznej poprzez modernizację zaniedbanej lub nieefektywnie wykorzystywanej przestrzeni lub infrastruktury i nadawanie jej nowego życia. Często podkreślanym problemem na obszarze zdegradowanym jest bardzo niska aktywność społeczna i brak chęci do podejmowania działań w gminie. Konieczne jest zatem podejmowanie aktywności mających na celu budowanie oraz wzmacnianie tożsamości lokalnej i zacieśnianie więzi sąsiedzkich poprzez organizowanie wspólnych imprez (np. sołeckich) mających na celu integrację i międzypokoleniową wymianę doświadczeń oraz wspieranie inicjatyw mieszkańców.

2. Ożywienie gospodarcze w oparciu o potencjał społeczny i lokalne zasoby

Kierunek działania:

- wykorzystanie położenia dla rozwoju gospodarczego obszaru objętego kryzysem;
- wspieranie lokalnej przedsiębiorczości i zachęcanie przedsiębiorców do współpracy i budowania wspólnej oferty w tradycyjnych gałęziach lokalnej gospodarki na obszarze rewitalizacji;
- aktywizacja i podnoszenie kwalifikacji osób bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem z rynku pracy;
- wspieranie przedsiębiorczości społecznej;
- wspieranie rozwoju podmiotów gospodarczych;
- tworzenie infrastruktury wsparcia podmiotów gospodarczych;
- tworzenie warunków dla rozwoju lokalnej przedsiębiorczości.

Cel strategiczny kładzie akcent na konieczności wykorzystania potencjałów opartych na położeniu obszaru rewitalizacji i gminy Niemce, w sąsiedztwie miasta Lublin, gdzie znajduje się Rynek Elizówka, w obrębie którego działają podmioty otoczenia biznesu umożliwiające rozwój przedsiębiorczości. Gospodarczy cel operacyjny koncentruje się przede wszystkim na zwiększaniu zatrudnienia przez wspieranie rozwoju lokalnej oferty pracy (głównie w sferze usług) oraz na zwalczaniu problemu bezrobocia, zwłaszcza wśród grup szczególnie narażonych na wykluczenie społeczne.

PODOBSZAR REWITALIZACJI SOŁECTWA BASZKI

Cel strategiczny podobszaru rewitalizacji Baszki:

Integracja społeczności lokalnej i aktywizacja zawodowa, racjonalne kształtowanie przestrzeni oraz zapewnienie dostępności do infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców

Cel operacyjny podobszaru Baszki

1. Uporządkowanie przestrzeni pod kątem funkcjonalnym i estetycznym oraz poprawa jakości środowiska przyrodniczego

Kierunki działania:

- wykreowanie otwartych, estetycznych, bezpiecznych i wielofunkcyjnych przestrzeni publicznych integrujących różne grupy społeczne i wiekowe;
- zwiększenie różnorodności funkcjonalnej przestrzeni publicznych i zmiana sposobu ich wykorzystania – wyposażenie w zieleń, małą architekturę i obiekty rekreacyjne dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych;
- poprawa estetyki i atrakcyjności terenów mogących pełnić funkcję miejsc spotkań i wypoczynku mieszkańców;
- zwiększenie funkcjonalności układów komunikacyjnych, budowa i modernizacja dróg, ciągów pieszych i ścieżek rowerowych, miejsc parkingowych z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych;
- rozbudowa i modernizacja infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej;
- wsparcie wykorzystania odnawialnych źródeł energii (kolektory słoneczne, fotowoltaika).

Realizacja celu wraz z wskazanymi powyżej kierunkami działania pozwoli zaspokajać potrzeby i niwelować problemy wskazane przede wszystkim w sferze społecznej, technicznej, przestrzenno-funkcjonalnej i środowiskowej. Planowane inwestycje infrastrukturalne przyczynią się do poprawy jakości życia mieszkańców oraz ich bezpieczeństwa (sfera techniczna), jednocześnie mając silny wpływ na poprawę jakości środowiska naturalnego (środowiskowa) oraz poprawy jakości, estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznych w gminie (przestrzenno-funkcjonalna).

2. Aktywizacja i integracja społeczno – gospodarcza mieszkańców

Kierunki działania:

- przeciwdziałanie marginalizacji osób starszych i niepełnosprawnych;
- odbudowa więzi społecznych i aktywizacja mieszkańców oraz przeciwdziałanie występowaniu zjawisk patologicznych;
- propagowanie kultury i imprez integrujących mieszkańców;
- zwiększenie aktywności i integracji mieszkańców;
- realizacja i tworzenie warunków do realizacji projektów i działań z zakresu integracji społecznej;
- warsztaty i szkolenia aktywizujące osoby zagrożone marginalizacją społeczną, w tym dla w tym dla osób niepełnosprawnych;
- prowadzenie kursów i szkoleń pozwalających podnosić kwalifikacje lub zmienić profil zawodowy;
- rozwój przedsiębiorczości w tym samo zatrudnienia.

Realizacja działań wymaga wsparcia inicjatyw społecznych służących aktywizacji, a tym samym również integracji i reintegracji mieszkańców obszarów rewitalizowanych. Na terenie obszaru rewitalizowanego należy wzmacniać postawy integrujące osoby niepełnosprawne. Dla powodzenia przedsięwzięć rewitalizacyjnych konieczne jest włączenie społeczności obszaru i aktywizowanie jej przez działania edukacyjne i społeczne, nastawione na samorozwój i odpowiadające na zdiagnozowane problemy społeczne.

PODOBSZAR REWITALIZACJI SOŁECTWA ŁAGIEWNIKI

Cel strategiczny podobszaru rewitalizacji Łagiewniki:

Funkcjonalna, bezpieczna i estetyczna przestrzeń podobszaru rewitalizacji Łagiewniki służąca podniesieniu jakości życia mieszkańców oraz aktywizacja zawodowa i integracja osób wykluczonych społecznie

1. **Kształtowanie przestrzeni publicznej sprzyjającej wzmacnianiu więzi społecznych**

Kierunek działania:

- zagospodarowanie i udostępnianie obiektów pełniących funkcje miejsc spotkań;
- budowa niewielkiej infrastruktury sprzyjającej nawiązywaniu kontaktów międzyludzkich (grillowiska, miejsca na ogniska, wiaty);
- budowa infrastruktury rekreacyjnej dla mieszkańców w różnym wieku (place zabaw, boiska, siłownie na świeżym powietrzu);
- przeciwdziałanie marginalizacji osób starszych i niepełnosprawnych;

- odbudowa więzi społecznych i aktywizacja mieszkańców oraz przeciwdziałanie występowaniu zjawisk patologicznych;
- propagowanie imprez integrujących mieszkańców;
- zwiększenie aktywności i integracji mieszkańców;
- realizacja i tworzenie warunków do realizacji projektów i działań z zakresu integracji społecznej;
- realizowanie programów aktywizacji społecznej dla osób najbardziej potrzebujących;
- integrowanie osób wykluczonych społecznie w wymiarze zawodowym i społecznym (m.in. system wsparcia, poradnictwa, rozwój przedsiębiorczości społecznej, grupy samopomocowe);
- wykorzystanie energooszczędnych rozwiązań (termomodernizacja budynków, energooszczędne oświetlenie).

Realizacja celu wraz ze wskazanymi kierunkami działań przyczyni się do poprawy stanu i jakości istniejących przestrzeni publicznych, a także umożliwi tworzenie nowych miejsc ogólnodostępnych o charakterze rekreacyjno-wypoczynkowym dla mieszkańców i turystów. Realizowane w ramach celu projekty infrastrukturalne będą wspierać projekty społeczne. Wysokiej jakości przestrzeń publiczna wydatnie poprawia jakość i warunki życia mieszkańców obszaru rewitalizacji, a także pozostałych mieszkańców Gminy, którzy również mogą korzystać z nowoutworzonych bądź zrewitalizowanych ogólnodostępnych miejsc rekreacji i wypoczynku. Główny akcent w realizacji tego celu dotyczy aktywizacji i integracji mieszkańców obszaru rewitalizacji. Wspieranie aktywności społecznej, wzmacnianie integracji społeczności obszaru rewitalizowanego, przede wszystkim w wymiarze rodzinnym i sąsiedzkim przyczyni się do wzmocnienia oddziaływania realizowanych inicjatyw i przedsięwzięć rewitalizacyjnych, tych twardych, infrastrukturalnych oraz tych o charakterze społecznym. Ten cel operacyjny artykułuje mocno i wyraźnie konieczność wzmacniania poczucia działania wśród mieszkańców, ich wzajemnego zaufania oraz zaangażowania w przedsięwzięcia lokalne. Dla powodzenia przedsięwzięć rewitalizacyjnych konieczne jest włączenie społeczności obszaru i aktywizowanie jej przez działania edukacyjne, kulturalne, społeczne, nastawione na samorozwój i odpowiadające na zdiagnozowane problemy społeczne.

PODOBSZAR REWITALIZACJI SOŁECTWA NASUTÓW

Cel strategiczny podobszaru rewitalizacji Nasutów:

Rozwój obszaru rewitalizacji poprzez niwelowanie negatywnych zjawisk społeczno – gospodarczych oraz funkcjonalno - przestrzennych.

Cel operacyjny podobszaru Nasutów

1. **Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu dzięki ograniczeniu patologii społecznych oraz zwiększenie integracji mieszkańców**

Kierunek działania:

- zwiększanie aktywności mieszkańców na rzecz rozwoju lokalnego, tworzenie warunków dla inicjatyw społecznych oraz powstawania i rozwoju lokalnych społeczności;
- stworzenie zintegrowanego systemu pomocy i wsparcia, w tym rozwój usług społecznych, opiekuńczych oraz integracyjnych;

- ułatwienie mieszkańców dostępu do edukacji, kultury, rozrywki, sportu i rekreacji oraz wypoczynku;
- wsparcie realizacji potrzeb osób z niepełnosprawnościami;
- realizacja działań na rzecz eliminacji dyskryminacji, w szczególności osób wykluczonych z rynku pracy, ubogich i niepełnosprawnych;
- aktywizacja i integracja osób oraz rodzin ze środowisk zagrożonych wykluczeniem i wykluczonych społecznie.

Diagnoza wskazuje na niski poziom integracji oraz aktywności lokalnej społeczności (wskaźniki aktywności społecznej). Dlatego należy prowadzić działania w zakresie zwiększenia funkcjonalności obiektów oraz organizację cyklicznych imprez lokalnych. Wskazane jest prowadzenie działań zorientowanych na udzielanie wsparcia dla wszystkich organizacji społecznych i instytucji kultury w poszerzeniu ich działalności w zakresie integrowania społeczności. Należy również wspierać wszelkie działania w zakresie integrowania lokalnej społeczności w związku z brakiem dostosowanych w tym celu przestrzeni lub obiektów publicznych. Wskazane w analizie obciążenie demograficzne występujące w obszarze rewitalizacji, znacznie powyżej średniej dla gminy, pokazuje problem starzejącego się społeczeństwa. Należy zatem prowadzone działania kierować na potrzeby osób starszych. W tym celu wskazane jest uruchomienie programów aktywizujących osoby starsze oraz integrujących pokolenia, wspierane przez dostęp do placówek pomocy, zwiększenie dostępności komunikacyjnej (ograniczenie barier architektonicznych) oraz zapewnienie odpowiedniej infrastruktury w przestrzeni publicznej.

2. Zwiększanie aktywności społecznej w zakresie przedsiębiorczości i podnoszenia kwalifikacji zawodowych

Kierunek działania:

- realizacja przedsięwzięć podnoszących poziom kwalifikacji i umiejętności mieszkańców;
- wspieranie podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej;
- rozwój podmiotów wsparcia dla potencjalnych przedsiębiorców;
- promocja przedsiębiorczości i postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców.,
- rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych;

Cel odnosi się do działań związanych z poprawą kondycji gospodarczej obszaru rewitalizacji. Zaproponowane kierunki interwencji skupiają się na tworzeniu warunków służących rozwojowi małej przedsiębiorczości poprzez aktywizację zawodową i podnoszenie kwalifikacji zawodowych, wzmocnienie działalności lokalnych przedsiębiorstw i poprawa ich konkurencyjności, promowanie zakładania działalności gospodarczej w celu pobudzenia przedsiębiorczości mieszkańców. Główny akcent w realizacji tego celu dotyczy także rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, której efektem ma być znalezienie pracy na otwartym rynku dla jak największej liczby niepełnosprawnych pracowników.

3. Kształtowanie atrakcyjnych i funkcjonalnych przestrzeni publicznych, bazujących na lokalnym potencjale kulturowym, rekreacyjnym i zasobach naturalnych, służących zaspokojeniu potrzeb mieszkańców oraz poprawa jakości środowiska.

Kierunek działania:

- stworzenie warunków infrastrukturalnych wspierających rozwój, integrację oraz aktywność dzieci i młodzieży, rodzin, seniorów i osób niepełnosprawnych

- poprawa stanu technicznego wraz z zastosowaniem ekologicznych rozwiązań budynków mieszkalnych i obiektów użyteczności publicznej.
- adaptacja i remont istniejących obiektów, przestrzeni i nadanie im nowych funkcji przede wszystkim: edukacyjnej, integracyjnej, rekreacyjnej i turystycznej w przestrzeni rewitalizowanej.
- dostosowanie infrastruktury technicznej i społecznej do potrzeb mieszkańców, w tym osób niepełnosprawnych,
- poprawa stanu środowiska naturalnego poprzez ograniczenie niskiej emisji zanieczyszczeń,
- wykorzystanie energooszczędnych rozwiązań (termomodernizacja budynków, energooszczędne oświetlenie).
- wsparcie wykorzystania odnawialnych źródeł energii (kolektory słoneczne, fotowoltaika, pompy ciepła);
- rewaloryzacja i utworzenie zielonych przestrzeni publicznych.

Realizacja tego celu strategicznego wraz z wskazanymi powyżej kierunkami interwencji pozwoli zaspokajać potrzeby i niwelować problemy wskazane przede wszystkim w sferze społecznej, technicznej, przestrzenno-funkcjonalnej i środowiskowej. Planowane inwestycje infrastrukturalne przyczynią się do poprawy jakości życia mieszkańców oraz ich bezpieczeństwa (sfera techniczna), jednocześnie mając silny wpływ na poprawę jakości środowiska naturalnego (środowiskowa) oraz poprawy jakości, estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznych w gminie (przestrzenno-funkcjonalna).

7. LISTA PLANOWANYCH, PODSTAWOWYCH PROJEKTÓW I PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

W niniejszym *Programie* zaplanowane zostały projekty zintegrowane, rozumiane jako sekwencje powiązanych ze sobą działań, mających na celu wyprowadzenie obszarów zdegradowanych ze stanów kryzysowych, łączące aspekty społeczne z przedsięwzięciami infrastrukturalnymi jako zapewniającymi całościowe podejście do procesu rewitalizacji Gminy. Kompleksowość ujęcia projektów zapewni osiągnięcie trwałych efektów rewitalizacji, przyczyniających się do odnowy i rozwoju obszaru, a w konsekwencji także jego otoczenia. Zamieszczone poniżej karty projektów prezentują opis podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych planowanych do realizacji w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy. Każdy z interesariuszy posiadał możliwość zgłaszania projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych do ujęcia w Programie. W procesie prac nad Programem dokonano wyboru podstawowych projektów rewitalizacyjnych, które w najwyższym stopniu będą oferować kompleksowe rozwiązanie zdiagnozowanych problemów na obszarach kryzysowych i w znaczący sposób wpłyną na osiągnięcie założonych celów strategicznych i kierunków interwencji. Projekty te przypisane są do obszarów rewitalizacyjnych, niemniej jednak należy mieć na uwadze, że ich oddziaływanie będzie znacznie szersze. Identyfikacja projektów została przeprowadzona w ramach społecznego naboru projektów oraz w ramach wewnętrznego zgłaszania propozycji projektowych w trakcie warsztatów rewitalizacyjnych, a także innych spotkań, na których poruszono problem rewitalizacji np. zebrania sołeckie, komisje i posiedzenia radnych gminy. Wyłonienia i uszeregowania projektów podstawowych do realizacji w ramach LPR dokonano w oparciu o opinie mieszkańców (mieszkańcy dokonali hierarchizacji najważniejszych projektów) oraz o ocenę formalną i merytoryczną

projektów, bazującą na obiektywnych kryteriach strategicznych, przeprowadzoną przez zespół pracujący nad Programem. Poniżej przedstawiono 16 projektów zgłoszonych przez samorząd i jednostki samorządowe, organizacje pozarządowe oraz przez przedsiębiorcę i w otwartej procedurze naboru kart zadań do Lokalnego Programu Rewitalizacji. Ze zgłoszonych kart wybrano te, które mają największy potencjał dokonywania oczekiwanych zmian na obszarze rewitalizacji i obszarze zdegradowanym, zaś pozostałe – których charakter jest nieco bardziej lokalny znalazły się na liście zadań uzupełniających (Lista uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych). Należy podkreślić, iż wszystkie projekty podstawowe zostały zaplanowane do realizacji do 2020 roku. Stąd też interesariusze obszaru rewitalizacji wskazali, że w pierwszej kolejności preferowane będą przedsięwzięcia o interdyscyplinarnym charakterze, które pozwolą zaspokajać potrzeby i niwelować problemy wskazane przede wszystkim w sferze społecznej. Zrealizowane projekty wymiarze społecznym przyczynią się do aktywizacji, a w szczególności do integracji i reintegracji mieszkańców obszarów rewitalizowanych oraz do włączenia mieszkańców w tworzenie przestrzeni na obszarze rewitalizowanym. W odniesieniu do inwestycji infrastrukturalnych założono, że inwestycje te wpływając na poprawę jakości życia mieszkańców oraz ich bezpieczeństwa (sfera techniczna), jednocześnie będą silnie oddziaływać na poprawę jakości środowiska naturalnego (sfera środowiskowa) oraz na poprawę jakości, estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznych w gminie (sfera przestrzenno-funkcjonalna). Dzięki zrealizowanym projektom nastąpi również poprawa infrastruktury technicznej – budynków i przestrzeni użyteczności publicznej, budynków mieszkalnych oraz ciągów pieszych. Należy zaznaczyć, że projekt zawiera wszystkie niezbędne informacje na temat przedsięwzięć rewitalizacyjnych tj. nazwa, podmiot realizujący, zakres projektu, lokalizacja, szacowana wartość, prognozowane rezultaty.

PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE NR 1	
Adaptacja przestrzeni zlokalizowanej w ścisłym centrum gminy Niemce na cele organizacji miejsca integracji społecznej i zawodowej	
ZAKRES ZADAŃ	**PODMIOT REALIZUJĄCY (ZGŁASZAJĄCY)**
Przedmiotem projektu jest zdewastowany budynek po byłej stołówce, który wraz z najbliższym otoczeniem wymaga podjęcia natychmiastowych działań naprawczych. Skalę problemu potęguje bezpośrednie sąsiedztwo obszaru, jakim jest zrewitalizowany park z placem zabaw, z którego korzystają dzieci. Sposób zagospodarowania terenów bezpośrednio ze sobą sąsiadujących, stanowi o dużym konflikcie zarówno przestrzennym jak i społecznym tego terenu. W ramach projektu przewiduje się gruntowną przebudowę i modernizację zdegradowanego budynku z adaptacją na potrzeby społeczno – kulturowe wraz z zagospodarowaniem najbliższego otoczenia. W ramach przedsięwzięcia przewiduje się: ❖ kapitalny remont zdewastowanego budynku. W przypadku gdyby okazało się, iż stopień zdegradowania budynku jest na tyle znaczący, iż niemożliwa byłaby jego modernizacja, przewiduje się jego wyburzenie i wybudowanie nowego budynku; ❖ zagospodarowanie przestrzeni publicznej wokół budynku celem nadania ładu przestrzenno-funkcjonalnego (m.in. urządzenie zieleni i małej architektury); ❖ zakup niezbędnego wyposażenia i sprzętu gwarantującego wysoką	Gmina Niemce

jakość świadczonych usług; ❖ dostosowanie pomieszczeń do potrzeb osób niepełnosprawnych i starszych: sala szkoleniowo – wystawiennicza, biblioteka z czytelnią.	WARTOŚĆ 4 000 000

LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA

Budynek po byłej stołówce, ulica Parkowa 8 , 21-025 Niemce

PROGNOZOWANE REZULTATY

Realizacja projektu ma na celu stworzenie funkcjonalnego miejsca integracji lokalnej społeczności, przyczyniającego się do pobudzenia aktywności społecznej mieszkańców, a także poprawy jakości życia mieszkańców dzięki zwiększonej dostępności i atrakcyjności do oferty kulturalnej. Zrewitalizowany budynek wraz z otoczeniem stanowić będzie miejsce do organizowania imprez kulturalnych i kulturalno-dydaktycznych niezależnie od wieku i sprawności fizycznej mieszkańców. Zrewitalizowana przestrzeń przyczyni się do likwidacji kolizji przestrzennej z najbliższym otoczeniem (park) podnosząc estetykę i spójność funkcjonalno – przestrzenną tego terenu.
Realizacja przedsięwzięcia odpowiada na potrzebę ożywienia obszarów zmarginalizowanych poprzez nadanie im nowych funkcji społeczno-gospodarczych. Jak wcześniej wspomniano, celem projektu jest zmiana sposobu użytkowania wspólnej przestrzeni, pozwalającej na integrację mieszkańców i podniesienie jakości życia. Planuje się, iż przestrzenie użyteczności publicznej będą pełniły także funkcję lokalnego centrum wydarzeń kulturalnych. Zapewni to odpowiednie warunki do organizowania i animowania uczestnictwa społeczności wiejskiej w wydarzeniach artystycznych, kulturalnych czy integracyjnych. Planowane działania przyczynią się do wsparcia rodzin poprzez ich integrację i zapewnienie form spędzania wolnego czasu.

Projekt odpowiada na potrzeby rewitalizacyjne w następujących sferach:
⇒ w sferze społecznej (udostępnienie zrewitalizowanego miejsca, stworzy warunki do spędzania wolnego czasu przez mieszkańców w przestrzeni publicznej);
⇒ w sferze przestrzenno-funkcjonalnej (potrzeba stworzenia przestrzeni użyteczności publicznej o funkcji rekreacyjnej, edukacyjnej i kulturotwórczej, miejsca spotkań, aktywności i odpoczynku);
⇒ w sferze gospodarczej (niski stopień przedsiębiorczości, konieczność powstania nowych miejsc pracy w sferze usług);
⇒ w sferze środowiskowej (dewastacja obszaru, zaśmiecanie (odpady), brak kontroli nad czystością środowiska.);
⇒ w sferze technicznej (degradacja stanu technicznego obiektu budowlanego).

CELE LPR, W KTÓRE WPISUJE SIĘ PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE

1. (N) Poprawa warunków bytowych mieszkańców poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury w celu zwiększenia jej użyteczności dla mieszkańców obszaru rewitalizowanego.
2. (N) Poprawa warunków życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym, aktywizację gospodarczą mieszkańców, promocję integracji i włączenia społecznego oraz poprawę jakości życia mieszkańców.
3. (N) Racjonalne kształtowanie atrakcyjnych i funkcjonalnych przestrzeni publicznych oraz zapewnienie wysokiej dostępności i odpowiedniego standardu infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców i przedsiębiorców.

WSKAŹNIKI MONITORUJĄCE

Wskaźniki produktu
- liczba zmodernizowanych obiektów pełniących funkcje kulturalne;
- liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami
- odnowiona oraz zagospodarowana przestrzeń publiczna;

Wskaźniki rezultatu
- liczba osób korzystających z obiektów objętych wsparciem
- liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE NR 2

Modernizacja budynku Zakładu Opieki Zdrowotnej w Niemcach

ZAKRES ZADAŃ	PODMIOT REALIZUJĄCY (ZGŁASZAJĄCY)
W ramach projektu przewiduje się modernizację istniejącego budynku, która obejmuje: ❖ modernizację pomieszczeń Zakładu Opieki Zdrowotnej; ❖ termomodernizację budynku; ❖ dostosowanie budynku do wymogów osób niepełnosprawnych, ❖ zakup sprzętu medycznego; ❖ zagospodarowanie otoczenia budynku. Przedmiotem projektu jest także zakup sprzętu komputerowego i oprogramowania/ licencji modułów zintegrowanego systemu informatycznego oraz jego wdrożenie, konfiguracja i integracja, jak również specjalistyczne szkolenia w zakresie wykorzystania systemów informatycznych.	Gmina Niemce WARTOŚĆ 500 000 zł

LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA

Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej, ul. Zielona 2, Niemce

PROGNOZOWANE REZULTATY

Realizacja projektu przyczyni się do podniesienia standardu świadczonych usług w zakresie ochrony zdrowia, poprzez doposażenie placówki w nowoczesny sprzęt medyczny. Zwiększy się poziom życia mieszkańców obszaru rewitalizacji, poprzez poprawę jakości i dostępności dla grup zagrożonych marginalizacją, w tym niepełnosprawnych, do infrastruktury ochrony zdrowia. Projekt przyczyni się do rozwoju społeczeństwa informacyjnego poprzez rozwój systemu informatycznego w najważniejszej jednostce ochrony zdrowia w gminie Niemce. W wyniku interwencji nastąpi poprawa efektywności i dostępności usług zdrowotnych dzięki wykorzystaniu technologii informacyjno – komunikacyjnej.

Projekt odpowiada na potrzeby rewitalizacyjne w następujących sferach:
⇒ w sferze społecznej (poprawa jakości świadczonych usług w zakresie ochrony zdrowia);
⇒ w sferze przestrzenno-funkcjonalnej (poprawa dostępu do usług w zakresie ochrony zdrowia, niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do potrzeb osób niepełnosprawnych, niski poziom obsługi informacyjnej, niewystarczające wyposażenie w sprzęt medyczny);
⇒ w sferze środowiskowej (termomodernizacja budynku);
⇒ w sferze technicznej (degradacja stanu technicznego obiektu budowlanego).

CELE LPR, W KTÓRE WPISUJE SIĘ PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE

1. (N) Poprawa warunków bytowych mieszkańców poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury w celu zwiększenia jej użyteczności dla mieszkańców obszaru rewitalizowanego.
2. (N) Poprawa warunków życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym, aktywizację gospodarczą mieszkańców, promocję integracji i włączenia społecznego oraz poprawę jakości życia mieszkańców.
3. (N) Racjonalne kształtowanie atrakcyjnych i funkcjonalnych przestrzeni publicznych oraz zapewnienie wysokiej dostępności i odpowiedniego standardu infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców i przedsiębiorców.

WSKAŹNIKI MONITORUJĄCE

Wskaźniki produktu
- liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami
- nakłady inwestycyjne na zakup aparatury medycznej;

Wskaźniki rezultatu
- liczba ludności objęta ulepszonymi usługami zdrowotnymi.

PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE NR 3

Modernizacja budynku tzw. „Samsonówka" wraz z zagospodarowaniem najbliższego otoczenia z przeznaczeniem na cele socjalne.

ZAKRES ZADAŃ	PODMIOT REALIZUJĄCY (ZGŁASZAJĄCY)
Potrzeby w zakresie zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych ludności znajdującej się w bardzo trudnych warunkach są znaczne i wynikają przede wszystkim z ubóstwa i bezradności oraz alkoholizmu. Dlatego też wskazane jest rozszerzenie zasobu mieszkań socjalnych z uwagi na fakt, iż gminę zamieszkują osoby oczekujące wsparcia mieszkaniowego. Brak takiej oferty generuje szereg problemów dotyczących zarówno osób oczekujących na mieszkania (bezdomność), a także osób oczekujących na mieszkania komunalne zajmowane przez osoby kwalifikujące się do wsparcia socjalnego. Konieczny jest wzrost dostępności oferty socjalnej i poprawa stanu technicznego obiektów socjalnych. Przedmiotem projektu jest budynek tzw. „Samsonówka" znajdujący się w złym stanie technicznym, stanowiący zasób mieszkaniowy gminy Niemce. W budynku znajduje się 5 lokali mieszkalnych, zamieszkiwanych przez 13 osób objętych wsparciem Ośrodka Pomocy Społecznej. Budynek wyposażony jest w podstawowe media tj. woda i prąd. Brak jest natomiast kanalizacji. W ramach projektu przewiduje się modernizację budynku z przeznaczeniem na cele socjalne wraz z zagospodarowaniem najbliższego otoczenia. W ramach przedsięwzięcia przewiduje się: ❖ remont zdewastowanego budynku; ❖ zagospodarowanie i poprawa estetyki otoczenia obiektu (urządzenie zieleni i małej architektury). ❖ dostosowanie pomieszczeń do potrzeb osób niepełnosprawnych i starszych. Projekt przewiduje także realizację programów aktywności lokalnej realizowanych z wykorzystaniem instrumentów aktywnej integracji tj.: ❖ *o charakterze społecznym*, których celem jest przywrócenie, wzmocnienie kompetencji społecznych, zaradności, samodzielności i aktywności społecznej; ❖ *o charakterze zawodowym*, których celem jest pomoc w podjęciu decyzji dotyczącej wyboru bądź zmiany zawodowym, wyposażenie w kompetencje i kwalifikacje zawodowe oraz umiejętności pożądane na rynku pracy; ❖ *o charakterze edukacyjnym*, których celem jest wzrost poziomu wykształcenia lub dostosowanie do potrzeb lokalnego rynku pracy.	Gmina Niemce WARTOŚĆ 1 000 000

LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA

Dys 187 (Samsonówka), 21-025 Niemce

PROGNOZOWANE REZULTATY

Realizacja projektu przyczyni się do poprawy warunków bytowych osób zamieszkujących budynek poprzez podniesienie standardu życia tych osób. Dzięki realizacji przedsięwzięcia nastąpi wyrównanie różnic społecznych poprzez rozszerzenie oferty mieszkań socjalnych, a także integracja społeczna osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem wspieranych. Projekt ma charakter kompleksowy. Oprócz przedsięwzięcia inwestycyjnego, którego efektem będzie udostępniona infrastruktura i przestrzeń, planuje się realizację projektów miękkich, dla których ta infrastruktura jest niezbędna, co niewątpliwie przyczyni się do zwiększenia efektywności całego przedsięwzięcia.

Projekt odpowiada na potrzeby rewitalizacyjne w następujących sferach:

⇒ w sferze społecznej (przeciwdziałanie ubóstwu, bezrobociu, wzmocnienie więzi sąsiedzkich i rodzinnych poprzez integrowanie i aktywizowanie mieszkańców, aktywizacja społeczna, zawodowa

i edukacyjna mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym, brak mieszkań socjalnych);
⇒ w sferze przestrzenno-funkcjonalnej (w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną, potrzeba stworzenia estetycznej i funkcyjnej przestrzeni);
⇒ w sferze gospodarczej (zwiększenie aktywności zawodowej osób zagrożonych marginalizacją społeczną);
⇒ w sferze środowiskowej (stworzenie rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie jakości środowiska);
⇒ w sferze technicznej (degradacja stanu technicznego obiektu budowlanego oraz brak rozwiązań funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektu budowlanego, w szczególności w zakresie energooszczędności)

CELE LPR, W KTÓRE WPISUJE SIĘ PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE

1. (D) Integracja społeczności lokalnej, racjonalne kształtowanie przestrzeni oraz zapewnienie dostępności do infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców
2. (D) Rozwój gospodarczy, poprawa lokalnego rynku pracy oraz wzrost przedsiębiorczości mieszkańców obszaru rewitalizacji

WSKAŹNIKI MONITORUJĄCE

Wskaźniki produktu
- liczba zmodernizowanych obiektów;
- liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami
- odnowiona oraz zagospodarowana przestrzeń publiczna;

Wskaźniki rezultatu
- liczba osób korzystających z obiektów objętych wsparciem
- liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE NR 4

Rewitalizacja Starego Młyna w Dysie wraz z zagospodarowaniem jego najbliższego otoczenia

ZAKRES ZADAŃ	PODMIOT REALIZUJĄCY (ZGŁASZAJĄCY)
Przedmiotem projektu jest rewitalizacja zabytkowego młyna w Dysie wraz z zagospodarowaniem jego otoczenia. Dawny młyn wodny (później elektryczny) został wzniesiony po 1985 roku. Budynek młyna znajduje się w wykazie Gminnej ewidencji zabytków oraz objęty jest ochroną konserwatorską na podstawie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Niemce. Wszelkie prace inwestycyjne prowadzone przy obiekcie, wymagają odrębnych warunków i wytycznych konserwatorskich oraz uzyskania opinii Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na etapie ustalania warunków realizacji inwestycji. Do chwili obecnej budynek młyna zachował w niezmienionej formie bryłę architektoniczną, wystrój elewacji oraz konstrukcję wnętrza (słupy wsparte na belkach), a także urządzenia z pierwotnego wyposażenia młyna, co stanowi o jego znaczącej wartości dla krajobrazu kulturowego miejscowości Dys, a także doliny rzeki Ciemięgi. W ramach projektu planowane są działania mające na celu: ▪ poprawę stanu technicznego i estetycznego obiektu celem częściowego przywrócenia oraz adaptacji budynku młyna do pełnienia nowych funkcji; ▪ zagospodarowanie terenu funkcjonalnie związanego z budynkiem (m.in. wprowadzenie malej architektury, urządzenie zieleni, utworzenie	IQO Inwestycje Sp. z o.o. WARTOŚĆ 2 800 000zł

ścieżki edukacyjnej); ▪ zakup wyposażenia w celu nadania dodatkowych nowych funkcji.	

LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA

ul. Dolina Ciemięgi 185A „Stary Młyn", 21-003 Dys

PROGNOZOWANE REZULTATY

Rozpatrywane przedsięwzięcie z uwagi na swój interdyscyplinarny charakter przyczyni się do osiągnięcia celów rozwojowych w sferze gospodarczej, funkcjonalno-przestrzennej, środowiskowej, technicznej, a w szczególności społecznej ukierunkowanej na rozwój kapitału ludzkiego. Projekt będzie miał długoterminowe pozytywne skutki w rozwiązywaniu problemów zarówno społecznych jak i gospodarczych. Realizacja zaplanowanych działań przyczyni się do rozwoju prowadzonej działalności gospodarczej, co będzie sprzyjać zwiększeniu konkurencyjności firmy na rynku. Zostaną utworzone nowe miejsca pracy, przez co nastąpi ożywienie gospodarcze obszaru, a efektem będzie zmniejszenie liczby osób bezrobotnych i korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. Przedsięwzięcie inwestycyjne również wpłynie korzystnie na zwiększenie aktywności zawodowej, przywrócenie na rynek pracy osób wykluczonych lub zagrożonych, a tym samym na wspieranie włączenia społecznego i walkę z ubóstwem przez utworzenie nowych miejsc pracy. Dzięki realizacji projektu zwiększy się atrakcyjność obiektu zabytkowego.

Projekt odpowiada na potrzeby rewitalizacyjne w następujących sferach:

⇒ w sferze społecznej (udostępnienie zrewitalizowanego obiektu i terenu wokół Starego Młyna, stworzy warunki do poprawy aktywnego spędzania czasu przez mieszkańców oraz przyczyni się do prowadzenia ożywionej działalności kulturalnej);
⇒ w sferze przestrzenno-funkcjonalnej (zwiększenie funkcjonalności obiektów zabytkowych);
⇒ w sferze gospodarczej (ożywienie gospodarcze firmy);
⇒ w sferze środowiskowej (termomodernizacja obiektu).
⇒ w sferze technicznej (poprawa stanu technicznego młyna)

CELE LPR, W KTÓRE WPISUJE SIĘ PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE

2. (D) Rozwój gospodarczy, poprawa lokalnego rynku pracy oraz wzrost przedsiębiorczości mieszkańców obszaru rewitalizacji

WSKAŹNIKI MONITORUJĄCE

Wskaźniki produktu:
- Liczba zmodernizowanych obiektów

Wskaźniki rezultatu:
- Powierzchnia zrewitalizowanego obszaru
- Liczba nowoutworzonych miejsc pracy

PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE NR 5

Oznakowanie szlaku rowerowego przebiegającego przez sołectwo Dys

ZAKRES ZADAŃ	PODMIOT REALIZUJĄCY (ZGŁASZAJĄCY)
Przedmiotem projektu jest istniejący zielony szlak rowerowy przebiegający przez Jakubowice Konińskie – wzdłuż doliny rzeki Ciemięgi - Dys – Rudkę Kozłowiecką – Kozłowiecki Park Krajobrazowy - Wolę Niemiecką – Krasienin – Majdan Krasieniński – Stoczek Kolonia - Jakubowice Konińskie. Szlak jest nieoznakowany, co znacznie obniża jego atrakcyjność, a tym samym powoduje mniejsze zainteresowanie turystów i mieszkańców do uprawiania turystyki aktywnej. Dodatkowo, brak jakiejkolwiek infrastruktury turystycznej wpływa na degradację obszaru.	Gmina Niemce

W ramach projektu przewiduje się: ▪ oznakowanie szlaku zgodnie z Instrukcją Znakowania Szlaków Turystycznych; ▪ umieszczenie tablic informacyjnych zawierających: mapą całego szlaku, informacje turystyczno – krajoznawcze występujące na terenie gminy; ▪ wprowadzenie małej infrastruktury tj.: stojaki na rowery w miejscach wyznaczonych na odpoczynek, kosze na śmieci, ławeczki, miejsce na ognisko, toalety typu toi – toi; ▪ prysznic dla rowerzystów; ▪ budowę wypożyczalni rowerów, co przyczyni się do wypromowania roweru jako środka transportu.	WARTOŚĆ 60 000 zł

LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA

szlak rowerowy – sołectwo DYS

PROGNOZOWANE REZULTATY

Realizacja projektu podniesie atrakcyjność turystyczną nie tylko obszaru rewitalizacji, ale także całej gminy, istotnie przyczyniając się do zachowania i propagowania dziedzictwa przyrodniczego. Dodatkowo oferta turystyczna ulegnie wzbogaceniu - powstanie ulepszony produkt turystyczny skierowany do szerokiego grona odbiorców. Odpowiednie oznakowanie turystycznej trasy rowerowej oraz zagospodarowanie miejsc do odpoczynku zachęci do uprawiania turystyki kulturowo – przyrodniczej, rekreacyjnej i edukacyjnej. Zamontowanie tablic informacyjnych zapewni lepszy dostęp do informacji o ofercie gminy, przyczyniając się do jej promocji, a co się z tym wiąże do wzrostu zainteresowania ofertą turystyczną obszaru gminy Niemce. Zrewitalizowany obszar skierowany będzie dla dzieci i dorosłych, w tym szczególnie przyjazne będą dla osób z niepełnosprawnością. Realizacja projektu zapewni dodatkową przestrzeń publiczną, ściśle związaną z edukacją (w tym ekologiczną) oraz kulturą i historią. Przyczyni się do zwiększenia atrakcyjności turystycznej, który jest dla Gminy Niemce ważnym elementem społeczno – gospodarczym.

Projekt odpowiada na potrzeby rewitalizacyjne w następujących sferach:

⇒ w sferze społecznej (udostępnienie zrewitalizowanego miejsca, stworzy warunki do aktywnego spędzania czasu przez mieszkańców);

⇒ w sferze przestrzenno-funkcjonalnej (potrzeba stworzenia przestrzeni użyteczności publicznej o funkcji rekreacyjnej, edukacyjnej i kulturotwórczej, miejsca spotkań, aktywności i odpoczynku)

⇒ w sferze gospodarczej (niski stopień przedsiębiorczości, konieczność powstania nowych miejsc pracy w sferze usług)

⇒ w sferze środowiskowej (dewastacja obszaru, zaśmiecanie (odpady), „dziczenie terenu"; brak kontroli nad czystością środowiska.)

⇒ w sferze technicznej (brak infrastruktury około turystycznej).

CELE LPR, W KTÓRE WPISUJE SIĘ PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE

1. (D) Integracja społeczności lokalnej, racjonalne kształtowanie przestrzeni oraz zapewnienie dostępności do infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców

WSKAŹNIKI MONITORUJĄCE

Wskaźniki produktu:

- Długość oznakowanego szlaku rowerowego;

Wskaźniki rezultatu:

- Wzrost liczby odwiedzin na szlaku rowerowym stanowiącym atrakcję turystyczną gminy Niemce

PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE NR 6

Pielęgnacja zabytkowego drzewostanu wzdłuż Alei Lipowej

ZAKRES ZADAŃ	PODMIOT REALIZUJĄCY (ZGŁASZAJĄCY)
Przedmiotem projektu jest Aleja Lipowa usytuowana wzdłuż drogi gminnej nr 103357L o bardzo wysokich walorach estetycznych i kulturowych, co świadczy o wpisaniu jej do rejestru zabytków pod nr. rej. A/746 jako element zabytkowego kompleksu dworsko – parkowego w Nasutowie. Aleja łączy folwarki ordynacji kozłowieckiej (Nasutów – Pólko – Dys) o długości ok. 5 km. W obrębie Alei zlokalizowanych jest blisko 760 drzew, z czego 99% to lipy drobnolistne. Stan zabytkowego drzewostanu ocenia się jako dobry, niemniej jednak celem poprawy ich stanu zdrowotnego wymaga się wykonania zabiegów pielęgnacyjnych. W ramach projektu przewiduje się: ❖ wykonanie opinii dendrologicznej stanu sanitarno – technicznego drzew, która powinna obejmować: inwentaryzację drzewostanu, określenie stanu sanitarno – technicznego poszczególnych drzew z wyszczególnieniem, które winny być usunięte z uwagi na stan sanitarno – techniczny lub zdrowotny; ❖ wykonanie cięć pielęgnacyjnych: sanitarnych i oczyszczenie ubytków (zgodnie z opinią dendrologiczną) celem wyeliminowania zagrożenia dla użytkowników drogi gminnej oraz właścicieli posesji znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie Alei; ❖ nasadzenia (zgodnie z opinią dendrologiczną) mające na celu charakter uzupełniający istniejącego drzewostanu. Wszelkie prace wymagają uzyskania odrębnych warunków i wytycznych konserwatorskich oraz uzyskania opinii Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na etapie ustalania warunków realizacji projektu.	Gmina Niemce WARTOŚĆ 250 000 zł

LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA

Sołectwo Nasutów

PROGNOZOWANE REZULTATY

Realizacja projektu przyczyni się do poprawy stanu zdrowotnego oraz przedłużenia żywotności zabytkowego drzewostanu. Projekt wpłynie na jakość życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez podniesienie walorów estetycznych i przyrodniczych obszaru rewitalizacji, a także zwiększy bezpieczeństwo użytkowników drogi gminnej. Dodatkowo przyczyni się także do zwiększenia atrakcyjności i konkurencyjności gminy Niemce poprzez wspieranie potencjału rozwojowego gminy, jakim jest Aleja Lipowa. Działania przewidziane w projekcie skupią się na przeciwdziałaniu czynnikom powodującym zmniejszenie powierzchni i obniżenie jakości terenów zielonych.

Projekt odpowiada na potrzeby rewitalizacyjne w następujących sferach:

⇒ w sferze społecznej (udostępnienie zrewitalizowanego miejsca, stworzy warunki do aktywnego spędzania czasu przez mieszkańców, podniesienie poziomu bezpieczeństwa w korzystaniu z ciągu komunikacyjnego, przy którym zlokalizowana jest Aleja Lipowa);

⇒ w sferze przestrzenno-funkcjonalnej (potrzeba stworzenia przestrzeni o funkcji rekreacyjnej, edukacyjnej i kulturotwórczej, miejsca spotkań, aktywności i odpoczynku, poprawa dostępu i jakości drogowego ciągu komunikacyjnego)

⇒ w sferze środowiskowej (dewastacja obszaru, zaśmiecanie (odpady), „dziczenie terenu"; brak kontroli nad czystością środowiska.);

⇒ w sferze technicznej (postępująca degradacja Alei wpisanej do rejestru zabytków).

CELE LPR, W KTÓRE WPISUJE SIĘ PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE

3. (NS) kształtowanie atrakcyjnych i funkcjonalnych przestrzeni publicznych, bazujących na lokalnym potencjale kulturowym, rekreacyjnym i zasobach naturalnych służących zaspokojeniu potrzeb m mieszkańców oraz poprawa jakości środowiska.

WSKAŹNIKI MONITORUJĄCE

Wskaźniki produktu:
- Liczba wspartych obiektów związanych z ochroną przyrody;
- Liczba opracowanych dokumentów z zakresu ochrony przyrody;

Wskaźniki rezultatu:
- Wzrost liczby odwiedzin wzdłuż Alei Lipowej stanowiącą atrakcję turystyczną gminy Niemce

PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE NR 7

Poprawa standardu zamieszkania oraz efektywności energetycznej zabudowy wielorodzinnej w Nasutowie

ZAKRES ZADAŃ	PODMIOT REALIZUJĄCY (ZGŁASZAJĄCY)
Celem przedsięwzięcia jest poprawa standardu zamieszkania –stanu technicznego i/lub efektywności energetycznej zabudowy wielorodzinnej stanowiącej zasób mieszkaniowy gminy Niemce. Potrzeba realizacji przedsięwzięcia wynika z daleko posuniętej degradacji obiektu mieszkaniowego, niewydolności energetycznej oraz degradacji terenów zielonych. W ramach projektu przewiduje się: ❖ termomodernizację budynku mieszkalnego, w tym remont elewacji, docieplenie ścian, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej; ❖ modernizację instalacji centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej; ❖ zmianę sposobu przygotowania ciepłej wody użytkowej; ❖ modernizację systemów wentylacji i klimatyzacji; ❖ rewitalizację terenów zielonych.	Gmina Niemce WARTOŚĆ 250 000 zł

LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA

Nasutów 208A

PROGNOZOWANE REZULTATY

Planowane przedsięwzięcie przyczyni się do poprawy stanu technicznego obiektów, zmniejszenia zanieczyszczenia środowiska dzięki wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii, zostanie zaoszczędzona energia cieplna, a tym samym nastąpi zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach i spadek emisji gazów cieplarnianych. Dodatkowo przyczyni się do poprawy stanu technicznego budynków mieszkalnych, co zwiększy bezpieczeństwo wszystkich użytkowników korzystających z budynków. W kontekście społecznym, efektem zrealizowanego projektu będzie zmniejszenie zapadalności społeczności lokalnej na choroby cywilizacyjne i klimatozależne. Projekt poprzez kompleksowe działania inwestycyjne związane z poprawą efektywności energetycznej budynków mieszkalnych, wpłynie na estetykę i wizerunek obszaru sołectwa.

Projekt odpowiada na potrzeby rewitalizacyjne w następujących sferach:
- ⇒ w sferze społecznej (poprawa więzi sąsiedzkich i rodzinnych, zmniejszenie zapadalności na choroby cywilizacyjne);
- ⇒ w sferze przestrzenno-funkcjonalnej (poprawa stanu i funkcjonalności budynku zabudowy wielorodzinnej)
- ⇒ w sferze środowiskowej (termomodernizacja budynku);
- ⇒ w sferze technicznej (poprawa złego stanu technicznego obiektu budowlanego).

CELE LPR, W KTÓRE WPISUJE SIĘ PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE

3. (NS) kształtowanie atrakcyjnych i funkcjonalnych przestrzeni publicznych, bazujących na lokalnym potencjale kulturowym, rekreacyjnym i zasobach naturalnych służących zaspokojeniu potrzeb m mieszkańców oraz poprawa jakości środowiska.

WSKAŹNIKI MONITORUJĄCE

Wskaźniki produktu:
- liczba zmodernizowanych energetycznie budynków
- liczba zmodernizowanych źródeł ciepła
- powierzchnia użytkowa budynków poddanych termomodernizacji

Wskaźniki rezultatu:
- ilość zaoszczędzonej energii cieplnej
- zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej (CI32)
- szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CI34)
- poprawa poziomu efektywności energetycznej budynku mieszkalnego wielorodzinnego

PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE NR 8

Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Nasutowie

ZAKRES ZADAŃ	PODMIOT REALIZUJĄCY (ZGŁASZAJĄCY)
Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Nasutowie, polegać będzie na: ❖ wymianie stolarki okiennej i drzwiowej; ❖ modernizacji instalacji c.w.u. i c.o. wraz z montażem instalacji OZE (pompy ciepła, kolektory słoneczne, fotowoltaika); Dodatkowo w ramach projektu planuje się zagospodarowanie najbliższego otoczenia wokół budynku szkoły, w tym budowę parkingu, co przyczyni się do zwiększenia dostępności do świadczonych usług, a także budowę wypożyczalni rowerów, co przyczyni się do wypromowania roweru jako środka transportu.	Gmina Niemce
	WARTOŚĆ
	500 000 zł

LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA

Szkoła Podstawowa im. Kard. Wyszyńskiego, Nasutów

PROGNOZOWANE REZULTATY

Planowane przedsięwzięcie przyczyni się do poprawy stanu technicznego obiektu użyteczności publicznej, zmniejszenia zanieczyszczenia środowiska dzięki wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii, zostanie zaoszczędzona energia cieplna, a tym samym nastąpi zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynku i spadek emisji gazów cieplarnianych. Dodatkowo przyczyni się do poprawy stanu technicznego budynków użyteczności publicznej, co zwiększy bezpieczeństwo wszystkich użytkowników (głównie dzieci) korzystających z budynku. W kontekście społecznym, efektem zrealizowanego projektu będzie zmniejszenie zapadalności społeczności lokalnej na choroby cywilizacyjne i klimatozależne. Projekt poprzez kompleksowe działania inwestycyjne związane z poprawą efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej, wpłynie na estetykę i wizerunek obszaru sołectwa.

Projekt odpowiada na potrzeby rewitalizacyjne w następujących sferach:
- ⇒ w sferze społecznej (zmniejszenie zapadalności na choroby cywilizacyjne);
- ⇒ w sferze przestrzenno-funkcjonalnej (poprawa stanu i funkcjonalności budynku Szkoły Podstawowej);
- ⇒ w sferze środowiskowej (termomodernizacja budynku);
- ⇒ w sferze technicznej (poprawa złego stanu technicznego obiektu budowlanego).

CELE LPR, W KTÓRE WPISUJE SIĘ PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE

3. (NS) Kształtowanie atrakcyjnych i funkcjonalnych przestrzeni publicznych, bazujących na lokalnym potencjale kulturowym, rekreacyjnym i zasobach naturalnych służących zaspokojeniu potrzeb m mieszkańców oraz poprawa jakości środowiska.

WSKAŹNIKI MONITORUJĄCE

Wskaźniki produktu:
- liczba zmodernizowanych energetycznie budynków
- liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE
- liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE
- liczba zmodernizowanych źródeł ciepła
- powierzchnia użytkowa budynków poddanych termomodernizacji

Wskaźniki rezultatu:
- ilość zaoszczędzonej energii cieplnej
- dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej (CI30)
- zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych (CI32)
- szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CI34)
- produkcja energii elektrycznej z nowo wybudowanych/nowych mocy wytwórczych instalacji wykorzystujących OZE
- produkcja energii cieplej z nowo wybudowanych/nowych mocy wytwórczych instalacji wykorzystujących OZE
- ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej

PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE NR 9

„Pracownia podróży czasoprzestrzennych”

ZAKRES ZADAŃ	PODMIOT REALIZUJĄCY (ZGŁASZAJĄCY)
Celem projekt jest budowa budynku pełniącego funkcję turystyczno – noclegową, w obrębie którego planuje się wyodrębnić pomieszczenia konferencyjno – szkoleniowe, pomieszczenia noclegowe, w tym dostosowane dla osób niepełnosprawnych. W ramach projektu przewiduje się także zagospodarowanie przestrzeni publicznej wokół budynku celem nadania ładu przestrzenno-funkcjonalnego (m.in. mała architektura, plac zabaw, parking, chodniki, oświetlenie, ogrodzenie, nasadzenia). Projekt ma na celu stworzenie innowacyjnego, sieciowego produktu turystyki kulturowej „Wehikuł czasu”, bazującego na istniejących potencjałach oraz walorach historycznych i kulturowych gminy Niemce. W ramach projektu przewiduje się także organizację warsztatów z nowych technologii, a także warsztatów medialnych.	Dom Nasutów Nasutowskie Przedsiębiorstwo Społeczne
	WARTOŚĆ
	6 000 000 zł

LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA

Nasutów, działka 104/4

PROGNOZOWANE REZULTATY

Realizacja projektu przyczyni się do rozszerzenia dotychczasowych usług świadczonych w „Domu Nasutów”, z szeroką ofertą turystyczną, rozrywkową i kulturalną, a także umożliwi przeprowadzenie warsztatów z nowych technologii multimedialnych. Efektem projektu będzie podniesienie atrakcyjności obszaru rewitalizacji w sferze społecznej, ekonomicznej i przestrzennej. Wzbogacenie i poszerzenie bazy noclegowej przyczyni się do aktywizacji społeczności lokalnej, powstania nowych miejsc pracy i spadku bezrobocia. Stworzone zostanie miejsce sprzyjające integracji społeczności lokalnej oraz poprawiona zostanie estetyka i funkcjonalność przestrzeni publicznej.

Projekt odpowiada na potrzeby rewitalizacyjne w następujących sferach:
⇒ w sferze społecznej (udostępnienie zrewitalizowanego miejsca, stworzy warunki do aktywnego spędzania czasu przez mieszkańców, zintensyfikowanie udziału mieszkańców w życiu społecznym

i kulturalnym, przeciwdziałania ubóstwu i bezrobociu);
⇒ w sferze przestrzenno-funkcjonalnej (potrzeba stworzenia przestrzeni użyteczności publicznej o funkcji rekreacyjnej, edukacyjnej i kulturotwórczej, miejsca spotkań, aktywności i odpoczynku)
⇒ w sferze gospodarczej (niski stopień przedsiębiorczości, konieczność powstania nowych miejsc pracy w sferze usług)

CELE LPR, W KTÓRE WPISUJE SIĘ PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE

1. (NS) Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu dzięki ograniczeniu patologii społecznych oraz zwiększenie integracji mieszkańców;
2. (NS) Zwiększanie aktywności społecznej w zakresie przedsiębiorczości i podnoszenia kwalifikacji zawodowych
3. (NS) Kształtowanie atrakcyjnych i funkcjonalnych przestrzeni publicznych, bazujących na lokalnym potencjale kulturowym, rekreacyjnym i zasobach naturalnych służących zaspokojeniu potrzeb m mieszkańców oraz poprawa jakości środowiska.

WSKAŹNIKI MONITORUJĄCE

Wskaźniki produktu:
- liczba wybudowanych budynków;

Wskaźniki rezultatu:
- liczba nowoutworzonych miejsc pracy w przedsiębiorstwach zlokalizowanych w obszarze rewitalizacji;
- liczba osób korzystająca z nowoutworzonych usług w obszarze rewitalizacji

PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE 10

Utworzenie zakładu aktywizacji zawodowej w Nasutowie

ZAKRES ZADAŃ	PODMIOT REALIZUJĄCY (ZGŁASZAJĄCY)
W ramach projektu przewiduje się realizację działań przygotowawczych do utworzenia ZAZ-u, rozmowy, wywiady i konsultacje społeczne. ZAZ tworzy się w celu zatrudniania osób niepełnosprawnych, a także przygotowania ich do życia w otwartym środowisku oraz pomocy w realizacji pełnego, niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia na miarę ich indywidualnych możliwości.	Nasutowskie Przedsiębiorstwo Społeczne
	WARTOŚĆ
	30 000 zł

LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA

Nasutów

PROGNOZOWANE REZULTATY

W ramach projektu przeprowadzone zostaną działania przygotowawcze do utworzenia ZAZ-u, polegające m.in. na:
- rozpoznaniu rynku zbytu na wyroby i usługi oferowane przez zakład aktywności zawodowej;
- sporządzeniu wykazu kandydatów (pracowników) – osób niepełnosprawnych ze znacznym stopniem niepełnosprawności i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, u których stwierdzono autyzm, upośledzenie umysłowe bądź chorobę psychiczną.

Projekt jest pierwszym etapem, niezbędnym do utworzenia ZAZ-u, który jest jedną z form prowadzenia rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych. W dalszej perspektywie projekt przyczyni się do rozwoju przedsiębiorczości społecznej oraz tworzenia nowych miejsc pracy. Przyczyni się także do wzmocnienia roli ekonomii społecznej.

CELE LPR, W KTÓRE WPISUJE SIĘ PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE

1. (NS) Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu dzięki ograniczeniu patologii społecznych oraz zwiększenie integracji mieszkańców;
2. (NS) Zwiększanie aktywności społecznej w zakresie przedsiębiorczości i podnoszenia kwalifikacji

zawodowych

3. (NS) Kształtowanie atrakcyjnych i funkcjonalnych przestrzeni publicznych, bazujących na lokalnym potencjale kulturowym, rekreacyjnym i zasobach naturalnych służących zaspokojeniu potrzeb m mieszkańców oraz poprawa jakości środowiska.

WSKAŹNIKI MONITORUJĄCE

Wskaźniki produktu:
- liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem

Wskaźniki rezultatu:
- liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwie społecznym

PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE NR 11

Kompleksowe zagospodarowanie terenu wokół świetlicy wiejskiej w Elizówce wraz z jej wyposażeniem

ZAKRES ZADAŃ	PODMIOT REALIZUJĄCY (ZGŁASZAJĄCY)
Zakres rzeczowy projektu obejmuje zagospodarowanie terenu wokół świetlicy polegające na: ❖ modernizacji boiska piłki nożnej; ❖ zbudowaniu siłowni zewnętrznej; ❖ wykonaniu altany miejsca na grilla oraz na ognisko; ❖ wyposażeniu w elementy małej architektury; ❖ uporządkowaniu zieleni.	Gmina Niemce
Dodatkowo w ramach projektu przewiduje się zakup niezbędnego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej przez świetlicę wiejską.	WARTOŚĆ 200 000,00 zł

LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA

świetlica wiejska w Elizówce

PROGNOZOWANE REZULTATY

Realizacja przedsięwzięcia odpowiada na potrzebę ożywienia obszarów zmarginalizowanych. Celem projektu jest nie tylko przywrócenie ale też i zmiana sposobu użytkowania wspólnej przestrzeni, pozwalającej na integrację mieszkańców i podniesienia jakości życia. Planuje się, iż przestrzeń użyteczności publicznej będzie pełnić także funkcję lokalnego centrum wydarzeń kulturalnych. Zapewni to odpowiednie warunki do organizowania i animowania uczestnictwa społeczności wiejskiej w wydarzeniach artystycznych, kulturalnych czy integracyjnych. Budynek świetlicy wraz z zagospodarowaną przestrzenią wokół niego, będzie pełnić szereg ważnych funkcji społecznych. Projekt inwestycyjny będzie miał pozytywny wpływ na poprawę dostępności i komfortu korzystania z oferty kulturalno – edukacyjno – rekreacyjno - wypoczynkowej. Poprzez realizację przedsięwzięcia uzyskany zostanie efekt rozwoju społecznego, przejawiający się tym, że obok zapewnienia wysokiej dostępności obiektu infrastruktury społecznej, nastąpi także rozwój szerokiej i zróżnicowanej oferty usług społecznych kierowanych do różnorodnych grup odbiorców. Jednocześnie usługi te będą dostosowane do potrzeb oraz możliwości adresatów. Działania ukierunkowane będą do wszystkich grup społecznych i wiekowych mieszkańców (ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży oraz osób niepełnosprawnych i starszych, co zaspokoi potrzeby rosnącej liczby osób w podeszłym wieku). Zrealizowany projekt stworzy warunki do szerszej integracji mieszkańców, a także ich aktywizacji w różnych dziedzinach życia społecznego i kulturalnego. W wyniku realizacji projektu nastąpi poprawa funkcjonowania ośrodka kultury i wzbogacenie oferty kulturalnej służącej szeroko rozumianej edukacji kulturalnej. Ośrodek kultury, po przeprowadzeniu działań rewitalizacyjnych, będzie odpowiadał najnowocześniejszym standardom i w związku z tym będzie mógł pełnić ważne funkcje kulturalne, edukacyjne i rekreacyjne w życiu społeczności lokalnej. Realizacja projektu ma na celu wykorzystanie potencjału kulturowego dla podniesienia atrakcyjności obszaru rewitalizacji. Działania mające na celu zwiększenie dostępu do obiektów kultury i promocji kultury mają wpływ na podniesienie jakości życia

mieszkańców. Każde przedsięwzięcie wsparte ze środków publicznych w kulturę i naukę, generuje efekty w otoczeniu społeczno – ekonomicznym.

Projekt odpowiada na potrzeby rewitalizacyjne w następujących sferach:

⇒ w sferze społecznej (stworzy warunki wzmacniające niski poziom kapitału społecznego, niewystarczający poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym);

⇒ w sferze przestrzenno-funkcjonalnej (potrzeba stworzenia przestrzeni użyteczności publicznej o funkcji rekreacyjnej, wypoczynkowej, kulturotwórczej, miejska spotkań);

⇒ w sferze gospodarczej (wzmocnienie potencjału przedsiębiorczości mieszkańców).

CELE LPR, W KTÓRE WPISUJE SIĘ PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE

1. (E) Aktywizacja i integracja społeczna mieszkańców, poprawa warunków zamieszkania i wypoczynku, wysoki poziom dostępności oferty służącej rozwojowi różnych grup społeczności lokalnej

WSKAŹNIKI MONITORUJĄCE

Wskaźniki produktu:
- liczba zmodernizowanych obiektów pełniących funkcje kulturalne
- liczba instytucji kultury objętych wsparciem;
- liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami,
- Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją

Wskaźniki rezultatu:
- Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej/kulturalnej będącej przedmiotem projektu
- Liczba osób korzystających z obiektów zasobów kultury objętych wsparciem;
- Powierzchnia terenów przygotowanych pod działalność społeczną, kulturalną
- liczba użytkowników usług aktywizacji społeczno – zawodowej świadczonych we wspartych obiektach.

PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE NR 12

Utworzenie miejsc odpoczynku, rekreacji oraz aktywnego i kulturalnego spędzania czasu wolnego w Łagiewnikach

ZAKRES ZADAŃ	PODMIOT REALIZUJĄCY (ZGŁASZAJĄCY)
W ramach projektu przewiduje się: ❖ budowę boiska do piłki siatkowej; ❖ modernizację boiska do piłki nożnej; ❖ utworzenie miejsca na ognisko; ❖ oświetlenie terenu; W ramach projektu planuje się uatrakcyjnienie przestrzeni publicznych poprzez oświetlenie terenu zwiększającego bezpieczeństwo potencjalnych użytkowników, wykonanie kompozycji zieleni, tworzenie miejsc rekreacji dla dzieci i dorosłych, wzbogacenie przestrzeni w elementy małej architektury.	Gmina Niemce
	WARTOŚĆ
	200 000 zł

LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA

Łagiewniki

PROGNOZOWANE REZULTATY

Celem projektu jest poprawa jakości i atrakcyjności przestrzeni publicznych na terenie przewidzianym do rewitalizacji z poszanowaniem zasad zrównoważonego rozwoju w celu wzmocnienia potencjału społecznego mieszkańców, poczucia bezpieczeństwa, rozwijania poczucia tożsamości lokalnej i odpowiedzialności. Realizacja projektu wpłynie na podniesienie jakości życia mieszkańców. Dzięki atrakcyjnie zagospodarowanej przestrzeni powstanie możliwość spędzania wolnego czasu, co

pozytywnie wpłynie na integrację mieszkańców i wzmocni ich poczucie tożsamości z miejscem, które zamieszkują.

Projekt odpowiada na potrzeby rewitalizacyjne w następujących sferach:

⇒ w sferze społecznej (w wymiarze aktywizacji i integracji mieszkańców, szczególnie dzieci i młodzieży, stworzy warunki wzmacniające niski poziom kapitału społecznego, niewystarczający poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym);

⇒ w sferze przestrzenno-funkcjonalnej (potrzeba stworzenia przestrzeni użyteczności publicznej o funkcji rekreacyjnej, wypoczynkowej, miejska spotkań);

CELE LPR, W KTÓRE WPISUJE SIĘ PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE

1. (Ł) Kształtowanie przestrzeni publicznej sprzyjającej wzmacnianiu więzi społecznych

WSKAŹNIKI MONITORUJĄCE

Wskaźniki rezultatu

- Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej/kulturalnej/turystycznej będącej przedmiotem projektu.

Wskaźniki produktu

- Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach.
- Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją.
- Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE Nr 13

Przeciwdziałanie wykluczeniu poprzez aktywizację społeczną i zawodową.

ZAKRES ZADAŃ	PODMIOT REALIZUJĄCY (ZGŁASZAJĄCY)
Celem projektu jest aktywizacja i integracja społeczności lokalnych, zamieszkujących obszar rewitalizacji (grupy zagrożone wykluczeniem społecznym, osoby zatrudnione i niezatrudnione, będące w wieku aktywności zawodowej, w tym klienci pomocy społecznej) poprzez organizowanie grup wsparcia, wzmocnienie kompetencji społecznych i zawodowych niezbędnych na rynku pracy (szkolenia/kursy/warsztaty), lokalne przedsięwzięcia integracyjne aktywizujące lokalną społeczność, działania profilaktyczne, alternatywne sposoby spędzania czasu wolnego.	Gmina Niemce
	WARTOŚĆ
	280 000 zł

LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA

Mieszkańcy gminy Niemce zagrożeni wykluczeniem społecznym, ze szczególnym naciskiem na petentów OPS w Niemcach oraz ludność zamieszkującą obszary zdegradowane i obszary rewitalizacji.

PROGNOZOWANE REZULTATY

Nabycie lub uzupełnienie kwalifikacji zawodowych osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
Nabycie teoretycznych i praktycznych umiejętności poruszania się na lokalnym rynku pracy;
Podniesienie poziomu aktywizacji społecznej i zawodowej osób zagrożonych ubóstwem.

CELE LPR, W KTÓRE WPISUJE SIĘ PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE

2.(N) Poprawa warunków życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym, aktywizację gospodarczą mieszkańców, promocję integracji i włączenia społecznego oraz poprawę jakości życia mieszkańców;
1.(D) Integracja społeczności lokalnej, racjonalne kształtowanie przestrzeni oraz zapewnienie dostępności do infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców;
2.(D) Rozwój gospodarczy, poprawa lokalnego rynku pracy oraz wzrost przedsiębiorczości mieszkańców obszaru rewitalizacji;
1.(E) Aktywizacja i integracja społeczna mieszkańców, poprawa warunków zamieszkania i wypoczynku, wysoki poziom dostępności oferty służącej rozwojowi różnych grup społeczności lokalnej

1(Ł) kształtowanie przestrzeni publicznej sprzyjającej wzmacnianiu więzi społecznych
1.(NS) Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu dzięki ograniczeniu patologii społecznych oraz zwiększenie integracji mieszkańców;
2.(NS) Zwiększanie aktywności społecznej w zakresie przedsiębiorczości i podnoszenie kwalifikacji zawodowych
2.(B) Aktywizacja i integracja społeczno – gospodarcza mieszkańców

WSKAŹNIKI MONITORUJĄCE

Wskaźnik produktu:
- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem

Wskaźnik rezultatu:
- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu;
- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu;
- Liczba osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu.

PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE NR 14

Razem na drodze do efektywności poprzez ograniczenie „niskiej emisji”

ZAKRES ZADAŃ	PODMIOT REALIZUJĄCY (ZGŁASZAJĄCY)
W ramach projektu przewiduje się przeprowadzenie kampanii edukacyjno - doradczych ukierunkowanych na: ❖ zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców gminy w zakresie efektywności energetycznej, wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz redukcji zanieczyszczeń powietrza generowanych przez lokalne systemy ciepłownicze; ❖ podniesienie świadomości przedstawicieli władz lokalnych, zarządców energochłonnych placówek i spółdzielni mieszkaniowych w zakresie gospodarki niskoemisyjnej i stosowania odnawialnych źródeł energii; ❖ promocję „zielonych” zamówień publicznych.	Gmina Niemce WARTOŚĆ 100 000 zł

LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA

Obszar całej gminy Niemce, grupa docelowa to głównie mieszkańcy obszarów rewitalizacji

PROGNOZOWANE REZULTATY

Realizacja projektu przyczyni się do poprawy jakości powietrza poprzez podniesienie wiedzy, kompetencji i umiejętności zarządców, właścicieli i użytkowników budynków w zakresie efektywnego wykorzystana energii i zarządzania energią, co spowoduje ograniczenie emisji zanieczyszczeń szczególnie szkodliwych dla jakości życia ludzi.

CELE LPR, W KTÓRE WPISUJE SIĘ PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE

1.(N) Poprawa warunków bytowych mieszkańców poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury w celu zwiększenia jej użyteczności dla mieszkańców obszaru rewitalizowanego.

1.(D)Integracja społeczności lokalnej, racjonalne kształtowanie przestrzeni oaz zapewnienie dostępności do infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców.

1.(E) Aktywizacja i integracja społeczna mieszkańców, poprawa warunków zamieszkania i wypoczynku, wysoki poziom dostępności oferty służącej rozwojowi różnych grup społeczności lokalnych.

1(Ł) Funkcjonalna, bezpieczna i estetyczna przestrzeń podobszaru rewitalizacji Łagiewniki służąca podniesieniu jakości życia mieszkańców oraz aktywizacja zawodowa i integracja osób wykluczonych społecznie.

3(NS) Kształtowanie atrakcyjnych i funkcjonalnych przestrzeni publicznych, bazujących na lokalnym potencjale kulturowym, rekreacyjnym i zasobach naturalnych, służących zaspokojeniu potrzeb mieszkańców oraz poprawa jakości środowiska. 1(B) Uporządkowanie przestrzeni pod kątem funkcjonalnym i estetycznym oraz poprawa jakości środowiska naturalnego.
Wskaźnik produktu: ▪ Liczba zmodernizowanych źródeł ciepła; ▪ Liczba wybudowanych budynków z uwzględnieniem standardów budownictwa pasywnego; ▪ liczba przebudowanych budynków z uwzględnieniem standardów budownictwa pasywnego ▪ liczba wspartych energooszczędnych punktów świetlnych Wskaźnik rezultatu: ▪ Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych ▪ Ilość zaoszczędzonej energii cieplnej

PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE NR 15	
„Szkoła pracownika XXIw.”	
ZAKRES ZADAŃ	**PODMIOT REALIZUJĄCY (ZGŁASZAJĄCY)**
Osoby młode doświadczają problemów nie tylko z wejściem na rynek pracy, ale także z utrzymaniem się na nim. Celem projektu jest aktywizacja i integracja młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym, poprzez organizowanie grup wsparcia i grup edukacyjnych, służących wzmocnieniu kompetencji społecznych i zawodowych niezbędnych na rynku pracy (szkolenia/kursy/warsztaty/staże zawodowe). W ramach projektu przewiduje się wsparcie osób młodych, w szczególności z rodzin ubogich i dysfunkcyjnych zagrożonych wykluczeniem społecznym i marginalizacją, w tym także osób niepełnosprawnych. Projekt przewiduje następujące formy wsparcia dla uczestników projektu: ❖ kursy komputerowe; ❖ kursy prawa jazdy kat. B; ❖ poradnictwo indywidualne; ❖ poradnictwo grupowe (warsztaty poszukiwania pracy); ❖ pośrednictwo pracy; ❖ szkolenia zawodowe; ❖ staże zawodowe; ❖ stypendia stażowe i szkoleniowe. Podjęte w projekcie działania mają na celu ograniczenie zjawiska wykluczenia społecznego, do których zalicza się: wysoki poziom przestępczości, alkoholizm, przemoc w rodzinie i ubóstwo, niepełnosprawność oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, uzależnienie od pomocy społecznej, dziedziczenie biedy, a także niekorzystne postawy społeczne.	Nasutowskie Przedsiębiorstwo Społeczne w partnerstwie z: ośrodkiem pomocy Społecznej w Niemcach oraz Powiatowym Urzędem Pracy w Lublinie WARTOŚĆ 500 000 zł
LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Mieszkańcy gminy Niemce zagrożeni wykluczeniem społecznym, ze szczególnym naciskiem na petentów OPS w Niemcach oraz ludność zamieszkującą obszary zdegradowane i obszary rewitalizacji.	
PROGNOZOWANE REZULTATY	
Realizacja projektu przyczyni się do podniesienia poziomu kompetencji i kwalifikacji zawodowych osób młodych zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz wykluczonych, poprzez staże zawodowe, a	

także pomoc w znalezieniu zatrudnienia.
CELE LPR, W KTÓRE WPISUJE SIĘ PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE
2.(N) Poprawa warunków życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym, aktywizację gospodarczą mieszkańców, promocję integracji i włączenia społecznego oraz poprawę jakości życia mieszkańców; 1.(D) Integracja społeczności lokalnej, racjonalne kształtowanie przestrzeni oraz zapewnienie dostępności do infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców; 2.(D) Rozwój gospodarczy, poprawa lokalnego rynku pracy oraz wzrost przedsiębiorczości mieszkańców obszaru rewitalizacji; 1.(E) Aktywizacja i integracja społeczna mieszkańców, poprawa warunków zamieszkania i wypoczynku, wysoki poziom dostępności oferty służącej rozwojowi różnych grup społeczności lokalnej 1(Ł) kształtowanie przestrzeni publicznej sprzyjającej wzmacnianiu więzi społecznych 1.(NS) Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu dzięki ograniczeniu patologii społecznych oraz zwiększenie integracji mieszkańców; 2.(NS) Zwiększanie aktywności społecznej w zakresie przedsiębiorczości i podnoszenie kwalifikacji zawodowych 2.(B) Aktywizacja i integracja społeczno – gospodarcza mieszkańców
WSKAŹNIKI MONITORUJĄCE
Wskaźnik produktu: ▪ liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych, objętych wsparciem w programie; ▪ liczba osób biernych zawodowo, objętych wsparciem w programie; ▪ liczba osób z niepełno sprawnościami, objętych wsparciem w programie; Wskaźnik rezultatu: ▪ liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, ▪ liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu; ▪ liczba osób pracujących w sektorze pozarolniczym.

PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE NR 16	
Utworzenie koła aktywności międzypokoleniowej „Działajmy razem i uczmy się od siebie”	
ZAKRES ZADAŃ	**PODMIOT REALIZUJĄCY (ZGŁASZAJĄCY)**
Projekt ma na celu aktywizację i integrację międzypokoleniową poprzez wspólne zajęcia seniorów z dziećmi i młodzieżą. W ramach projektu organizowane będą wspólne warsztaty, co wpłynie na zacieśnienie więzi między pokoleniami. Projekt zakłada: ➢ zachowanie i popularyzację wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji tradycji lokalnych przez wspólne warsztaty kulinarne; ➢ promowanie lokalnego dorobku artystycznego; ➢ integrację wielopokoleniową i podtrzymywanie wspólnych tradycji; ➢ rozwijanie aktywności fizycznej zarówno seniorów jak i dzieci oraz młodzieży – promocja zdrowia, zajęcia sportowe wzmacniające kondycje fizyczną, a także wspólne spacery.	Nasutowskie Przedsiębiorstwo Społeczne
W ramach projektu przewiduje się szkolenia dedykowane seniorom z podstaw obsługi komputera oraz bezpiecznego korzystania z Internetu mające na celu przeciwdziałanie e-wykluczeniu.	WARTOŚĆ 200 000 zł
LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Mieszkańcy gminy Niemce zagrożeni wykluczeniem społecznym, ze szczególnym naciskiem na petentów OPS w Niemcach oraz ludność zamieszkującą obszary zdegradowane i obszary rewitalizacji.	
PROGNOZOWANE REZULTATY	
Projekt przyczyni się do poprawy życia osób starszych. Stworzenie możliwości „wyjścia z domu” dla tej	

grupy społecznej, przyczyni się do zmniejszenia problemu wykluczenia społecznego osób starszych oraz ich osamotnienia. Projekt przyczyni się do rozwinięcia aktywności społecznej wokół integracji wewnątrz i międzypokoleniowej osób starszych oraz dzieci i młodzieży w oparciu o proponowane formy zajęć warsztatowych.

CELE LPR, W KTÓRE WPISUJE SIĘ PRZEDSIĘWZIĘCIE REWITALIZACYJNE

2.(N) Poprawa warunków życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym, aktywizację gospodarczą mieszkańców, promocję integracji i włączenia społecznego oraz poprawę jakości życia mieszkańców;
1.(D) Integracja społeczności lokalnej, racjonalne kształtowanie przestrzeni oraz zapewnienie dostępności do infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców;
2.(D) Rozwój gospodarczy, poprawa lokalnego rynku pracy oraz wzrost przedsiębiorczości mieszkańców obszaru rewitalizacji;
1.(E) Aktywizacja i integracja społeczna mieszkańców, poprawa warunków zamieszkania i wypoczynku, wysoki poziom dostępności oferty służącej rozwojowi różnych grup społeczności lokalnej
1(Ł) kształtowanie przestrzeni publicznej sprzyjającej wzmacnianiu więzi społecznych
1.(NS) Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu dzięki ograniczeniu patologii społecznych oraz zwiększenie integracji mieszkańców;
2.(NS) Zwiększanie aktywności społecznej w zakresie przedsiębiorczości i podnoszenie kwalifikacji zawodowych
2.(B) Aktywizacja i integracja społeczno – gospodarcza mieszkańców.

WSKAŹNIKI MONITORUJĄCE

Wskaźnik produktu:
- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi, świadczonymi w interesie ogólnym w programie;
- liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie;

Wskaźnik rezultatu:
- Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych, istniejących po zakończeniu programu.

8. CHARAKTERYSTYKA POZOSTAŁYCH RODZAJÓW PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH REALIZUJĄCYCH KIERUNKI DZIAŁAŃ, MAJĄCYCH NA CELU ELIMINACJĘ LUB OGRANICZENIE NEGATYWNYCH ZJAWISK POWODUJĄCYCH SYTUACJĘ KRYZYSOWĄ

Dla realizacji kierunków działań służących eliminacji lub ograniczeniu zdiagnozowanych wcześniej negatywnych zjawisk, ściśle odpowiadających przyjętym celom rewitalizacji, w Programie zidentyfikowano typy uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Układ wzajemnie uzupełniających się celów, które obejmują wszystkie ważne elementy z punktu widzenia ożywienia obszarów objętych problemami, a także wielość zadań zarówno z listy podstawowej, jak i dodatkowej, gwarantują komplementarność działań podejmowanych na obszarze gminy. Program złożony jest z różnorodnych projektów, zarówno infrastrukturalnych jak i miękkich, co jest warunkiem niezbędnym do osiągnięcia kompleksowej interwencji na obszarze zdegradowanym. Warto zwrócić uwagę, że wiele zadań i projektów zdefiniowanych na poziomie listy zadań dodatkowych wpisuje się w więcej niż jeden cel Lokalnego Programu Rewitalizacji, co jest potwierdzeniem ich przekrojowości i szerokiego oddziaływania na szereg zjawisk związanych z rozwojem gminy. Zapewnienie powiązań pomiędzy poszczególnymi projektami skutkuje lepszym i bardziej efektywnym

wykorzystaniem środków finansowych przeznaczonych na rewitalizację. Stąd też, bardzo istotne jest zaangażowanie w realizację projektów i przedsięwzięć zarówno różnych interesariuszy, jak również zróżnicowanego doboru źródeł finansowania, gdzie dotacje ze środków unijnych bądź krajowych stanowić będą jeden z elementów montażu finansowego. Część projektów uzupełniających będzie finansowana niezależnie od wsparcia zewnętrznego, gdzie źródłami finansowania będą zarówno środki własne gminy, fundusze prywatne, kredyty komercyjne, środki pomocowe instytucji krajowych, środki pochodzące od organizacji pozarządowych, dotacje na prace konserwatorskie dla obiektów zabytkowych. Niewykluczone jest również wykorzystanie formuły partnerstwa publiczno-prywatnego.

Skala oraz zakres działań mogą być bardzo różne w zależności od specyfiki danego przedsięwzięcia. Zakłada się, że znacząca liczba przedsięwzięć będzie dotyczyć lokalnych inicjatyw oddziałujących na sytuacje kryzysowe m.in. niską aktywność społeczną, ubóstwo, niski poziom edukacji, niski stan techniczny obiektów etc. Należy mieć na uwadze, że na chwilę obecną trudno jest zidentyfikować jednoznacznie wszystkie potrzeby mieszkańców. Mogą się one bowiem zmieniać, na przestrzeni funkcjonowania Programu. Aby Lokalny Program Rewitalizacji był elastyczny i mógł reagować na zmieniające się potrzeby mieszkańców, zaprezentowano zakres tematyczny projektów, które będą mogły być podejmowane w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji. Tego typu przedsięwzięcia są niezbędne dla osiągnięcia zamierzeń procesu rewitalizacji, w szczególności zaś dla realizacji jego celów społecznych winny mieć charakter ciągły. Będą one przeciwdziałać niekorzystnym zjawiskom oraz problemom społecznym, jak również prowadzić do szerszej integracji i aktywizacji mieszkańców. Przedsięwzięcia te powinny dotyczyć wszystkich grup społecznych – nie tylko mieszkańców obszarów wskazanych do rewitalizacji, ale do ludności zamieszkałej na terenie całej gminy. Winny one być adresowane przede wszystkim do różnorodnych grup defaworyzowanych oraz zagrożonych procesami marginalizacji i wykluczenia społecznego (m.in. długotrwale bezrobotni, dzieci i młodzież z tzw. trudnych rodzin, osoby niepełnosprawne itd.). Wtedy przedsięwzięcia te będą stanowić zabezpieczenie przed powstawaniem i rozwojem negatywnych zjawisk natury społecznej.

W odróżnieniu do projektów infrastrukturalnych, projekty społeczne powinny mieć charakter horyzontalny oraz dotyczyć całego obszaru gminy. Grupą społeczną która wymaga szczególnej uwagi i wsparcia są dzieci i młodzież szkolna, ze względu na ich podatność na różnego rodzaju niekorzystne zjawiska i procesy społeczne jak również osoby w podeszłym wieku (przedsięwzięcia ukierunkowane na aktywizację i integrację międzypokoleniową osób starszych oraz zaspokajanie ich potrzeb społecznych kulturalnych, rekreacyjnych itp.). Dlatego też, zadania o charakterze inwestycyjnym uzupełniają działania o charakterze społecznym i skupiają się na umożliwieniu realizacji przedsięwzięć społecznych tzw. „miękkich". Poniżej przedstawione zostały przykładowe propozycje działań o charakterze „miękkim", które powinny stanowić zarówno uzupełnienie, jak również rozwinięcie przedsięwzięć inwestycyjnych:

- Poprawa zdolności do zatrudnienia osób poszukujących pracy i pozostających bez zatrudnienia. W ramach działania wspierane będą projekty, których zadaniem będzie podnoszenie umiejętności i kwalifikacji osób bezrobotnych. Szczególny nacisk położony będzie na aktywizację osób powracających na rynek pracy, kobiety i osoby długotrwale bezrobotne, szkolenia lub inne formy podnoszenia umiejętności, służące poprawie kwalifikacji i zdolności do zatrudnienia, udział w kursach zawodowych, stażach u

pracodawcy. Przy realizacji zadań przewidziana jest współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w Lublinie.

- Integracja społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. W ramach działań wspierane będą projekty ukierunkowane na: aktywizację społeczno-zawodową, wsparcie rodzin wielodzietnych, rozwój dziennych form wsparcia, tworzenie i rozwijanie miejsc opieki nad dziećmi, usług środowiskowych, usług społecznych, pomoc dla dzieci i rodzin zagrożonych dysfunkcją, wsparcie osób niepełnosprawnych.
- Edukacja przedszkolna. W ramach działań wspierane będzie tworzenie miejsc wychowania przedszkolnego, wydłużanie godzin pracy placówek wychowania przedszkolnego, doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli wychowania przedszkolnego.
- Organizacje pozarządowe. W ramach działań wspierana będzie działalność organizacji pozarządowych, akcje informacyjne i edukacyjne wśród mieszkańców do podejmowania działań na rzecz lokalnej społeczności.
- Poprawa efektywności kształcenia. W ramach działań wspierane będą projekty, których celem będzie poprawa wyników nauczania uzyskanych przez uczniów, zajęcia dodatkowe, różne formy rozwijające uzdolnienia, nowe formy i programy nauczania, zajęcia wyrównujące szanse edukacyjne dzieci, kółka zainteresowań, np. fotograficzne, filmowe, plastyczne, sportowe, muzyczne, teatralne, itp. Działania te służyć będą m.in. kształtowaniu już w młodym wieku umiejętności i postaw przydatnych i ułatwiających funkcjonowanie na rynku pracy, a także stanowiących podstawę i kształtujących nawyk uczenia się przez całe życie. W zakresie kształcenia kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy wspierane będą projekty w zakresie porozumiewania się w językach obcych, kompetencji matematyczno-przyrodniczych, kompetencji informatycznych oraz właściwych postaw i umiejętności, tj. kreatywności, innowacyjności, umiejętności pracy zespołowej czy postaw przedsiębiorczych.
- Upowszechnianie kompetencji kluczowych wśród osób dorosłych. W ramach działania wspierane będą projekty i kursy dla osób dorosłych w zakresie podnoszenia kwalifikacji i kompetencji cyfrowych i językowych.
- Budowanie tożsamości lokalnej w oparciu o kulturę i edukację. W ramach działania podejmowane będą inicjatywy, mające na celu zainteresowanie historią, kulturą i lokalnymi tradycjami. Zakłada się organizację wydarzeń kulturalnych, artystycznych i edukacyjnych, a także realizację zajęć sportowo-rekreacyjnych. Działania będą realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.
- Promocja samozatrudnienia. Celem działania w tym obszarze będzie wsparcie zaangażowania na rzecz osób planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej. Planowane formy wsparcia są następujące: doradztwa, szkoleń lub poprawy w dostępie do finansowania mikroprzedsiębiorstw. Przy realizacji zadań przewidziana jest współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w Lublinie.
- Rozwój ekonomii społecznej poprzez wsparcie dla projektów i inicjatyw w obszarze działalności gospodarczej, które łączą cele społeczne i ekonomiczne. Realizacja projektów będzie służyła budowaniu potencjału społecznego na rzecz rozwiązywania lokalnych problemów społecznych. samorządowymi, tworzenie partnerstw dla realizacji określonych przedsięwzięć dla rozwoju lokalnego

9. MECHANIZMY ZAPEWNIENIA KOMPLEMENTARNOŚCI MIĘDZY POSZCZEGÓLNYMI PROJEKTAMI/ PRZEDSIĘWZIĘCIAMI REWITALIZACYJNYMI ORAZ POMIĘDZY DZIAŁANIAMI RÓŻNYCH PODMIOTÓW I FUNDUSZY NA OBSZARZE GMINY

Bardzo ważnym aspektem Programu Rewitalizacji jest komplementarność. Według *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* a także *ustawy z dnia 9 października 2015 o rewitalizacji, w*ymogiem koniecznym dla wspierania projektów rewitalizacyjnych jest zapewnienie ich komplementarności w 5 aspektach:

- przestrzennym, oznaczającym konieczność wzięcia pod uwagę podczas tworzenia i realizacji Programu wzajemnych powiązań pomiędzy projektami i przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi realizowanymi na obszarze rewitalizacji i znajdujących się poza nim, ale oddziałujących na obszar rewitalizacji,
- problemowym, oznaczającym konieczność realizacji projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych, wzajemnie dopełniających się tematycznie, sprawiając, że Program będzie oddziaływał na obszar rewitalizacji we wszystkich aspektach, tj. społecznym, gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym i technicznym,
- proceduralno-instytucjonalnym, tj. konieczność takiego zaprojektowania systemu zarządzania Programem, który umożliwi efektywne współdziałanie rożnych instytucji oraz wzajemne uzupełnianie się i spójność procedur,
- międzyokresowym, czyli konieczności dokonania rozeznania, analizy i oceny oraz sformułowania wniosków odnośnie dotychczasowego sposobu wspierania procesów rewitalizacji, jego skuteczności, osiągnięć i problemów wdrażania Programu,
- źródeł finansowania zakłada, iż projekty rewitalizacyjne, wynikające z Programu zakładają konieczność uzupełniania i łączenia wsparcia ze środków Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych z wykluczeniem ryzyka podwójnego dofinansowania.

Komplementarność przestrzenna

Celem zapewnienia komplementarności przestrzennej projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych jest efektywne oddziaływanie Programu na cały obszar, dotknięty stanem kryzysowym, tak aby poszczególne projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne wzajemnie się dopełniały przestrzennie oraz by zachodził między nimi efekt synergii. Prowadzone działania nie powinny skutkować przenoszeniem problemów na inne obszary, ani wystąpieniem negatywnych efektów społecznych takich jak segregacja społeczna i wykluczenie.

Wyznaczony obszar rewitalizacji w gminie Niemce cechuje się natężeniem problemów społecznych, ale również niezadowalającym stanem obiektów mieszkalnych, w tym socjalnych, obiektów zabytkowych, estetyki oraz zagospodarowania przestrzeni publicznej.

Zaplanowane do realizacji, w ramach Programu, projekty rewitalizacyjne, są ukierunkowane na rozwiązywanie problemów w sferze społecznej oraz funkcjonalno-przestrzennej. Zakłada się, że efekty ich realizacji w obszarze rewitalizacji pozytywnie wpłyną na jego otoczenie i docelowo pozytywne efekty realizacji obejmą swym zasięgiem obszar całej Gminy Niemce. Należy wyraźnie podkreślić, iż prawidłowe funkcjonowanie sfery społecznej nie jest możliwe

bez odpowiedniego urządzenia i zagospodarowania sfery przestrzenno-funkcjonalnej. Wszystkie zidentyfikowane projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne skupiają się na obszarze rewitalizacji i są z nim ściśle powiązane. Stanowią odpowiedź na główne problemy obszaru rewitalizacji, zdefiniowane za pomocą przeprowadzonej Diagnozy społeczno – ekonomicznej gminy Niemce. Dzięki realizacji projektów oczekuje się, iż pozytywne skutki widoczne będą na całym obszarze gminy, ponieważ wiele z przedsięwzięć dotyczy działań podejmowanych dla miejsc lub obiektów użyteczności publicznej, co wpłynie na poprawę jakości życia mieszkańców nie tylko obszarów rewitalizacji ale całej gminy Niemce.

Komplementarność przestrzenna skutkuje ciągłą analizą następstw decyzji przestrzennych w skali całej gminy i jej otoczenia (np. przeznaczanie nowych terenów pod zabudowę) dla skuteczności programu rewitalizacji. Narzędziem osiągnięcia komplementarności przestrzennej jest studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Niemce oraz miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego gminy.

Komplementarność problemowa

Komplementarność problemowa oznacza konieczność realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które będą się wzajemnie uzupełniać, przede wszystkim tematycznie, dzięki czemu będą oddziaływać na obszar zdegradowany we wszystkich głównych aspektach, tj.: społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym i środowiskowym. Wymienione w rozdziale 7 podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne stanowią odpowiedź na problemy zdiagnozowane w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej, które przyczyniły się do powstania obszarów zdegradowanych na terenie Gminy Niemce. Całościowe rozwiązywanie przyczyn występowania sytuacji kryzysowej dzięki realizacji projektów przewidzianych w ramach Programu, zarówno projektów zintegrowanych, jak i projektów komplementarnych, przyczyni się do rozwiązania problemów we wszystkich wyżej wymienionych aspektach tworząc tym samym spójną i komplementarną całość.

Główne przedsięwzięcia rewitalizacyjne, polegające na poprawie jakości przestrzeni w gminie Niemce (Adaptacja przestrzeni zlokalizowanej w ścisłym centrum gminy Niemce na cele organizacji miejsca integracji społecznej i zawodowej, Kompleksowe zagospodarowanie terenu wokół świetlicy wiejskiej w Elizówce, Utworzenie miejsc odpoczynku, rekreacji oraz aktywnego i kulturalnego spędzania czasu wolnego w Łagiewnikach) przełoży się na wzrost poczucia tożsamości lokalnej i budowanie silnego kapitału społecznego. Projekty wpłyną na podniesienie atrakcyjności obszaru gminy Niemce jako miejsca zamieszkania i rekreacji. Dopełnieniem projektów mających na celu stworzenie bezpiecznej, wielofunkcyjnej przestrzeni publicznej o wysokiej jakości są projekty polegające m.in. na: Pielęgnacji zabytkowego drzewostanu wzdłuż Alei Lipowej w Nasutowie, oznakowania szlaku rowerowego przebiegającego przez sołectwo Dys czy też Rewitalizacji Starego Młyna w Dysie wraz z zagospodarowaniem jego najbliższego otoczenia (w tym utworzenie ścieżki edukacyjnej) niewątpliwie przyczyni się do rozwoju usług turystycznych i około turystycznych, a co się z tym wiąże przyczynią się do rozwoju lokalnego handlu, a zatem do poprawy gospodarki w gminie Niemce. Przedsięwzięcie rewitalizacyjne polegające na poprawie warunków zamieszkania w obszarze rewitalizacji w sołectwie Dys (Modernizacja budynku „Samsonówka” wraz z zagospodarowaniem najbliższego otoczenia z przeznaczeniem na

cele socjalne) oraz w sołectwie Nasutów (Poprawa standardu zamieszkania oraz efektywności energetycznej nieruchomości) przełożą się na poprawę jakości życia mieszkańców oraz na zwiększoną integrację i aktywizację osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym. Projektami komplementarnymi są projekty miękkie polegające na Przeciwdziałaniu wykluczeniu poprzez aktywizację społeczną i zawodową. Osoby z grup defaworyzowanych będą mogły korzystać z wielofunkcyjnej o wysokiej jakości przestrzeni w ramach zaplanowanych projektów infrastrukturalnych.

Termomodernizacja budynku szkoły podstawowej w Nasutowie poprawi jakość świadczonych usług społecznych w zakresie edukacji, w budynku będą mogły być organizowane również inne wydarzenia. Komplementarnym przedsięwzięciem jest *Pielęgnacja zabytkowego drzewostanu wzdłuż Alei Lipowej w Nasutowie*, mająca na celu nie tylko podniesienie walorów estetycznych i przyrodniczych obszaru rewitalizacji, ale również zwiększenie bezpieczeństwa użytkowników drogi gminnej. Dodatkowo projekty polegające na utworzeniu „Pracowni podróży czasoprzestrzennych", koła aktywności międzypokoleniowej czy też Zakładu Aktywizacji Zawodowej przyczynią się do podniesienia jakości życia i uczestnictwa w życiu społecznym osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Odpowiedzią na zidentyfikowane problemy społeczne jest przedsięwzięcie polegające na modernizacji budynku Zakładu Opieki Zdrowotnej w Niemcach, co przyczyni się do podniesienia standardu świadczonych usług w zakresie ochrony zdrowia, poprzez doposażenie placówki w nowoczesny sprzęt medyczny. Zwiększy się poziom życia mieszkańców obszaru rewitalizacji, poprzez poprawę jakości i dostępności dla grup zagrożonych marginalizacją, w tym niepełnosprawnych, do infrastruktury ochrony zdrowia.

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne, ujęte w Programie, cechują się komplementarnością problemową. Zgłoszone projekty stanowią połączenie działań ze sfery przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej z działaniami społecznymi, co zostało szczegółowo wykazane w charakterystyce planowanych przedsięwzięć. Warta podkreślenia jest komplementarność problemowa pomiędzy realizowanymi projektami, tj. poprawa jakości życia oraz kapitału społecznego gminy, poprawa infrastruktury i zagospodarowania przestrzeni publicznej oraz wykorzystanie potencjału środowiska naturalnego. Wymienione projekty wykazują ścisły związek z przedsięwzięciami w zakresie aktywizacji społeczno-zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Niemce na lata 2016-2026 cechuje się komplementarnością proceduralno-instytucjonalną, gdyż posiada system zarządzania procesem rewitalizacji, pozwalającym na efektywne współdziałanie wszystkich interesariuszy (w tym niezależnych od siebie instytucji i podmiotów) oraz będzie wykorzystywał wzajemnie uzupełniające się i spójne procedury. Szczegółowy system zarządzania procesem rewitalizacji został przedstawiony w rozdziale 12 niniejszego dokumentu, jest on spójny i przejrzysty. Podmiotem koordynującym wdrażanie LPR jest Wójt Gminy Niemce. Wśród struktur organizacyjnych biorących udział w realizacji LPR wymienić należy ponadto dwa typy podmiotów:

⇒ podmiot zarządzający (Zespół ds. rewitalizacji), czyli jednostka odpowiedzialna za wdrożenie przedsięwzięć wynikających z LPR, a przy tym prowadząca monitoring i ocenę programu,

⇒ podmioty wykonawcze, czyli jednostki realizujące poszczególne projekty /przedsięwzięcia rewitalizacyjne.

Kompleksowa rewitalizacja wyznaczonego obszaru wymaga współpracy wszystkich rodzajów jednostek funkcjonujących na obszarze gminy, dlatego korzystnym modelem jest współpraca podmiotów publicznych, prywatnych i społecznych.

Komplementarność międzyokresowa

Lokalny Program Rewitalizacji dla gminy Niemce na lata 2016 - 2020 zwraca uwagę na zachowanie ciągłości programowej. Projekty zaplanowane w Programie są komplementarne wobec przedsięwzięć już zrealizowanych w ramach polityki spójności na lata 2007-2013. Działania te dotyczą przede wszystkim walki z bezrobociem, ubóstwem, negatywnym zjawiskom patologii, wspieraniem przedsiębiorczości - poprzez organizację kursów doszkalających dla mieszkańców. W latach 2008 – 2013 Ośrodek Pomocy Społecznej w Niemcach, realizował projekt systemowy „Krok do przodu" – aktywna polityka społeczna Gminy Niemce, w ramach którego odbyły się następujące kursy: pierwsza pomoc przedmedyczna , florystyczny, indywidualne kreowanie wizerunku, instruktor jazdy konnej, doradca zawodowy, kucharz małej gastronomii, wizaż i stylizacja paznokci, opieka nad osobami starymi chorymi i niepełnosprawnymi, bukieciarstwo - florystyka z elementami dekoracji, operator koparko- ładowarki, magazynier+ wózek widłowy, obsługa kas fiskalnych, krawiecki, prawo jazdy kategorii B, indywidualne konsultacje z psychologiem i doradcą zawodowym oraz Savoir vivre W zakresie środowiska naturalnego programy są związane z termomodernizacją budynków mieszkalnych, obiektów użyteczności publicznej, wykonanie instalacji solarnych w budynkach prywatnych i budynkach użyteczności publicznej oraz montaż kotłów centralnego ogrzewania wykorzystujących biomasę w budynkach prywatnych i w budynkach użyteczności publicznej (Eco-efektywna Gmina Niemce). W zakresie sfery technicznej oraz działań mających na celu poprawę funkcjonalności przestrzeni publicznej, wymienić należy: inwestycje w zakresie infrastruktury drogowej poprawiająca mobilność mieszkańców, podłączeń do infrastruktury kanalizacyjnej oraz wodociągowej, poprawa jakości przestrzeni publicznych oraz tworzenie terenów wypoczynkowo – rekreacyjnych (w tym place zabaw, boiska, skatepark).

Projekty zaplanowane do realizacji w ramach Programu są komplementarne z dotychczas zrealizowanymi. Poniżej zestawiono najważniejsze działania o charakterze rewitalizacyjnym zrealizowane w ramach perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2007-2013 w Gminie Niemce.

Tabela 26. Zestawienie projektów zrealizowanych przez Gminę Niemce

Nazwa zadania	Wartość całkowita	Wartość dofinansowania
Rozbudowa oczyszczalni ścieków w miejscowości Niemce i wymiana głównego kanału tłoczonego	1 631 110,00	632 413,00
Budowa kanalizacji sanitarnej Wola Niemiecka – Rudka Kozłowiecka	2 312 048,81	818 757,00
Tworzenie systemu zbiórki, segregacji oraz wywozu odpadów komunalnych na terenie gminy Niemce	172 099,00	69 958,00
Budowa instalacji solarnych w budynkach użyteczności publicznej gminy Niemce	88 377,50	51 646,00
Rozbudowa placu zabaw „Rycerska Kraina” w Jakubowicach Konińskich	52 000,00	25 000,00
Urządzenie placu zabaw wraz z zagospodarowaniem terenu na działce nr 26/6 o powierzchni 1412m² w miejscowości Elizówka	148 355,50	96 715,00
Budowa stałego targowiska gminnego pod mazwą „Mój Rynek” w miejscowości Krasienin Kolonia - Gmina Niemce	986 915,41	587 177,00
Budowa ogólnodostępnego placu zabaw wraz z zagospodarowaniem terenu w miejscowości Nasutów	165 173,00	100 00,00
Modernizacja budynku świetlicy w Elizówce	559 921,13	364 924,00
Zagospodarowanie przestrzeni publicznej w miejscowości Niemce	31 941,00	23 660,00
Urządzenie placu zabaw wraz z zagospodarowaniem terenu i wymianą nawierzchni przy Szkole Podstawowej w Dysie	256 151,00	71 502,00
Budowa boiska wielofunkcyjnego przy Zespole Placówek Oświatowych w Dysie	322 910,00	147 000,00
Zagospodarowanie centrum wsi Krasienin	227 663,00	157 376,00
ECO-Efektywna Gmina Niemce	7 242 012,64	6 146 072,03

Nazwa zadania	Wartość całkowita	Wartość dofinansowania
Utworzenie w 2014r. Nowych miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 – Żłobek Publiczny w Niemcach, ul.Lubelska 182, 21-025 Niemce”	1 110 784,00	888 627,00

Komplementarność źródeł finansowania

Przedsięwzięcia, które zostały zapisane w Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Niemce na lata 2016-2020 mają możliwość realizacji przy udziale różnych źródeł finansowania w tym środków unijnych. W Lokalnym Programie Rewitalizacji wykorzystano możliwość łączenia wsparcia ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Budżetu Państwa i środków prywatnych z zamiarem realizacji założonych celów i wyprowadzania obszaru ze stanu kryzysowego. Realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych z różnych źródeł z wykluczeniem ryzyka podwójnego finansowania pozwala na uzyskanie korzystnych efektów i wpływa na wzrost dynamiki pożądanych zmian. Silna koordynacja i synergia projektów rewitalizacyjnych finansowanych szczególnie w ramach EFS i EFRR jest konieczna dla uzyskania korzystnych efektów dla obszaru zdegradowanego. Komplementarność finansowa oznacza zdolność łączenia prywatnych i publicznych źródeł finansowania, przy założeniu, że stymulowanie endogenicznych zdolności inwestycyjnych ma kluczowe znaczenie dla dynamiki pożądanych zmian.

10. INDYKATYWNE RAMY FINANSOWE PROJEKTÓW I PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Zestawienie projektów stanowi tzw. *indykatywną listę projektów kluczowych*. Indykatywny charakter listy oznacza, iż podane w nich informacje dotyczące poszczególnych projektów mają charakter orientacyjny, są odzwierciedleniem najlepszej wiedzy w momencie tworzenia listy. Dopuszczalne są więc modyfikacje zakresu projektów, wartości i harmonogramu, a realizacja poszczególnych zadań będzie uzależniona od możliwości finansowych podmiotów i instytucji odpowiedzialnych za ich wdrażanie.

Wdrożenie Lokalnego Programu Rewitalizacji wymaga zapewnienia zdywersyfikowanych źródeł finansowania zaplanowanych przedsięwzięć. Biorąc pod uwagę różnorodność zaplanowanych celów interwencji oraz określonych rezultatów, ma to kluczowe znaczenie dla efektywnej realizacji LPR. Wybór możliwości finansowania przedsięwzięć dokonany zostanie z zachowaniem zasady dodatkowości. Niezbędna jest więc koordynacja możliwości wykorzystania środków pomocowych funduszy europejskich ze środkami przewidzianymi w ramach polityk sektorowych i instrumentów krajowych. Zaangażowane więc powinny zostać środki publiczne pochodzące z budżetu państwa, budżetu gminy, ale także środki pozostałych interesariuszy Programu i realizujących przedsięwzięcia rewitalizacyjne. Kluczową rolę odgrywać tu będą zdolności administracyjne i gotowość do absorpcji środków, a także ich dostępność. Podstawowym źródłem finansowania są środki pochodzące ze

źródeł Unii Europejskiej, a dedykowane wprost na przedsięwzięcia dotyczące rewitalizacji lub inne możliwe do wykorzystania na jej rzecz. Uzyskanie wsparcia zewnętrznego ma kluczowe znaczenie dla efektywności i kompleksowości procesu rewitalizacji. Biorąc jednak pod uwagę ograniczoność tych środków, dużą konkurencję podczas procedur konkursowych oraz ograniczony czas możliwości ich pozyskiwania, głównym wyzwaniem będzie zaangażowanie środków pochodzących ze źródeł prywatnych. Mogą one stanowić istotne dopełnienie i wpłynąć na przyspieszenie procesu rewitalizacji, bazującego na potencjale endogennym. W przypadku braku wsparcia, gmina będzie sukcesywnie prowadziła zaplanowane działania, jednak ograniczone własne możliwości finansowe mogą znacząco wpłynąć na zakres i czas ich realizacji. Istotne znaczenie dla zapewnienia finansowania procesu rewitalizacji będzie miała koordynacja zapewniona ze strony Zespołu ds. Rewitalizacji Gminy Niemce. W ramach prac Zespołu prowadzony będzie stały monitoring możliwych do wykorzystania źródeł finansowania, a także włączanie różnorodnych interesariuszy do udziału w montażu finansowym.

Wybór możliwości finansowania przedsięwzięć dokonany zostanie z zachowaniem zasady dodatkowości. Niezbędna jest więc koordynacja możliwości wykorzystania środków pomocowych funduszy europejskich ze środkami przewidzianymi w ramach polityk sektorowych i instrumentów krajowych. Zaangażowane więc powinny zostać środki publiczne pochodzące z budżetu państwa, budżetu gminy, ale także środki pozostałych interesariuszy Programu i realizujących przedsięwzięcia rewitalizacyjne.

Środki zewnętrzne

Do realizacji projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych możliwe jest wykorzystanie dostępnych środków z *programów rządowych* oraz *funduszy pomocowych Unii Europejskiej.* Głównym unijnym źródłem finansowania realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji są środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego przewidziane w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 w ramach którego działaniem dedykowanym rewitalizacji jest działanie ***13.4. Rewitalizacja obszarów wiejskich***. Realizacja projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych przy współfinansowaniu RPO WL w ramach tego działania będzie możliwa jedynie pod warunkiem wpisania ich do Lokalnego Programu Rewitalizacji. Na dofinansowanie szansę mają projekty infrastrukturalne, mające na celu przywracanie bądź nadanie nowych funkcji obszarom zdegradowanym pod względem społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym i środowiskowym.

W działaniu 13.4 określony został szeroki katalog beneficjentów, którzy mogą starać się o dofinansowanie projektu/przedsięwzięcia rewitalizacyjnego:

- podmioty publiczne: m.in. JST oraz ich związki, porozumienia i stowarzyszenia, samorządowe jednostki organizacyjne sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną, służby ratownicze i bezpieczeństwa publicznego,
- podmioty prywatne: spółki prawa handlowego, w których większość udziałów lub akcji posiadają JST lub ich związki, MŚP (przedsiębiorstwa muszą prowadzić działalność na terenie województwa lubelskiego),
- podmioty społeczne: przedsiębiorstwa społeczne, zgodnie definicją Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej, organizacje pozarządowe,

- podmioty mieszane: podmioty działające w oparciu o partnerstwo publiczno-prywatne.

W ramach RPO WL przewidziano także preferencje punktowe dla inwestycji niezbędnych dla kompleksowej rewitalizacji danego obszaru realizowanych w ramach następujących działań:

3.1 Tereny inwestycyjne,
5.2 Efektywność energetyczna sektora publicznego,
5.3 Efektywność energetyczna sektora mieszkaniowego,
5.5 Promocja niskoemisyjności,
7.1 Dziedzictwo kulturowe i naturalne,
9.1 Aktywizacja zawodowa,
9.3 Rozwój przedsiębiorczości,
11.1 Aktywne włączenie,
11.2 Usługi społeczne i zdrowotne,
12.2 Kształcenie ogólne,
13.2 Infrastruktura usług społecznych.

Zakres, organizacja i finansowanie rewitalizacji powinny być dostosowane do specyfiki obszaru, z wykorzystaniem doświadczeń wszystkich podmiotów planujących realizację projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Wśród innych możliwości ujętych w RPO WL, mogących uzupełnić podejmowane działania na rzecz rewitalizacji, są przewidziane tam przedsięwzięcia dot. m.in. poprawy infrastruktury zdrowotnej i społecznej, polepszenia efektywności energetycznej budynków, zachowania dziedzictwa kulturowego. Spośród innych Programów Operacyjnych należy wymienić m.in. :

- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, w ramach programu nie wyodrębniono działań dedykowanych przedsięwzięciom rewitalizacyjnym, jednak przyjęto rozwiązania promujące tego rodzaju projekty wprowadzając dodatkowe kryteria wyboru. Preferencje dla projektów rewitalizacyjnych przewidziane zostały w Osi Priorytetowej I: Zmniejszenie emisyjności gospodarki;

- Program rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014 – 2020

Działania zaproponowane do realizacji w Programie Rewitalizacji Gminy Niemce, wdrażane na obszarach wiejskich mogą zostać również wsparte ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020. Przedsięwzięcia mogą być o dofinansowane w ramach dwóch działań, tj.:

Działanie M07 Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art.20) (podstawowym celem działania jest poprawa warunków prowadzenia działalności gospodarczej i życia mieszkańców obszarów wiejskich poprzez rozwój infrastruktury wiejskiej, a także odnowę wsi). Przedsięwzięcia mogą zostać dofinansowane w ramach poddziałania 1: *Inwestycje związane z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym energię odnawialną i oszczędzanie energii*, które obejmuje dwa typy operacji:

- gospodarkę wodno – ściekową – wsparcie obejmuje budowę, przebudowę, modernizację lub wyposażenie obiektów budowalnych służących do zaopatrzenia w wodę

i odprowadzania ścieków oraz zakup i montaż urządzeń kanalizacyjnych oraz urządzeń wodociągowych;
- budowę lub modernizację dróg lokalnych - wsparcie dotyczy budowy lub modernizacji dróg lokalnych i związanych z nimi urządzeń.

Działanie M19. Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER. Podejście LEADER to metoda rozwoju lokalnego (rozwoju obszarów wiejskich), umożliwiająca lokalnym podmiotom rozwijanie określonego obszaru z wykorzystaniem jego endogenicznego potencjału. Podmiotem, jak i przedmiotem polityki rozwoju lokalnego realizowanej w ramach podejścia LEADER są Lokalne Grupy Działania, tj, partnerstwa trójsektorowe składające się z reprezentantów sektora publicznego, gospodarczego i społecznego. Podstawowym zadaniem Lokalnych Grup Działania jest opracowanie i wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju, przyczyniających się do rozwoju obszarów wiejskich (w tym m.in. poprawy jakości życia mieszkańców, tworzenia nowych miejsc pracy oraz wzmocnienia kapitału społecznego). W perspektywie budżetowej 2014 – 2020 podejście LEADER stanowi komponent Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność, współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. W ramach mechanizmu LEADER wspierane mogą być przedsięwzięcia ukierunkowane na:

- wzmocnienie kapitału społecznego;
- podejmowanie nowej działalności gospodarczej i rozwój przedsiębiorczości;
- dywersyfikację źródeł dochodu;
- rozwój kapitału ludzkiego (podnoszenie kompetencji mieszkańców);
- podnoszenie poziomu wiedzy lokalnych społeczności w obszarze innowacji i ochrony środowiska;
- rozwój produktów lokalnych;
- rozwój rynków zbytu;
- zachowanie i ochronę dziedzictwa kulturowego;
- rozwój ogólnodostępnej oraz niekomercyjnej infrastruktury społecznej (kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej);
- rozwój infrastruktury drogowej.

Projekty urzeczywistniane za pośrednictwem Lokalnych Grup Działania w ramach Lokalnych Strategii Rozwoju wdrażane będą na terenach wiejskich (rozumianych jako całe terytorium kraju, z wyłączeniem miast liczących powyżej 20 tysięcy mieszkańców), a ich beneficjentami mogą być: osoby prawne (m.in. jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, samorządowe jednostki organizacyjne, organizacje pozarządowe, kółka rolnicze, spółdzielnie, kościoły i związki wyznaniowe), osoby fizyczne, a także jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym odpowiednie ustawy przyznają zdolność prawną.

- Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój – wprawdzie w ramach programu nie wyodrębniono działań dedykowanych przedsięwzięciom rewitalizacyjnym, jednak przedstawione w programie kategorie interwencji pozwalają wzmocnić procesy rewitalizacyjne. Przede wszystkim Oś priorytetowa II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji wspiera działania zmierzające do poprawy kapitału ludzkiego i społecznego obszaru rewitalizacji. W ramach tej osi funkcjonuje Działanie 2.6 Wysoka jakość polityki na rzecz włączenia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych, którego

jednym z celów jest podniesienie jakości działań realizowanych przez publiczne i niepubliczne podmioty na rzecz aktywizacji społeczno-zawodowej osób niepełnosprawnych. Kolejne działanie, które może być źródłem finansowania jest Działanie 2.14 Rozwój narzędzi dla uczenia się przez całe życie, które ma na celu zwiększenie dostępu osób dorosłych do różnych form uczenia się przez całe życie oraz zwiększenie dostępu do wysokiej jakości usług z zakresu całożyciowego doradztwa edukacyjno-zawodowego. W Programie alokowane są środki Europejskiego Funduszu Społecznego, co umożliwia zaplanowanie i realizację przedsięwziąć ukierunkowanych na wsparcie sfery społecznej.

Środki budżetu państwa – przewidziane na współfinansowanie projektów, gdzie głównym źródłem finansowania mogą być programy dotacyjne poszczególnych ministerstw:

- Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014 – 2020

Zadania do realizacji nawiązujące do rozwoju usług z zakresu aktywizacji seniorów oraz związane z zaspokojeniem potrzeb osób starszych, przewidziane w LPR mogą znaleźć dofinansowanie w Rządowym Programie na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014–2020, który za cel przyjął poprawę jakości i poziomu życia osób starszych dla godnego starzenia się poprzez aktywność społeczną. Promowane są tutaj działania mające na celu podtrzymanie aktywności osób starszych i zapewnienie ich udziału w życiu społecznym oraz działania ukierunkowane na osoby o ograniczonej samodzielności. W programie wyznaczono 4 Priorytety:

- ✓ Priorytet 1. Edukacja osób starszych ukierunkowany na zwiększenie różnorodności oraz poprawę jakości oferty edukacyjnej dla osób starszych. W ramach priorytetu wspierane będą działania obejmujące np. tworzenie oferty zajęć edukacyjnych i warsztatów o aktywnym starzeniu się, kształcenie opiekunów.
- ✓ Priorytet 2. Aktywność społeczna promująca integrację wewnątrz i międzypokoleniową, nawiązujący do tworzenia odpowiednich warunków dla integracji wewnątrz pokoleniowej, a także międzypokoleniowej osób starszych w oparciu o istniejącą infrastrukturę społeczną. Przewidziano tutaj wsparcie dla projektów dotyczących m.in.: aktywności społecznej oraz fizycznej i turystyczno-rekreacyjnej osób starszych, działania angażujące różne pokolenia, przeciwdziałania e-wykluczeniu.
- ✓ Priorytet 3. Partycypacja społeczna osób starszych, koncentrujący się na rozwoju zróżnicowanych form aktywności społecznej osób starszych, w tym zwłaszcza ich partycypacji w życiu społecznym, procesach decyzyjnych i kształtowaniu polityk publicznych. W ramach tego priorytetu wspierane będą projekty dotyczące m.in.: form aktywności osób starszych wobec społeczności lokalnych, aktywności wspierających uczestnictwo i integrację w życiu społecznym i publicznym, pomocy obywatelskiej.
- ✓ Priorytet 4. Usługi społeczne dla osób starszych (usługi zewnętrzne), ukierunkowany na zwiększenie poziomu dostępności oraz podniesienie jakości usług społecznych dla osób starszych, a także wspieranie różnych działań na rzecz samoorganizacji i samopomocy. W ramach tego priorytetu wspierane będą projekty obejmujące m.in.: szkolenia dla wolontariuszy i opiekunów (z zakresu pomocy osobom starszym), wspieranie różnych form samopomocy, poprawę dostępności osób starszych do różnorodnych usług (m.in. opiekuńczych, kulturalnych, edukacyjnych, doradczych, sportowych i turystycznych).

Wnioskodawcami mogą być: organizacje pozarządowe, osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, przepisów o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego, spółdzielnie socjalne, spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe, towarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego.

- Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

  Źródłem finansowania przedsięwzięć wyznaczonych w LPR mogą być w szczególności następujące programy:

  - ✓ Program Rozwój infrastruktury kultury zakładający wsparcie infrastruktury oraz poprawę funkcjonowania podmiotów prowadzących działalność kulturalną, domów kultury, jak również szkół i uczelni artystycznych:
    Priorytet 1. Infrastruktura kultury, gdzie głównym celem jest stworzenie optymalnych warunków dla prowadzenia działalności kulturalnej, poprzez rozbudowę oraz modernizację infrastruktury instytucji kultury, a także innych podmiotów prowadzących działalność w tym obszarze. Dofinansowywane będą projekty dotyczące m.in. budowy, przebudowy i remontu infrastruktury oraz zakup wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej. O dofinansowanie mogą się ubiegać m.in. samorządowe instytucje kultury (z wyjątkiem domów i ośrodków kultury oraz centrów kultury i sztuki, a także bibliotek w skład których wchodzą powyższe instytucje), jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe, jak również kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne. *Priorytet 3. Infrastruktura domów kultury* (Zasadniczym celem priorytetu jest zapewnienie optymalnych warunków dla działalności domów i ośrodków kultury oraz centrów kultury i sztuki w zakresie edukacji kulturalnej i animacji kultury poprzez modernizację i rozbudowę ich infrastruktury. Zadania możliwe do realizacji w ramach tego priorytetu to: prace budowlane, opracowywanie dokumentacji technicznej czy zakup wyposażenia niezbędnego dla realizacji celów statutowych. O wsparcie finansowe w ramach priorytetu mogą się ubiegać: domy i ośrodki kultury oraz centra kultury i sztuki posiadające status samorządowej instytucji kultury, biblioteki posiadające status samorządowej instytucji kultury, w skład których wchodzą domy i ośrodki kultury bądź centra kultury i sztuki, a także jednostki samorządu terytorialnego (wyłącznie jako organy prowadzące dla wyżej wskazanych podmiotów).
  - ✓ Program Edukacja. Ukierunkowany na rozwijanie ekspresji twórczej i kreatywności, podnoszenie kompetencji artystycznych i medialnych. *Priorytet 1. Edukacja kulturalna* wspieranie zadania z zakresu edukacji kulturalnej, ważne dla rozwoju kapitału społecznego. Wsparcie finansowe kierowane będzie do dwóch rodzajów projektów: działań edukacyjno-animacyjnych, stymulujących kreatywność i aktywizujących twórczo uczestników reprezentujących wszystkie grupy wiekowe i społeczne oraz przedsięwzięć artystycznych dla dzieci i młodzieży, kształtujących potrzebę stałego uczestniczenia w życiu kulturalnym. W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie wydarzeń artystycznych dla dzieci i młodzieży do 18 r. ż. (festiwali, koncertów, spektakli teatralnych) oraz zadań edukacyjno-kulturalnych (projektów rozwijających kreatywność i umiejętności twórcze uczestników, zadań integracji międzypokoleniowej i społecznej). O dofinansowanie w ramach priorytetu mogą

ubiegać się samorządowe instytucje kultury (z wyjątkiem instytucji współprowadzonych przez ministra i jednostki samorządu terytorialnego), organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne; podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

- ✓ Program Promocja literatury i czytelnictwa. *Priorytet 4. Partnerstwo publiczno-społeczne* wspierający aktywizowanie lokalnych społeczności wokół bibliotek publicznych jako ważnych instytucji kultury w gminach, a także wzmacnianie roli bibliotek publicznych jako miejsc integracji życia lokalnych społeczności. W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie na rzecz organizowania i prowadzenie wolontariatu na rzecz biblioteki, organizację i prowadzenie działań aktywizujących lokalną społeczność wokół biblioteki. O dofinansowanie w ramach priorytetu mogą ubiegać się organizacje pozarządowe, będące podmiotami prawa polskiego, które nawiążą współpracę z biblioteką publiczną, poświadczoną umową określającą warunki współpracy umożliwiające realizację zadania.

- Fundusz Termomodernizacji i Remontów
  Przedsięwzięcia dotyczące działań termomodernizacyjnych i remontowych, przewidziane do realizacji w LPR, mogą zostać wsparte w ramach Funduszu Termomodernizacji i Remontów. Celem Programu jest pomoc finansowa dla inwestorów realizujących przedsięwzięcia termomodernizacyjne i remontowe. O dofinansowanie przedsięwzięć w ramach premii termomodernizacyjnej mogą się ubiegać właściciele bądź też zarządcy: budynków mieszkalnych, budynków zbiorowego zamieszkania, budynków użyteczności publicznej stanowiących własność jednostek samorządu terytorialnego służących do wykonywania przez nie zadań publicznych, lokalnych sieci ciepłowniczych, a także lokalnych źródeł ciepła.
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
  Działania dotyczące ochrony środowiska przyrodniczego oraz zapewnienia bezpieczeństwa ekologicznego, przewidziane do realizacji w ramach niniejszego dokumentu, mogą zostać dofinansowane ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. W kontekście zadań zaproponowanych w niniejszej Strategii szczególnie istotnymi źródłami finansowania wydaje się być program:
  - ✓ Edukacja ekologiczna. Głównym celem programu Edukacja ekologiczna jest „podnoszenie poziomu świadomości ekologicznej kształtowanie postaw ekologicznych społeczeństwa poprzez promowanie zasad zrównoważonego rozwoju". W ramach tego programu wspierane są przedsięwzięcia edukacyjne dotyczące m.in.: kształtowania postaw społeczeństwa z wykorzystaniem tradycyjnych mediów i Internetu, aktywizacji społeczeństwa dla zrównoważonego rozwoju, wsparcia systemu edukacji w zakresie ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju, a także budowy, rozbudowy, remontu i wyposażenia obiektów infrastruktury służących edukacji ekologicznej
- Program Młodzież Solidarna w Działaniu na lata 2016-2020, umożliwiający finansowanie działań dedykowanych różnym grupom wiekowym, w tym wsparcia rodziny na różnych etapach życia oraz stworzenia warunków rozwoju młodzieży;
- Program Operacyjny Fundusz Inicjatyw Obywatelskich 2014-2020 umożliwiający realizację przedsięwziąć dotyczących aktywizacji społecznej i obywatelskiej przez organizacje pozarządowe. Możliwość finansowania działań „miękkich" ma

kluczowe znaczenie dla powodzenia procesu rewitalizacji. Dodatkowym źródłem mogą być fundusze inwestycyjne i instrumenty zwrotne BGK.

Środki budżetów samorządów – wojewódzkich, powiatowych – na współfinansowanie projektów lub jako niezależne źródło finansowania

Środki finansowe Gminy Niemce, przewidziane na prowadzenie inwestycji publicznych na obszarze rewitalizacji, będą kluczowym źródłem finansowania. Gmina będzie miała możliwość angażowania środków jako udziału w prowadzonych inwestycjach oraz w miarę możliwości zapewni wkład własny dla lokalnych interesariuszy.

Środki prywatne

Możliwość zaangażowania środków pochodzących z sektora biznesu czy osób fizycznych uzależnione jest od wielu czynników zewnętrznych i wewnętrznych, np. dostępności środków w ramach programów pomocowych, kondycji finansowej. Zaangażowanie środków pochodzących z sektora biznesu może mieć różnorodną formę określoną w możliwościach prawnych. Środki pochodzące i/lub pozyskane przez organizacje pozarządowe mogą stanowić istotne dopełnienie działań podejmowanych na obszarze rewitalizacji, co wymaga włączenia przedstawicieli lokalnych organizacji.

Inne środki publiczne to m.in. fundusze celowe, kredyty, pożyczki, obligacje komunalne i inne narzędzia i instrumenty finansowe kierowane do JST.

Szacunkowe ramy finansowe Lokalnego Program Rewitalizacji dla Gminy Niemce na lata 2016-2020 zawierają przedsięwzięcia realizowane do końca obowiązywania dokumentu. Wartość przedsięwzięć rewitalizacyjnych kształtuje się na poziomie 16 870 000 zł.

Tabela 27. Szacunkowe ramy finansowe Lokalnego Program Rewitalizacji dla Gminy Niemce na lata 2016 - 2020 zawierają przedsięwzięcia realizowane do końca obowiązywania dokumentu. Wartość przedsięwzięć rewitalizacyjnych kształtuje się na poziomie 16 870 000 zł.

L.p.	Nazwa przedsięwzięcia	Planowany termin realizacji					Możliwe źródło finansowania z indykatywnym podziałem środków	Potencjalne środki finansowania			Kwota [zł]
		2016	2017	2018	2019	2020		publiczne	prywatne	Zewnętrzne (w tym unijne)	
1.	Adaptacja przestrzeni zlokalizowanej w ścisłym centrum gminy Niemce na cele organizacji miejsca integracji społecznej i zawodowej						RPO WL 2014 – 2020 (działanie 13.8)				4 000 000
2.	Modernizacja budynku Zakładu Opieki Zdrowotnej w Niemcach						RPO WL 2014 – 2020 (działanie 5.2, 13.1)				500 000
3.	Modernizacja budynku tzw. „Samsonówka” wraz z zagospodarowaniem najbliższego otoczenia z przeznaczeniem na cele socjalne						RPO WL 2014 – 2020 (działanie 11.2, 13.8)				1 000 000
4.	Rewitalizacja Starego Młyna w Dysie wraz z zagospodarowaniem jego najbliższego otoczenia						RPO WL 2014 – 2020 (działanie 13.4)				2 800 000
5.	Oznakowanie szlaku rowerowego przebiegającego przez sołectwo Dys						RPO WL 2014 – 2020 (działanie 7.3, 7.4),				60 000
6.	Pielęgnacja zabytkowego drzewostanu wzdłuż Alei Lipowej						RPO WL 2014 – 2020 (działanie 7.2, 7.4),				250 000

7.	Poprawa standardu zamieszkania oraz efektywności energetycznej nieruchomości zabudowy wielorodzinnej w Nasutowie						RPO WL 2014 – 2020 (działanie 5.2)				250 000
8.	Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Nasutowie						RPO WL 2014 – 2020 (działanie 5.2)				500 000
9.	„Pracownia podróży czasoprzestrzennych”						fundusze unijne				6 000 000
10.	Utworzenie zakładu aktywizacji zawodowej w Nasutowie						RPO WL 2014 – 2020 (działanie 11.3),				30 000
11.	Kompleksowe zagospodarowanie terenu wokół świetlicy wiejskiej w Elizówce wraz z jej wyposażeniem						RPO WL 2014 – 2020 (działanie 11.1), PROW				200 000
12.	Utworzenie miejsc odpoczynku, rekreacji oraz aktywnego i kulturalnego spędzania czasu wolnego w Łagiewnikach						RPO WL 2014 – 2020 (działanie 13.4), PROW				200 000
13.	Przeciwdziałanie wykluczeniu poprzez aktywizację społeczną i zawodową						RPO WL 2014 – 2020 (działanie 9.1, 11.1),				280 000
14.	Razem na drodze do efektywności poprzez ograniczenie „niskiej emisji”						RPO WL 2014 – 2020 (działanie 5.5),				100 000
15.	„Szkoła pracownika XXIw.”						RPO WL 2014 – 2020 (działanie 9.1, 11.1),				500 000

16.	Utworzenie koła aktywności międzypokoleniowej „Działajmy razem i uczmy się od siebie”						RPO WL 2014 – 2020 (działanie 11.1, 11.2),				200 000

Kolejność realizacji zidentyfikowanych projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych wynika z logicznej konsekwencji wprowadzonych zmian w obszarze rewitalizacji. W pierwszej kolejności realizowane będą projekty inwestycyjne, których efekty w formie udostępnionej infrastruktury lub przestrzeni zostaną wykorzystane podczas realizacji zidentyfikowanych projektów miękkich, dla których ta infrastruktura jest niezbędna. Na kolejność realizacji przedsięwzięć wpływ ma również rozwiązanie najbardziej naglących potrzeb obszaru rewitalizacji.

11. MECHANIZMY WŁĄCZENIA MIESZKAŃCÓW, PRZEDSIĘBIORCÓW I INNYCH PODMIOTÓW I GRUP AKTYWNYCH NA TERENIE GMINY W PROCES REWITALIZACJI

Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 wskazują na potrzebę określenia stopnia realizacji zasady partnerstwa i partycypacji w odniesieniu do programu rewitalizacji, zarówno na etapie jego przygotowania, jak również na etapach wdrażania i oceny jego efektów.

W ramach prac przy sporządzeniu Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Niemce na lata 2016-2020 wykorzystano zróżnicowane mechanizmy i formy partycypacji społecznej, mające na celu aktywne włączenie społeczności lokalnej i jej przedstawicieli w prace nad programem rewitalizacji, na różnych jego etapach od fazy diagnozy, poprzez wyznaczenie obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji, wypracowanie wizji i celów, zebranie i wybór projektów rewitalizacyjnych, przyjęcie projektu i uchwalenie LPR. Dokument był tworzony z udziałem mieszkańców, przedsiębiorców, przedstawicieli organizacji społecznych którzy stali się autorami zasadniczych jego elementów. Ważnym aspektem zasady partycypacji było dążenie do zapewnienia obecności w tym procesie reprezentantów różnych zainteresowanych grup (poprzez aktywne ich informowanie).

Prace nad sporządzeniem Lokalnego Programu Rewitalizacji odbywały się w kilku zasadniczych etapach. W ich trakcie zgodnie z założeniami tego procesu określonymi w ustawie o rewitalizacji i wytycznych starano się zapewnić jak najszerszy udział mieszkańców oraz różnych środowisk społecznych, w tym organizacji pozarządowych. Partycypacyjne podejście do procesu rewitalizacji jest traktowane jako warunek niezbędny dla kształtowania treści tego dokumentu ze szczególnym uwzględnieniem wyboru projektów rewitalizacyjnych a także jako podstawa dla prawidłowego ich wdrażania, zgodnego ze standardami jakości osiągania celów i zarządzania oraz ewaluacji tego procesu. Na każdym etapie procesu informacje o spotkaniach oraz podstawowe informacje o zasadach rewitalizacji mają charakter ogólnodostępny, każde spotkanie i warsztat ma charakter otwarty.

Informowanie

- strona internetowa Urzędu Gminy Niemce (http://www.niemce.pl/) oraz Biuletyn Informacji Publicznej (http://ugniemce.bip.lubelskie.pl/?id=6), – informacje nt. opracowania, wdrażania i monitoringu LPR oraz dokumenty do konsultacji i ankiety (dotarcie do młodych mieszkańców, w tym osób bezrobotnych),
- ogłoszenia w Urzędzie Gminy i Ośrodku Pomocy Społecznej (dotarcie do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym),
- organizacja spotkań dla społeczności lokalnej, przedstawicieli lokalnych środowisk, organizacji pozarządowych dotyczących wdrażania i/lub aktualizacji LPR, które stanowią niezbędny element dialogu społecznego (zwłaszcza w przypadkach projektów społecznych, uzupełniających inwestycje infrastrukturalne), prowadząc do wymiany opinii, czasem nawet do weryfikacji planów lub ich uzupełniania.

Konsultowanie

- bezpośrednie spotkania z mieszkańcami (spotkania informacyjno – konsultacyjne, spotkania sołeckie z mieszkańcami gminy)
- ankietyzacja w formie papierowej i elektronicznej,
- wyłożenie Diagnozy służącej wyznaczeniu obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji oraz projektu LPR do publicznego wglądu wraz z możliwością wnoszenia uwag i propozycji projektów/przedsięwzięć (na kartach projektów).

Aktywne uczestnictwo zainteresowanych stron

- włączenie się interesariuszy w realizację działań rewitalizacyjnych.

Wójt jest głównym podmiotem odpowiedzialnym za prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych związanych z Lokalnym Programem Rewitalizacji. Niemniej zwraca się uwagę, iż działania tego typu powinny prowadzić wszystkie inne podmioty, zaangażowane w realizacji projektów zapisanych w dokumencie LPR.

11.1. Spotkania konsultacyjne

Podczas prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji dla Gminy Niemce zrealizowano szerokie konsultacje społeczne ze zidentyfikowanymi interesariuszami rewitalizacji.

Spotkania konsultacyjne na zebraniach sołeckich

Spotkania konsultacyjne w sprawie opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Niemce na lata 2017 – 2020 odbyły się w sołectwach, zdelimitowanych jako zdegradowane. Odbyły się one w dniach:

- Baszki 11.12.2016
- Stoczek 11.12.2016
- Elizówka 11.12.2016
- Zalesie 11.12.2016
- Łagiewniki 11.12.2016
- Krasienin 11.12.2016
- Majdan Krasieninski 11.12.2016
- Nasutów 16.12.2016
- Rudka Kozłowiecka 17.12.2016
- Boduszyn 17.12.2016
- Dys 28.12.2016
- Niemce 28.12.2016

W spotkaniach uczestniczyli mieszkańcy gminy Niemce, przedsiębiorcy, przedstawiciele organizacji społecznych, pozarządowych, radni oraz pracownicy Urzędu Gminy Niemce. Podczas spotkań przybliżono mieszkańcom gminy Niemce zagadnienie rewitalizacji, obszaru zdegradowanego, stanu kryzysowego, a także zasady wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Przedstawiono informacje o procesie rewitalizacji,

jej istocie, celach, zasadach prowadzenia rewitalizacji oraz o przebiegu całego procesu. Przedstawiono wstępne wyniki diagnozy rozwoju gminy w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej. Podczas spotkań, mieszkańcy wypełnili ankiety, które pozwoliły zidentyfikować najważniejsze problemy poszczególnych sołectw. Wyniki ankiet były pomocne przy delimitacji obszaru rewitalizacji.

Spotkanie informacyjno - konsultacyjne

Kolejne spotkanie informacyjno – konsultacyjne w sprawie opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Niemce na lata 2016 – 2020 odbyło się w dniu 7 marca 2017 roku w Sali konferencyjnej Urzędu Gminy w Niemcach. Podczas spotkania przedstawiono wyniki diagnozy rozwoju gminy w sferze społecznej, gospodarczej, funkcjonalno - przestrzennej, technicznej i środowiskowej, zaprezentowano metodykę delimitacji obszarów zdegradowanych za pomocą zestawu wskaźników wraz z wskazaniem obszarów, które powinny zostać poddane rewitalizacji. Delimitacja obszarów rewitalizacji stanowiła odpowiedź na zgłoszone potrzeby mieszkańców podczas spotkań sołeckich oraz przeprowadzonej ankietyzacji. W drugiej części spotkania, zaprezentowano wstępną propozycję wizji oraz celów rozwoju obszarów rewitalizacji w gminie Niemce.

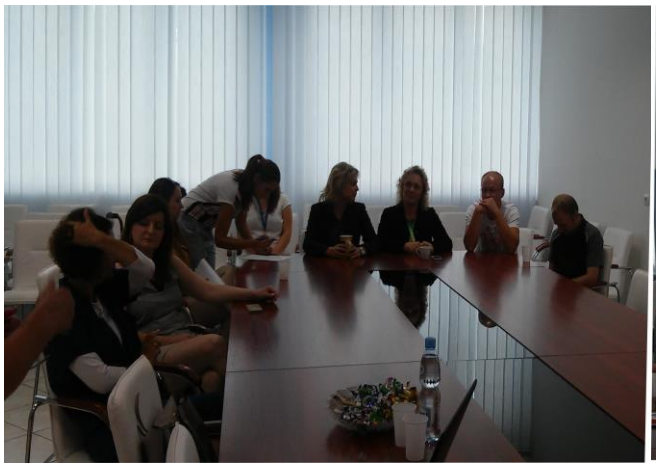

Przeprowadzone spotkania skierowane były do mieszkańców gminy Niemce, przedstawicieli samorządu lokalnego, sołtysów, radnych, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych itp. Na stronie internetowej gminy zamieszczone były zaproszenia, co pozwoliło na szeroki udział mieszkańców oraz innych osób zainteresowanych. Spotkania konsultacyjne dały możliwość włączenia się społeczności lokalnej w opracowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji tj. identyfikację obszarów wymagających przeprowadzenia procesu rewitalizacji oraz wyznaczenie celów i kierunków rewitalizacji i zaplanowanie konkretnych projektów rewitalizacyjnych.

Poniżej zestawienie metod partycypacyjnych wykorzystanych podczas tworzenia Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Niemce na lata 2016-2020.

Tabela 28. Zestawienie spotkań i innych metod partycypacji społecznej oraz formy informowania społeczności lokalnej

Nazwa metody	Podstawowe informacje o jej przeprowadzeniu	Efekty spotkania
Spotkanie konsultacyjne z osobami odpowiedzialnymi za proces rewitalizacji w gminie Niemce	03.10.2016	Lokalna wizja terenu gminy Niemce.
Spotkania konsultacyjne w sołectwach gminy Niemce	Baszki - 11.12.2016 Stoczek - 11.12.2016 Elizówka - 11.12.2016 Zalesie - 11.12.2016 Łagiewniki - 11.12.2016 Krasienin - 11.12.2016 Majdan Krasieninski - 11.12.2016 Nasutów - 16.12.2016 Rudka Kozłowiecka - 17.12.2016 Boduszyn - 17.12.2016 Dys - 28.12.2016 Niemce - 28.12.2016	Przybliżono zagadnienie rewitalizacji, obszaru zdegradowanego, stanu kryzysowego, a także zasady wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Przedstawiono informacje o procesie rewitalizacji, jej istocie, celach, zasadach prowadzenia rewitalizacji oraz o przebiegu całego procesu.
Ankietyzacja	Ilość ankiet: 126	Ankieta identyfikująca jakość życia mieszkańców i braki na terenie gminy Niemce i problemów grup interesariuszy.
spotkanie informacyjno – konsultacyjne - dotyczące 1 etapu sporządzania LPR, jakim jest diagnoza oraz delimitacja obszarów zdegradowanych oraz rewitalizacji.	07.03. 2017 r. w Urzędzie Gminy Niemce ul. Lubelska 121	Delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w gminie Niemce. Wstępna prezentacja propozycji wizji oraz celów rozwoju obszarów rewitalizacji w gminie Niemce.
Zamieszczenie dokumentu pn. **„Diagnoza wyznaczająca obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji na terenie gminy Niemce**” na stronie internetowej gminy, celem zgłaszania uwag do przedmiotowego dokumentu.	14.03.2017r.- 07.04.2017r.	Dokument został zweryfikowany o zgłoszone uwagi
Karta projektu	14.03.2017r.- 07.04.2017r. karty projektów: 19	Identyfikacja projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych
Zamieszczenie dokumentu pn. **„Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Niemce na lata 2016 - 2020**” na stronie internetowej gminy, celem zgłaszania uwag do przedmiotowego dokumentu.	05.07.2017 – 14.07.2017	brak uwag
Spotkanie podsumowujące opracowywanie dokumentu LPR	28.07.2017 liczba uczestników – 13 osób	Podsumowanie procesu prac na Lokalnym Programem Rewitalizacji

11.2. Ankietyzacja

Pierwszym etapem prac było opracowanie diagnozy stanu Gminy Niemce, która została poddana procesowi konsultacji społecznych. Interesariusze zostali włączeni w proces

wyboru obszaru rewitalizacji, mieli możliwość wskazania problemów, które występują w Gminie, a także wskazania pożądanych kierunków działań w celu wyprowadzenia zdiagnozowanych obszarów z sytuacji kryzysowej. Przygotowano ankiety, które zostały rozdystrybuowane wśród interesariuszy. Ankiety były dostępne w formie papierowej i elektronicznej. Wskazanie atutów i słabych stron Gminy, a także zjawisk problemowych, występujących na terenie Gminy, stanowiło istotny wkład partycypacji społecznej przy dokonaniu wyboru obszaru rewitalizacji. Kształt kwestionariuszy użytych do badania ankietowego i problematyka zawarta w poszczególnych formularzach wychodzi naprzeciw problemom istotnym z punktu rozwoju Gminy. Celem ankiety skierowanej do mieszkańca było przede wszystkim zebranie informacji o problemach, potrzebach i jakości życia w gminie. Było to badanie ukierunkowane na zgromadzenie danych o subiektywnych odczuciach mieszkańców, z tym, że nie w znaczeniu indywidualnych potrzeb, a w formie opinii społeczeństwa jako całości. Ankieta miała charakter anonimowy, co pozwoliło na nieskrępowane wyrażanie opinii respondentów nt. rewitalizacji.

Ankieta identyfikujące obszary i kierunki działań rewitalizacyjnych w gminie Niemce w latach 2016-2020

W początkowym etapie prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji przeprowadzona została ankieta dotycząca m.in. potrzeby sporządzenia dokumentu, zakresu przestrzennego planowanych działań rewitalizacyjnych, określenia problemów w sferze ekonomicznej, społecznej oraz związanych z dostępem do infrastruktury technicznej i jakością przestrzeni publicznych, które należałoby ograniczyć, bądź całkowicie rozwiązać w procesie rewitalizacji, a także wyznaczenia przedsięwzięć, na które w pierwszej kolejności warto wydatkować środki publiczne. Ankietę wypełniło 126 mieszkańców gminy Niemce, z czego największy odsetek respondentów stanowili mieszkańcy sołectw: Nasutów, Zalesie, Niemce i Elizówka. Ponad 14% uczestników badania ankietowego stanowili mieszkańcy sołectwa Nasutów. Najmniej liczną grupą respondentów byli mieszkańcy sołectw Dys i Stoczek. Ankiet nie wypełnili mieszkańcy sołectw: Ciecierzyn, Dziuchów, Jakubowice Konińskie, Jakubowice Konińskie Kol., Kawka, Kolonia Bystrzyca, Ludwinów, Majdan Krasieniński, Nowy Staw, Osówka, Pólko, Pryszczowa Góra, Stoczek – Kolonia, Swoboda, Wola Krasienińska i Wola Niemiecka.

Do dyspozycji respondentów oddano ankietę, która zawierała 8 pytań związanych z sytuacją społeczno-gospodarczą na terenie Gminy Niemce, z których 6 było zamkniętych oraz 2 otwarte. W wybranych pytaniach o charakterze zamkniętym uwzględniono odpowiedź „inne”, z możliwością podania informacji, która nie znalazła się w zaproponowanym przez autorów badania katalogu. Dodatkowo w celu identyfikacji grupy respondentów formularze zawierały metryczkę z 7 zagadnieniami.

Zadano pytania m.in. o sytuację na rynku pracy, problemu w serze techniczno-funkcjonalnej, o możliwość planowania przyszłości w gminie oraz sołectwa charakteryzujące się największym natężeniem zjawisk kryzysowych, które powinny zostać poddane rewitalizacji. Szczegółowe pytania dotyczyły problemów technicznych oraz gospodarczo-społecznych na obszarze wymagającym rewitalizacji. Dane pozyskane z badań po wprowadzeniu do arkusza kalkulacyjnego, zostały przeanalizowane. Analiza danych ilustrowana jest wykresami graficznymi, które zamieszczane są poniżej analizowanego zagadnienia. Dane przedstawione są najczęściej w postaci procentowej. Zostały one poddane analizie statystycznej i merytorycznej

Charakterystyka badanych respondentów

Bardzo ważne jest przedstawienie krótkiej charakterystyki grupy poddanej ankietyzacji. Aby tego dokonać konieczna jest analiza metryczki, która zawiera odpowiedz na pytania o przedział wiekowy, miejsce zamieszkania, wykształcenie oraz zatrudnienie mieszkańców biorących udział w ankiecie. W badaniu wzięło udział 126 osób, z czego 60 respondentów stanowiły kobiety, a 66 mężczyźni.

Wykres 1. Struktura płci respondentów

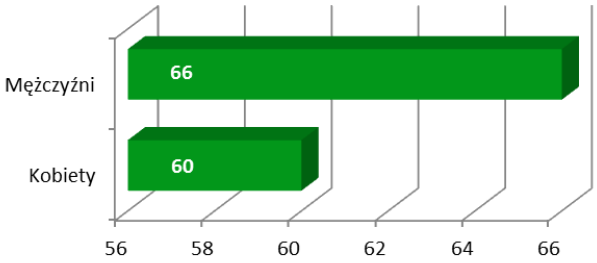

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego

Spośród respondentów uczestniczących w badaniu, największa ich liczba to osoby plasujące się w przedziale wiekowym od 40 do 49 lat (34,92%). Kolejną pod względem liczności grupą były osoby w wieku od 30 do 39 lat – 21,43% ankietowanych. Najmniej zaangażowani okazali się być badani w wieku do lat 18-stu (0,79%). Jest to niezwykle istotne ze względu na konieczność aktywizacji tych grup społecznych i zwiększenia ich zaangażowania w życie gminy. Niewielka aktywność tych właśnie grup wiekowych jest trendem charakterystycznym nie tylko dla gminy, lecz również dla całego kraju. Badania prowadzone przez Instytut Spraw Publicznych na temat społeczeństwa obywatelskiego i kapitału społecznego wykazały, że grupy wiekowe poniżej 25 oraz powyżej 61 lat charakteryzują się najmniejszym zaangażowaniem w sprawy otaczającego ich środowiska. W związku z tym istotnym cele działań rewitalizacyjnych winna być aktywizacja społeczna ww. grup. Niezwykle ważne jest wsparcie społeczeństwa obywatelskiego polegające na wzmocnieniu przekonania o wartości i znaczeniu samorządności obywatelskiej, jak również rzeczywistej możliwości zaangażowania w procesy współdecydowania o losach gminy.

Wykres 2. Struktura wieku respondentów

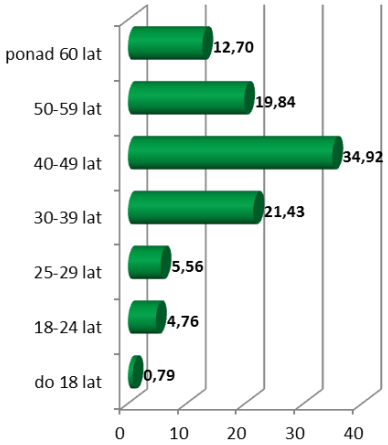

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego

Najwięcej, bo ponad 1/3 wszystkich ankietowanych deklarowało posiadanie średniego wykształcenia – 38,10%. Silnie reprezentowana była także grupa osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 24,60% oraz z wykształceniem wyższym – 22,22%. Ze strukturywykształcenia wynika, że w badaniu nie wzięły osoby z niższym wykształceniem tj. gimnazjalnym i niepełnym podstawowym.

Wykres 3. Struktura wykształcenia respondentów

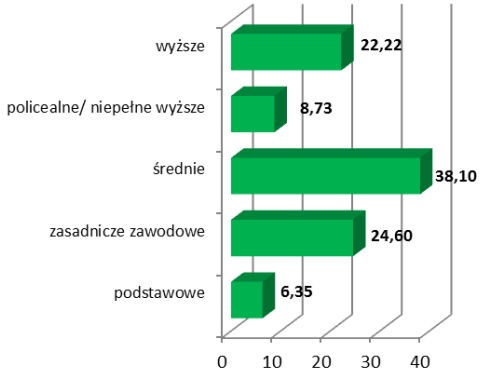

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego

Dwie najliczniejsze grupy wśród ankietowanych to osoby pracujące w sektorze prywatnym (29,37%) oraz niepracujący (23,02%). Najmniej ankietowanych to osoby pracujące na własny rachuneki zatrudnieni w innej formie.

Wykres 4. Struktura zatrudnienia respondentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego

Na zadane pytanie o poziom życia respondenci najczęściej odpowiadali, że żyje się im przeciętnie (33,33%) oraz że jakoś sobie radzi (28,57%). Jedynie 3,17 % ankietowanych żyje dostatnio.

Które ze sformułowań najlepiej określa Pana(i) odczucia dotyczące poziomu życia Pana(i) rodziny?

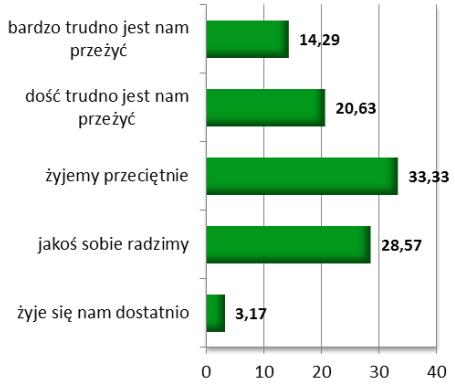

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego

Ostatnim w ramach sekcji „Metryczka" było pytanie o miejsce zamieszkania. Największa liczba respondentów (stanowiąca 14,3%) pochodziła z sołectwa Nasutów oraz sołectwa Zalesie (12,7%), Niemce (11,9%) i Elizówka (10,3%).

Wykres 5. Miejsce zamieszkania respondentów

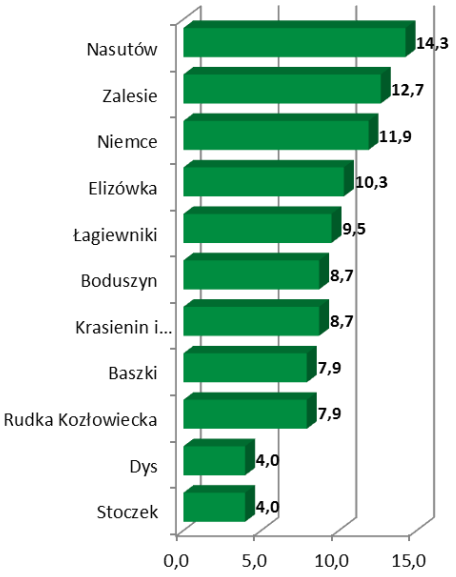

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego

Wyniki badania ankietowego

Autorzy badania uznali za zasadne poznanie opinii respondentów w kwestii potrzeby podjęcia na obszarze Gminy Niemce kompleksowych i skoordynowanych działań

rewitalizacyjnych. W celu przybliżenia tematyki rewitalizacyjnej społeczności lokalnej, na stronie internetowej gminy, zamieszczono prezentację rozpoczynającą cały proces opracowania Lokalnego programu rewitalizacji, w której zaprezentowano informacje na temat podstawowych pojęć związanych z tematyka rewitalizacyjną.

Dla prawidłowości oraz rzetelności sporządzenia programu, a także późniejszej jego skutecznej realizacji, niebywale ważny jest aspekt jego akceptacji przez społeczeństwo. Stąd istotnym jest zbadanie na samym wstępie, jakie jest podejście do tego tematu mieszańców, a także czy występuje wśród nich i jaka jest ewentualna skala sprzeciwu wobec tego zagadnienia. Wyniki badań wskazują jednoznacznie, że respondenci opowiadają się za koniecznością przeprowadzenia działań rewitalizacyjnych na obszarze Gminy Niemce.

Wykres 6. Pytanie 1. Czy Pana(i) zdaniem naszej Gminie potrzebny jest program ożywienia gospodarczego, społecznego i przestrzenno-środowiskowego w postaci Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Niemce, który będzie realizowany

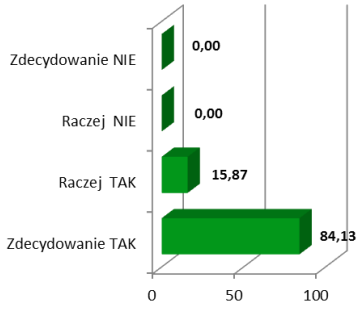

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego

Kolejne pytania (od 2 do 7) miały na celu pomóc w zidentyfikowaniu obszarów, w których następuje nagromadzenie negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczo-przestrzenno-technicznych oraz ich rodzaju i skali natężenia. W ramach pytania 2 należało wskazać sołectwo cechujące się największą koncentracją problemów przestrzennych, infrastrukturalnych, społecznych, gospodarczych oraz środowiskowych. Największa liczba respondentów, opowiedziało się za koniecznością rewitalizacji obrębów tworzących obszar sołectwa Niemce. Dodatkowo sołectwa Dys, Elizówka, Łagiewniki, Baszki i Nasutów wskazane zostały jako obszary gdzie ma miejsce kumulacja w/w problemów.

Wykres 7. Pytanie 2. Jaki obszar gminy powinien być Pana(i) zdaniem poddany procesowi rewitalizacji?

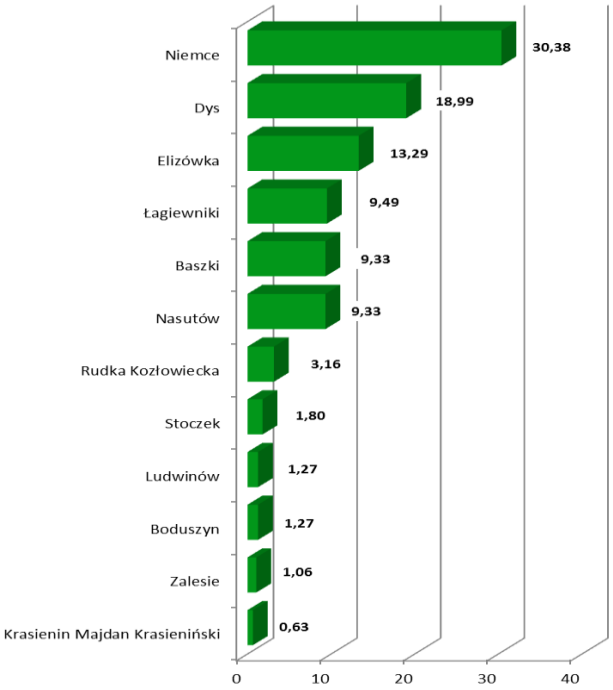

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego

W ramach pytania 3 należało podać dlaczego wskazany obszar wymaga rewitalizacji. W zdecydowanej większości respondenci wskazali na zły stan dróg i komunikacji (57,14%), słabo rozwinięta przedsiębiorczość i brak miejsc pracy ((55,56%) oraz wysokie bezrobocie (47,62%).

Wykres 8. Pytanie 3. Dlaczego Pana(i) zdaniem ten obszar wymaga rewitalizacji?

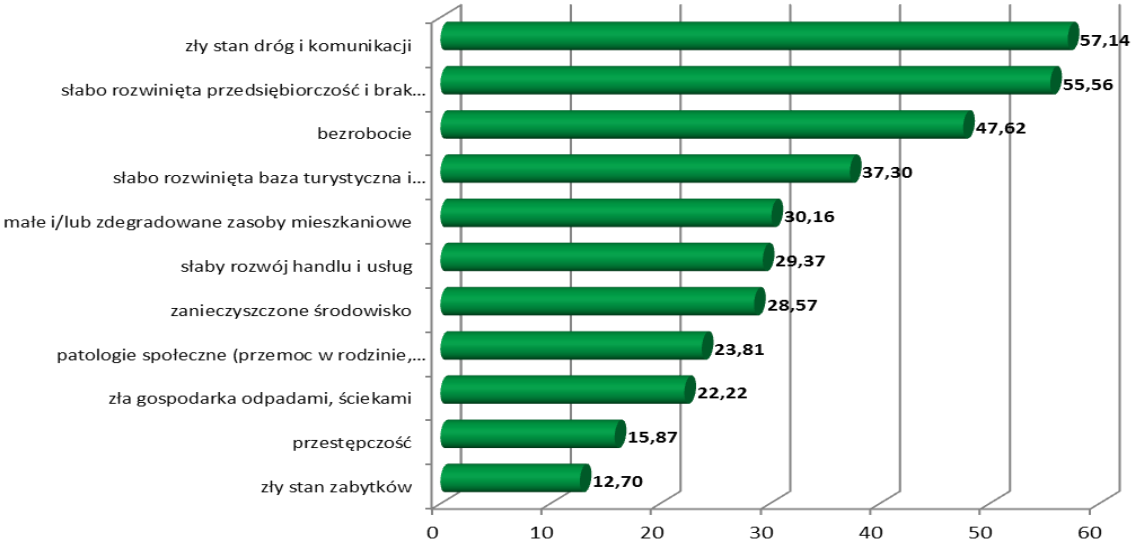

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego

Pytanie 4 miało za zadanie zdiagnozowanie oczekiwań rozwiązania lub ograniczenia problemów ekonomicznych w procesie działań rewitalizacyjnych.Największa liczba respondentów jest zdania, że proces wpłynie na zwiększenie miejsc pracy (61,11%), zwiększenie zbyt małej ilości połączeń komunikacyjnych z innymi ośrodkami (56,35%) oraz wsparcia dla małych i średnich firm (45,23%) a także zwiększenie terenów inwestycyjnych (41,27%).

Wykres 9. Pytanie 4. Jakie problemy ekonomiczne, na wskazanym terenie, oczekuje Pan(i), że zostaną ograniczone bądź rozwiązane w procesie podjętych działań rewitalizacyjnych?

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego

Uczestnicy badania ankietowego zostali poproszeni o wskazanie, jakie problemy społecznemogą zostać rozwiązane w procesie podjętych działań rewitalizacyjnych. Największa liczba respondentów jest zdania, że proces wpłynie na zmniejszenie bezrobocia (59,52%), zmniejszenie emigracji z obszaru gminy młodych i dobrze wykształconych ludzi(42,86%) oraz zmniejszenie liczby rodzin żyjących w biedzie i ubóstwie (37,30%).

Wykres 10. Pytanie 5. Jakie problemy społeczne, na wskazanym terenie chciałby Pan(i) rozwiązać

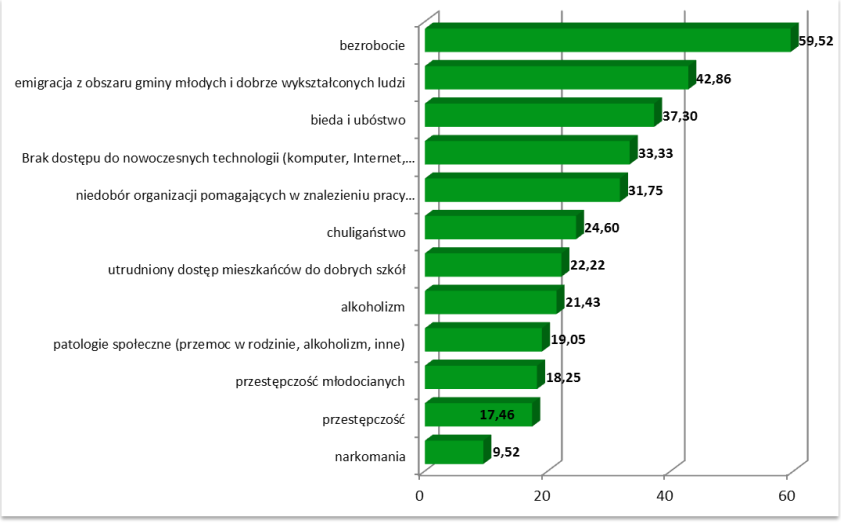

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego

Pytanie 6 miało za zadanie zdiagnozowanie najważniejszych problemów sfery przestrzennej i infrastrukturalnej na wybranym przez respondentów obszarze. Do najważniejszych problemów występujących na terenie gminy wskazano: zły stan nawierzchni dróg (ponad 66%), zły stan infrastruktury wokół budynków mieszkalnych (chodniki, ciągi piesze) (64,29%), brak lub słaba aktywność ośrodków kulturalno – sportowo - rekreacyjnych w pobliżu miejsca zamieszkania (49,21%).

Wykres 11. Pytanie 6. Jakie problemy związane dostępem do infrastruktury technicznej i jakością przestrzeni publicznych, na wskazanym terenie, oczekuje Pan(i), że zostaną ograniczone lub rozwiązane w procesie podjętych działań rewitalizacyjnych?

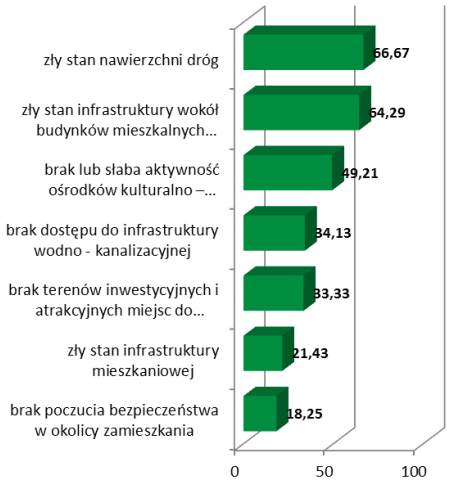

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego

W kolejnym pytaniu respondenci zostali poproszeni o wskazanie efektów, jakie według nich zostaną osiągnięte w procesie podjętych działań rewitalizacyjnych. Największa liczba respondentów jest zdania, że proces wpłynie na zwiększenie liczby miejsc pracy, zatrzymanie w gminie ludzi młodych i wykształconych podniesienie standardu życia mieszkańców gminy a także rozwój mikro małej i średniej przedsiębiorczości a także poprawa bezpieczeństwa na ulicach.

Wykres 12. Pytanie 7. Jakie zostaną osiągnięte efekty, według Pana/i, w procesie podjętych działań rewitalizacyjnych?

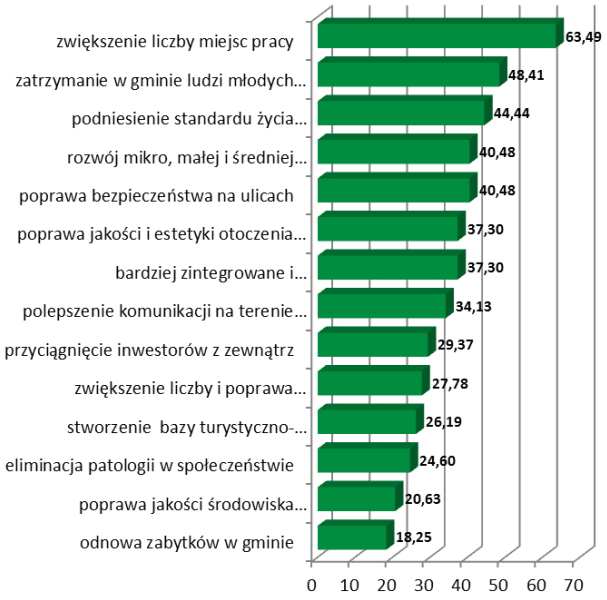

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego

W ostatnim 8 pytaniu ankiety respondenci odpowiedzieli na jakie przedsięwzięcia, w pierwszej kolejności, należy wydatkować środki publiczne w ramach wdrażanego programu rewitalizacji. Najwięcej bo prawie 27% respondentów wskazało na budowę kanalizacji w gminie, oraz zwiększenie bezpieczeństwa publicznego i zmniejszenie bezrobocia (po ok. 19%).

Wykres 13. Pytanie 8. Na jakie przedsięwzięcia, w pierwszej kolejności, warto Pana(i) zdaniem wydatkować środki publiczne w ramach wdrażanego programu rewitalizacji?

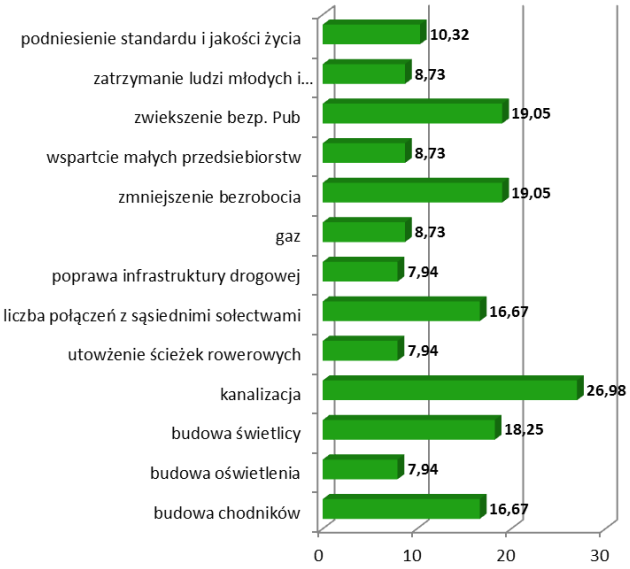

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego

Reasumując, przeważająca większość ankietowanych wskazuje na niezbędność podjęcia na obszarze Gminy Niemce działań rewitalizacyjnych służących wyprowadzeniu ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych.

Jako obszary o kumulacji zjawisk niepożądanych i wymagających podjęcia interwencji wskazano głównie sołectwo Niemce, co należy tłumaczyć funkcją, jaką pełni sołectwo w gminie. Dodatkowo sołectwa Dys, Elizówka, Łagiewniki, Baszki i Nasutów wskazane zostały jako obszary gdzie ma miejsce kumulacja w/w problemów.

Do najbardziej doskwierających problemów sfery społecznej należy zaliczyć: słabą aktywność społeczną mieszkańców, migrację osób młodych, w tym o wysokich kwalifikacjach, słabą aktywność ośrodków kulturalno – rekreacyjnych i brak obiektów sportowych.

Do najbardziej doskwierających problemów sfery gospodarczej należy zaliczyć: brak miejsc pracy, nie rozwinięta baza turystyczna i rekreacyjno-wypoczynkowa oraz wysokie bezrobocie.

Wśród problemów przestrzennych i infrastrukturalnych wymienia się: brak lub zbyt mała liczba powiązań komunikacyjnych, zły stan nawierzchni dróg, zły stan przestrzeni publicznych i słaba estetyka otoczenia, a także zły stan infrastruktury wokół budynków mieszkalnych.

Ankietowani podkreślają konieczność poniesienia nakładów na infrastrukturę komunikacyjną, zwiększenie oferty spędzania wolnego czasu poprzez rozwój terenów zielonych oraz budowę, rozbudowę, adaptację, remont i wyposażenie infrastruktury usług społecznych, a także aktywizację zawodową mieszkańców, w tym także organizację terenów inwestycyjnych przyczyniających się do zwiększenia przedsiębiorczości w gminie Niemce.

Proces partycypacji społecznej obejmuje również fazę realizacji, monitoringu i aktualizacji LPR i dotyczy on okresu do 2020 r. Proces partycypacji sprzyja inicjatywom oddolnym mieszkańców i włączaniu się w realizację zidentyfikowanych projektów rewitalizacyjnych. Stąd też, konieczne jest również podejmowanie systematycznych działań mających na celu informowanie interesariuszy o zrealizowanych działaniach, w tym wynikach przeprowadzonych analiz oraz konsultacji, opracowanych planów i wizualizacji przestrzennych, harmonogramu realizacji projektów i monitoringu procesu. Poniżej wskazuje się zestawienie działań informacyjnych przeprowadzonych w trakcie opracowywania Programu Rewitalizacji.

Działanie informacyjne	Grupa interesariuszy	Etap realizacji LPR
Informacja na stronach internetowych (strona nt. rewitalizacji i strona główna Urzędu Gminy,	osoby starsze; młodzież; osoby pracujące; osoby bezrobotne; podmioty publiczne i prywatne; organizacje pozarządowe	Na każdym etapie prac nad dokumentem
tablica Urzędu Gminy;	osoby starsze; młodzież; osoby pracujące; osoby bezrobotne; podmioty publiczne i prywatne; organizacje pozarządowe	Na każdym etapie prac nad dokumentem

12. SYSTEM REALIZACJI (WDRAŻANIA) PROGRAMU REWITALIZACJI

12.1. System instytucjonalny i zarządzanie procesem rewitalizacji

Lokalny Program Rewitalizacji ma charakter dokumentu operacyjnego i jako taki winien identyfikować organizacyjne struktury wdrażające planowane cele, działania oraz zadania. Dla zagwarantowania, że przyjęte w dokumencie ustalenia będą konsekwentnie realizowane, zapewnione zostały warunki organizacyjne i instytucjonalne do ich wdrażania i weryfikacji. Wśród struktur organizacyjnych biorących udział w realizacji LPR, wymienić należy trzy typy podmiotów, a mianowicie:

- podmiot koordynujący – nadzorujący wdrożenie LPR jako całości,
- podmiot zarządzający – odpowiedzialny za wdrożenie przedsięwzięć wynikających z LPR, a przy tym prowadzący monitoring i ocenę programu,
- podmioty wykonawcze – jednostki sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego realizujące poszczególne zadania/projekty.

Niepodważalna rola organów Gminy w zarządzaniu Programem polega na jego ukierunkowaniu, uchwaleniu, kontrolowaniu i ocenie z punktu widzenia lokalnej strategii rozwoju. Odnosi się to szczególnie do kontekstu celów przygotowania Programu (uszczegółowienie i wcielenie w życie instrumentów rozwoju gminy, pozyskanie środków z funduszy strukturalnych, etc.). Niniejszy Program będzie realizowany w strukturach organizacyjnych Urzędu Gminy w Niemcach. Odpowiedzialnym za realizację Lokalnego Programu Rewitalizacji jest Wójt Gminy Niemce – **podmiot koordynujący**. Do kompetencji wójta gminy należeć będzie:

- realizacja zapisów Programu m.in. powołanie Zespołu ds. Rewitalizacji i nadzór nad jego działalnością oraz zapewnienie i uwzględnienie w planach budżetowych finansowania zadań ujętych w Programie, zgodnie z założonym udziałem gminy;
- podejmowanie decyzji o potrzebie weryfikacji Programu, m.in. na podstawie wniosków Zespołu, wniosków jednostek gminnych, a także partnerów społeczno-gospodarczych.

Instytucją bezpośrednio zaangażowaną w proces rewitalizacji na obszarze gminy Niemce jest Urząd Gminy Niemce z Wójtem i Radą Gminy. Do wyłącznych kompetencji Rady Gminy Niemce zastrzeżone zostaje:

- uchwalenie Lokalnego Programu Rewitalizacji;
- nadzór nad realizacją Programu przez wójta;
- opiniowanie i uchwalanie zmian i aktualizacji Programu, przedstawionych przez wójta gminy.

We wdrażaniu Lokalnego Programu Rewitalizacji dla gminy Niemce na lata 2016-2020, zaangażowane zostaną podmioty wspomagające proces rewitalizacji wśród których wymienia się::

- Jednostki organizacyjne Gminy Niemce tj.: Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminny Ośrodek Kultury, Gminna Biblioteka Publiczna, Gminny Ośrodek Administracyjny Szkół, Zakład Gospodarki Komunalnej, szkoły i przedszkola;
- przedsiębiorcy, prowadzący działalność gospodarczą na terenie Gminy,

- inne podmioty zainteresowane procesem rewitalizacji.

a także mieszkańcy Gminy Niemce, sołtysi i Radni Gminy.

W procesie wdrażania uczestniczyć będzie szeroki krąg interesariuszy. W ramach zarządzania działaniami, zaprojektowanymi w Programie, zostanie powołany przez Wójta Gminy Niemce zespół programowo-doradczy, tj. Zespół ds. Rewitalizacji – **podmiot zarządzający LPR.** Zespół ds. Rewitalizacji będzie ciałem doradczym i opiniotwórczym Wójta Gminy Niemce w zakresie rewitalizacji. Szczególną rolę w zarządzaniu wdrażaniem dokumentu LPR przypisuje się sołtysom sołectw, w ramach których wyznaczone zostały obszary rewitalizacji tj.: sołectwa Niemce, Dys, Nasutów, Baszki, Łagiewniki oraz Elizówka. Sołtysi będą pełnić funkcję koordynującą wdrażanie LPR w mikroskali pojedynczego sołectwa, jako przedstawiciele społeczności lokalnej mający dużą wiedzę nt. problemów i potrzeb mieszkańców zamieszkujących obszar rewitalizacji. Skład osobowy Zespołu ds. rewitalizacji ustalony zostanie Zarządzeniem Wójta Gminy Niemce, po uchwaleniu dokumentu LPR. Do głównych kompetencji Zespołu ds. rewitalizacji nadzorowanego przez Wójta Gminy Niemce należeć będzie:

- koordynacja wdrażania poszczególnych zadań w całym okresie realizacji LPR;
- przeprowadzanie monitoringu wdrażania LPR (zbieranie danych dotyczących postępów wdrażania oraz przebiegu realizacji projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych);
- przygotowywanie raportów ewaluacyjnych nt. wdrażania LPR;
- przyjmowanie i weryfikacja wniosków od podmiotów zgłaszających udział w programie oraz planowanie kolejnych działań w ramach programu;
- prowadzenie konsultacji społecznych mających na celu włączenie wszystkich interesariuszy w proces rewitalizacji;
- prowadzenie działań informacyjnych i publikacja informacji na temat realizacji programu.

Wyniki prac Zespołu ds. Rewitalizacji będą przedmiotem analizy w ramach cyklicznych spotkań, w trakcie których omawiane będą poszczególne etapy prac nad wdrażaniem Programu rewitalizacji.

Działania podejmowane w związku z realizacją zapisów niniejszego Programu powinny być upublicznione z wykorzystaniem Biuletynu Informacji Publicznej Gminy Niemce (http://ugniemce.bip.lubelskie.pl/?id=6). Pracę zespołu wspomagać będzie Urząd Gminy, w szczególności poprzez zapewnienie miejsc do spotkań oraz przygotowanie stosownych informacji, w szczególności o charakterze monitorującym (wskaźniki produktu, rezultatu) jak też ewaluacyjnym. Istotną rolą zespołu będzie przekazywanie informacji uzyskanych w trakcie spotkań środowiskom, które reprezentuje i odwrotnie, przekazywanie Wójtowi Gminy oczekiwań i opinii tych środowisk. Zakłada się więc, że zespół ds. rewitalizacji będzie swoistym łącznikiem pomiędzy Wójtem Gminy, a interesariuszami procesu rewitalizacji.

Do **podmiotów wykonawczych** należą jednostki sektora publicznego, społecznego i gospodarczego realizujące poszczególne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne. Wśród jednostek publicznych najważniejszą jest Gmina Niemce. Podmiotami wykonawczymi są także organizacje pozarządowe i podmioty gospodarcze realizujące własne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne.

Niezwykle istotne jest aby wszystkie zainteresowane podmioty wykazywały maksymalne zaangażowanie w realizację założeń LPR, co umożliwi osiągnięcie założonych w nim celów. Do 31 grudnia 2023 r., zgodnie z art. 52, ust. 1 Ustawy z dnia 9 października 2015 r. o

rewitalizacji Gmina Niemce będzie realizować działania rewitalizacyjne w oparciu o niniejszy Lokalny Program Rewitalizacji okresowo poddawany aktualizacji. Po tym terminie, jeżeli gmina będzie planowała dalsze działania rewitalizacyjne, będzie zobowiązana do uchwalenia Gminnego Programu Rewitalizacji, opracowanego w oparciu o przedmiotową ustawę.

Proces wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji jest przedsięwzięciem złożonym wymagającym odpowiedniego przygotowania organizacyjnego i kadrowego oraz stałej komunikacji z otoczeniem.

Opracowanie programu rewitalizacji to konieczny warunek do rozwoju jednostki samorządu terytorialnego, jednak aby przyniósł on zaplanowane efekty konieczne jest jego sukcesywne wdrażanie oraz kontrolowanie przebiegu realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Podstawowymi aspektami zarządzania procesem rewitalizacji są:

- umiejętne włączanie wielu interesariuszy w sposób skłaniający do współpracy ,
- wybór i inicjowanie przedsięwzięć o wysokim potencjale do wywołania pozytywnych zmian na obszarze rewitalizacji,
- angażowanie w realizacji LPR różnych środków finansowych,
- planowanie realizacji poszczególnych inicjatyw w czasie mając na uwadze logiczna konsekwencję wprowadzania przez nie zmian,
- ciągłe monitorowanie postępów w realizacji przedsięwzięć oraz stopnia osiągnięcia założonych celów rewitalizacji,
- czuwanie nad trwałością osiągniętych rezultatów.

Pierwszy etap wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji obejmuje powołanie koordynatora w postaci Zespołu ds. rewitalizacji. Wyznaczenie Koordynatora Zespołu ds. Rewitalizacji w ramach struktur Urzędu Gminy Niemce wynika z faktu, iż samorząd gminny koordynuje proces rewitalizacji jako zadanie własne gminy i będzie zaangażowany w realizację projektów rewitalizacyjnych. Istotną kwestią w realizacji wyznaczonych kierunków działań jest ich implementacja do uchwalanego prawa miejscowego oraz uwzględnienie w dokumentach strategicznych. Istotnym elementem pierwszego etapu wdrażania LPR jest redukcja głównych barier rozwojowych gminy Niemce poprzez inicjowanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Inicjatorem pierwszych przedsięwzięć jest Gmina Niemce, co pociąga za sobą identyfikację kolejnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych ze strony podmiotów prywatnych (społecznych i gospodarczych).

Drugi etap procesu obejmuje ustalenie harmonogramu realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz określenie tych priorytetowych. Dzięki temu realizacja przedsięwzięć priorytetowych otworzy drogę do realizacji kolejnych podobnych projektów indywidualnych i partnerskich. Przedsięwzięcia wskazane w Lokalnym Programie Rewitalizacji będą przygotowywane systematycznie, tak aby charakter przedsięwzięć odpowiadał aktualnym potrzebom mieszkańców zdegradowanego obszaru.

Trzeci etap wdrażania LPR to przede wszystkim prowadzenie stałego monitoringu i ewaluacji realizowanych przedsięwzięć oraz analiza ich wpływu na otoczenie (efekty ich realizacji). Ważnym elementem etapu trzeciego jest aktualizacja podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych (w tym aktualizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji) i prowadzony w ramach tego procesu mechanizm włączania społeczności lokalnej.

12.2. System budowania i wspierania partnerstw

Udział partnerów w realizacji LPR jest warunkiem koniecznym dla sukcesu rewitalizacji, ale wpływa również pozytywnie na efektywność zaplanowanych działań, zwiększa skuteczność zaplanowanego procesu. Zaangażowanie partnerów będzie czynnikiem sprzyjającym efektywnemu wykorzystaniu środków finansowych. Partycypacja społeczna jest jedną z podstawowych zasad, w oparciu o którą stworzono niniejszy dokument. Tworzenie Programu zostało skoordynowane przez władze samorządowe i poddane konsultacjom w oparciu o diagnozę lokalnych problemów.

Partnerów, biorących udział w realizacji LPR, można podzielić na cztery główne grupy:
instytucje publiczne – przede wszystkim władze samorządowe
przedsiębiorcy, samorząd gospodarczy i instytucje otoczenia biznesu (lokalne firmy, spółdzielnie, stowarzyszenia gospodarcze)
organizacje pozarządowe (stowarzyszenia i fundacje, grupy nieformalne), społecznicy, przedstawiciele kościołów i zarejestrowanych związków wyznaniowych, organizacje charytatywne działające w strukturze kościołów;
mieszkańcy, w tym zarówno osoby prywatne, jak też wspólnoty mieszkaniowe lub spółdzielnie mieszkaniowe.

Udział partnerów w realizacji dokumentu stanowi jeden z kluczowych czynników umożliwiających sukces procesu rewitalizacji oraz wpływa pozytywnie na efektywność zaplanowanych działań i zwiększa ich skuteczność. Zaangażowanie partnerów we wdrażanie LPR można zaplanować co najmniej w następujących obszarach:

- dostarczanie danych niezbędnych do danych do monitorowania sytuacji społecznej, gospodarczej, środowiskowej, infrastrukturalnej, przestrzennej na terenie gminy Niemce, w aspekcie okresowej ewaluacji LPR – do takich partnerów zaliczyć można m.in. Powiatowy Urząd Pracy w Lublinie, Ośrodek Pomocy Społecznej w Niemcach itp.;
- realizację projektów rewitalizacyjnych zgodnie z zakresem przedsięwzięć ujętych w niniejszym Programie – do takich partnerów zaliczyć można m.in. Gminny Ośrodek Kultury w Niemcach, Gminna Biblioteka Publiczna, Ośrodek Pomocy Społecznej w Niemcach;
- dostarczanie danych do wskaźników monitorujących proces rewitalizacji (wskaźniki produktu i rezultatu) w przypadku partnerów wdrażających projekty, dołączanie się do wdrażanych już przez inne podmioty projektów rewitalizacyjnych, co wygeneruje wyższą wartość dodaną z tych przedsięwzięć i wpłynie na bardziej efektywne wykorzystanie środków finansowych.

Określenie zasad i sposobów współuczestnictwa wszystkich interesariuszy rewitalizacji jest kluczowym elementem osiągnięcia zgodności podejmowanych działań z zidentyfikowanymi potrzebami i oczekiwaniami społeczności lokalnej na etapie konsultacji społecznych. Ponadto istotne jest ograniczenie występowania potencjalnych konfliktów oraz kosztów ich rozwiazywania, co jest podstawą do tworzenia współczesnych form samoświadomości społecznej. Współpraca międzysektorowa, podczas wdrażania LPR, odbywać się będzie w kilku zintegrowanych wymiarach:

- *Merytorycznym* – poprzez wspólne podejmowanie decyzji i rozwiązywanie problemów przy wdrażaniu LPR; podmiot wykonawczy cyklicznie będzie organizował spotkania z przedstawicielami sektora gospodarczego i społecznego;
- *Organizacyjnym* – polegającym na angażowaniu zasobów i kompetencji charakterystycznych dla danego sektora i wzajemnym ich uzupełnianiu podczas realizacji wspólnych projektów;
- *Finansowym* – opierającym się na współudziale finansowym partnerów i zapewnienie wkładu własnego w realizację określonych przedsięwzięć i wykorzystanie koncepcji partnerstwa.

Inicjatorem przedsięwzięć rewitalizacyjnych jest Wójt Gminy Niemce wraz z Zespołem ds. Rewitalizacji, których zadaniem jest zachęcenie do współpracy jak największej liczby partnerów. Będzie to możliwe dzięki organizacji naborów na partnera przedsięwzięcia rewitalizacyjnego. Dodatkowo zostanie wdrożony system zachęt pozwalający na zidentyfikowanie osób zaangażowanych w życie społeczności lokalnej (tzw. lokalni liderzy) i będą w stanie pozyskać dla procesu rewitalizacji szerokie poparcie wśród interesariuszy. Partnerstwa zostaną sformalizowane stosowymi porozumieniami, umowami lub listami intencyjnymi, co pozwoli na określenie zakresu obowiązku poszczególnych partnerów i terminów wykonywanych zadań.

Współpraca pomiędzy partnerami LPR ma na celu:

- wykorzystanie potencjału organizacji i społeczności lokalnej poprzez skoordynowanie działań w ramach jednego, spójnego projektu akceptowanego i wspieranego przez wszystkich uczestników,
- optymalne wykorzystanie kompetencji i zasobów będących w dyspozycji gminy, organizacji pozarządowych oraz przedsiębiorców,
- wsparcie innowacyjności proponowanych rozwiązań, wyrażającej się zastosowaniem nowych podejść do problemów związanych z rozwojem lokalnym

13. SYSTEM MONITORINGU I OCENY SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ I SYSTEM WPROWADZANIA MODYFIKACJI W REAKCJI NA ZMIANY W OTOCZENIU PROGRAMU

Kluczowe znaczenie dla prawidłowej i efektywnej realizacji założeń Programu Rewitalizacji ma system monitoringu skuteczności działań, oceny oraz wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu dokumentu.

13.1. Monitorowanie efektów działań rewitalizacyjnych

Wdrażanie Programu Rewitalizacji będzie się odbywało w oparciu o monitoring zmierzający do oceny stopnia realizacji celów rewitalizacji, a także zaplanowanych projektów i/lub przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Monitorowanie LPR to systematyczne i ciągłe zbieranie, analiza i wykorzystywanie informacji o przebiegu wdrażania Programu na potrzeby jego zarządzania, oceny oraz podejmowania decyzji. Proces ten dostarcza niezbędnych informacji na temat postępów realizacji i efektywności wdrażania poszczególnych projektów/przedsięwzięć.

Istotnym elementem wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Niemce jest umiejętne określenie systemu kontroli i monitorowania realizacji celów. Podstawowym

zadaniem tego systemu jest dostarczenie bieżących informacji o tym, czy cele rewitalizacji są osiągane oraz w jakim stopniu. Pozwoli to również na dokładne monitorowanie postępów LPR i ewentualne korygowanie niedociągnięć. Poza tym istotne jest zachowanie trwałości podejmowanych działań, a nie skupianie się na rozwiązaniach tymczasowych i nietrwałych.

Podmiotem odpowiedzialnym za nadzór nad monitoringiem Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Niemce jest Wójt Gminy. Za monitoring bezpośrednio odpowiedzialny jest Zespół ds. rewitalizacji składający się z pracowników Urzędu Gminy. Do obowiązków Zespołu w zakresie monitoringu LPR należy zbieranie danych obrazujących tempo i jakość wdrażania projektów/przedsięwzięć, następnie ich interpretowanie i raportowanie w postaci okresowych i końcowych sprawozdań z realizacji LPR. Okresowe sprawozdania monitoringowe będą podstawą do sporządzenia okresowych raportów ewaluacyjnych. W 2020 r. zostanie opracowane końcowe sprawozdanie monitoringowe, będące podstawą do przeprowadzenia ewaluacji ex-post. Bardzo istotną rolę w procesie społecznego monitorowania realizacji LPR będą pełnili sołtysi sołectw, w ramach których wyznaczono obszar rewitalizacji. Sołtysi przy pomocy mieszkańców będą kontrolować realizację poszczególnych projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych, a zatem wyznaczonych celów rewitalizacji.

Ocena stopnia realizacji LPR opierała się będzie na powiązanej ze sobą analizie i ocenie:

- wartości wskaźników określających postęp w osiąganiu celów rewitalizacji;
- wartości wskaźników określających produkty i rezultaty poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Poniżej przedstawiony został zestaw wskaźników monitorujących realizację Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Niemce.

Tabela 28. Wskaźniki monitoringowe wdrażana Lokalnego Programu Rewitalizacji dla gminy Niemce

Cel	Wskaźnik	źródło danych
Podobszar rewitalizacji Niemce		
cele rewitalizacji – wskaźniki rezultatu		
1. Poprawa warunków bytowych mieszkańców poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury w celu zwiększenia jej użyteczności dla mieszkańców obszaru rewitalizowanego	▯ liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych, istniejących po zakończeniu projektu; ▯ liczba obiektów dostosowanych do osób z niepełno sprawnościami ▯ liczba stworzonych miejsc aktywizacji ruchowej oraz integracji społecznej osób niepełnosprawnych; ▯ liczba zorganizowanych imprez o charakterze społeczno - kulturalnym	raport z realizacji projektu

2. Poprawa warunków życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym, aktywizację gospodarczą mieszkańców, promocję integracji i włączenia społecznego oraz poprawę jakości życia mieszkańców	□ liczba osób korzystających z pomocy społecznej na obszarze rewitalizacji □ liczba osób zatrudnionych na obszarze rewitalizacji □ liczba osób uczestniczących w wydarzeniach i imprezach integracyjnych na obszarze rewitalizacji	Ośrodek Pomocy Społecznej Powiatowy Urząd Pracy Raporty z realizacji projektów dokumentacja fotograficzna
3. Racjonalne kształtowanie atrakcyjnych i funkcjonalnych przestrzeni publicznych oraz zapewnienie wysokiej dostępności i odpowiedniego standardu infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców i przedsiębiorców	□ liczba osób z obszaru rewitalizacji zadowolonych z jakości przestrzeni publicznej i infrastruktury	ankietyzacja mieszkańców
Przedsięwzięcia rewitalizacyjne – wskaźniki produktu i rezultatu		
Adaptacja przestrzeni zlokalizowanej w ścisłym centrum gminy Niemce na cele organizacji miejsca integracji społecznej i zawodowej	Wskaźniki produktu □ liczba zmodernizowanych obiektów pełniących funkcje kulturalne; □ liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami □ odnowiona oraz zagospodarowana przestrzeń publiczna;	raporty z realizacji projektów
	Wskaźniki rezultatu □ liczba osób korzystających z obiektów objętych wsparciem □ liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.	
Modernizacja budynku Zakładu Opieki Zdrowotnej w Niemcach	Wskaźniki produktu □ liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami □ nakłady inwestycyjne na zakup aparatury medycznej;	raport z realizacji projektu
	Wskaźniki rezultatu □ liczba ludności objęta ulepszonymi usługami zdrowotnymi.	
podobszar rewitalizacji sołectwo Dys		
cele rewitalizacji – wskaźniki rezultatu		

1. Integracja społeczności lokalnej, racjonalne kształtowanie przestrzeni oraz zapewnienie dostępności do infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców	liczba osób z obszaru rewitalizacji zadowolonych z jakości przestrzeni publicznych i infrastruktury	ankietyzacja mieszkańców
2. Rozwój gospodarczy, poprawa lokalnego rynku pracy oraz wzrost przedsiębiorczości mieszkańców obszaru rewitalizacji	liczba zorganizowanych szkoleń dla osób pozostających bez pracy; liczba podmiotów gospodarczych na obszarze rewitalizacji	raport z realizacji projektu Urząd Gminy
Przedsięwzięcia rewitalizacyjne – wskaźniki produktu i rezultatu		
Modernizacja budynku tzw. „Samsonówka” wraz z zagospodarowaniem najbliższego otoczenia z przeznaczeniem na cele socjalne.	Wskaźniki produktu liczba zmodernizowanych obiektów; liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami odnowiona oraz zagospodarowana przestrzeń publiczna; Wskaźniki rezultatu liczba osób korzystających z obiektów objętych wsparciem liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.	raport z realizacji projektu
Rewitalizacja Starego Młyna w Dysie wraz z zagospodarowaniem jego najbliższego otoczenia	Wskaźniki produktu: Liczba zmodernizowanych obiektów Wskaźniki rezultatu: Powierzchnia zrewitalizowanego obszaru Liczba nowoutworzonych miejsc pracy	raport z realizacji projektu
Oznakowanie szlaku rowerowego przebiegającego przez sołectwo Dys	Wskaźniki produktu: Długość oznakowanego szlaku rowerowego; Wskaźniki rezultatu: Wzrost liczby odwiedzin na szlaku rowerowym stanowiącym atrakcję turystyczną gminy Niemce	raport z realizacji projektu ankietyzacja mieszkańców
podobszar rewitalizacji sołectwo Elizówka		
cele rewitalizacji – wskaźniki rezultatu		
1. Aktywizacja i integracja społeczna mieszkańców, poprawa warunków zamieszkania i wypoczynku, wysoki poziom dostępności oferty służącej rozwojowi różnych grup społeczności lokalnej	liczba osób korzystających z obiektów zasobów kultury objętych wsparciem liczba użytkowników usług aktywizacji społeczno - zawodowej świadczonych we wspartych obiektach liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	raport z realizacji projektu;

2. Ożywienie gospodarcze w oparciu o potencjał społeczny i lokalne zasoby	liczba podmiotów gospodarczych na obszarze rewitalizacji	raport z realizacji projektu; GUS
Przedsięwzięcia rewitalizacyjne – wskaźniki produktu i rezultatu		
Kompleksowe zagospodarowanie terenu wokół świetlicy wiejskiej w Elizówce wraz z jej wyposażeniem	Wskaźniki produktu: liczba zmodernizowanych obiektów pełniących funkcje kulturalne liczba instytucji kultury objętych wsparciem; liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	raport z realizacji projektu
	Wskaźniki rezultatu: Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej/kulturalnej będącej przedmiotem projektu Liczba osób korzystających z obiektów zasobów kultury objętych wsparciem; Powierzchnia terenów przygotowanych pod działalność społeczną, kulturalną liczba użytkowników usług aktywizacji społeczno – zawodowej świadczonych we wspartych obiektach	
podobszar rewitalizacji sołectwo Baszki		
cele rewitalizacji – wskaźniki rezultatu		
1. Uporządkowanie przestrzeni pod kątem funkcjonalnym i estetycznym oraz poprawa jakości środowiska przyrodniczego	liczba osób z obszaru rewitalizacji zadowolonych z jakości przestrzeni publicznej i infrastruktury liczna osób z obszaru rewitalizacji odczuwających poprawę stanu środowiska naturalnego	raport z realizacji projektu ankietyzacja mieszkańców
2. Aktywizacja i integracja społeczno – gospodarcza mieszkańców	liczba osób korzystających z pomocy społecznej na obszarze rewitalizacji liczba osób zatrudnionych na obszarze rewitalizacji	Ośrodek Pomocy Społecznej Powiatowy Urząd Pracy Raporty z realizacji projektów dokumentacja fotograficzna
podobszar rewitalizacji sołectwo Łagiewniki		
cele rewitalizacji – wskaźniki rezultatu		

1. Kształtowanie przestrzeni publicznej sprzyjającej wzmacnianiu więzi społecznych	▯ liczba osób korzystających z obiektów zasobów kultury objętych wsparciem ▯ liczba użytkowników usług aktywizacji społeczno - zawodowej świadczonych we wspartych obiektach ▯ liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	raport z realizacji projektu
Przedsięwzięcia rewitalizacyjne – wskaźniki produktu i rezultatu		
Utworzenie miejsc odpoczynku, rekreacji oraz aktywnego i kulturalnego spędzania czasu wolnego w Łagiewnikach	Wskaźniki rezultatu ▯ Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej/kulturalnej/turystycznej będącej przedmiotem projektu.	raport z realizacji projektu
	Wskaźniki produktu ▯ Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach. ▯ Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją. ▯ Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	
podobszar rewitalizacji sołectwo Nasutów		
cele rewitalizacji – wskaźniki rezultatu		
1. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu dzięki ograniczeniu patologii społecznych oraz zwiększenie integracji mieszkańców	▯ liczba osób korzystających z pomocy społecznej na obszarze rewitalizacji; ▯ liczba osób uczestniczących w wydarzeniach i imprezach integracyjnych na obszarze rewitalizacji; ▯ liczba osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym w obszaru rewitalizacji aktywnie uczestniczących w działalności podmiotów ekonomii społecznej	Ośrodek Pomocy Społecznej w Niemcach; raporty z realizacji projektów; dokumentacja fotograficzna; dane z podmiotów ekonomii społecznej
2. Zwiększanie aktywności społecznej w zakresie przedsiębiorczości i podnoszenia kwalifikacji zawodowych	▯ liczba podmiotów gospodarczych na obszarze rewitalizacji; ▯ liczba osób zatrudnionych na obszarze rewitalizacji	Powiatowy Urząd Pracy; Urząd Gminy; GUS

3. Kształtowanie atrakcyjnych i funkcjonalnych przestrzeni publicznych, bazujących na lokalnym potencjale kulturowym, rekreacyjnym i zasobach naturalnych, służących zaspokojeniu potrzeb mieszkańców oraz poprawa jakości środowiska	liczba osób z obszaru rewitalizacji zadowolonych z jakości przestrzeni publicznych i infrastruktury	Ankietyzacja mieszkańców
Przedsięwzięcia rewitalizacyjne – wskaźniki produktu i rezultatu		
Pielęgnacja zabytkowego drzewostanu wzdłuż Alei Lipowej	Wskaźniki produktu: Liczba wspartych obiektów związanych z ochroną przyrody; Liczba opracowanych dokumentów z zakresu ochrony przyrody;	raport z realizacji projektu
	Wskaźniki rezultatu: Wzrost liczby odwiedzin wzdłuż Alei Lipowej stanowiącą atrakcję turystyczną gminy Niemce	ankietyzacja mieszkańców
Poprawa standardu zamieszkania oraz efektywności energetycznej nieruchomości zabudowy wielorodzinnej w Nasutowie	Wskaźniki produktu: liczba zmodernizowanych energetycznie budynków liczba zmodernizowanych źródeł ciepła powierzchnia użytkowa budynków poddanych termomodernizacji	raport z realizacji projektu
	Wskaźniki rezultatu: ilość zaoszczędzonej energii cieplnej zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej (CI32) szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CI34) poprawa poziomu efektywności energetycznej budynku mieszkalnego wielorodzinnego	
Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Nasutowie	Wskaźniki produktu: liczba zmodernizowanych energetycznie budynków liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE liczba zmodernizowanych źródeł ciepła powierzchnia użytkowa budynków poddanych termomodernizacji	raport z realizacji projektu

	Wskaźniki rezultatu: - ilość zaoszczędzonej energii cieplnej - dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej (CI30) - zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych (CI32) - szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CI34) - produkcja energii elektrycznej z nowo wybudowanych/nowych mocy wytwórczych instalacji wykorzystujących OZE - produkcja energii cieplej z nowo wybudowanych/nowych mocy wytwórczych instalacji wykorzystujących OZE	
„Pracownia podróży czasoprzestrzennych”	Wskaźniki produktu: - liczba wybudowanych budynków; Wskaźniki rezultatu: - liczba nowoutworzonych miejsc pracy w przedsiębiorstwach zlokalizowanych w obszarze rewitalizacji; - liczba osób korzystająca z nowoutworzonych usług w obszarze rewitalizacji	raport z realizacji projektu
Utworzenie zakładu aktywizacji zawodowej w Nasutowie	Wskaźniki produktu: - liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem Wskaźniki rezultatu: - liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwie społecznym	raport z realizacji projektu
Przeciwdziałanie wykluczeniu poprzez aktywizację społeczną i zawodową	Wskaźnik produktu: - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem Wskaźnik rezultatu: - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu; - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu; - Liczba osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu.	raport z realizacji projektu

Razem na drodze do efektywności poprzez ograniczenie „niskiej emisji”	Wskaźnik produktu: - Liczba zmodernizowanych źródeł ciepła; - Liczba wybudowanych budynków z uwzględnieniem standardów budownictwa pasywnego; - liczba przebudowanych budynków z uwzględnieniem standardów budownictwa pasywnego - liczba wspartych energooszczędnych punktów świetlnych -	raport z realizacji projektu
	Wskaźnik rezultatu: - Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych; - Ilość zaoszczędzonej energii cieplnej	
„Szkoła pracownika XXIw.”	Wskaźnik produktu: - liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych, objętych wsparciem w programie; - liczba osób biernych zawodowo, objętych wsparciem w programie; - liczba osób z niepełno sprawnościami, objętych wsparciem w programie;	raport z realizacji projektu
	Wskaźnik rezultatu: - liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, - liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu; - liczba osób pracujących w sektorze pozarolniczym.	
Utworzenie koła aktywności międzypokoleniowej „Działajmy razem i uczmy się od siebie”	Wskaźnik produktu: - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi, świadczonymi w interesie ogólnym w programie; - liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie;	raport z realizacji projektu
	Wskaźnik rezultatu: - Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych, istniejących po zakończeniu programu.	

Aby najpełniej odzwierciedlić poprawę sytuacji na obszarze przeznaczonym do rewitalizacji należy porównać wskaźniki otrzymane na początku tego procesu ze wskaźnikami uzyskanymi na kolejnych etapach oraz po jego zakończeniu. Dodatkowo w celu monitorowania stopnia degradacji obszaru wyznaczonego do rewitalizacji oraz postępu wyprowadzania tego obszaru z kryzysu wykorzystane zostaną wskaźniki, które posłużyły do delimitacji obszaru zdegradowanego i rewitalizacji. Monitorowanie zmian wartości tych wskaźników pozwoli na ocenę, czy na obszarze rewitalizacji została ograniczona sytuacja kryzysowa, natomiast inny obszar na terenie gminy charakteryzuje się występowaniem negatywnych zjawisk i wymaga działań rewitalizacyjnych. Pomiar wartości wskaźników delimitacyjnych będzie dokonywany co 2 lata od dnia przyjęcia Lokalnego Programu

Rewitalizacji dla Gminy Niemce na lata 2016-2020.Wykaz wskaźników delimitacyjnych, w rozbiciu na 5 sfer, przedstawia tabela nr 5.

Tabela 29. Wykaz wskaźników delimitacyjnych

Sfera	Wskaźnik delimitacyjny
Sfera społeczna	liczbę osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w przeliczeniu na 100 mieszkańców
	liczbę osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w przeliczeniu na 100 mieszkańców
	liczbę osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w przeliczeniu na 100 mieszkańców;
	liczba bezrobotnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców
	udział osób długotrwale bezrobotnych w łącznej liczbie bezrobotnych
	liczba bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym
	Wskaźnik obciążenia demograficznego
	liczbę przestępstw w przeliczeniu na 100 mieszkańców
	liczbę wykroczeń w przeliczeniu na 100 mieszkańców
	liczbę interwencji domowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców
	liczbę założonych „Niebieskich Kart” w przeliczeniu na 100 mieszkańców
	ilość organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców
Sfera gospodarcza	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców
Sfera środowiskowa	Ilość odpadów zawierających wyroby azbestowe do unieszkodliwienia [%]
Sfera funkcjonalno - przestrzenna	Udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej
	Udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej
	Udział ludności korzystającej z sieci gazowej
Sfera techniczna	Liczba budynków użyteczności publicznej wymagających termomodernizacji

Podmiotem koordynującym wdrażanie Lokalnego Programu Rewitalizacji jest Wójt Gminy Niemce. Istotnym elementem wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Niemce jest umiejętne określenie systemu kontroli i monitorowania realizacji celów. Podmiotem odpowiedzialnym za monitorowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji jest Zespół do spraw rewitalizacji, powołany zarządzeniem Wójta Gminy po uchwaleniu przez Radę Gminy Lokalnego programu Rewitalizacji.

Dla osiągania wskaźników Programu Rewitalizacji, szczególna rola w procesie monitoringu przypada beneficjentom, którzy mają obowiązek monitorowania wdrażania poszczególnych, ujętych w nim projektów.

Kontrola poprawności procesu rewitalizacji będzie się odbywała poprzez bieżące monitorowanie poziomu wdrażania Programu. Lista przyjętych w programie przedsięwzięć podstawowych i uzupełniających będzie aktualizowana w trybie bieżącym w zależności od

aktualnego postępu rzeczowego, wraz z podaniem poniesionych kosztów, źródeł finansowania oraz rezultatów ich wdrożenia. Monitorowanie osiąganych wskaźników będzie się odbywało na podstawie danych, udostępnionych przez:

- referaty Urzędu Gminy Niemce,
- jednostki organizacyjne Gminy Niemce, w tym Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminny Ośrodek Kultury, Gminna Biblioteka Publiczna, Gminny Ośrodek Administracyjny Szkół
- Powiatowy Urząd Pracy w Lublinie,
- Komisariat Policji w Niemcach,
- innych interesariuszy, którzy byli zaangażowani w realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Przyjęty system monitorowania jest podstawą do efektywnej ewaluacji i aktualizacji LPR w przypadku gdy stwierdzony zostanie brak osiągnięcia założonych celów. Systematyczna ocena i aktualizacja umożliwi dostosowywanie założeń Lokalnego Programu Rewitalizacji do bieżących uwarunkowań zewnętrznych wpływających na efektywność realizacji zaplanowanych działań mających na celu poprawę zdiagnozowanej sytuacji kryzysowej.

13.2. Zasady, tryb i metody przeprowadzenia ewaluacji

Ocena (ewaluacja) Programu Rewitalizacji pozwala oszacować oddziaływanie samego Programu, jak i pomocy publicznej, w tym pomocy strukturalnej Unii Europejskiej w odniesieniu do założonych celów. Wyniki oceny powinny zostać wykorzystane w celu jak najlepszego dopasowania realizowanych przedsięwzięć do rzeczywistych potrzeb oraz najbardziej efektywnego wydatkowania środków. Ocena udziela odpowiedzi na pytanie o celowość, trafność i wartość dodaną interwencji planowanej, przeprowadzanej lub zakończonej. Warunkiem dobrej oceny jest dostępność danych i terminowość raportowania przez wszystkie podmioty zaangażowane w system wdrażania Programu.. Proponuje się, by system i rodzaje oceny Programu odpowiadały metodologii ogólnie stosowanej metodologii oceny i systemu sprawozdawczości programów finansowanych ze środków UE.

Za główne kryteria oceny Programu Rewitalizacji, przyjąć należy ogólnie stosowane kryteria, do których należą:

- *trafność* – kryterium pozwalające ocenić, w jakim stopniu cele Programu odpowiadają potrzebom i priorytetom na danym poziomie analizy, np. na poziomie obszaru rewitalizacji. Trafność jest głównym kryterium przy przeprowadzaniu oceny ex-ante i on-going;
- *efektywność* – kryterium pozwalające ocenić poziom „ekonomiczności" Programu, czyli stosunek poniesionych nakładów (zasobów finansowych, zasobów ludzkich i poświęconego czasu) do uzyskanych wyników i rezultatów;
- *skuteczność* – kryterium pozwalające ocenić, do jakiego stopnia cele przedsięwzięcia, zdefiniowane na etapie programowania, zostały osiągnięte;
- *użyteczność* – kryterium pozwalające ocenić, do jakiego stopnia oddziaływanie Programu odpowiada potrzebom grup docelowych;
- *trwałość* – kryterium pozwalające ocenić, na ile można się spodziewać, że pozytywne zmiany wywołane oddziaływaniem Programu, będą trwać po jego zakończeniu. Ma zastosowanie przy ocenie wartości Programu w kategoriach jego użyteczności w dłuższej perspektywie czasowej. W ocenie ex-post zaś, zwłaszcza realizowanej w

dłuższym odstępie czasu po zakończeniu Programu, można zbadać, na ile zmiany wywołane jego oddziaływaniem są rzeczywiście istotnie trwałe.

Ewaluacja założeń programowych i stopnia realizacji projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych zawartych w dokumencie zostanie podzielona na następujące części:

- *ex-ante* (ocena przed realizacją programu) – stanowiąca instrument ułatwiający podejmowanie spójnych decyzji (ocena ta została przeprowadzona na etapie przygotowywania Lokalnego Programu Rewitalizacji, listę podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych sporządzono w oparciu o lokalne potrzeby oraz analizę zgłoszonych kart projektów);
- *on-going* (w trakcie realizacji LPR) – instrument obserwacji prowadzonej przez Zespół, który będzie na jej podstawie przygotowywał sprawozdanie z realizacji LPR, co najmniej raz na 2 lata (jest to również instrument monitorowania bieżących zmian w otoczeniu);
- *ex-post* (po zakończeniu realizacji LPR) – służąca ocenie zgodności i efektywności zrealizowanych projektów w ramach Programu z założeniami i celami przyjętymi w niniejszym dokumencie. W 2020r., sporządzony zostanie końcowy raport ewaluacyjny celem weryfikacji założonych celów rewitalizacji, wskaźnika oddziaływania i wskaźników rezultatu.

Wprowadzenie systemu monitoringu oraz powiązanej z nim procedury ewaluacji pozwoli wyeliminować w znacznym stopniu problem dezaktualizacji założeń i celów zawartych w dokumencie, wynikający ze zmieniających się warunków funkcjonowania podmiotów realizujących poszczególne projekty, zmian prawodawstwa oraz innych warunków i okoliczności mogących wpłynąć na zasadność podejmowanych działań.

Wszelkie dokumenty ewaluacyjne będą sporządzane przez Zespół ds. rewitalizacji i adresowane do Wójta Gminy Niemce. Ewaluacja on-going będzie podstawą do rozpoczęcia procesu aktualizacji LPR, natomiast po przeprowadzeniu ewaluacji ex-post wszelkie rozbieżności pomiędzy pierwotnymi ustaleniami LPR, a jego rzeczywistym wykonaniem będą szczegółowo wyjaśnione.

13.3. Zasady i tryb aktualizacji programu

Do podjęcia okresowych działań naprawczych i aktualizacji LPR podstawą będzie system monitorowania i ewaluacji. Okresowa aktualizacja będzie przeprowadzana w przypadku gdy stwierdzony zostanie brak osiągnięcia założonych celów, zaistnieje potrzeba wprowadzenia do programu nowego projektu/przedsięwzięcia rewitalizacyjnego, zmiany harmonogramu realizacji projektów, planu finansowego lub konieczność aktualizacji wskaźników. Do LPR na późniejszym etapie jego realizacji będą mogli dołączyć dodatkowi partnerzy (zupełnie nowi, jak i zastępujący dotychczas funkcjonujących). Preferowane będą te inicjatywy, które mogą się przyczynić do sukcesu Lokalnego Programu Rewitalizacji w zakresie wyprowadzenia obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego.

Biorąc pod uwagę czas obowiązywania dokumentu (20167-2020), może zajść konieczność aktualizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji, dlatego LPR będzie posiadać formułę otwartą. W przypadku zmiany wymogów prawnych, pojawiania się nowych problemów, zmian w otoczeniu oraz potrzeby utworzenia nowych projektów – będzie on aktualizowany. Zmiany sytuacji społeczno-gospodarczej gminy, potrzeby mieszkańców obszarów zdegradowanych, możliwości budżetu gminy oraz dostępność środków zewnętrznych będą

determinować nowych odbiorców i zakres nowych projektów. Informacje o stanie realizacji LPR oraz ewentualnych zamierzeniach aktualizujących dokument będą publicznie udostępniane. Ewentualność wprowadzenia poprawek i aktualizacji dokumentu wiązała się będzie z przyjęciem odpowiedniej Uchwały przez Radę Gminy, tak aby LPR mógł w dalszym ciągu spełniać swoje zadania operacyjne. Wszelkie zmiany w dokumencie będą musiały posiadać swoje uzasadnienie merytoryczne.

Procedura okresowej aktualizacji LPR obejmuje następujące czynności:

1. Zainteresowani interesariusze rewitalizacji (podmioty publiczne i prywatne), mają możliwość zgłaszania swoicj propozycji w zakresie zmiany LPR w formie pisemnej do Urzędu Gminy lub w formie karty projektu umieszczonej na stronie internetowej gminy, jeżeli propozycja dotyczy wprowadzenia nowego projektu rewitalizacyjnego.

Tabela 30. Wzór karty projektu rewitalizacyjnego

Podmiot, który będzie realizował projekt np. gmina, powiat, przedsiębiorstwo, stowarzyszenie, spółdzielnia, szkoła, podmiot leczniczy, itp.	
Nazwa projektu:	
Opis projektu:	
Zadania planowane do realizacji w ramach projektu:	
Miejsce realizacji projektu:	
Szacowana wartość projektu:	
Planowany okres realizacji: (mm/rrrr –mm/rrrr)	
Źródło finansowania: (fundusze UE, środki gminy, środki prywatne):	
Rezultaty planowanego projektu: (znaczenie dla obszaru, wpływ na redukcję problemów, oddziaływanie na otoczenie):	

2. Podczas przeprowadzania ewaluacji on-going (w 2018r.) Wójt Gminy Niemce wraz z Zespołem ds. rewitalizacji dokona weryfikacji zgłoszonych propozycji i wyda opinię odnośnie włączenia lub odmowy włączenia zgłoszonego projektu bądź innej proponowanej zmiany do Lokalnego Programu Rewitalizacji. Włączenie nowych inicjatyw do Programu jest uwarunkowane możliwościami finansowania, uwarunkowaniami formalnymi i faktycznymi, a także stopniem realizacji założenia celów rewitalizacji.
3. Jeżeli przeprowadzona ewaluacja skuteczności dotychczasowych działań i propozycje interesariuszy spowodują konieczność włączenia do LPR nowych projektów, modyfikacji założonych celów bądź też wyznaczonych kierunków działań warunkujących powodzenie rewitalizacji, Wójt Gminy Niemce wraz z Zespołem ds. rewitalizacji

podejmuje decyzję o przystąpieniu do okresowej aktualizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji.
4. Dokument LPR zostaje uaktualniony zgodnie z proponowanymi zmianami, a następnie poddany konsultacjom społecznym.
5. Opracowany projekt aktualizacji będzie poddany procesowi partycypacji społecznej wraz z uwzględnieniem wymogów przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.
6. LPR po konsultacjach z mieszkańcami, jest ponownie uchwalany przez Radę Gminy Niemce.
7. W celu przejrzystości LPR dla wszystkich zaangażowanych podmiotów (w tym IZ RPO WL) oraz partnerów, zmiany będą sygnalizowane w odpowiednim załączniku do uchwały Rady Gminy w postaci rejestru zmian,
8. Zaktualizowany LPR po przyjęciu przez Radę Gminy jest zgłaszany do Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Lubelskiego.

W przypadku, gdy do LPR zgłoszone zostaną wyjątkowo istotne dla społeczności lokalnej projekty, a termin okresowej aktualizacji jest stosunkowo odległy lub gdy zaistnieją istotne zmiany w otoczeniu wpływające na LPR, Wójt Gminy ma możliwość przystąpienia do procesu nadzwyczajnej aktualizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Do 31 grudnia 2023 r., Gmina Niemce będzie realizować działania rewitalizacyjne w oparciu o niniejszy Lokalny Program Rewitalizacji okresowo poddawany aktualizacji. W aktualizowanym Programie szczególną uwagę zwraca się na uzyskanie równowagi pomiędzy inwestycjami infrastrukturalnymi i działaniami „miękkimi". Zakłada się, że projekty społeczne tzw. działania „miękkie" będą prowadzone równolegle bądź wyprzedzająco z projektami infrastrukturalnymi, ponieważ tylko w taki sposób jest możliwe uzyskanie stabilnych efektów procesu rewitalizacyjnego, co będzie przedkładać się na trwałą poprawę sytuacji obszaru rewitalizacyjnego i jego mieszkańców.

Systematyczny monitoring, ocena skuteczności działań rewitalizacyjnych i jasny system wprowadzania modyfikacji w Lokalnym Programie Rewitalizacji w reakcji na zmiany w otoczeniu umożliwi dostosowywanie jego założeń do bieżących uwarunkowań zewnętrznych wpływających na efektywność realizacji zaplanowanych działań, mających na celu poprawę zdiagnozowanej sytuacji kryzysowej.

14. PROCES STRATEGICZNEJ OCENY ODDZIAŁYWANIA PROGRAMU NA ŚRODOWISKO

Projekt Lokalnego Programu Rewitalizacji dla gminy Niemce nie jest dokumentem planistycznym, o którym mówi *art. 46 pkt. 1 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (ooś)*, ani dokumentem sektorowym, które wymienia *art. 46 pkt. 2 ustawy ooś.* Zatem projekt dokumentu został poddany procedurze zapytania o konieczność przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko w trybie *art. 47 ustawy ooś*, który mówi, iż „*przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest wymagane w przypadku projektów dokumentów, innych niż wymienione w art. 46, jeżeli w uzgodnieniu z właściwym organem, o którym mowa w art. 57, organ opracowujący projekt dokumentu stwierdzi, że wyznaczają one ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć*

mogących znacząco oddziaływać na środowisko lub że realizacja postanowień tych dokumentów może spowodować znaczące oddziaływanie na środowisko". Organem w rozumieniu art. 57 jest Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Lublinie. Pismem z dnia 22.06.2017r. Wójt Gminy Niemce wystąpił do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie o uzgodnienie odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu Lokalnego Programu Rewitalizacji dla gminy Niemce na lata 2016 - 2020. Odpowiadając na pismo Wójta Gminy Niemce, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Lublinie pismem znak: WOOŚ.410.93.2017.MH z dnia 21 lipca 2017 roku stwierdził, iż projekt Lokalnego programu Rewitalizacji dla gminy Niemce na lata 2016 – 2020, nie wyznacza ram dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Na podstawie przeprowadzonej analizy załączonych dokumentów, biorąc pod uwagę uwarunkowania, o których mowa w art. 49 ustawy ooś. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Lublinie stwierdził, iż **dla projektu Lokalnego Programu Rewitalizacji dla gminy Niemce na lata 2016 – 2020, nie zachodzi potrzeba przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.**

15. ZAŁĄCZNIK NR 1. DIAGNOZA SPOŁECZNO – EKONOMICZNA GMINY NIEMCE

15.1. Sfera społeczna

15.1.1. Demografia

Przemiany demograficzne są niezwykle istotną składową rozwoju społeczno-gospodarczego, bo decydują one m.in. o zmianach udziału ludności w poszczególnych ekonomicznych grupach wieku. Znaczny udział ludności przedprodukcyjnej i produkcyjnej wpływa na obecną i potencjalną wielkość zasobu siły roboczej. Powoduje też określone konsekwencje gospodarcze związane z przedsiębiorczością i aktywizacją rynku pracy, co z kolei przekłada się na wysokość dochodów władz samorządowych. Z drugiej strony wizja kurczenia się zasobów siły roboczej i odpływu wykwalifikowanej ludności zagraża nowym inwestycjom. Podobnie wzrost udziału ludności w wieku nieprodukcyjnym, o czym informują wskaźniki obciążenia demograficznego, to konieczność zwiększenia wydatków socjalnych.

Według danych pozyskanych z Urzędu Gminy w Niemcach, w 2015 roku gmina liczyła 18490[3] mieszkańców. W porównaniu do 2010 roku odnotowano wzrost liczby mieszkańców o ponad 1,8% (o 331 osoby). Liczba mieszkańców gminy, w przeciwieństwie do obecnej sytuacji demograficznej powiatu lubelskiego wykazuje systematyczną, aczkolwiek niewielką tendencję wzrostową.

[3] Dane uzyskane z UG Niemce

Rycina 10. Zmiana liczby ludności w gminie Niemce w latach 2010 – 2015

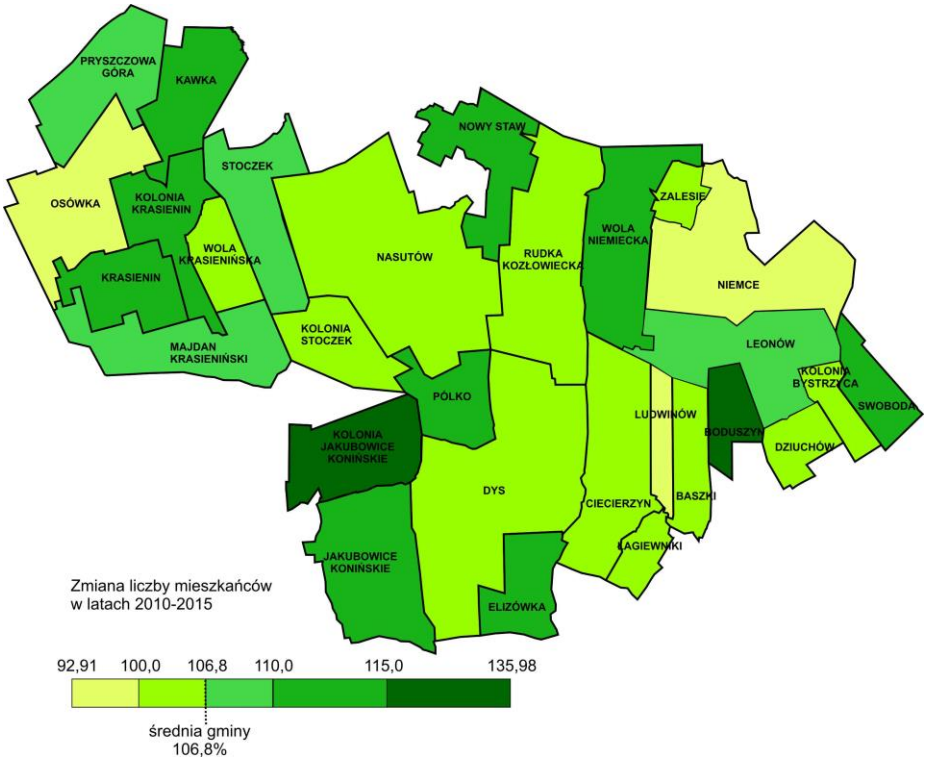

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Niemce

Analiza danych wykazała, iż pod względem zaludnienia największymi sołectwami w gminie są: Niemce (3062 osób), Dys (1949), Jakubowice Konińskie (1490), Nasutów (1414), Ciecierzyn (1341), Wola Niemiecka (1279) i Rudka Kozłowiecka (1181 osób). Zwraca się uwagę, iż w 2015 roku powstało sołectwo Leonów, które zostało wyodrębnione z sołectwa Niemce (Uchwała Nr IV/42/2015 Rady Gminy Niemce z dnia 6 lutego 2015 roku w sprawie nadania statutu sołectwu Leonów). W przypadku sołectwa Niemce założono, iż liczba ludności w 2010 roku stanowiła 3112 osób.

Od 2010 roku spadek ludności nastąpił jedynie w trzech sołectwach: w Niemcach (o 50 osób), w Ludwinowie (o 9) i Osówce (o 5). W pozostałych sołectwach liczba ludności wzrosła. Najwyższy wzrost liczby ludności został odnotowany w Jakubowicach Konińskich (o 199 osób), Woli Niemieckiej (o 141), Jakubowicach Konińskich Kolonii (o 139), Dysie (o 115) i Elizówce (o 107 osób). Należy zauważyć fakt, że wymienione sołectwa są położone w obrębie bliskiej strefy podmiejskiej Lublina, co świadczy o narastaniu procesów semiurbanizacyjnych w gminie.

Wykres 14. Saldo liczby ludności gminy wg sołectw w latach 2010 i 2015

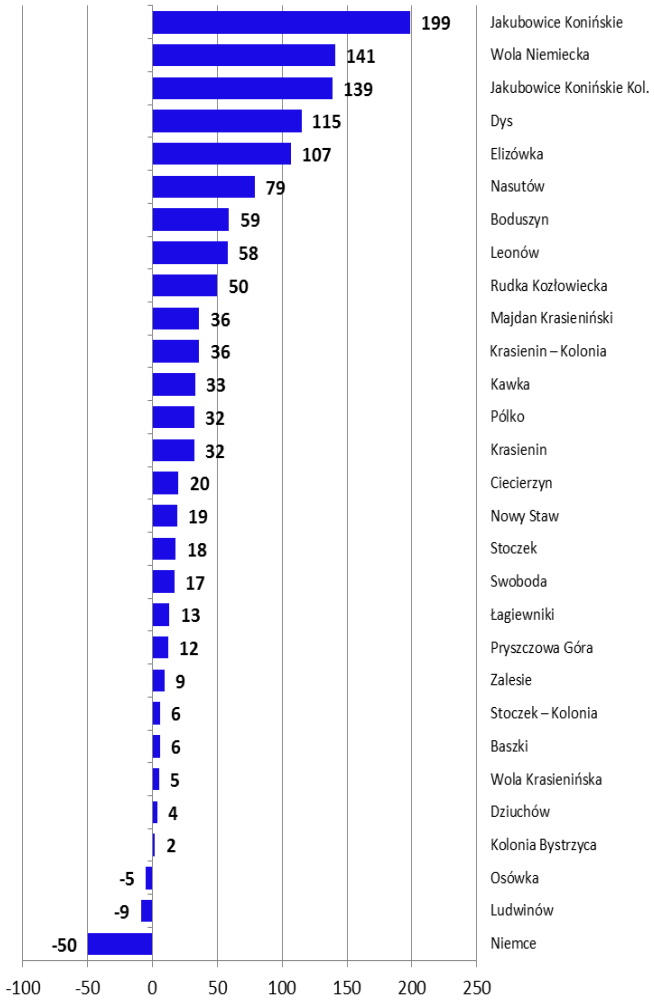

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Niemce

Spośród 18490 mieszkańców zamieszkujących gminę w 2015 roku, 49,05% stanowili mężczyźni (9068), a 50,95% - kobiety (9422). Średnio na 100 mężczyzn w badanym okresie przypadało 103,9 kobiety, co jest wynikiem zdecydowanie niższym od średniej dla województwa (106) i zbliżonym do średniej dla powiatu (104). Od 2011 roku zaobserwowano niewielki wzrost współczynnika feminizacji, który wynosił 103,6 kobiety/100 mężczyzn.

Gęstość zaludnienia

Średnia gęstość zaludnienia dla gminy wynosi 131 osób/km^2. Oznacza to, że gęstość zaludnienia jest 1,4 razy wyższa od średniej dla gmin powiatu lubelskiego (90 osób/km^2) i od średniej krajowej wynoszącej 123 osób/km^2. Gmina pod względem gęstości zaludnienia zajmuje 3 lokatę wśród 14 gmin wiejskich powiatu lubelskiego. Biorąc pod uwagę liczbę ludności tam zamieszkałej najwyższą gęstością zaludnienia charakteryzują się sołectwa: Zalesie, Elizówka, Niemce, Jakubowice Konińskie, Wola Niemiecka i Ciecierzyn. Najmniej zaludnioną jest wieś Pryszczowa Góra i Osówka.

Rycina 11. Gęstość zaludnienia w sołectwach gminy Niemce

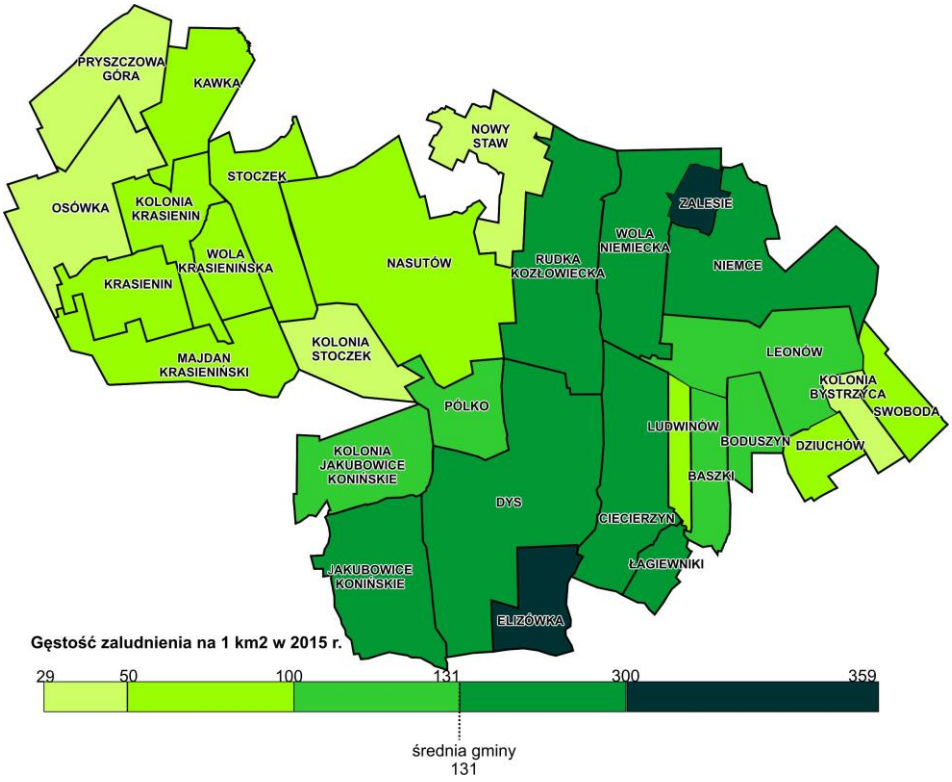

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Niemce

Struktura wieku mieszkańców

Na liczbę ludności decydujący wpływ mają dwa czynniki: ruch naturalny oraz wędrówkowy ludności. Te z kolei zdeterminowane są przez strukturę ludności według wieku i płci. Struktura ludności według biologicznych grup wieku to kategoria mająca szczególne znaczenie społeczne. Wiek ludności w zasadniczy sposób decyduje o strukturze potrzeb społecznych, a więc określa stopień zapotrzebowania mieszkańców na wybrane usługi. Należy zwrócić uwagę na niepokojące sygnały płynące ze struktury ludności według ekonomicznych grup wieku. Obserwuje się systematyczny spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym, przy jednoczesnym wzroście liczby ludności w wieku produkcyjnym. W 2015 roku udział osób w wieku przedprodukcyjnym stanowił 21,2% ogółu mieszkańców gminy (spadek o 1,03 %). Sukcesywnie wzrasta odsetek mieszkańców w wieku produkcyjnym. Udział tej grupy ekonomicznej w strukturze ludności gminy wynosił 64,47% i zwiększył się o 3,02%. Udział liczby ludności w wieku poprodukcyjnym wynosił w 2015 roku – 14,31% i zmalał o 0,13%. Zmiany w populacji osób w wieku przedprodukcyjnym i wieku produkcyjnym mają swoje odzwierciedlenie w postaci wskaźników obciążenia demograficznego. Wskaźnik wyraża stosunek liczby osób w wieku nieprodukcyjnym (przed- i poprodukcyjnym) na 100 osób w wieku produkcyjnym. W 2015 roku na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 55 osób w wieku nieprodukcyjnym. Tym samym rozpatrywany wskaźnik osiągnął wartość znacznie niższą niż przeciętnie w powiecie (59) i województwie (60). Relatywnie wysoki odsetek osób w wieku produkcyjnym świadczy o zaistnieniu zjawiska renty demograficznej – korzystnie wpływającej na dynamikę rozwoju gospodarczego, ale także wskazuje na postępujący proces starzenia się społeczeństwa gminy. W gminie jednak nie przybiera on jeszcze znaczących rozmiarów, zatem aktualnie nie

ma bezpośredniego zagrożenia jego negatywnymi skutkami i zbyt dużego obciążenia demograficznego.

Wykres 15. Zmiana struktury wieku ludności gminy Niemce latach 2010 i 2015

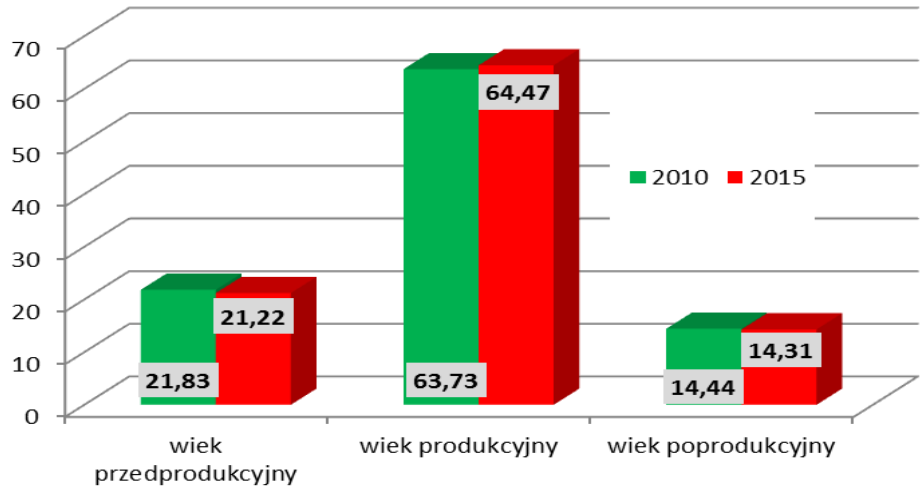

Źródło: Urząd Gminy Niemce

Tabela 31. Struktura wieku mieszkańców gminy wg sołectw w 2010 i 2015 roku

Lp.	Sołectwo	Wiek przedprodukcyjny		Wiek produkcyjny		Wiek poprodukcyjny	
		2010	2015	2010	2015	2010	2015
1.	Baszki	65	52	195	215	41	40
2.	Boduszyn	48	69	102	134	16	20
3.	Ciecierzyn	277	264	891	900	186	177
4.	Dys	382	403	1205	1255	246	291
5.	Dziuchów	19	21	64	67	20	20
6.	Elizówka	170	217	943	599	99	133
7.	Jakubowice Konińskie	477	351	929	951	522	188
8.	Jakubowice Konińskie Kol.	103	144	298	375	46	71
9.	Kawka	55	51	123	158	29	34
10.	Kolonia Bystrzyca	20	17	34	33	8	14
11.	Krasienin	77	85	182	198	44	52
12.	Krasienin – Kolonia	80	90	222	248	45	45
13.	Leonów	-	93	-	491	-	67
14.	Ludwinów	23	16	81	81	23	21
15.	Łagiewniki	46	55	156	166	33	27
16.	Majdan Krasieniński	92	86	241	277	47	55
17.	Nasutów	314	319	685	870	195	225
18.	Niemce	751*	611	2549*	1967	405*	484
19.	Nowy Staw	42	43	86	104	29	29
20.	Osówka	51	48	150	150	42	40

Lp.	Sołectwo	Wiek przedprodukcyjny		Wiek produkcyjny		Wiek poprodukcyjny	
		2010	2015	2010	2015	2010	2015
21.	Pólko	67	65	214	236	34	46
22.	Pryszczowa Góra	27	33	81	92	29	24
23.	Rudka Kozłowiecka	247	242	696	768	159	171
24.	Stoczek	45	40	163	181	42	47
25.	Stoczek – Kolonia	35	35	88	97	27	24
26.	Swoboda	26	29	109	122	31	32
27.	Wola Krasienińska	41	37	123	127	24	29
28.	Wola Niemiecka	289	311	701	797	138	171
29.	Zalesie	95	96	261	262	63	69
OGÓŁEM GMINA		**3964**	**3923**	**11572**	**11921**	**2623**	**2646**

* wielkości opisujące strukturę wieku mieszkańców sołectwa Niemce w 2010 uwzględniają także sołectwo Leonów

Źródło: Urząd Gminy Niemce

Wykres 16. Struktura wieku ludności gminy wg sołectw w 2015 roku (%)

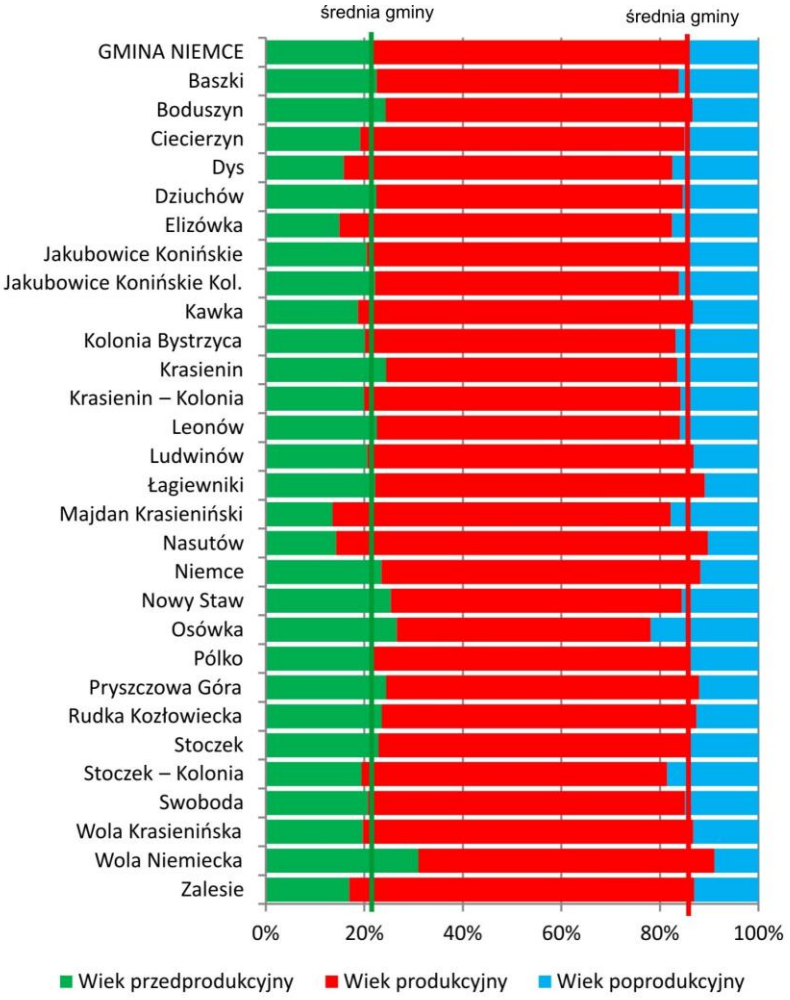

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Niemce

Szczegółowa analiza dotycząca struktury wieku mieszkańców pozwala na stwierdzenie, że sytuacja demograficzna w większości sołectw gminy stale pogarsza się w wyniku zbyt małej liczby urodzeń. Dotyczy to przede wszystkim sołectw, w których udział ludności w poszczególnych grupach, czyli w:

* wieku przedprodukcyjnym – jest niższy niż średnia dla gminy: Swoboda, Ludwinów, Stoczek, Dys, Baszki, Pólko, Dziuchów, Niemce, Ciecierzyn, Wola Krasienińska i Osówka;
* wieku produkcyjnym – jest dużo wyższy niż średnia dla gminy: Swoboda, Baszki, Ludwinów, Pólko, Ciecierzyn, Stoczek, Łagiewniki, Majdan Krośnieński, Niemce, Leonów i Wola Krasienińska;
* wieku poprodukcyjnym – jest wyższy niż średnia dla gminy: Dys, Kolonia Bystrzyca, Niemce, Dziuchów i Ludwinów.

Ruch naturalny i wędrówkowy ludności

Dynamika zmian liczby ludności kształtowana jest pod wpływem dwóch procesów demograficznych – przyrostu naturalnego oraz ruchu wędrówkowego (migracyjnego). Na przyrost naturalny ludności składają się zmiany w jej liczbie, powodowane przez urodzenia i zgony. Charakterystyczne dla gminy w latach 2010-2015 było utrzymujące się na dodatnim poziomie saldo przyrostu naturalnego. Oznacza to, iż liczba urodzeń żywych przewyższała w badanym okresie liczbę zgonów. Przyrost naturalny dla gminy Niemce wynosił odpowiednio: 117 w 2010 roku i 72 w 2015 r. Pozwala to z pewnym prawdopodobieństwem wnioskować, że w najbliższym okresie nie nastąpi nadmierna tendencja spadkowa urodzeń.

Wykres 17 . Przyrost naturalny w 2010 i 2015 roku w gminie Niemce

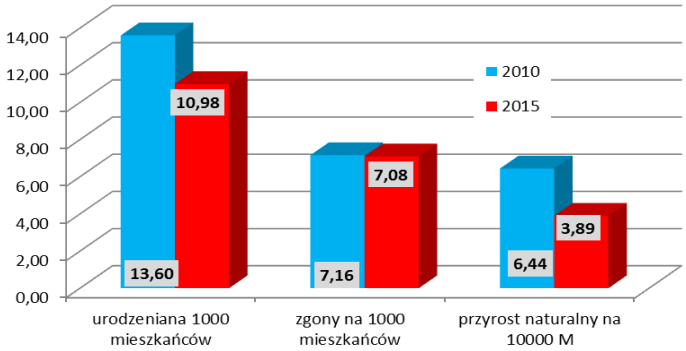

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Niemce

Rycina 12. Przyrost naturalny ludności gminy wg sołectw w 2015 r.

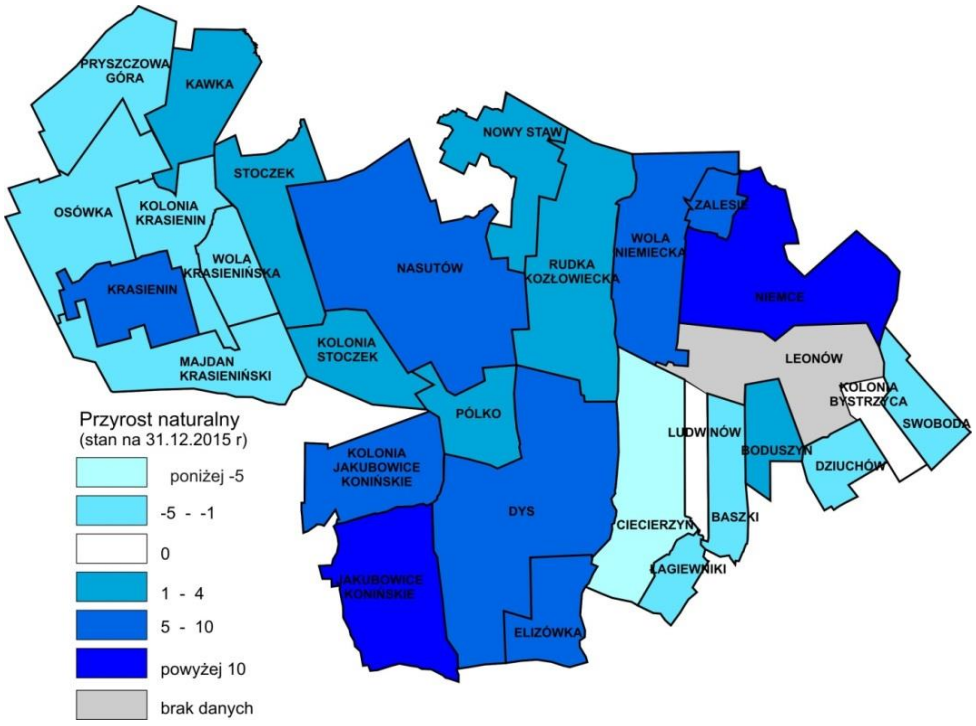

* przyrost naturalny sołectwa Niemce uwzględnia także sołectwo Leonów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Niemce

W okresie obejmującym lata 2010-2015, w gminie utrzymywało się stale dodatnie saldo ruchu wędrówkowego (migracyjnego), co oznacza, iż liczba osób emigrujących na stałe z gminy była zdecydowanie niższa niż liczba osób osiedlających się w jej granicach. Obserwacja narastania procesów semiurbanizacyjnych w gminie, osiedlania się ludności przede wszystkim z Lublina sprawia, że napływ ludności na teren gminy jest około 46% wyższy aniżeli odpływ. Napływ ten powodował na przestrzeni badanego okresu dodatnie saldo migracji stałych gminy, które w 2015 r. wyniosło 274 osoby. Należy tu podkreślić, że najwyższy napływ ludności miał miejsce w sołectwach: Jakubowice Konińskie, gdzie przybyło 38 osób, Nasutów oraz Jakubowice Konińskie Kolonia (37 osób), Niemce (33 osób) i Dys (31 osób). Niewielkim napływem w granicach 1-6 osób charakteryzowały się sołectwa: Boduszyn, Nowy Staw, Rudka Kozłowiecka, Zalesie, Stoczek, Stoczek Kolonia, Ciecierzyn, Kawka i Półko. Odpływ ludności miał miejsce w sołectwie Leonów, z którego wyemigrowało 5 osób, Pryszczowa Góra - 4 osoby, Łagiewniki - 3 osoby, Baszki i Dziuchów - po 2 osoby, oraz Ludwinów, Osówka, Swoboda i Wola Krasienińska - po 1 osobie. Należy nadmienić, że przytoczone powyżej dane nie oddają realnej wartości określającej obecny ruch migracyjny. Nie obejmują czasowych migracji na tle zarobkowym, zwłaszcza związanych z wyjazdem za granicę. Nie wszyscy z tych, którzy podjęli decyzję o wyjeździe decydują się na wymeldowanie, niektórzy wykonują pracę w tzw. trybie wahadłowym (część roku spędzają za granicą, część na obszarze zameldowania).

Wykres 18. Migracje ludności w gminie Niemce w latach 2010 - 2015

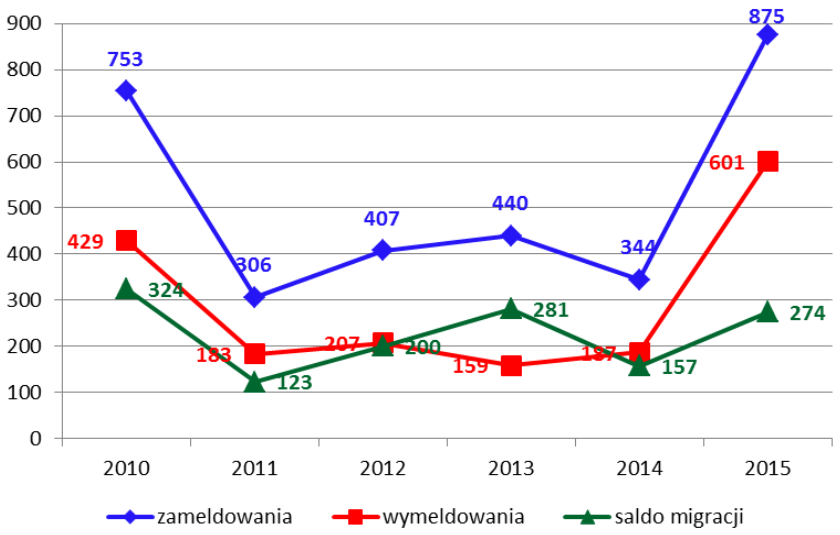

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL i Urzędu Gminy Niemce

Rycina 13. Migracje ludności gminy wg sołectw w 2015 roku

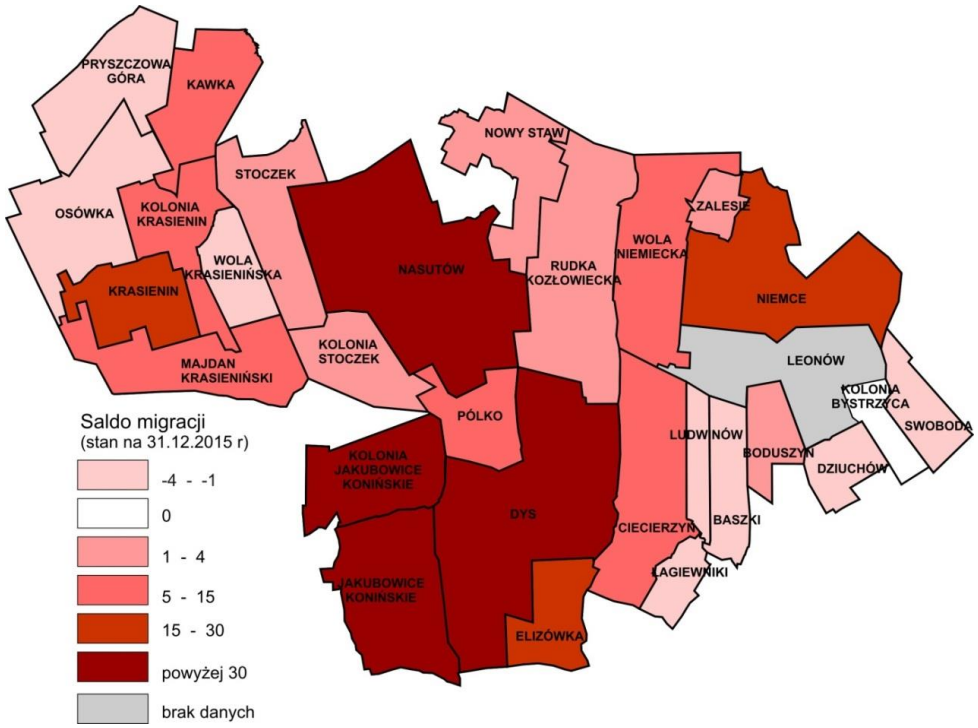

* wskaźnik migracji sołectwa Niemce uwzględnia także sołectwo Leonów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Niemce

Większość osób emigrujących z Lublina wybiera jako swoje nowe miejsce zamieszkania obszar powiatu lubelskiego, w tym obszar gminy Niemce z uwagi na niższe ceny nieruchomości oraz bardziej korzystne warunki zamieszkania. Do znacznego zwiększenia atrakcyjności osiedleńczej gminy przyczynia się intensywnie rozbudowywana infrastruktura

techniczna, bardzo dobre połączenia komunikacyjne z Lublinem. Bliskie sąsiedztwo metropolii stwarza możliwość zaspokajania usług wysokospecjalistycznych z zakresu zdrowia oraz potrzeby kulturalne, sportowe i wiele innych.

Rozwój i „otwarcie się" gminy oraz ciągły proces dostosowywania się do nowych warunków otoczenia, pozytywnie wpłynie na kierunek zmian w liczbie ludności. Oznacza to jednak, że dalszy jej rozwój zależeć będzie od podniesienia poziomu atrakcyjności, warunkujących napływ nowych mieszkańców. Z uwagi na młody wiek migrantów, wpłynęłoby to korzystnie zarówno na strukturę wieku, jak też na wielkość przyrostu naturalnego. Dlatego też, niezbędne jest podjęcie działań zmierzających do stworzenia miejsc pracy, warunków mieszkaniowych, opieki nad dziećmi oraz możliwości rozwoju osobistego i atrakcyjnego spędzania wolnego czasu.

Prognozy demograficzne

Zgodnie ze zgromadzonymi danymi demograficznymi dla obszaru gminy Niemce, od 2010 roku do 2015 roku zaobserwować można stały przyrost liczby mieszkańców, który podyktowany jest zarówno stale dodatnim przyrostem naturalnym wynoszącym 72 osób, jak i stale dodatnim saldem migracji, kształtującym się na poziomie ok. 200-300 osób. Od roku 2010 do 2015 liczba mieszkańców gminy Niemce zwiększyła się o 8,4%. Poniższy wykres przestawia zestawienie liczby ludności na przestrzeni lat 2010 - 2015, wraz z wyliczoną linią trendu, która obrazuje stały przyrost liczby ludności.

Wykres 19. Liczba ludności gminy Niemce na lata 2010 - 2015

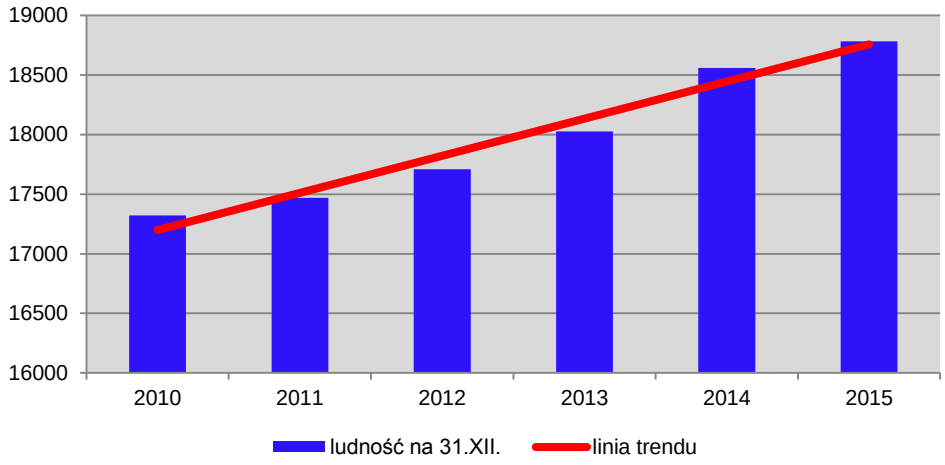

Źródło: Urząd Statystyczny w Lublinie; Województwo lubelskie, podregiony, powiaty gminy.

Poniższy wykres obrazuje szacowany przyrost liczby ludności dla gminy Niemce w ciągu kolejnych 30 lat.

Wykres 20. Prognoza demograficzna dla gminy Niemce na lata 2016 - 2046

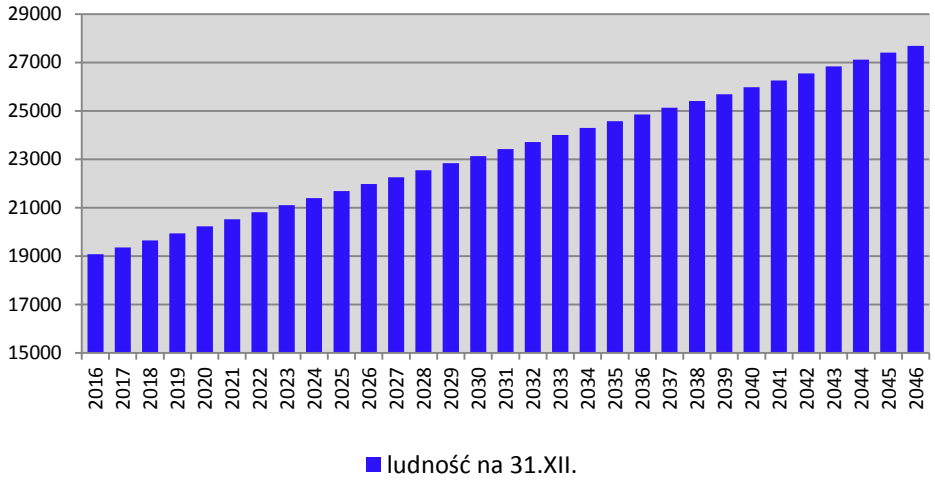

Źródło: opracowanie własne

Na podstawie przeprowadzonego prognozowania można uznać, że w roku 2046 przy założeniu dotychczasowego trendu liczba ludności gminy będzie wynosić ok. 27 600 osób. Powyżej przedstawiona analiza znajduje swoje potwierdzenie w Prognozie ludności na lata 2014 - 2050 opracowanej dla powiatów przez Główny Urząd Statystyczny, zgodnie z którą w latach 2015 - 2045 liczba ludności powiatu lubelskiego na przestrzeni lat będzie stale wzrastać.

15.1.2. Źródła utrzymania ludności

Na składowe rynku pracy składają się: zasoby kapitału ludzkiego i jego wykorzystanie (z punktu widzenia grup wiekowych, wykształcenia, kategorii zdrowotnych), podział pracowników według pracujących w poszczególnych sektorach gospodarki narodowej (wielkość zatrudnienia), a także wielkość i struktura bezrobocia. Głównymi czynnikami, uzależnionymi od siebie i jednoczenie warunkującymi rodzaj i charakter rynku pracy, są struktura gospodarcza oraz zasoby ludzkie. Głównym źródłem utrzymania ludności w gminie Niemce są dochody uzyskiwane z pracy w gospodarstwie rolnym. W gminie funkcjonuje 5020 gospodarstw domowych, wśród których przeważają gospodarstwa jednorodzinne. Stanowią one 55% wszystkich gospodarstw. Poza pracą w rolnictwie około 42% gospodarstw utrzymuje się ze źródeł zarobkowych (zatrudnienie, praca na własny rachunek). Tylko 3% ludności utrzymuje się z niezarobkowych źródeł. Wynika stąd, że aż 39% gospodarstw utrzymuje się z różnego rodzaju emerytur, rent z tytułu niezdolności do pracy, rent rodzinnych i socjalnych, z zasiłku z pomocy społecznej i zasiłku dla bezrobotnych. Świadczy to o niezamożności społeczeństwa gminy. Z uwagi na brak danych dotyczących źródeł utrzymania zaagregowanych na poziomie gmin, możliwe jest porównanie dochodów na poziomie powiatu lubelskiego oraz województwa. Dochody z pracy mieszkańców powiatu są znacząco niższe od średniej wojewódzkiej. Średnio na koniec 2010 roku dochody kształtowały się na poziomie 2 657,00 zł brutto miesięcznie, przy średniej dla województwa wynoszącej 3 099,00 zł. Do 2015 roku nastąpił wzrost wynagrodzeń średnio o 582 zł i kształtował się na poziomie: powiat lubelski 3 239,00 zł, województwo 3 699,00 zł (wzrost

o 600 zł). Wynagrodzenie brutto w kraju wynosiło 4 259,00 zł. Oznacza to, że dochody ludności powiatu lubelskiego są znacząco niższe zarówno w relacji do województwa i kraju. Według danych GUS średnie wynagrodzenie w powiecie lubelskim w 2015 r., w relacji do średniej krajowej stanowiło 76,1%.

15.1.3. Bezrobocie

W gminie istnieje problem bezrobocia, w tym bezrobocia ukrytego, które cechuje się nadwyżką zatrudnionych w rolnictwie, co nie jest objęte oficjalną statystyką. Gospodarka rolna mimo licznych inwestycji oraz nowych technologii nie gwarantuje mieszkańcom gminy znaczących dochodów. Jednym z powodów wysokiego bezrobocia w gminie jest fakt, że rynek pracy w gminie oraz w powiecie nie pokrywa zapotrzebowania lokalnej społeczności. Podmioty gospodarcze prowadzące działalność na terenie gminy, skoncentrowane w sektorze prywatnym w dużej części jednoosobowe i w szczególności rodzinne, nastawione na handel i usługi, nie generują nowych miejsc pracy.

Brak obowiązku publikowania danych dotyczących stopy bezrobocia na poziomie gmin skutkuje utrudnionym, a w niektórych przypadkach niemożliwym do nich dostępem. Za wskaźnik zastępczy można uznać odsetek zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym. W latach 2010 - 2013 z roku na rok obserwowano stałą tendencję wzrostu liczby bezrobotnych. Pod koniec 2010r. w urzędzie pracy zarejestrowanych było 624 osoby, a udział bezrobotnych w liczbie osób wieku produkcyjnego wyniósł 5,5%. Do końca 2013 r. zarówno liczba, jak i udział w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wzrosła odpowiednio do 754 osób i 6,4%. Od 2014 roku liczba bezrobotnych sukcesywnie malała. W 2015 roku zarejestrowanych było 536 osób a udział bezrobotnych w liczbie ludności wieku produkcyjnego zmalał i kształtował się na poziomie 4,5%. Od 2010 roku negatywne procesy były kompensowane przez znaczny wzrost liczby osób w wieku produkcyjnym, z 11572 osób do 11921 osób, co jest równoznaczne z 64,5% udziałem tej grupy w strukturze wieku w 2015 roku (przy 21,2% grupy przedprodukcyjnej i 14,3% grupy poprodukcyjnej). Mając na uwadze ogólne trendy demograficzne, proces ten nie będzie trwał długo i w najbliższym okresie czasu można spodziewać się zatrzymania wzrostu, a następnie zmniejszania się liczebności tej grupy. W gminie udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wynosił 4,5%, był on niższy od wskaźnika dla powiatu lubelskiego (6,5%) i dla województwa lubelskiego (8,5%). Niewątpliwie wpływ na tę sytuację ma bliskie sąsiedztwo miasta Lublin, które zapewnia miejsca pracy części mieszkańcom gminy.

Wykres nr 21. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2010-2015 w gminie Niemce

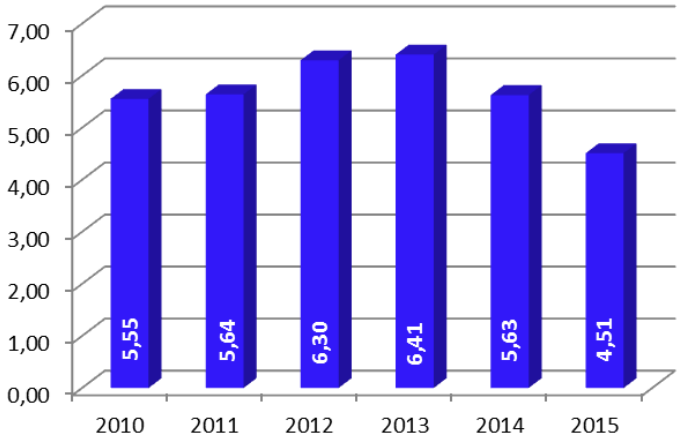

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Rycina 14. Zmiana liczby osób bezrobotnych wg sołectw (2010 i 2015 r.)

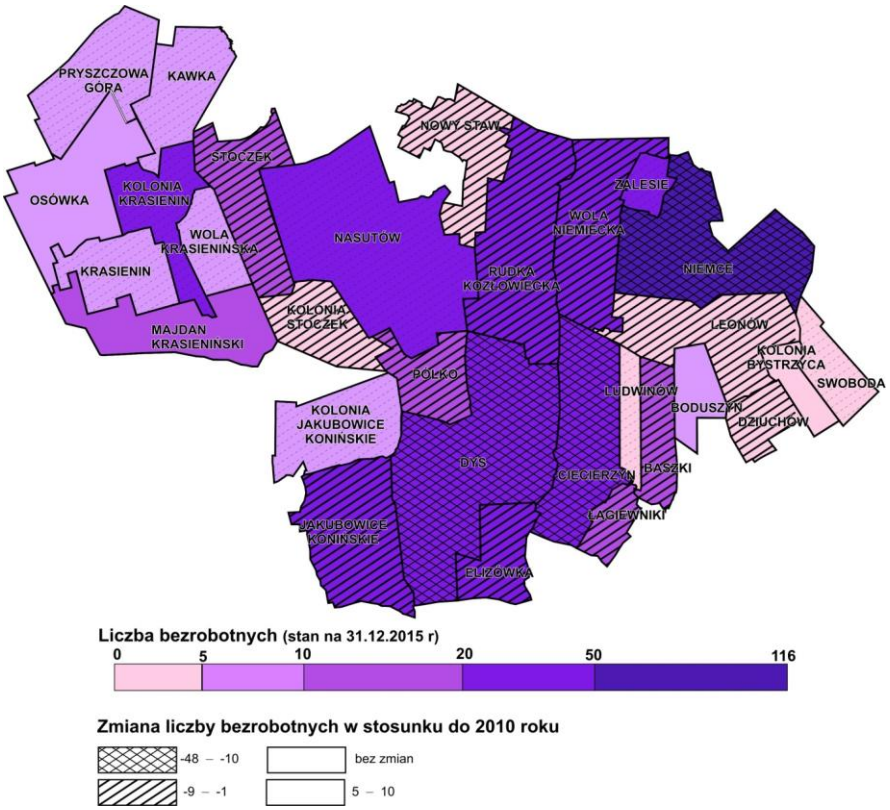

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS, Banku Danych Lokalnych

Rycina 15. Poziom bezrobocia w gminie Niemce w 2015 roku

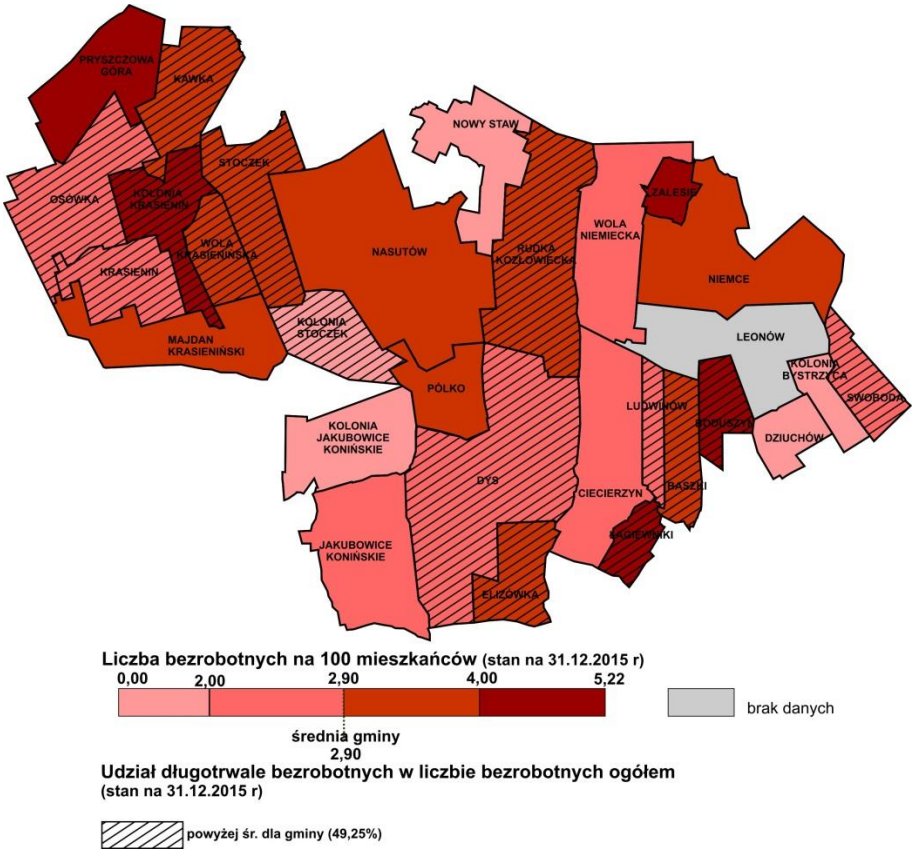

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS, Banku Danych Lokalnych

Spośród osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Lublinie, prawie 50% znajduje się w szczególnej sytuacji na rynku pracy, są to osoby długotrwale bezrobotne, które są szczególnie narażone na marginalizację społeczną i ekonomiczną. Zjawisko długotrwałego bezrobocia od 2010 roku wzrosło o ponad 17%. Sytuacja osób bezrobotnych w sołectwach gminy, opisana wskaźnikami tj.: liczba bezrobotnych na 100 mieszkańców oraz udział długotrwale bezrobotnych w liczbie bezrobotnych najgorzej wypada w sołectwach: Boduszyn, Łagiewniki oraz Kolonia Krasienin, gdzie oba analizowane wskaźniki są niższe aniżeli średnia dla gminy.

Wykres 22. Struktura bezrobotnych wg wieku w gminie Niemce

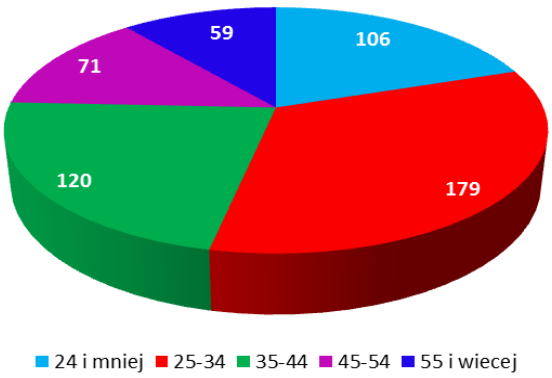

Źródło: Opracowanie własne na podstawie PUP w Lublinie

W gminie bezrobocie dotyczy przede wszystkich ludzi młodych. Największy udział osób bezrobotnych charakteryzuje grupę wiekową 25-34 lata. W roku 2015 stanowili oni 33,4% ogółu mieszkańców gminy pozbawionych pracy. Ta grupa wiekowa jest również najliczniejsza wśród kobiet w trudnej sytuacji na rynku pracy. Znaczący i systematyczny wzrost liczby osób bezrobotnych w tej grupie wiekowej jest widoczny już od roku 2010. Problemy ze znalezieniem pracy mają również mieszkańcy gminy w przedziale 35-44 lat. W roku 2015 grupa ta była drugą co do liczności i stanowiła 22,4% osób bezrobotnych. Kolejną liczną grupą są osoby w wieku 24 lat i mniej, stanowią one 19,8% w strukturze ogółu mieszkańców gminy pozbawionych pracy. Grupy wiekowe: 45-54 lata oraz 55 i więcej są również najliczniejsze wśród kobiet w trudnej sytuacji na rynku pracy. Z uwagi na niedostatecznie wykorzystany potencjał osób starszych i bezrobotnych, uważa się za niezbędne podejmowanie działań minimalizujących poziom zjawiska bezrobocia prowadzącego do wykluczenia społecznego. W celu aktywizacji zawodowej mieszkańców gminy, nieodzowne są działania aktywizujące w stosunku do osób długotrwale bezrobotnych w kierunku udziału w szkoleniach i programach aktywizacji rynku pracy i przeciwdziałania bezrobociu przy udziale potencjalnych pracodawców. Szczególny nacisk winien być położony na wsparcie grup znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy, tj. osób starszych 50+, osób niepełnosprawnych, osób długotrwale bezrobotnych, kobiet i osób z niskimi kwalifikacjami. Omawiane kategorie są szczególnie narażone na marginalizację społeczną i ekonomiczną.

Z prezentowanych danych wynika, iż w gminie większość osób bezrobotnych rejestrujących się to osoby wykształceniem zasadniczym zawodowym (25,0% osób bezrobotnych), następną grupę stanowią osoby bezrobotne posiadające wykształcenie policealne i średnie zawodowe (24,3% bezrobotnych) oraz 23,3% osoby bezrobotne z wykształceniem gimnazjalnym i pełnym gimnazjalnym. Niepokojącym zjawiskiem jest wysoki udział osób bezrobotnych z wykształceniem wyższym (19,0%). Należy zauważyć, że osoby z wykształceniem wyższym w ostatnich latach odczuwają coraz większe problemy ze znalezieniem pracy.

Wykres nr 23. Struktura bezrobotnych w poszczególnych sołectwach wg wykształcenia

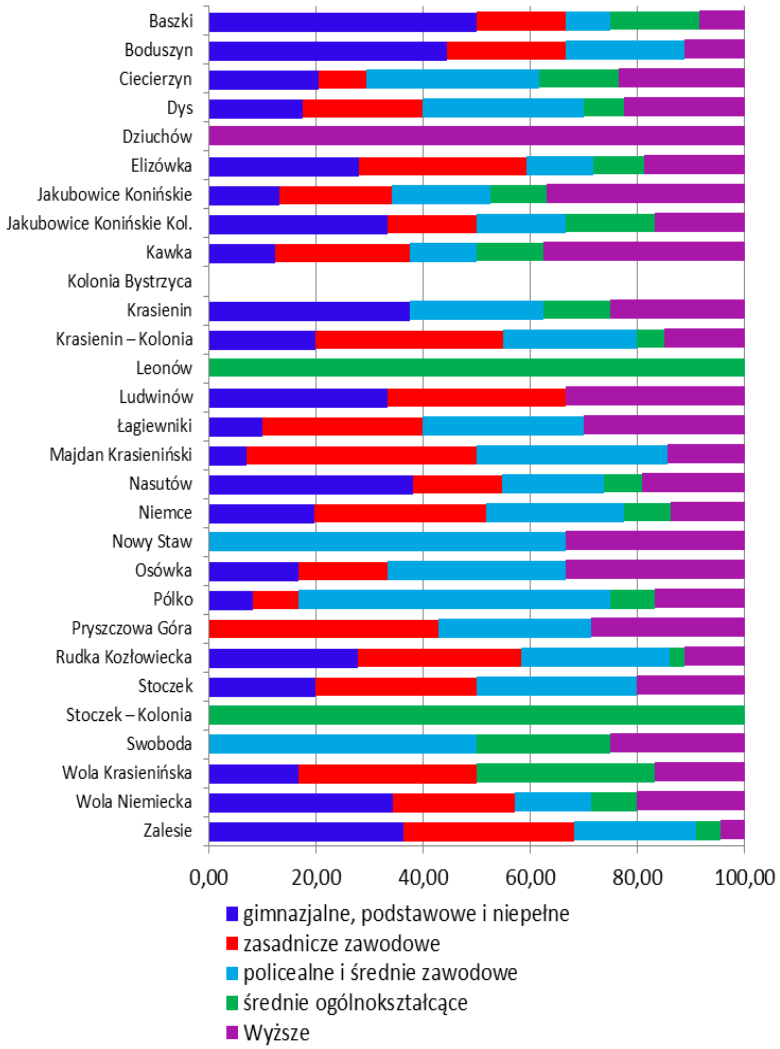

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Lublinie

Istniejąca niekorzystna sytuacja na rynku pracy wynika przede wszystkim z niskiego poziomu wykształcenia części społeczeństwa, niedostosowania poziomu i struktury kształcenia do potrzeb i wymagań rynku pracy, jak również biernej postawy bezrobotnych. Wydaje się, że większość osób bezrobotnych nie posiada przygotowania zawodowego z zapotrzebowaniem na rynku pracy. Przeprowadzona analiza ankiet skierowanych do społeczności lokalnej wykazała, że w niezadowalającym stopniu podejmowane są działania przez samorząd gminny nakierowane na organizację kursów i szkoleń kwalifikacyjnych dla bezrobotnych, dających możliwość zaistnienia na rynku pracy, a w szczególności niedosyt firm prowadzących szkolenia w kierunku przekwalifikowań.

15.1.4. Wykluczenie społeczne

Pomoc społeczna

Wraz z rozwojem życia społecznego zaistniały mechanizmy społeczne i kulturowe sprzyjające wykluczeniu jednostek, tj. stawianiem ich poza nawiasem życia społecznego. Zjawisko to ujawniło się w postaci marginalizacji, polaryzacji życia społecznego, bezrobocia, ubóstwa i bezdomności. Proces wykluczenia zachodzi w sposób dynamiczny, a niekorzystne sytuacje, np. brak pracy, powodujący pierwotnie wykluczenie z rynku pracy, może stać się przyczyną kolejnych trudności i głębokiego wykluczenia społecznego. Zjawisko to potęguje przenoszenie bezradności i ubóstwa na zasadzie dziedziczenia.

Z przeprowadzonych analiz[4] za lata 2010 - 2015 wynika, że wśród przyczyn powodujących korzystanie z pomocy społecznej społeczeństwa w gminie występowały głównie trudne sytuacje życiowe jak bezrobocie, potrzeba ochrony macierzyństwa, w tym wielodzietność, niepełnosprawność, długotrwała i ciężka choroba, przemoc w rodzinie i alkoholizm. Należy przy tym zaznaczyć, że przypadki wymagające interwencji ze strony służb społecznych związane były często ze zjawiskiem współwystępowania więcej niż jednego rodzaju trudnej sytuacji życiowej.

Przeprowadzona analiza danych za lata 2010 i 2015 wskazuje na zmniejszenie się zarówno liczby rodzin (o 4,0%) i osób (o 3,7%) korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w gminie. W liczbach bezwzględnych spadek ten wynosił odpowiednio o 18 rodzin i 55 osób. Jednakże nie we wszystkich sołectwach w gminie odnotowano tendencje spadkowe dotyczące liczby rodzin i osób otrzymujących zasiłek z pomocy społecznej. Bardzo niekorzystna sytuacja w tym względzie dotyczy w szczególności sołectw: Boduszyn, Ciecierzyn, Jakubowice Konińskie, Kolonia Bystrzyca, Ludwinów, Łagiewniki, Nasutów, Pryszczowa Góra i Wola Niemiecka, gdzie nastąpił bardzo wysoki wzrost liczby rodzin i osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej. Podobne zjawisko, aczkolwiek w mniejszej skali dotyczyło sołectw: Majdan Krasieniński, Stoczek, Zalesie i Kawka.

Wskaźnik obrazujący potrzeby lokalnej społeczności w zakresie pomocy społecznej, o czym świadczy liczba ludności korzystająca z pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2015 roku jest zróżnicowany. Przy średniej wartości dla gminy stanowiącej 14,1/100M, niekorzystna sytuacja wyróżnia sołectwa: Kolonia Bystrzyca, Pryszczowa Góra, Krasienin, Nowy Staw oraz Nasutów.

[4] na podstawie sprawozdania z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej;

Rycina 16. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 mieszkańców (stan na 31.12.2015 r.)

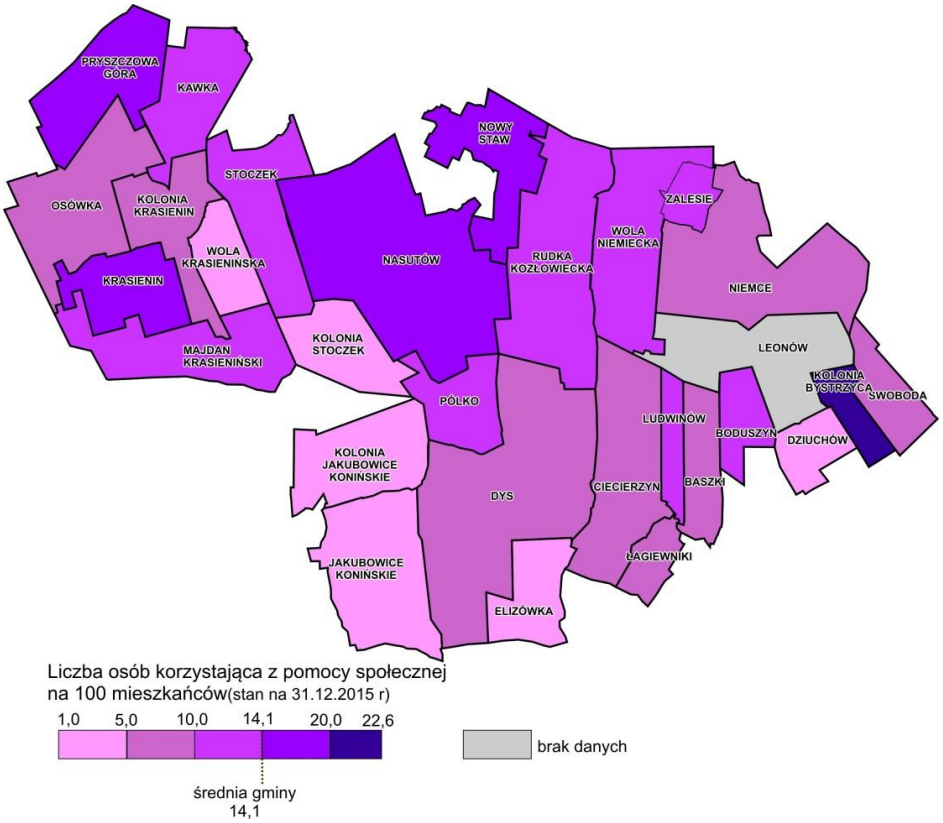

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Ośrodka Pomocy Społecznej w Niemcach

Na koniec 2015 roku w gminie ze świadczeń pomocy społecznej korzystały 573 osoby bezrobotne i w porównaniu do 2010 roku nastąpiła tendencja spadkowa o 46 osób (o 7,4%). Zmniejszająca się liczba osób bezrobotnych korzystająca z zasiłków, nie jest związana wyraźną poprawą warunków bytowych, a raczej z zaostrzeniem kryteriów, jakie musi spełniać osoba starająca się o przyznanie pomocy. Od 2010 roku najwyższy wzrost liczby osób bezrobotnych pobierających świadczenia wystąpił w sołectwach: Jakubice Konińskie, Kolonia Bystrzyca, Ludwinów, Łagiewniki, Półko, Stoczek, Nasutów, Dys, Elizówka i Wola Niemiecka. Wzrost ten wahał się w granicach od 400% - 110%. Jedynie w sołectwach: Kawka, Krasienin Kolonia, Nowy Staw, Niemce i Zalesie zaobserwowano niewielki spadek liczby osób bezrobotnych pobierających świadczenia z pomocy społecznej.

Rycina 17. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 mieszkańców z powodu ubóstwa i bezrobocia

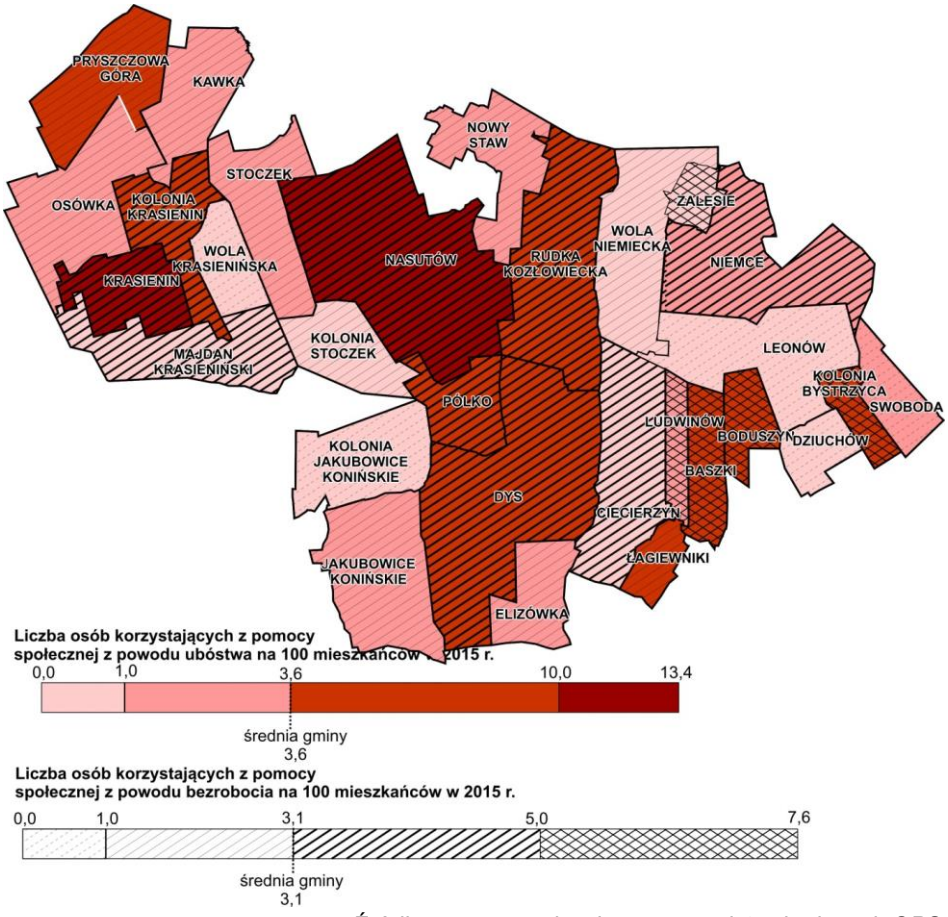

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS w Niemcach

Wśród głównych przyczyn powodujących korzystanie z pomocy społecznej społeczeństwa jest ubóstwo. Czynnikami sprzyjającymi ubóstwu są: uwarunkowania demograficzne, społeczno - ekonomiczne, zaburzenia w funkcjonowaniu rodziny, patologie społeczne jak przemoc w rodzinie czy alkoholizm.

Wprawdzie analiza danych z ostatnich kilku lat wskazuje na zmniejszenie się liczby osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa o 9,76% (o 71 osób), lecz zjawisko to nie dotyczy wszystkich sołectw w gminie. Porównując 2015 rok do 2010 roku należy zauważyć, że zmalała liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu ubóstwa z tym, że znaczące spadki dotyczyły sołectw: Majdan Krasieniński, Wola Niemiecka, Wola Krasienińska, Zalesie, Kawka, Elizówka, Nowy Staw, Ossówka, Rudka Kozłowiecka i Dziuchów. W odniesieniu do sołectw: Kolonia Bystrzyca, Nasutów, Dys, Krasienin, Półko, Jakubowice Krasienińskie, Krasienin Kolonia, Pryszczowa Góra, Stoczek i Boduszyn obserwuje się pogarszającą się sytuację w tym względzie w porównaniu do 2010 roku. Najwyższy wzrost liczby osób korzystającej ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu ubóstwa miał miejsce w Kolonii Bystrzyca i Nasutowie (wzrost prawie czterokrotny), Półko (o 78,9%), Boduszynie (o 69,2%), Dysie (o 47,5%) i w Krasieninie (o 20%).

Kolejną przyczyną korzystania ze świadczeń pomocy społecznej jest niepełnosprawność. Analiza sytuacji społeczno-ekonomicznej środowiska osób niepełnosprawnych w gminie

obrazuje i jednocześnie wyostrza obraz negatywnych zjawisk w nich zachodzących: począwszy od procesu starzenia się społeczeństwa, poprzez wysokie bezrobocie, zwłaszcza długookresowego i dotykającego ludzi młodych oraz związane z nim konsekwencje w sytuacji finansowej i rodzinnej niepełnosprawnych, aż do niskiego poziomu wykształcenia i trudności w odnalezieniu się na rynku pracy. Warto tu nadmienić, że gmina Niemce charakteryzuje się wysokim natężeniem zjawiska niepełnosprawności w skali regionu lubelskiego. Pomimo, iż w gminie obserwuje się tendencję spadkową w odniesieniu do liczby ludności niepełnosprawnej korzystającej z zasiłków pomocy społecznej w porównaniu do 2010 roku. Odnotowano, iż postępuje wzrost liczby osób niepełnosprawnych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej zwłaszcza w Łagiewnikach, Kolonii Bystrzyca, Osówce, Boduszynie, Nowym Stawie i Woli Niemieckiej. W pozostałych sołectwach zauważono niewielki spadek liczby rodzin otrzymujących świadczenia z tego tytułu.

Rycina 18. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 mieszkańców z powodu niepełnosprawności i ciężkiej lub długotrwałej choroby

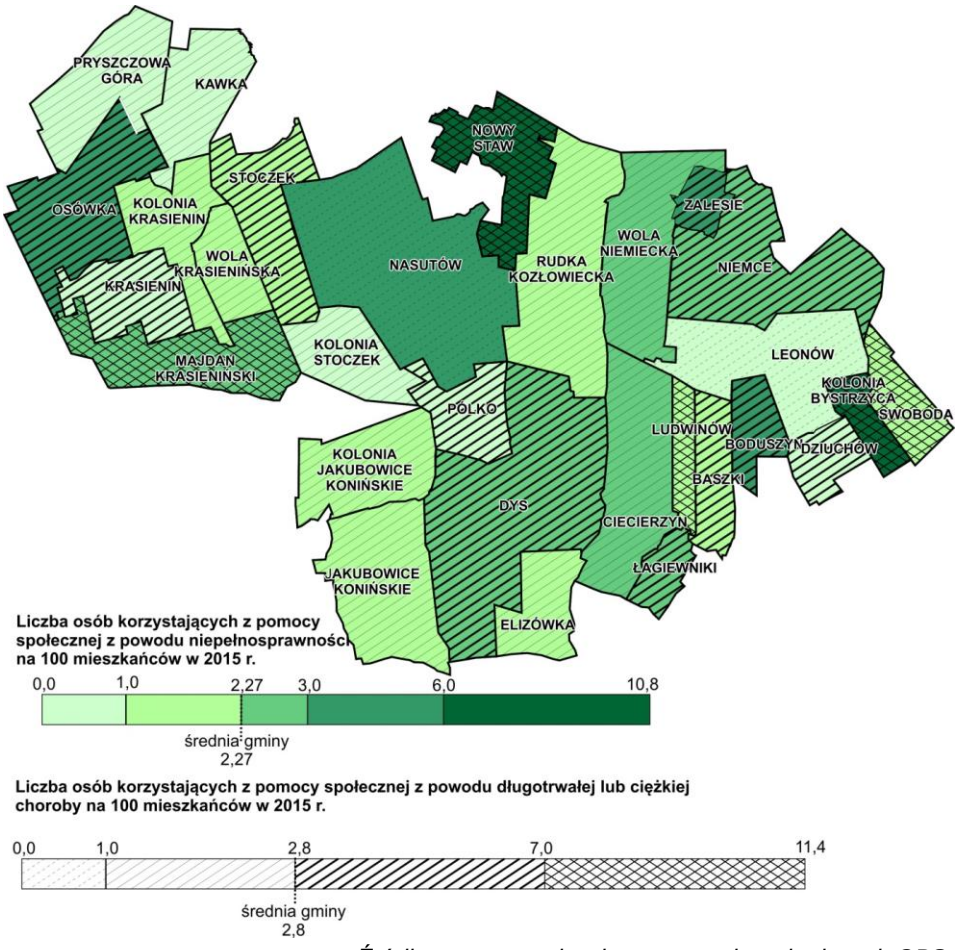

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS w Niemcach

Wśród przyczyn powodujących korzystanie z pomocy są rodziny wielodzietne i rodziny z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi, które stanowią znaczną część klientów pomocy społecznej. Na podstawie otrzymanych sprawozdań[5] od 2010 roku zwiększyła się zarówno

[5] Wg sprawozdań Ośrodka Pomocy Społecznej w Niemcach

liczba rodzin (z 86 rodzin w 2010 roku do 119 rodzin w 2015 roku), jak i osób (522 osoby w 2010 r. do 643 w 2015r.) korzystających ze świadczeń z tego tytułu. Pracownicy socjalni wskazali 62 rodziny z dominującym problemem, jakim jest realizacja funkcji opiekuńczo – wychowawczych przez rodziców biologicznych. Rodziny te liczą łącznie 265 osób. Problemy w realizacji funkcji opiekuńczo – wychowawczych dotyczą trzech podstawowych aspektów: opieki i wychowania dziecka, prowadzenia gospodarstwa domowego oraz kształtowania i wypełniania podstawowych ról społecznych. Nadmienić należy, iż w większości rodzin problemy dotyczą więcej niż jednego obszaru. Dużym wsparciem dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych jest pomoc asystenta rodziny. W 2015 roku – 15 rodzin (41 dzieci) z terenu gminy Niemce zostały objęte wsparciem asystenta rodziny. Jak wynika z informacji w rodzinnej pieczy zastępczej w 2015 r. (pogotowie rodzinne, rodziny zastępcze) przebywało 13 dzieci z gminy, natomiast w placówkach opiekuńczo – wychowawczych przebywało 11 dzieci. W porównaniu do 2010 roku wzrosła liczba dzieci objętych pieczą zastępczą.

Reasumując należy podkreślić, iż wzrost liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej nastąpił w sołectwach z powodu:

- ubóstwa: Baszki, Boduszyn, Dys, Elizówka Jakubowice Konińskie, Krasienin, Krasienin Kolonia, Łagiewniki, Nasutów, Osówka, Rudka Kozłowiecka;
- bezrobocia: Baszki, Boduszyn, Ludwinów, Łagiewniki, Wola Krasienińska i Wola Niemiecka;
- niepełnosprawności: Boduszyn, Ciecierzyn, Dys, Elizówka, Jakubowice Konińskie, Jakubowice Konińskie Kolonia, Niemce, Nowy Staw, Osówka i Wola Krasienińska;
- wielodzietności i niewydolności wychowawczej: Baszki, Dys, Dziuchów, Elizówka, Łagiewniki, Krasienin, Krasienin Kolonia, Nasutów, Majdan Krasieniński, Rudka Kozłowiecka, Stoczek, Osówka, Pólko, Stoczek, Wola Niemiecka, Kolonia Bystrzyca.

W wymienionych wyżej sołectwach, ilość rodzin korzystająca z pomocy społecznej przekracza zdecydowanie średnią dla gminy. Z uwagi na ograniczone możliwości finansowe gminy, a także uwarunkowania prawne, na chwilę obecną nie jest możliwe pełne zabezpieczenie potrzeb rodzin, prowadzące do wyjścia z trudnej sytuacji, a w konsekwencji do usamodzielnienia się. Należy jednak podkreślić, iż na terenie gminy, oprócz rodzin korzystających z zasiłków pomocy społecznej, ubóstwo dotyka także rodziny pozbawione prawa do zasiłku. Szczególnie dotyczy to rodzin będących osobami bezrobotnymi, rodzin alkoholików czy rodzin wielodzietnych.

Infrastruktura pomocy społecznej

Infrastruktura społeczna, rozumiana jest jako zespół urządzeń publicznych zaspokajających potrzeby socjalne, oświatowe i kulturalne ludności, min. są to placówki typu: Domy Pomocy Społecznej, Środowiskowe Domy Samopomocy, zakłady aktywności zawodowej, schroniska i noclegownie, mieszkania chronione. Oprócz działającego przy Ośrodku Pomocy Społecznej (OPS) w Niemcach Klubu Seniora, na terenie gminy brak tego typu placówek.

Zadania z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy realizuje OPS w Niemcach. OPS jest instytucją zajmującą się zapobieganiem marginalizacji i wykluczeniu społecznemu.

Jedną z form wsparcia rodziny i dziecka, którą realizuje OPS w Niemcach jest funkcja asystenta rodziny, który zgodnie z Ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej ma na celu zapewnienie rodzinom przeżywającym problemy wsparcia, a tym samym ograniczenie odbierania im dzieci. Zgodnie z w/wym. ustawą, ważną rolę dotyczącą powrotu dzieci do rodziny biologicznej przebywających w pieczy zastępczej oraz ich usamodzielnienia pełni Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lublinie – jako organizator pieczy zastępczej na terenie powiatu lubelskiego.

W Niemcach funkcjonuje jedna placówka wsparcia dziennego do którego uczęszcza do 30 dzieci dziennie – jest to Młodzieżowy Klub Środowiskowy, a jego działalność polega w szczególności na zagospodarowaniu spędzania wolnego czasu uczniów gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych, zamieszkujących gminę Niemce. W Klubie prowadzone jest także poradnictwo psychospołeczne i zawodowe.

W gminie podejmowane są działania zmierzające do zminimalizowania skutków patologii społecznych, przede wszystkim dotyczy to przemocy w rodzinie i nadużywania alkoholu. Rada Gminy Niemce przyjęła *Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na 2016 rok, Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2015 -2017.* Programy te skierowane są do mieszkańców gminy, do osób doświadczających przemocy w rodzinie tj.: współmałżonków, dzieci i młodzieży, grup zależnych (osób starszych i niepełnosprawnych), sprawców przemocy w rodzinie, a także do instytucji, podmiotów zajmujących się profesjonalnym udzielaniem wsparcia społecznego oraz świadków przemocy w rodzinie, a jego celem jest przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz zwiększenie dostępności i skuteczności pomocy. W tym celu w gminie powołany został Zespół Interdyscyplinarny, w skład którego mogą wchodzi: pracownicy socjalni zatrudnieni w OPS, funkcjonariusze Komisariatu Policji, pracownicy placówek oświatowych, służby zdrowia, członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i kuratorzy sądowi. Na podstawie danych uzyskanych ze sprawozdań OPS w Niemcach – od 2012 roku do końca 2015 roku - 86 rodzin zostało objętych procedurą „Niebieska Karta”.

Ośrodek Pomocy Społecznej współpracuje z wieloma instytucjami i organizacjami pozarządowymi. Wśród nich wymienić należy między innymi: Policję, Sąd, Prokuraturę, Zespół kuratorskiej służby sądowej, komorników sądowych, Wojewódzki Urząd Pracy, Powiatowy Urząd Pracy, Ochotniczą Straż Pożarną w Niemcach, Bank Żywności, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Zakład Ubezpieczeń Społecznych, szkoły, służbę zdrowia, Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Polski Komitet Pomocy Społecznej, Polski Czerwony Krzyż, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Powiatowy Zespół Do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności, itp.

Reasumując należy stwierdzić, że istniejąca na terenie gminy infrastruktura socjalna, nie zabezpiecza istniejących w tym zakresie potrzeb. Z uwagi na fakt, iż obecna siedziba OPS w Niemcach usytuowana jest na I-szej kondygnacji, posiada bardzo wąskie korytarze, a warunki lokalowe Ośrodka nie umożliwiają bezpośredniego kontaktu pracownika socjalnego z osobą wymagającą wsparcia i pomocy z uwagi na ciasnotę, stąd też niezbędne jest podjęcie prac polegających na:

- przeniesieniu Ośrodka Pomocy Społecznej na niższą kondygnację, aby umożliwić korzystanie z usług Ośrodka osobom niepełnosprawnym oraz osobom starszym i mających problemy z narządami ruchu;
- wyodrębnienie pomieszczenia(eń) umożliwiającego bezpośredni kontakt pracownika socjalnego z osobami potrzebującymi pomocy bez osób trzecich;
- wydzielenie pomieszczeń celem utworzenia m.in. świetlicy środowiskowej, świetlicy dla osób starszych (np. poprzez organizację Dziennych Domów Opieki), świetlicy dla potrzeb grup wsparcia m.in. dla rodzin doświadczających przemocy, rodzin alkoholików, czy też działalności Grupy AA;
- poprawie jakości życia osób niepełnosprawnych poprzez likwidację barier architektonicznych (wykonanie podjazdu dla osób niepełnosprawnych do budynku, zamontowanie windy, poszerzenie korytarzy w OPS).

Biorąc pod uwagę identyfikowane potrzeby, należy podkreślić potrzebę budowania infrastruktury pomocy społecznej. Niezbędne jest utworzenie m.in. świetlicy środowiskowej, świetlicy dla osób starszych (np. poprzez organizację Klubów Seniora bądź Dziennych Domów Opieki), świetlicy dla potrzeb grup wsparcia m.in. dla rodzin doświadczających przemocy, rodzin alkoholików, czy też działalności Grupy AA. Bardzo ważna kwestią do rozwiązania jest poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych m.in. poprzez likwidację barier architektonicznych. Szczególną uwagę należy zwrócić na ochronę i polepszenie warunków życia najsłabszych grup społecznych, zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz na tworzenie warunków umożliwiających im aktywne uczestnictwo w życiu społecznym.

Wprawdzie położenie gminy w bezpośrednim sąsiedztwie Lublina umożliwia korzystanie z infrastruktury socjalnej miasta, jednakże biorąc pod uwagę dotychczasowe tendencje demograficzne oraz potrzeby, konieczny będzie rozwój placówek świadczących całodobową opiekę osobom starszym oraz zapewnienie im odpowiedniej opieki środowiskowej w zakresie usług opiekuńczych.

15.1.5. Bezpieczeństwo publiczne

Nadzór nad bezpieczeństwem publicznym na terenie gminy pełni Komisariat Policji w Niemcach, podległy Komendzie Miejskiej Policji w Lublinie[6].

Z danych statystycznych wynika, że w 2015 roku nastąpił w gminie spadek stwierdzonych ogółem przestępstw o 28,24% w porównaniu z 2010 rokiem. Z analizy zagrożeń przestępczością w gminie wynika, ze najbardziej zagrożonymi sołectwami są: Ciecierzyn, Dys, Elizówka, Jakubowice Konińskie, Nasutów oraz Niemce. W ogólnej liczbie przestępstw obserwuje się spadek liczby popełnianych przestępstw kryminalnych o 53,39%, jednakże w sołectwach: Ciecierzyn i Jakubowice Konińskie nadal zauważa się znaczącą liczbę przestępstw, przekraczających co najmniej dwukrotnie średnią dla gminy. Podobna sytuacja ma miejsce w odniesieniu do interwencji domowych, gdzie odnotowano spadek o 39,05% dla całej gminy. W 2015 roku, praktycznie w każdym sołectwie występowały zagrożenia typu: przemoc w rodzinie i alkoholizm za wyjątkiem sołectw: Dziuchów, Kolonia Bystrzyca, Leonów, Ludwinów, Osówka, Stoczek Kolonia, Swoboda oraz Wola Krasienińska.

[6] Wg danych uzyskanych z Komisariatu Policji w Niemcach za lata 2010 i 2015;

Najwyższa liczba interwencji domowych przeliczeniu na 100 mieszkańców sołectw tj.: Baszki, Kawka, Majdan Krasieniński, Nowy Staw i Stoczek. W wymienionych sołectwach ilość interwencji przekraczała dwu-trzykrotnie średnią dla gminy. W odróżnieniu do przestępstw ogółem, przestępstw kryminalnych czy interwencji domowych – zanotowano spadek wykroczeń tylko o 5,26% w badanych latach. W 2015 roku nastąpił wzrost liczby wykroczeń w sołectwach: Baszki, Dys, Elizówka i Rudka Kozłowiecka. Niemniej jednak, w sołectwach: Elizówka, Krasienin, Niemce, Pryszczowa Góra i Stoczek w 2015 roku odnotowuje się znaczącą ilość zanotowanych wykroczeń przez Policję przekraczającą dwukrotnie średnią dla gminy.

W trakcie przeprowadzanych interwencji w miejscach zamieszkania, w uzasadnionych przypadkach sporządzano „Niebieskie Karty”[7], co świadczyło o przemocy w rodzinie i mogło być wykorzystane do prowadzonych postępowań. Od 2012 roku wzrastała także liczba zakładanych Niebieskich Kart[8]. Szczególnie w sołectwach, w których występuje znaczna liczba interwencji domowych, tam również część zamieszkałych rodzin jest objęta procedurą „Niebieska Karta”. Należy odnotować fakt, iż w 2012 roku procedurą „Niebieskiej Karty” objęto 27 rodzin. Od 2012 roku do końca 2015 roku procedurą tą objętych było 86 rodzin. Natomiast wyłącznie w 2015 roku – liczba ta wyniosła 45 rodzin, wzrost prawie dwukrotny, co obrazuje skalę przemocy. Niewątpliwie, wpływ na to bardzo niekorzystne zjawisko mają występujące na terenie gminy, trudności ekonomiczne wielu rodzin i patologie społeczne, szczególnie alkoholizm, który jest w znacznej części przypadków czynnikiem powodującym znęcanie się nad rodziną i konfliktów rodzinnych.

[7]Niebieska Karta jest dokumentem służbowym wypełnianym przez funkcjonariusza policji w przypadku stwierdzenia przemocy w rodzinie;

[8]Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Niemcach za 2015 rok; Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2015 – 2017; dane z GOPS w Niemcach.

Wykres 24. Liczba przestępstw na 100 mieszkańców w sołectwach gminy Niemce w 2015 roku

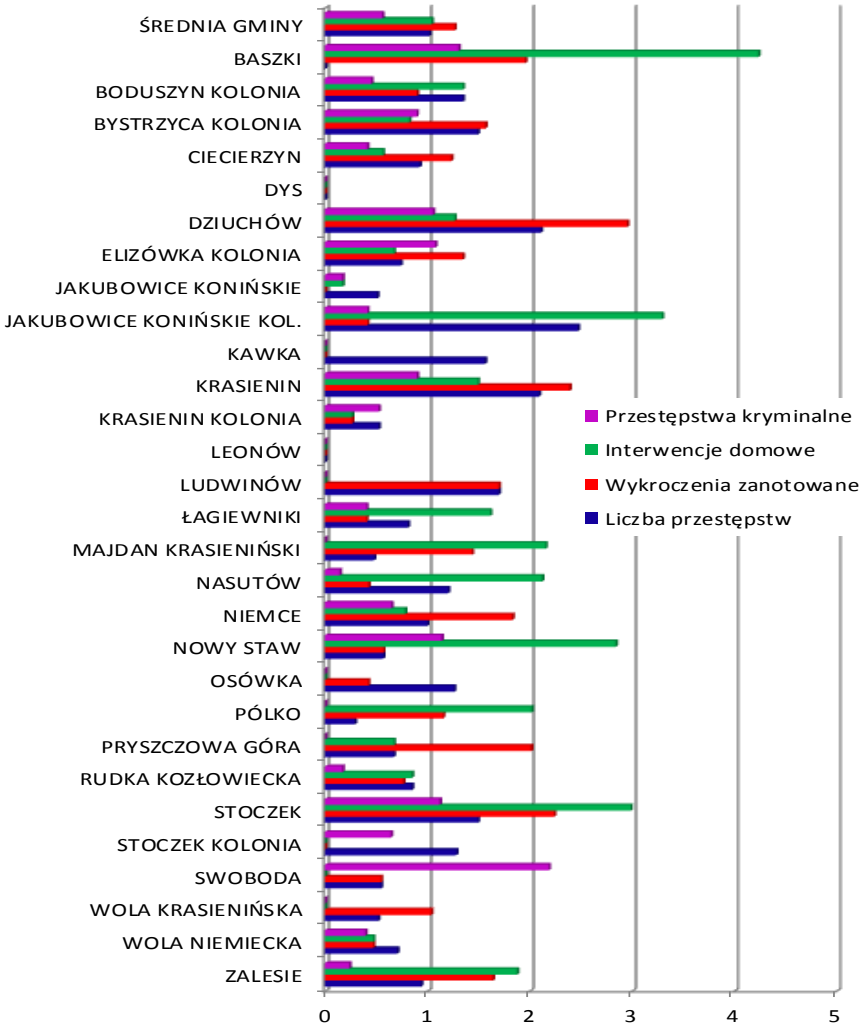

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komisariatu Policji w Niemcach

Rycina 19. Rodziny objęte procedurą „Niebieskiej Karty" wg sołectw w gminie Niemce (2012 i 2015r.)

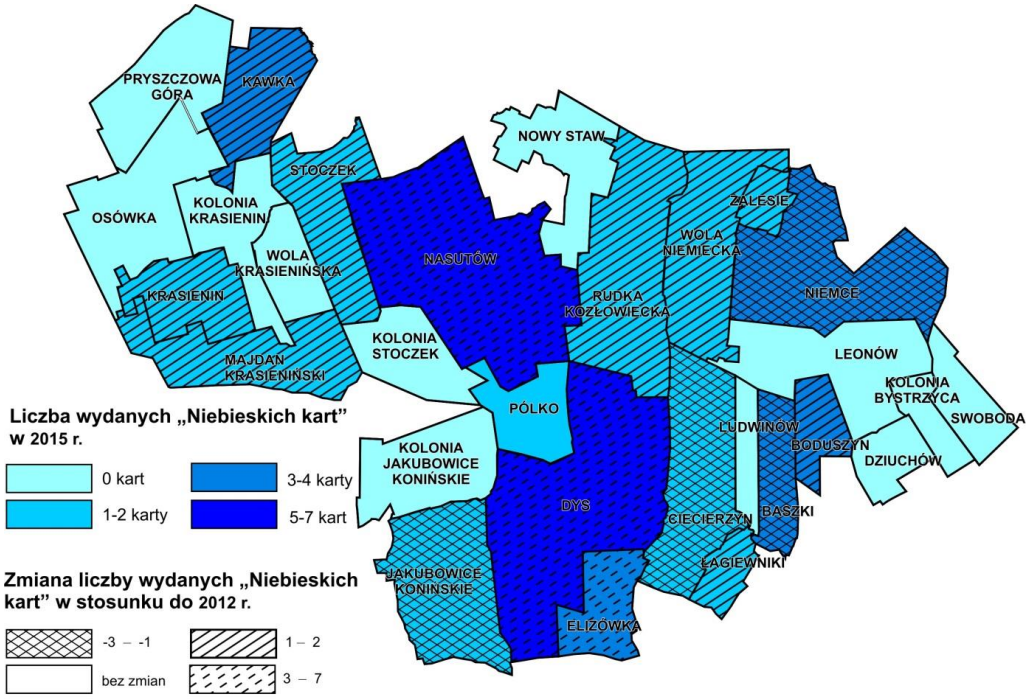

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS w Niemcach

Skuteczna walka z problemem przemocy wymaga podejmowania systematycznych działań interwencyjnych i specjalistycznych. Na terenie gminy Niemce funkcjonują służby, które w zakresie swoich kompetencji mają za zadanie przeciwdziałać przemocy w rodzinie. Należą do nich: Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, OPS w Niemcach, Gminna Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i inne.

Realizacja oczekiwań społecznych w zakresie porządku publicznego oraz bezpieczeństwa obywateli stanowi część z najważniejszych zadań organów administracji publicznej. Dążenie do zapewnienia bezpieczeństwa odbywa się poprzez inicjowanie i organizowanie działań, mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz przeciwdziałania zjawiskom kryminogennym. Stąd też podejmowane są działania Urzędu Gminy w Niemcach prowadzące do poprawy stanu bezpieczeństwa w gminie poprzez realizację programów wspólnie z odpowiednimi służbami. W przeciągu ostatnich lat w gminie realizowane były liczne przedsięwzięcia, projekty, konkursy i programy mające na celu poprawę porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz kształtowanie właściwych postaw wśród mieszkańców. Działania skierowane były do różnych grup wiekowych i społecznych. Należy jednak pamiętać o istocie uzupełniania działań podejmowanych przez właściwe organy poprzez aktywność społeczności lokalnych i samych mieszkańców. Dlatego ważnym elementem jest budowanie wśród społeczeństwa współodpowiedzialności za bezpieczeństwo.

W celu podniesienia standardu bezpieczeństwa publicznego niezbędnym elementem powinna stać się poprawa bezpieczeństwa w miejscach publicznych i miejscu zamieszkania, niwelowanie patologii społecznych, zapewnienie bezpieczeństwa w ruchu drogowym oraz

bezpieczeństwo dzieci i młodzieży. Elementem przekładającym się na bezpieczeństwo, winny być przedsięwzięcia ukierunkowane na inicjowanie działań prewencyjno-profilaktycznych w kierunku poprawy bezpieczeństwa w miejscach publicznych oraz mające na celu poprawę stanu zabezpieczeń obiektów. Nieodzowne jest podejmowanie działań ukierunkowanych na inicjowanie działań prewencyjno-profilaktycznych oraz działań mających na celu aktywizację mieszkańców w zakresie zasady wzajemnej pomocy sąsiedzkiej.

Nadzór nad bezpieczeństwem przeciwpożarowym na terenie gminy pełni Jednostka Ratowniczo Gaśnicza nr 4 będąca w strukturze Komendy Miejskiej Straży Pożarnej w Lublinie. W 2015 roku na terenie gminy działały jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej w sołectwach: Dys, Kawka, Krasienin, Majdan Krasieniński, Nasutów, Niemce i Stoczek. Jednostki posiadają podstawowe wyposażenie techniczne. Przy każdej OSP usytuowane są remizo – świetlice. Jednostki OSP w Niemcach i Krasieninie włączone są do krajowego systemu ratowniczo – gaśniczego.

Na terenie gminy funkcjonuje "ALLMIZ" S-ka z o.o. w Dęblinie - Chłodnia w Leonowie – jest to zakład w którym występują substancje niebezpieczne, stwarzający zagrożenie poza swoim terenem[9]. Innego rodzaju źródłem zagrożeń jest transport materiałów niebezpiecznych, który odbywa się drogami przebiegającymi przez teren gminy i tereny zurbanizowane, w szczególności drogą krajową nr 19. Decydującym dla skali zagrożeń miejscowych, mogącym powodować również zagrożenia powszechne dla ludności zamieszkałej w pasie nawet do 10 km od tras przewozu, jest zwłaszcza przewóz materiałów toksycznych – przede wszystkim chloru i amoniaku. Największe realne zagrożenie dla życia i zdrowia mieszkańców oraz środowiska naturalnego stanowi możliwość powstania stref skażeń wzdłuż drogi w wyniku kolizji drogowych oraz złego stanu technicznego cystern służących do przewozu towarów niebezpiecznych. Stąd też, istnieje możliwość zanieczyszczenia zasobów wód podziemnych i powierzchniowych oraz gruntu. W ostatnim okresie w gminie nastąpił gwałtowny rozwój stacji paliw, autogazu oraz punktów sprzedaży i wymiany butli 11 kg z gazem propan-butan, a co za tym idzie wzmożony ruch drogowy związany z dowozem paliw płynnych i gazowych do punktów dystrybucji.

15.1.6. Kapitał społeczny oraz aktywność obywatelska

Fundusz sołecki

W roku 2009, została uchwalona ustawa o funduszu sołeckim, wprowadzająca do praktyki funkcjonowania samorządu gminnego nowe rozwiązania służące zaspokajaniu potrzeb społeczności wiejskich. Jednym z głównych celów ustawy było stworzenie mechanizmu aktywizowania społeczności sołectwa poprzez jej bezpośredni udział nie tylko w planowaniu i podejmowaniu decyzji, ale także w realizacji zadań finansowanych z funduszu sołeckiego. Do 2015 roku na terenie gminy Niemce istniało 28 sołectw. Jednakże Rada Gminy Niemce podjęła Uchwałę Nr IV/42/2015 z dnia 6 lutego 2015 r. w sprawie nadania statutu sołectwu Leonów i od tego momentu funkcjonuje obecnie 29 sołectw.

[9] Na podstawie „Wojewódzki plan działania systemu Państwowe Ratownictwo Medyczne dla województwa lubelskiego Lublin – lipiec 2015r. „Katalog zagrożeń województwa lubelskiego" 2014r.;

Środki tworzące fundusz sołecki zostają wydzielone z budżetu gminy. W zależności od wielkości sołectwa – kwota od kilku do kilkudziesięciu tysięcy złotych nie rozwiązuje oczywiście większości problemów tam występujących, ale najważniejsze we wspomnianym mechanizmie funduszu sołeckiego jest podejmowanie autonomicznej decyzji o wykorzystaniu funduszu przez lokalną społeczność. Korzystając z niewielkich i niewystarczających środków finansowych z funduszu sołeckiego, nie jest możliwe zaspokoić wszystkich potrzeb zarówno inwestycyjnych i działań miękkich na obszarach wiejskich, jednak dzięki pojawieniu się realnego, choć ograniczonego budżetu w dyspozycji miejscowej społeczności, można mówić o zmianie jakościowej lokalnej demokracji.

W celu oszacowania ogólnego poziomu aktywności społecznej w gminie Niemce, posłużono się wskaźnikami, opisującymi poziom kapitału społecznego na poziomie sołectwa. Są to:

- kwota pozyskanych środków z funduszu sołeckiego w przeliczeniu na 1 mieszkańca, która informuje o skuteczności działania oraz wizji mieszkańców na rozwój danego sołectwa, o czym mówi sposób wydatkowanych pieniędzy;
- wskaźnik uczestnictwa mieszkańców w zebraniu wiejskim, dotyczącym podziału środków na 2016 rok, opisujący rzeczywiste zaangażowanie społeczne mieszkańców danego sołectwa.

Tabela 32. Poziom kapitału społecznego w gminie Niemce

L.p.	Sołectwo	Ludność ogółem	kwota uzyskana na fundusz sołecki w 2015 roku	kwota uzyskana na fundusz sołecki w przeliczeniu na 1 mieszkańca	liczba osób na zebraniu wiejskim w 2015 roku dot. Podziału środków z funduszu sołeckiego na 2016 rok	wskaźnik uczestnictwa w zebraniach na 100 mieszkańców
1	Baszki	307	12829,73	41,79	21	6,84
2	Boduszyn	223	10599	47,53	16	7,17
3	Ciecierzyn	1341	25058,08	18,69	28	2,09
4	Dys	1949	25058,08	12,86	21	1,08
5	Dziuchów	108	7717,89	71,46	15	13,89
6	Elizówka	949	25058,08	26,40	14	1,48
7	Jakubowice Konińskie	1490	25058,08	16,82	25	1,68
8	Jakubowice Konińskie Kol.	590	19445,07	32,96	42	7,12
9	Kawka	243	10975,44	45,17	10	4,12
10	Kolonia Bystrzyca	64	6640,39	103,76	8	12,50
11	Krasienin	335	12929,97	38,60	15	4,48
12	Krasienin – Kolonia	383	14834,38	38,73	10	2,61
13	Leonów	651	21174,07	32,53	30	4,61
14	Ludwinów	118	8093,76	68,59	17	14,41
15	Łagiewniki	248	11226,02	45,27	12	4,84
16	Majdan Krasieniński	418	15510,95	37,11	18	4,31
17	Nasutów	1414	25058,08	17,72	32	2,26

18	Niemce	3062	25058,08	8,18	48	1,57
19	Nowy Staw	176	9446,89	53,68	16	9,09
20	Osówka	238	11000,5	46,22	17	7,14
21	Pólko	347	13731,86	39,57	15	4,32
22	Pryszczowa Góra	149	8820,44	59,20	17	11,41
23	Rudka Kozłowiecka	1181	25058,08	21,22	27	2,29
24	Stoczek	268	11727,18	43,76	18	6,72
25	Stoczek – Kolonia	156	8870,56	56,86	6	3,85
26	Swoboda	183	9647,36	52,72	16	8,74
27	Wola Krasienińska	193	9897,94	51,28	14	7,25
28	Wola Niemiecka	1279	25058,08	19,59	35	2,74
29	Zalesie	427	15761,53	36,91	21	4,92
OGÓŁEM GMINA		**18490**	**451345,57**	24,41	584	3,16

źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Gminy Niemce

Spośród 29 sołectw w gminie Niemce, w 2015 roku najniższym zaangażowaniem w sprawy społeczne cechowały się sołectwa: Ciecierzyn, Dys, Jakubowice Konińskie, Nasutów, Niemce, Rudka Kozłowiecka oraz Wola Niemiecka, dla których oba analizowane wskaźniki znajdowały się znacznie poniżej średniej dla gminy. Na tle gminy wyróżniają się sołectwa: Kolonia Bystrzyca, Dziuchów i Ludwinów, dla których wskaźniki przekraczały trzykrotnie, a nawet czterokrotnie średnią dla gminy Niemce.

Aktywność obywatelska mieszkańców

Zasadniczym wskaźnikiem obrazującym jakość kapitału społecznego gminy jest aktywność obywatelska mieszkańców, przejawiająca się uczestnictwem w organizacjach społecznych, grupach nieformalnych i innych organizowanych inicjatywach obywatelskich. O aktywności obywatelskiej świadczy również uczestnictwo mieszkańców w wyborach prezydenckich, parlamentarnych oraz samorządowych.

Frekwencja wyborcza podczas wyborów samorządowych do Rady Gminy wyniosła 56,43%. W porównaniu do innych gmin powiatu lubelskiego jest to wartość niska. Analiza danych wskazuje, iż wysokim wskaźnikiem aktywności obywatelskiej (powyżej średniej dla gminy) cechowały się obwody wyborcze położone w bezpośrednim sąsiedztwie z miastem Lublin.[10] Frekwencja dotycząca wyboru Wójta Gminy Niemce również była raczej niska, bo wynosiła 55,34%.

Tabela 33. Wybory do Rady Gminy Niemce w 2014 roku

Nr okręgu	Granice obwodu wyborczego	Nr obwodu	Liczba uprawnionych	mandatów	Frekwencja	Wydane karty
1	Niemce	4	1132	1	62,19	704
2	Niemce Zalesie	9	1215	1	53,09	645

[10] http://wybory2014.pkw.gov.pl/pl/wyniki/gminy/view/060907

3	Niemce	10	965	1	53,06	512
4	Baszki	1	695	1	39,71	276
	Boduszyn					
	Ludwinów					
	Łagiewniki					
	Dziuchów	11	284		50,00	142
	Kolonia Bystrzyca					
	Swoboda					
5	Ciecierzyn	1	1071	1	56,77	608
6	Pólko	2	284	1	63,73	181
	Jakubowice Konińskie Kolonia	3	449		60,36	271
	Stoczek Kolonia	8	119		62,18	74
7	Jakubowice Konińskie	3	1248	1	65,87	822
8	Kawka	8	782	1	67,39	527
	Krasienin					
	Osówka					
	Pryszczowa Góra					
9	Krasienin Kolonia	8	1013	1	54,89	556
	Majdan Krasieniński					
	Stoczek					
	Wola Krasienińska					
10	Nasutów	6	1066	1	50,28	536
11	Nowy Staw	7	1057	1	50,80	537
	Rudka Kozłowiecka					
12	Dys	2	794	1	62,09	493
13	Dys	2	747	1	58,37	436
14	Wola Niemiecka	4	949	1	54,79	520
15	Elizówka	5	712	1	54,49	388
OGÓŁEM			**14582**	**15**	**56,43**	**8228**

Rycina 20. Frekwencja wyborca w wyborach samorządowych do Rady Gminy Niemce w 2014 r.

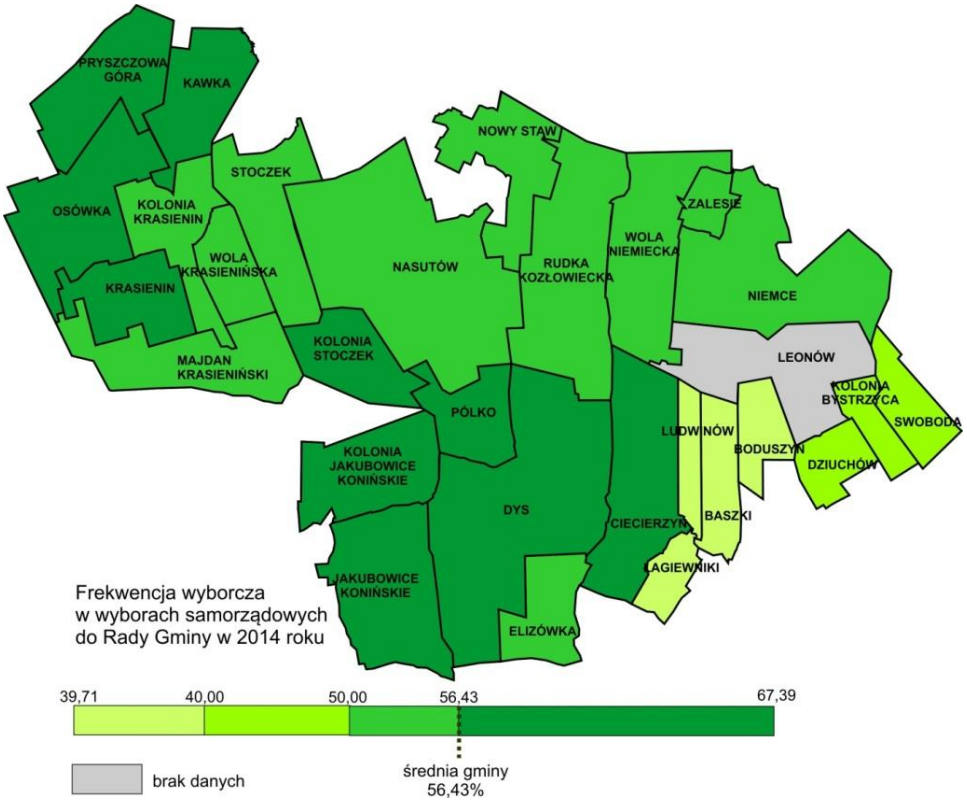

źródło: opracowanie własne na podstawie http://wybory2014.pkw.gov.pl/pl/wyniki/gminy/view/060907

Mieszkańcy gminy Niemce wykazali się niewiele wyższą, bo tylko o około 2% wyższą aktywnością polityczną w wyborach na Prezydenta Polski, aniżeli w wyborach samorządowych. Największe zainteresowanie głosowaniem na Prezydenta wykazali mieszkańcy Jakubowic Konińskich i Jakubowic Konińskich Kolonia (67,69%) oraz Dziuchowa, Swobody i Kolonii Bystrzycy, gdzie udział ludności głosujących na Prezydenta wynosił RP 63,86%. W pozostałych sołectwach frekwencja kształtowała się na poziomie 53,02% do 60,52%. Wskaźnik frekwencji w postaci średniej dla gminy kształtował się na poziomie 58,82%, będąc wielkością niewiele wyższą w porównaniu do powiatu (56,40%), do regionu (54,30%), ale dużo wyższą niż w kraju (55,34%).

Tabela 34. Wybory na Prezydenta w 2015 roku

Nr obwodu	Granice obwodu głosowania	Liczba uprawnionych	Frekwencja (%)	Liczba uprawnionych	Frekwencja (%)
		I tura		II tura	
1	Ciecierzyn	1772	49.32 %	1756	56,89%
	Baszki				
	Boduszyn				
	Ludwinów				
	Łagiewniki				
2	Dys	1815	52.07 %	1806	58,97%
	Półko				

3	Jakubowice Konińskie Kolonia	1659	59.92 %	1662	67,69%
	Jakubowice Konińskie				
4	Wola Niemiecka	2091	54.42 %	2085	60,38%
	Niemce				
5	Elizówka	722	58.17 %	718	60,17%
6	Nasutów	1070	50.09 %	1068	56,83%
7	Nowy Staw	1062	46.80 %	1058	53,02%
	Rudka Kozłowiecka				
8	Kawka	1911	47.83 %	1896	55,70%
	Krasienin				
	Krasienin-Kolonia				
	Majdan Krasieniński				
	Osówka				
	Pryszczowa Góra				
	Stoczek				
	Stoczek Kolonia				
	Wola Krasienińska				
9	Niemce	1199	49.04 %	1192	54,28%
	Zalesie				
10	Niemce	972	52.57 %	970	60,52%
11	Dziuchów	284	51.76 %	285	63,86%
	Kolonia Bystrzyca				
	Swoboda				
Ogółem gmina		**14557**	**51,96%**	**14496**	**58,82%**

źródło: http://prezydent2015.pkw.gov.pl/325_Wyniki_Polska/060907

Organizacje pozarządowe

Za jeden z mierników poziomu rozwoju społeczeństwa uważana jest także liczba organizacji pozarządowych funkcjonujących na obszarze gminy. Wg wykazu[11] otrzymanego z gminy w roku 2015 funkcjonowało 15 podmiotów z sektora organizacji pozarządowych, stowarzyszeń i innych organizacji społecznych, które realizują swoje działania na terenie gminy Niemce oraz w aktywny sposób współpracują z samorządem lokalnym. W gminie funkcjonują organizacje pozarządowe, które realizują przede wszystkim zadania z zakresu sportu i aktywności fizycznej, a są to kluby sportowe (Klub Sportowy Nasutów: Gminny Klub Sportowy Niemce: Dyski Klub Sportowy „Błękitni" w Dysie; Klub Sportowy Ciecierzyn; Uczniowski Klub Sportowy Dys w Dysie; Uczniowski Klub Sportowy w Niemcach; Szkoła Mistrzostwa Sportowego „Niemce"; Gminny Uczniowski Ludowy Klub Sportowy Niemce; Lubelskie Klub Karate Shotokan z siedzibą w Lublinie; Klub Karate Tradycyjnego „BUSHI" w Nasutowie oraz Stowarzyszenie Kultury Fizycznej „Sprinter" z siedzibą w Lublinie.

Poza wymienioną działalnością organizacje pozarządowe prowadzą działalność wspomagającą rozwój społeczności lokalnej, aktywizację i integrację społeczności lokalnej a także mobilizują najmłodszych (dzieci i młodzież) do aktywnego udziału dotyczącego rozwoju obszarów wiejskich (Stowarzyszenie „Społeczna Inicjatywa Krasienina i okolic im. Ireny Kosmowskiej w Krasieninie; Stowarzyszenie Inicjatyw Lokalnych w Niemcach). Działalnością edukacyjną i kulturalną służącą rozwojowi społecznemu i osobistemu dzieci i młodzieży zajmuje się Fundacja Sempre a Frente z siedzibą w Lublinie. Natomiast Stowarzyszenie „Wspólna Sprawa" w Woli Niemieckiej prowadzi działalność charytatywną w obszarze edukacyjnym i kulturalnym, mającą na celu rozwój, aktywizację i integrację społeczności lokalnej oraz podnoszenie jakości życia i świadomości społecznej.

Na terenie gminy oprócz wymienionych organizacji działały także Instytut Akcji Katolickiej Archidiecezji Lubelskiej Oddział w Niemcach (w 2015 roku organizacja zajmowała się wspieraniem i upowszechnianiem kultury fizycznej i sportu – rozwijaniem dyscypliny sportowej piłki nożnej wśród mieszkańców gminy); Stowarzyszenie Chór Męski BAS CANTO – którego misją jest wspieranie i upowszechnianie kultury; Ochotnicza Straż Pożarna w Majdanie Krasienińskim zajmująca się wspieraniem i upowszechnianiem kultury i sportu poprzez organizowanie imprez sportowych i sportowo – rekreacyjnych.

Oprócz wymienionych organizacji i stowarzyszeń w sferze kultury działało[12] 8 organizacji pozarządowych, a wśród nich: Stowarzyszenie NASZA RUDKA; Stowarzyszenie „WSPÓLNA SPRAWA"; Fundacja „Ogrody Permakultury"; Stowarzyszenie Ogólnopolski Związek Profesjonalistów BELLE DANS; Katolickie Stowarzyszenie na rzecz wspierania młodzieży EFFATHA Otwórz się.

Jak widać z powyższego, większość organizacji posiada swoje siedziby na terenie gminy. Współpraca organizacji pozarządowych z gminą zarówno tych, które posiadają swoje siedziby na jej terenie, jak i poza nią, koncentruje się wokół zadań związanych z rozwojem oraz bezpiecznym i prawidłowym jej funkcjonowaniem. Współpraca ta wychodzi również poza obszar gminy. Realizowanie wspólnych zadań ma na celu poprawę jakości życia jej

[11] wg danych z UG Niemce
[12] www.mojepanstwo.pl/dane/gminy1313,niemce/ngo

mieszkańców i promocję gminy. Dlatego też należy udzielać wsparcia inicjatywom obywatelskim i organizacjom pozarządowych, jak również angażować organizacje pozarządowe w pozyskiwanie grantów na realizację projektów służących społeczności lokalnej.

Wśród organizacji trzeciego sektora na szczególną uwagę zasługuje Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Kraina Wokół Lublina" (LGD). Stowarzyszenie opracowało Lokalną Strategię Rozwoju dla obszaru LGD „Kraina Wokół Lublina". Udział LGD w programie LEADER i realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju (LSR) pozwolą na pozyskanie środków PROW dla gmin: Bełżyce, Borzechów, Bychawa, Garbów, Głusk, Jabłonna, Jastków, Konopnica, Krzczonów, Niedrzwica Duża, Niemce, Strzyżewice, Wólka, Wysokie, Zakrzew. Stowarzyszenie to zrealizowało szereg projektów w zakresie infrastruktury, edukacji i kultury, które służą społeczności lokalnej. Aktywność społeczną mieszkańców gminy należy ocenić jako przeciętną – szczególnie na tle frekwencji osiąganej przez sąsiadujące gminy powiatu lubelskiego oraz powiat lubelski.

Społeczeństwo obywatelskie i będące jego częścią organizacje pozarządowe oraz stowarzyszenia pełnią wiele istotnych funkcji. Zgodnie z zasadą subsydiarności organizacje działają na rzecz obywateli, reprezentując ich interesy, broniąc różnorodnych wartości wyznawanych przez poszczególnych członków społeczeństwa i dostarczając wielu świadczeń pomagających im w codziennym życiu. Zaangażowanie w działalność społeczną pozwala oszacować, jak duże jest zainteresowanie sprawami wykraczającymi poza życie prywatne osób z inicjatywy których powstały organizacje pozarządowe czy też stowarzyszenia. Z uwagi na brak dostępnych danych statystycznych sołectwami, analizę oparto o liczbę zarejestrowanych organizacji pozarządowych i stowarzyszeń na poziomie każdego sołectwa przeliczeniu na 100 mieszkańców, a także wysokość dotacji uzyskanej od gminy Niemce w przeliczeniu na 1 mieszkańca, na projekty służące realizacji zadań gminy. W 2015 roku były to projekty o charakterze pożytku publicznego w zakresie wspierania i upowszechniania kultury fizycznej i społecznej.

Tabela 35. Zaangażowanie w działalność społeczną w organizacjach pozarządowych i stowarzyszeniach na terenie gminy Niemce

L.p.	Sołectwo	Ludność ogółem	ilość organizacji pozarządowych	ilość organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców	wysokość dotacji	wielkość uzyskanej dotacji w przeliczeniu na 1 mieszkańca
1	Baszki	307	0	0,00	0	0,00
2	Boduszyn	223	0	0,00	0	0,00
3	Ciecierzyn	1341	2	0,15	2800	2,09
4	Dys	1949	3	0,15	40500	20,78
5	Dziuchów	108	0	0,00	0	0,00
6	Elizówka	949	0	0,00	0	0,00
7	Jakubowice Konińskie	1490	0	0,00	0	0,00
8	Jakubowice Konińskie Kol.	590	0	0,00	0	0,00
9	Kawka	243	0	0,00	0	0,00

10	Kolonia Bystrzyca	64	0	0,00	0	0,00
11	Krasienin	335	2	0,60	11000	32,84
12	Krasienin – Kolonia	383	0	0,00	0	0,00
13	Leonów	651	0	0,00	0	0,00
14	Ludwinów	118	0	0,00	0	0,00
15	Łagiewniki	248	0	0,00	0	0,00
16	Majdan Krasieniński	418	1	0,24	3500	8,37
17	Nasutów	1414	2	0,14	13500	9,55
18	Niemce	3062	8	0,26	144300	47,13
19	Nowy Staw	176	0	0,00	0	0,00
20	Osówka	238	0	0,00	0	0,00
21	Pólko	347	0	0,00	0	0,00
22	Pryszczowa Góra	149	1	0,67	0	0,00
23	Rudka Kozłowiecka	1181	1	0,08	0	0,00
24	Stoczek	268	0	0,00	0	0,00
25	Stoczek – Kolonia	156	0	0,00	0	0,00
26	Swoboda	183	0	0,00	0	0,00
27	Wola Krasienińska	193	0	0,00	0	0,00
28	Wola Niemiecka	1279	2	0,16	7200	5,63
29	Zalesie	427	0	0,00	0	0,00
OGÓŁEM GMINA		**18490**	**22**	**0,12**	222800	12,05

W gminie Niemce poziom rozwoju społeczeństwa jest raczej umiarkowany. Pod tym względem wyróżniają się sołectwa: Niemce, Krasienin oraz Dys, dla których oba analizowane wskaźniki, znalazły się znacznie powyżej średniej dla gminy.

15.1.7. Identyfikacja problemów i potencjałów w sferze społecznej

Pogłębiona analiza kwestii społecznych, w oparciu o diagnozę, pozwoliła zidentyfikować wiele problemów w sferze społecznej, z którymi boryka się gmina Niemce. Należą do nich:

- systematyczny spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym, przy jednoczesnym wzroście liczby ludności w wieku produkcyjnym, który niekorzystnie wpływa na procesy demograficzne;
- główne źródło utrzymania ludności – to dochody uzyskiwane z pracy w gospodarstwie rolnym, prawie 40% gospodarstw domowych utrzymuje się z niezarobkowych źródeł (emerytury, renty, zasiłek z pomocy społecznej i dla bezrobotnych);
- niski poziom kwalifikacji osób bezrobotnych (25% liczby osób bezrobotnych);
- wysoki udział osób bezrobotnych z wykształceniem wyższym (19,0%);
- znaczna liczba osób korzystająca z pomocy społecznej dotyczy to w szczególności rodzin wielodzietnych i rodzin z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi (w 15 sołectwach);
- wysokie natężenie zjawiska niepełnosprawności w skali regionu lubelskiego;

- lokalizacja Ośrodka Pomocy Społecznej uniemożliwiająca korzystanie z jego usług osobom niepełnosprawnym oraz osobom starszym i mających problemy z narządami ruchu;
- brak świetlic: środowiskowej, dla osób starszych (np. poprzez organizację Dziennych Domów Opieki), dla potrzeb grup wsparcia m.in. dla rodzin doświadczających przemocy, rodzin alkoholików, czy też działalności Grupy AA;
- istniejące bariery architektoniczne;
- brak infrastruktury pomocy społecznej;
- wzrost zagrożenia patologiami społecznymi (w szczególności przemocy domowej i alkoholizm);
- dwukrotny wzrost założonych „Niebieskich Kart", co świadczy o rosnącej przemocy.

Na etapie analizy kwestii społecznych zidentyfikowano również potencjały obszaru gminy, którymi są:

- atrakcyjne położenie gminy w kształtującym się w Lubelskim Obszarze Metropolitalnym i Lubelskim Obszarze Metropolitalnym;
- dogodna lokalizacja względem głównych szlaków transportowych;
- dodatnim poziomie saldo przyrostu naturalnego;
- dodatnie saldo ruchu wędrówkowego (migracyjnego);
- korzystne prognozy demograficzne, które w znaczny sposób wpłyną na kapitał ludzki obszaru;
- tendencja spadkowa przestępstw ogółem;
- umiarkowana aktywność społeczna mieszkańców gminy.

15.1.8. Skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych w sferze społecznej

Potrzeby w zakresie rewitalizacji w sferze społecznej to przede wszystkim aktywizacja społeczna osób bezrobotnych i osób uzależnionych od zasiłków pomocy społecznej, integracja mieszkańców (w tym osób starszych i zagrożonych patologiami społecznymi), edukacja i podnoszenie kwalifikacji zawodowych mieszkańców, włączenie bezrobotnych mieszkańców obszaru rewitalizacji w prace pielęgnacyjne w rewitalizowanym obszarze na terenie gminy, budowanie tożsamości lokalnej i identyfikacji z miejscem zamieszkania, włączenie społeczne mieszkańców w procesy ożywienia społeczno-gospodarczego (w tym w zaplanowanie i realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych).

15.2. Sfera gospodarcza

15.2.1. Struktura gospodarcza gminy

Na strukturę gospodarczą gminy składają się główne sektory gospodarki, w szczególności sektor rolniczy oraz przedsiębiorczość pozarolnicza, w tym przemysł, budownictwo i usługi. Rolnictwo jest jednym z najbardziej powszechnych rodzajów aktywności gospodarczej,

obszary wiejskie są miejscem życia i pracy blisko 40% ludności kraju oraz miejscem wypoczynku. Diagnozę gminy w zakresie gospodarczym dokonano pod kątem przedsiębiorczości pozarolniczej i rolnictwa. Gmina Niemce cechuje się stosunkowo niekorzystną strukturą gospodarczą, z dominującą pozycją sektora rolnego.

15.2.2. Przedsiębiorczość pozarolnicza

Kondycja lokalnej gospodarki odgrywa istotną rolę w procesie rozwoju społeczno-ekonomicznego. Należy podkreślić, iż znaczenie posiada nie tylko wielkość gospodarki, mierzona liczbą podmiotów prowadzących działalność ekonomiczną, lecz także ich struktura branżowa, wielkościowa oraz własnościowa. Rozwój przedsiębiorczości pozarolniczej jest niezwykle ważny, prowadzi do tworzenia miejsc pracy poza rolnictwem i do dywersyfikacji źródeł utrzymania ludności. Procesy kształtujące sferę gospodarczą wpływają na dynamikę rozwoju społeczno - ekonomicznego różnych jednostek osadniczych. Powyższa zależność jest szczególnie zauważalna na szczeblu lokalnym. Zjawiska i przemiany gospodarcze w znacznym stopniu determinują kierunek oraz dynamikę rozwoju w pozostałych sferach.

Na terenie gminy Niemce w 2015 roku wg danych GUS Bank Danych Lokalnych zarejestrowanych było 1637 podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON. W porównaniu do 2010 roku ich liczba wzrosła o 378 podmioty. Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów wynosiła 175 podmiotów. Na 1 tys. mieszkańców gminy przypadało 88,5 podmiotów gospodarczych. Poziom rozwoju przedsiębiorczości na terenie gminy, mierzony liczbą podmiotów gospodarczych przypadających na 1 tys. mieszkańców, jest o ponad 14,2% wyższy niż średnio w powiecie i o 1,5 % województwie. W odniesieniu do wskaźnika podmiotów nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON na 1 tys. ludności, wskaźnik ten jest wyższy o 28,8% niż średnio w powiecie i o 35,4% aniżeli w województwie.

Wśród podmiotów gospodarczych ponad 97% to przedstawiciele sektora prywatnego. Zasoby podmiotów gospodarczych w gminie tworzą przede wszystkim jednoosobowe działalności gospodarcze oraz firmy mikro, tj. podmioty zatrudniające do 9 pracowników. Są to głównie małe, często rodzinne firmy, charakteryzujące się dużą różnorodnością produkcji i usług. W sektorze prywatnym prowadziło działalność 1588 podmiotów, zaś w publicznym – 34 podmioty. W obrębie sektora prywatnego najwięcej osób fizycznych, bo aż 1366 prowadziło działalność gospodarczą. Wzrosła również liczba spółek prywatnych prawa handlowego z 63 w roku 2010 do 92 w 2015 roku. Na koniec 2015 roku działało 9 spółek z udziałem kapitału zagranicznego, od 2010 roku ubył 1 inwestor z kapitałem zagranicznym.

Wykres 25. Podmioty zarejestrowane w systemie REGON w gminie Niemce w latach 2010-2015

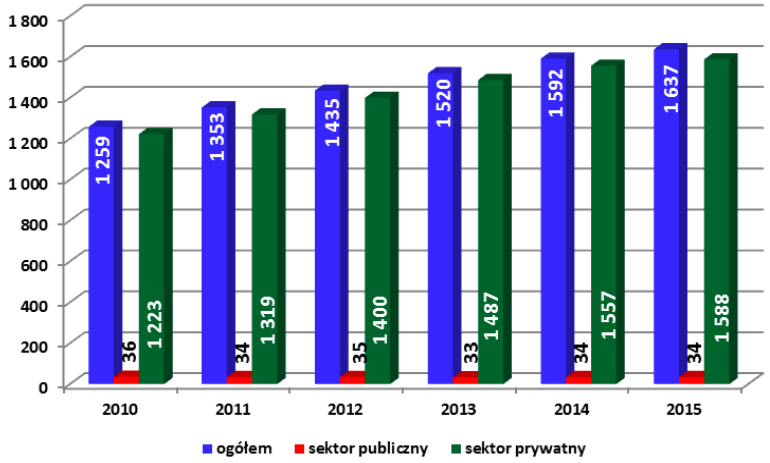

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych

Rycina 21. Liczba podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON w sołectwach gminy Niemce w 2010 i 2015 roku

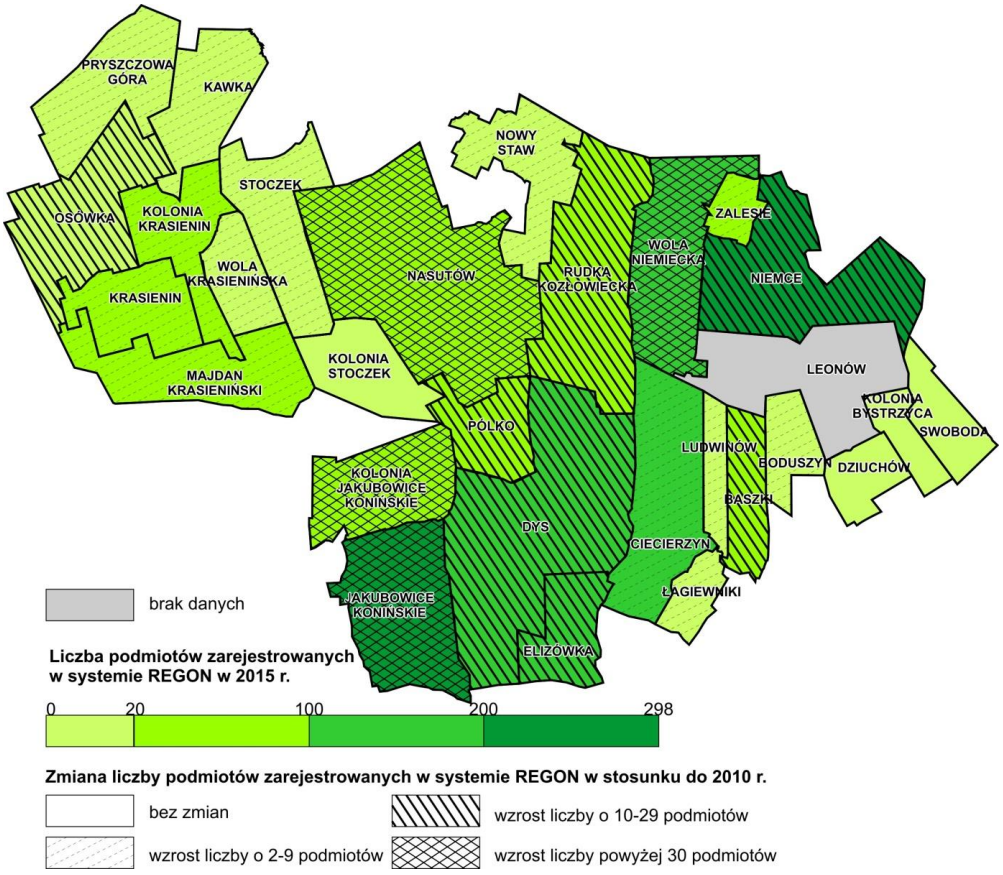

W strukturze przedsiębiorstw wg klas wielkości na terenie gminy funkcjonowało 89 przedsiębiorstw zatrudniających od 10 – 49 pracowników (spadek o 17 firm), a stanowiły one 5,6% ogółu przedsiębiorstw. Zdecydowana większość tych przedsiębiorstw prowadziła działalność w sołectwie Niemce (21) i Elizówka (9). W 2015 roku funkcjonowało

14 przedsiębiorstw zatrudniających 50 -249 pracowników (w 2010 roku – 16). Likwidacja tego typu firm miała miejsca w sołectwach: Dys i Elizówka.

Wykres 26. Struktura przedsiębiorstw wg klas wielkości w sołectwie gminy Niemce – 2015 rok

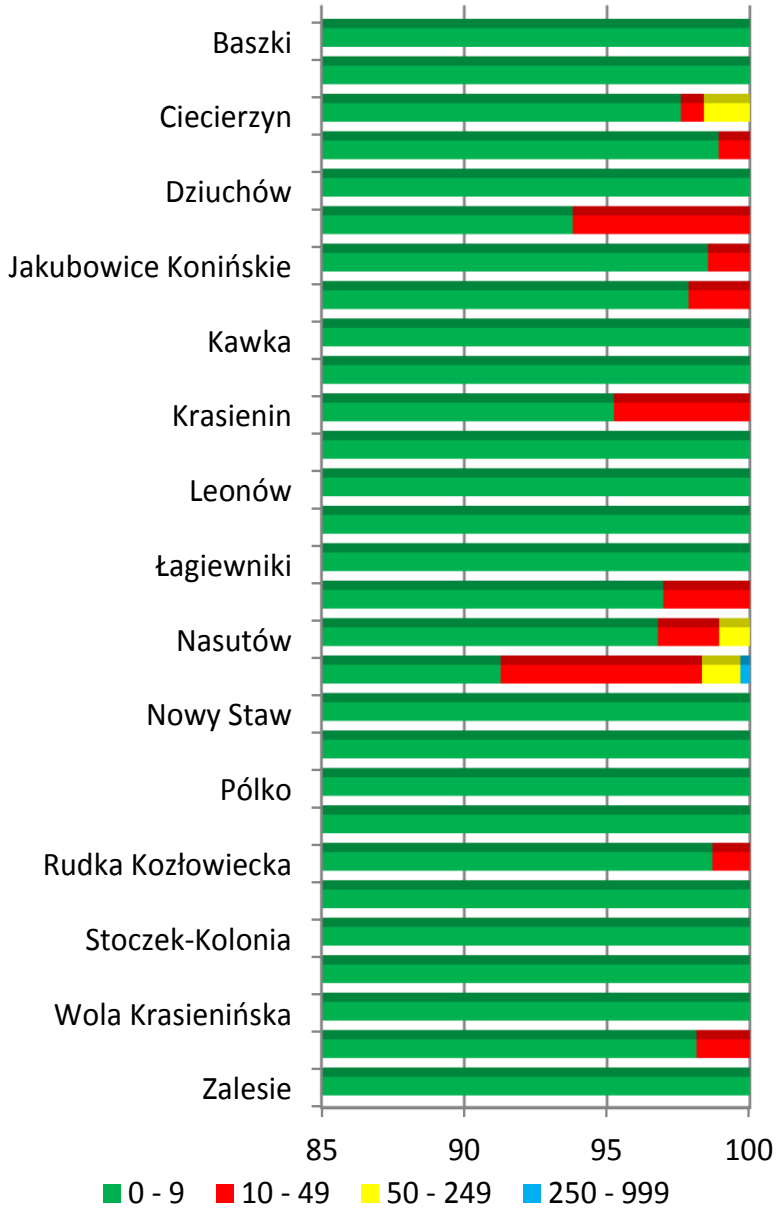

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych

Biorąc pod uwagę podział na sekcje PKD w gminie wyróżnić można wiodące branże gospodarki. I tak w 2015 roku, ponad 27% (446) podmiotów należała do sekcji G. Liczba podmiotów w porównaniu z rokiem 2010 zwiększyła się o 73 podmioty. Największy wzrost podmiotów nastąpił w sołectwach: Jakubowice Konińskie Kolonia i Rudka Kozłowiecka – o 11 podmiotów oraz Elizówka i Jakubowice Konińskie – o 10 podmiotów w tej sekcji. Znacząca liczba podmiotów gospodarczych znajduje się w sekcji F (budownictwo) – 233 podmiotów w 2015 roku, co stanowi ponad 14% wszystkich podmiotów. Należy podkreślić, iż od 2010 roku nastąpiło zwiększenie ich liczby o 44 tj. o 23,3%. Najwięcej podmiotów

zaliczających się do sekcji F zlokalizowanych jest w sołectwach: Niemce (34) i Jakubowice Kolonia (29). Bardzo znacząca jest grupa podmiotów gospodarczych działająca w sekcji C (przetwórstwo przemysłowe) 8,3% (136 w 2015 roku, wzrost o 32,0% w stosunku do 2010 roku) oraz w sekcji M - działalność profesjonalna, naukowa i techniczna 9,0% (148 – w 2015 roku; wzrost o 35,8%). Ponieważ podmioty w sekcji działalność profesjonalna, naukowa i techniczna stanowią 9% podmiotów ogółem, ze względu na prowadzoną innowacyjną działalność na skalę globalną zasługują na szczególną uwagę, o czym będzie mowa w dalszej części diagnozy. Lokalizacja w gminie tego typu firm świadczy o jej atrakcyjności.

Największymi przedsiębiorstwami zlokalizowanymi i prowadzącymi działalność na terenie gminy są:

- Przedsiębiorstwo Produkcji Materiałów Budowlanych Niemce S.A., z siedzibą w Warszawie, jest czołowym producentem materiałów budowlanych na Lubelszczyźnie. W grupie Spółek wytwarza się m.in. różnorodne cegły silikatowe, piaski i żwiry budowlane, piaski do zapraw, piaski uniwersalne suche, piasek kopalniany oraz piaski filtracyjne;
- Petroprofit w Niemcach PETROMONT Sp. z o.o jest ponadregionalną firmą powstałą na skutek przekształceń i restrukturyzacji spółki Petroprofit oferującą hurtową i detaliczną sprzedaż paliw płynnych oraz oleju opałowego Ekoterm Plus. Firma z siedzibą w Niemcach k/Lublina posiada oddział w Hrubieszowie oraz sieć stacji paliw;
- Agencja Rezerw Materiałowych w Niemcach Warszawa Składnica w Niemcach posiada obiekty magazynowe materiałów i towarów strategicznych**.** Rezerwy strategiczne stanowią kategorie produktów, surowców, materiałów oraz urządzeń gromadzonych na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa i obronności państwa, bezpieczeństwa, porządku i zdrowia publicznego oraz wystąpienia klęski żywiołowej lub sytuacji kryzysowej;
- Lubelska Giełda Rolno-Ogrodnicza w Elizówce to ponadregionalny rynek hurtowy, zarządzany przez Spółkę Lubelski Rynek Hurtowy S.A. (LRH S.A.). Na Rynku wynajmuje powierzchnię handlową ok. 160 firm, wiele instytucji m.in. funkcjonują tu m.in: Oddział Regionalny i Biuro Powiatowe Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Bank Polska Kasa Opieki S.A. I Oddział w Lublinie, Poczta Polska - Oddział Urzędu Pocztowego, Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Końskowoli - Oddział Lubelski. Jest również miejscem lokalizacji placówek Wschodniej Giełdy Zbożowej i Towarowej, Urzędu Celnego oraz agencji celnych, składów i magazynów celnych, biur rachunkowych i kantoru wymiany walut, a także giełdy samochodowej. Ważnym elementem działalności Lubelskiego Rynku Hurtowego S.A. jest Centrum Handlu Zagranicznego i Promocji.
- Przedsiębiorstwo Ogrodnicze w Leonowie Gospodarstwo Szklarniowe Leonów Sp. z o.o. w Niemcach to firma, zajmująca się uprawą warzyw, włączając melony oraz uprawą roślin korzeniowych i roślin bulwiastych;
- POL-SKONE Sp. z o.o. Zakład Produkcyjny „Pol-Skone" w Niemcach, jest producentem drzwi i okien drewnianych. Jest to zakład produkcyjny nowoczesny i w pełni skomputeryzowany;

- ORLEN PetroCentrum Sp. z o.o. jest Regionalnym Operatorem Rynku PKN ORLEN S.A. oferującym sprzedaż paliw oraz hurt paliw płynnych czyli m.in. benzyn (benzyna pb95, benzyna pb98), olejów napędowych czy oleju opałowego Ekoterm Plus);
- Chłodnia Allmiz Niemce;
- Stanchen Niemce;
- Firma PODKOWIAK ANDRZEJ „Galwanex" export - import przedsiębiorstwo wielobranżowe z siedzibą w Jakubowicach Konińskich, działa w branży obróbka metali i nakładanie powłok na metale;
- Masarnia z ubojnią „Ryjek" w Nasutowie, zakład przetwórstwa mięsnego to firma rodzinna funkcjonująca w Nasutowie. Działalność firmy obejmuje, ubój trzody chlewnej, bydła, rozbiór oraz produkcję wyrobów w postaci wędzonek, kiełbas i wędlin podrobowych. Zakład wyposażony jest w nowoczesne maszyny i linie produkcyjne pozwalające na utrzymanie wysokich standardów jakościowych;
- Agricola w Ciecierzynie, jedna z największych firm zajmująca się dostarczaniem kompleksowych rozwiązań dla rolnictwa (środki ochrony roślin, nawozów oraz szeregu innych artykułów do produkcji rolnej);
- Spółdzielnia Rolniczo-Handlowa w Niemcach, to firma działająca w branży spożywczej (sprzedaż detaliczna w nie wyspecjalizowanych sklepach z przewagą żywności, napojów i wyrobów tytoniowych);
- Serwis Mercedesa Niemce;
- Suszarnia Warzyw „AGJ Jaworscy"
- Mariol Nasutów;
- IFTER Wola Niemiecka;
- Wytwórnia Napojów „Cristel" w Dysie;
- Skład Materiałów - Dariusz Korga w Elizówce;
- Carbo s.c. w Niemcach;
- Wytwórnia Makaronów „AS Babuni" - Zakład pracy chronionej;
- Kruszywa Niemce S.A. w Niemcach;
- TYMWAR **–** Grzegorz Tymczak w Elizówce;
- Firma Ogrodnicza „Frutpol" w Jakubicach Konińskich;
- Globi Firma Handlowo-Usługowa Eksport – Import w Elizówce;
- „INOX" Producent Okuć Budowlanych w Dysie;
- Zakład Przetwórstwa Owocowo – Warzywnego w Dysie;
- „PERTRANS S.C. Z. Grzebalski, R. Szczepanik w Niemcach.

Otoczenie biznesu

Do instytucji otoczenia biznesu umożliwiających rozwój przedsiębiorczości na terenie gminy należy zaliczyć Rynek Elizówka, na którym działają podmioty otoczenia biznesu. Na terenie gminy prowadzi działalność Fundacja Nowy Staw, która poprzez działania na rzecz umacniania gospodarki rynkowej wspiera rozwój przedsiębiorczości. Należy podkreślić, że poprzez swoje położenie w sąsiedztwie miasta Lublina, podmioty gospodarcze zarejestrowane bądź prowadzące działalność na terenie gminy Niemce, mają duże możliwości korzystania z usług instytucji otoczenia biznesu. Wiodącą pozycję wśród instytucji otoczenia biznesu w Lublinie ma Lubelska Fundacja Rozwoju, Agencja Rozwoju Lokalnego bądź Polskiego Funduszu Gwarancyjnego sp. z o.o utworzonego w ramach Polsko – Brytyjskiego Programu Rozwoju Przedsiębiorczości. Elementem wspierającym rozwój biznesu jest obsługa bankowa oraz szeroko rozumiana promocja gospodarcza. W gminie działają placówki bankowe tj. Bank Spółdzielczy w Niemcach; Filia nr 1 Kredyt Banku PBI O/Lublin i BS w Krasieninie. Promocję gospodarczą tworzą instytucje organizujące imprezy wystawienniczo – promocyjne, giełda towarowa czy specjalistyczne wystawy i targi mające miejsce przede wszystkim w Elizówce.

Reasumując należy stwierdzić, że na atrakcyjność gminy dla inwestorów niewątpliwie ma jej położenie w bezpośrednim sąsiedztwie Lublina, co gwarantuje m.in. dostęp do instytucji około biznesowych i wysoko wykwalifikowanych kadr czy też do urzędów administracji państwowej. Dla gminy obecność liczących się firm, w znaczący sposób przyczynia się do uaktywnienia lokalnej działalności gospodarczej oraz przede wszystkim jest gwarancją podniesienia dochodów i sukcesywnego obniżania stopy bezrobocia.

15.2.3. Sektor rolniczy

Rolnictwo jest szczególnie istotnym sektorem w gospodarce gminy. Z uwagi na korzystne warunki przyrodnicze, a przede wszystkim duże kompleksy bardzo dobrych i dobrych gleb, gmina zalicza się do jednego z najważniejszego rejonu żywicielskiego.

Gmina posiada korzystne warunki przyrodnicze dla rozwoju rolnictwa. Wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej w gminie wynosi 68,8 pkt. (wg skali IUNG w Puławach) i jest zbliżony do wielkości wskaźnika w powiecie lubelskim 71,1 pkt. Na wartość wskaźnika oprócz klimatu, warunków wodnych, rzeźby terenu, wpływ mają gleby, które w południowej części gminy charakteryzują się przewagą wysokich klas bonitacyjnych. Na obszarze gminy grunty rolne (grunty orne i użytki zielone) o wysokich klasach bonitacyjnych I-III stanowią ponad 65% powierzchni gminy. Wskazuje to na korzystne warunki glebowe dla produkcji rolniczej. Gleby te pod względem rolniczej przydatności zaliczane są do gleb: pszennych bardzo dobrych i dobrych. Gleby wysokich klas bonitacyjnych są prawnie chronione przed zmianą użytkowania na cele nierolnicze, co niestety nie zabezpiecza ich przed presją urbanizacyjną. Problem ten nasila się głównie w południowej części gminy o znacznym udziale gleb z wysokimi klasami bonitacyjnymi. Wyłączenia z użytkowania rolniczego dotyczą głównie celów budowlanych, komunikacyjnych oraz pod usługi, magazyny i składy. Zabudowa podmiejska rozwija się szczególnie w sołectwach bezpośrednio sąsiadujących z miastem Lublin (m.in. Dys, Jakubowice Konińskie), natomiast przejawy suburbanizacji gospodarczej można zauważyć wzdłuż drogi krajowej nr 19.

Czynnikiem wpływającym na stan rolnictwa i intensywność produkcji rolnej jest struktura agrarna, która wg kryterium wielkości gospodarstw, jest bardzo niekorzystna w gminie.

Funkcjonuje tutaj 3390 gospodarstw rolnych, przy czym największe ich nagromadzenie (powyżej 200 gospodarstw) obserwuje się w południowej i północnej części gminy, a mianowicie w Dysie (389 szt.), Nasutowie (357), Ciecierzynie (265), Niemcach (263), Rudce Kozłowieckiej (256) oraz w Jakubowicach Konińskich (240). Gospodarstwa rolne, podobnie jak w województwie lubelskim, cechuje duże rozdrobnienie, a co za tym idzie, niska ich efektywność. Gospodarstwa małe i średnie stanowią 96,8% ich ogólnej liczby, w tym od 1,0 do 5,0 ha – 84,7% i od 5,0 do 10,0 ha – niewiele ponad 12%. Gospodarstwa o powierzchni użytków rolnych powyżej 10,0 ha zajmują zaledwie 3,2% ich ogółu (w województwie – 15,1%, w kraju – 19,1%). Najwięcej gospodarstw o powierzchni powyżej 10 ha znajduje się w południowej części gminy w Dysie (17) i Nasutowie (11).

Wykres 27. Struktura wielkości gospodarstw w gminie Niemce

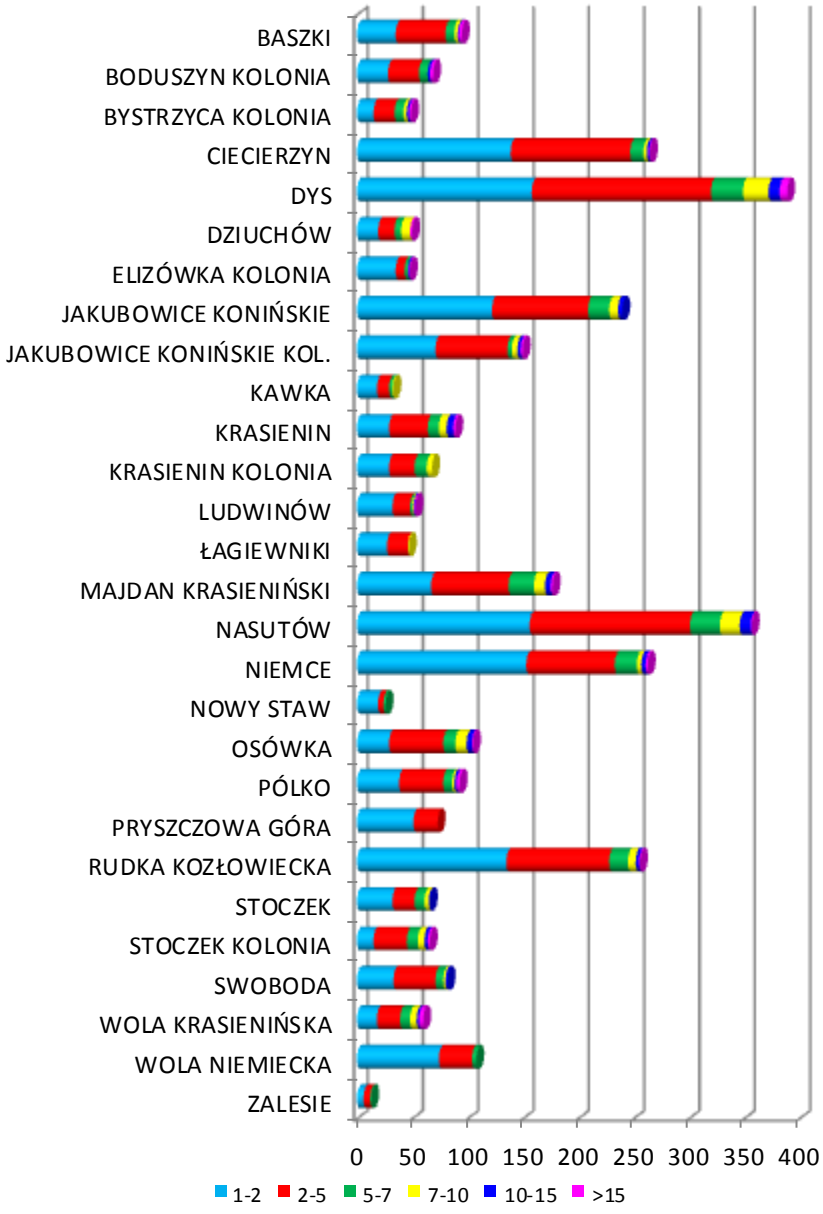

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z UG

Struktura użytkowania gruntów

W 2014 roku powierzchnia gruntów kwalifikowanych jako użytki rolne zajmowała niemal 83% ogólnej powierzchni gminy. Wysoki udział użytków rolnych świadczy o dominującej funkcji rolniczej. W strukturze użytków rolnych dominują grunty orne (87%). Pozostałe formy użytkowania gruntów ornych to: łąki trwałe (3,9%), pastwiska trwałe (1,5%), sady (1,8%), grunty rolne zabudowane (5,4%), grunty pod stawami (0,1%) oraz grunty pod rowami (0,1%). Pozostałe tereny, w tym grunty zabudowane, drogi, wody, nieużytki zajmują 5,7% powierzchni ogółem, zaś lasy i grunty leśne 11%.

Wykres 28. Struktura użytkowania gruntów w gminie Niemce (w ha)

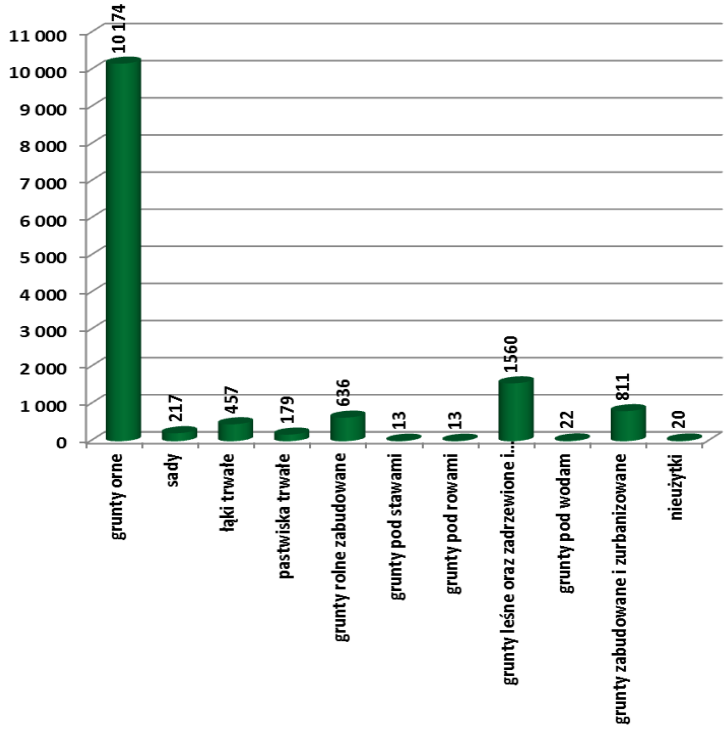

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych

Produkcja rolna

Produkcja roślinna jest kluczowym elementem struktury produkcji rolnej na obszarze gminy (wynika to przede wszystkim z istniejących warunków naturalnych), gdzie decydujący wpływ na profil produkcji ma przewaga bardzo dobrych kompleksów przydatności rolniczej. W produkcji roślinnej prowadzonej na obszarze gminy, ok. 40% gospodarstw specjalizuje się w produkcji roślinnej, zaś pozostałe 60% w produkcji mieszanej (roślinna i zwierzęca). W strukturze upraw dominują zboża (ok. 63% wszystkich upraw). Z uwagi na sąsiedztwo Lublina, będącego naturalnym rynkiem zbytu na warzywa, w gminie ok. 21% upraw stanowią warzywa. Powierzchnia upraw sadowniczych zajmuje około 3% ogólnej powierzchni użytków rolnych. Na terenie gminy znajduje się 1 zakład przetwórstwa owoców (zatwierdzony przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa) - ALLMIZ Sp. z o.o. w Niemcach.

Na terenie gminy funkcjonuje 6 gospodarstw ekologicznych w sołectwach: Rudka Kozłowiecka, Niemce, Krasienin Kolonia, Nasutów, Pryszczowa Góra oraz Wola Krasieńska.

Wskazuje się potrzebę dalszego rozwoju gospodarstw ekologicznych, a także prowadzenia działań służących zapewnieniu rynku zbytu dla wytwarzanych przez te gospodarstwa produktów.

W 2014 roku w Krasieninie oddano do użytku nowoczesne targowisko, które zostało dofinansowane ze środków zewnętrznych programu rządowego „Mój Rynek". Targowisko jest zadaszone, oświetlone, ogrodzone, zaopatrzone w media i jest podzielone na sekcje – co najmniej połowa terenu przeznaczona jest na sprzedaż produktów rolno-spożywczych.

Obsługa rolnictwa

Na terenie gminy zarejestrowane są organizacje pozarządowe, działające na rzecz promocji nowoczesnego rolnictwa, przyczyniając się tym samym do rozwoju obszarów wiejskich i są to:

- kółka rolnicze w Dysie, Majdanie Krasienińskim, Dziuchowie;
- Gminny związek rolników, kółek i organizacji rolniczych w sołectwie Niemce;
- Spółdzielnia usług rolniczych w Elizówce;
- Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna w sołectwie Kawka

Na terenie gminy nie występują grupy producentów, które pełnią istotne funkcje w systemie marketingu produktów rolnych. Znajdują się natomiast obiekty obsługi rolnictwa, w grupie której wymienia się instytucje tj.: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Elizówce, Agencja Nieruchomości Rolnych w Niemcach oraz Spółdzielnię Usług Rolniczych w Elizówce.

15.2.4. Zatrudnienie oraz lokalny rynek pracy

W 2015 roku liczba osób pracujących w gminie wynosiła 2557 osób, które stanowiły 21,5% ludności wieku produkcyjnym i wzrosła w porównaniu do 2010 roku o 3,1% (o 78 osób), niemniej jednak w roku 2013 zmalało zatrudnienie o 38 osób. Od 2014 roku zaznaczył się trend zwyżkowy osób pracujących i systematycznie, aczkolwiek nieznacznie wzrasta. W układzie PKD 2007[13] liczbę zatrudnionych obrazuje poniższa tabela:

Tabela 36. Podmioty gospodarki wg sekcji PKD 2007 w gminie Niemce w 2010 i 2015 roku

Sektory ekonomiczne wg sekcji PKD 2007	Pracujący		Spadek /wzrost zatrudnienia
	2010 rok	2015 rok	

[13] Wyjaśnienie skrótów sekcji PKD 2007: A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, B – Górnictwo i wydobywanie, C – Przetwórstwo przemysłowe, D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych, E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją, F –Budownictwo, G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle, H – Transport i gospodarka magazynowa, I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, J – Informacja i komunikacja, K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa, L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości, M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca, O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne, P – Edukacja, Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna, R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją, S – Pozostała działalność usługowa, T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby, U – Organizacje i zespoły eksterytorialne

Sekcja A (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo)	189	-	
Sekcja B (Górnictwo i wydobywanie), sekcja C (Przetwórstwo przemysłowe), Sekcja D (Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych), Sekcja E (Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją) i sekcja F (Budownictwo)	976	897	- 79
sekcja G (handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych), sekcja H (transport i gospodarka magazynowa), sekcja I (działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi) i w sekcji J (informacja i komunikacja),	379	-	
sekcja K (Działalność finansowa i ubezpieczeniowa) i sekcja L (Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości),	71	-	
sekcja K (Działalność finansowa i ubezpieczeniowa) i sekcja L (Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości),sekcja M (Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna), sekcja N (Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca), sekcja O (Administracja publiczna i obrona narodowa), sekcja P (Edukacja), Sekcja Q (Opieka zdrowotna i pomoc społeczna), Sekcja R (Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją), Sekcja S (Pozostała działalność usługowa)	864	979	+ 115

Tak mała liczba pracujących w stosunku do ogółu ludności gminy spowodowana jest brakiem danych statystycznych obejmujących osoby pracujące w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego oraz podmiotach gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób. Ponadto rozbieżności mogą wynikać również z niedopasowania kwalifikacji pracowników do nowych technologii i braku potrzebnych kompetencji przy otrzymaniu zatrudnienia. Ze względu na bezpośrednie sąsiedztwo gminy z Lublinem i Lubartowem, mieszkańcy gminy korzystają z miejskiego rynku pracy, na niekorzyść obszaru wiejskiego.

Wykres 29. Pracujący na 1000 mieszkańców w gminie Niemce w latach 2010 – 2015

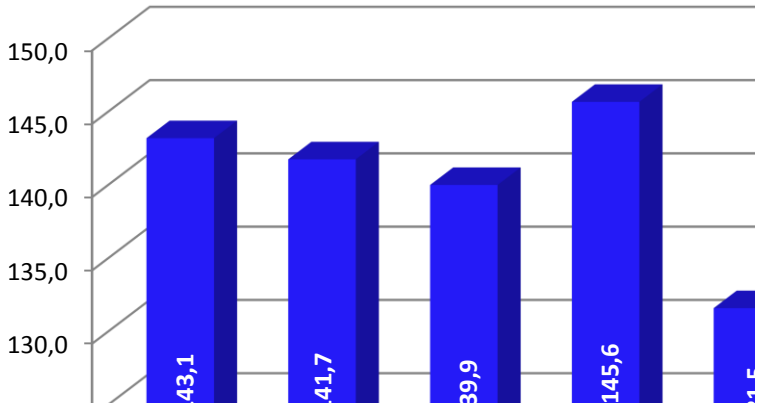

Źródło: Urząd Statystyczny w Lublinie; Województwo lubelskie Podregiony, Powiaty , Gminy

15.2.5. Atrakcyjność inwestycyjna gminy

Niezbędnym elementem stymulującym rozwój gospodarczy i podniesienie konkurencyjności, jest przygotowanie zorganizowanych terenów przeznaczonych pod lokalizację przemysłu i usług, wyposażonych w pełną infrastrukturę techniczną i posiadających uregulowany stan prawny. Gmina Niemce dysponuje dwoma terenami inwestycyjnymi typu *greenfield*[14] i jest to planowana strefa przedsiębiorczości we wschodniej części sołectwa Niemce, położona wzdłuż projektowanej obwodnicy w ciągu drogi krajowej nr 19, w pobliżu linii kolejowej nr 30. Wielkość obszaru planowanej strefy to ok. 66,00 ha. Natomiast druga planowana strefa przedsiębiorczości jest zlokalizowana w północno – wschodniej części sołectwa Niemce. Teren inwestycyjny o powierzchni 18,00 ha położony jest wzdłuż linii kolejowej nr 30, w pobliżu planowanej obwodnicy drogi krajowej nr 19 oraz w pobliżu drogi powiatowej nr 828. Planowane strefy przedsiębiorczości mają umocowanie zarówno w obowiązującym „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Niemce", jak również w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy. By zwiększyć atrakcyjność i potencjał inwestycyjny winny być podejmowane inicjatywy zmierzające do utworzenia dalszych stref przedsiębiorczości wraz z kompleksową infrastrukturą. Wskazuje się na konieczność wprowadzania przez samorząd lokalny, ułatwień związanych z powstawaniem i funkcjonowaniem MŚP oraz tworzeniem warunków do pozyskiwania inwestorów, czemu będzie służyć kompleksowa promocja gospodarcza gminy i marketing miejsca zmierzający do zwiększenia zainteresowania gminą przez inwestorów zewnętrznych.

Sytuacja finansowa gminy Niemce

Zrównoważony rozwój stanowi ideę przyświecającą rozwojowi jednostek samorządowych na wszystkich poziomach sfery społeczno - gospodarczej. Budżet jest finansowym wyrazem i instrumentem polityki gospodarczej gminy oraz najważniejszym narzędziem do jej realizacji. Jest uchwalany corocznie przez Radę Gminy i opiniowany przez Regionalną Izbę Obrachunkową. Oprócz ustalanych i realizowanych corocznie planów budżetowych gmina posiada również Wieloletnią Prognozę Finansową.

W latach 2010 – 2015 odnotowano stały wzrost dochodów ogółem oraz niewielkie wahania w strukturze dochodów gminy. Według opublikowanych danych z wykonania budżetów[15] w 2015 r. dochód budżetu gminy wyniósł 56,4 mln zł, co oznacza, że dochody były wyższe o około 42% niż w 2010 roku. Na strukturę dochodu ogółem składają się: dochody własne, subwencja ogólna i dotacje. Największy udział miały dochody własne (45,7%), a zdecydowanie mniej dotacje (27,6%) i subwencje ogólne (26,7%). Wg danych BDL dotacje inwestycyjne stanowiły 40,9% dotacji ogółem i wzrosły o 21,3% (w roku 2010 stanowiły zaledwie 19,6%). W 2015 r. na obszarze gminy Niemce[16], średni dochód w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniósł 3 012,78 zł i wzrósł o 745,41 zł. Podobne zjawisko odnotowano w przypadku dochodów własnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, które od 2010 r. stale rosły i w 2014 r., wyniosły 1 384,03 zł (wzrost o 412,02 zł).

[14] „Studium przestrzenne lokalizacji i możliwości rozwoju regionalnych stref przedsiębiorczości w województwie lubelskim" Katalog stref przedsiębiorczości Lublin, 2008 r.
[15] www.lublin.rio.gov.pl „Wykonanie budżetów JST za lata 2010 – 2015"
[16] www.gus.stat.pl

Analizując wydatki gminy w latach 2010 - 2015 można zaobserwować wzrost wydatków o ok. 54%, a w porównaniu do roku poprzedniego tylko o 2,5% . Wydatki w 2015 r. wyniosły 60,05 mln zł. W strukturze wydatków największy odsetek stanowiły wydatki bieżące – 75,1% wydatków ogółem. Wydatki majątkowe stanowiły 24,9% wydatków ogółem i w całości były to wydatki majątkowe inwestycyjne. W 2015 r. wydatki w przeliczeniu na jednego mieszkańca wyniosły 3 208,36 zł (o 44% więcej aniżeli w 2010 roku). Wartość wydatków majątkowych inwestycyjnych na jednego mieszkańca w 2015 r. wyniosła 797,44 zł.

Sytuacja finansowana gminy uzależniona jest od wyniku finansowego w poszczególnych latach. W analizowanym okresie, tj. w latach 2010 - 2015, można zaobserwować wahania zarówno w dochodach jak i wydatkach gminy, co skutkowało dodatnim bądź ujemnym wynikiem finansowym w poszczególnych latach, co prezentuje poniższa tabela.

Tabela 37. Dochody i wydatki budżetowe w latach 2010-2015

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
DOCHODY						
Dochody ogółem	39 756 041,77	40 111 757,81	43 528 699,36	43 930 064,87	53 431 370,90	56 393 154,13
Dochody własne:	17 043 284,39	18 474 872,66	19 187 234,10	21 452 894,50	24 342 697,54	25 906 280,32
dochody na 1 mieszkańca ogółem	2 267,37	2 257,27	2 414,37	2 405,55	2 899,62	3 012,78
WYDATKI						
Wydatki ogółem	39 073 784,33	43 089 863,99	50 792 495,02	53 902 490,85	58 595 284,44	60 054 004,12
wydatki majątkowe ogółem	8 372 541,51	9 395 130,54	14 793 606,24	14 157 725,10	14 946 257,37	14 976 653,83
wydatki majątkowe inwestycyjne	8 372 541,51	9 395 130,54	14 793 606,24	14 157 725,10	14 946 257,37	14 976 653,83
wydatki bieżące ogółem	30 701 242,82	33 694 733,45	35 998 888,78	39 744 765,75	43 649 027,07	45 077 350,29
dotacje ogółem	1 302 575,09	2 054 590,55	2 084 431,33	2 093 609,30	2 441 609,14	2 886 911,09
świadczenia na rzecz osób fizycznych	6 952 577,19	6 761 143,44	6 696 952,24	6 851 775,79	6 853 317,91	6 929 880,50
Wydatki na 1 mieszkańca ogółem	2 228,46	2 424,87	2 817,27	2 951,62	3 179,86	3 208,36
Wydatki majątkowe inwestycyjne na 1 mieszkańca	473,08	525,43	817,87	772,17	805,38	797,44

		Wydatki ogółem	z tego przeznaczone na:						
			Wydatki bieżące	z tego:				Wydatki majątkowe	w tym:
				wynagrodzenia i pochodne	dotacje	obsługę długu	pozostałe wydatki bieżące		wydatki inwestycyjne
2010	planowane	46 059 964	32 572 394	15 933 251	1 302 820	90 000	15 246 322	13 487 570	13 487 570
	wykonane	39 073 784	30 701 243	15 331 735	1 302 575	62 245	14 004 688	8 372 542	8 372 542
2011	planowane	45 772 497	35 649 636	17 964 041	2 071 350	61 000	15 553 244	10 122 861	10 122 861
	wykonane	43 089 864	33 694 733	17 179 901	1 910 938	35 395	14 568 500	9 395 131	9 395 131
2012	planowane	53 836 688	37 679 977	19 636 522	2 213 012	216 871	15 613 572	16 156 712	16 156 712

	wykonane	50 792 495	35 998 889	18 854 900	2 084 431	133 699	14 925 859	14 793 606	14 793 606
	planowane	57 349 070	41 926 631	20 796 197	2 176 476	619 461	18 334 497	15 422 439	15 422 439
2013	wykonane	53 902 491	39 744 766	19 715 173	2 093 609	453 938	17 482 046	14 157 725	14 157 725
	planowane	63 355 185	46 242 809	21 742 938	2 336 064	720 958	21 442 848	17 112 377	17 112 377
2014	wykonane	58 595 284	43 649 027	20 766 388	2 231 609	716 994	19 934 036	14 946 257	14 946 257
	planowane	62 810 276	47 064 725	23 339 986	2 999 042	798 669	19 927 029	15 745 550	15 745 550
2015	wykonane	60 054 004	45 077 350	22 503 910	2 886 911	791 822	18 894 707	14 976 654	14 976 654

Rok	Dochody ogółem			Wydatki ogółem			Wynik budżetu (-) deficyt / (+) nadwyżka		Relacja deficytu/nadwyżki do dochodów	
	plan	wykonanie	% wykonania	plan	wykonanie	% wykonania	plan	wykonanie	plan	wykonanie
2010	39359964	39756042	101,0	46059964	39 073 784	84,8	-6 700 000	682257	-17,0	1,7
2011	40632518	40111758	98,7	45772497	43 089 864	94,1	-5 139 979	-2978106	-12,6	-7,4
2012	43902506	43528699	99,1	53836688	50 792 495	94,3	-9 934 182	-7263796	-22,6	-16,7
2013	45354699	43930171	96,9	57349070	53 902 491	94,0	-11 994 372	-9972320	-26,4	-22,7
2014	58085743	53431371	92,0	63355185	58 595 284	92,5	-5 269 442	-5163914	-9,1	-9,7
2015	59812 052	56393154	94,3	62810276	60 054 004	95,6	-2 998 224	-3660850	-5,0	-6,5

Po wykonaniu budżetu w 2015 r. według Wieloletniej Prognozy Finansowej (WPF), wynik budżetowy miał wartość ujemną (tabela poniżej). Kwota długu wynosiła 27 702 505,05 zł (o 2 778 642,76 zł więcej w porównaniu do roku poprzedniego), a wartość spłaty rat kapitałowych kredytów i pożyczek oraz wykup papierów wartościowych wyniosła 3 013 081,24 zł. Rocznie gmina przeznaczała ok. 791 822,33 zł na obsługę długu, a po 2016 prognozowany jest jego systematyczny wzrost.

Tabela 38. Wynik i planowanie budżetu do 2029 roku

wyszczególnienie	wynik budżetu	Przychody budżetu	z tego kredyty pożyczki, emisja papierów wartościowych	wydatki ogółem	wydatki bieżące na obsługę długu	Rozchody budżetu	w tym spłaty rat kapitałowych kredytów i pożyczek oraz wykup papierów wartościowych	Kwota długu
Wykonanie 2014	-5 183 913,54	7 577 064,45	7 336 441,00	58 595 284,44	716 994,31	2413 063,25	2304 901,24	24923862,29
wykonanie 2015	-3660849,99	6 709 303,23	5 833 224,00	60 054 004,12	791 822,33	3048 453,24	3013 081,24	27702505,05
Wykonanie 2016	1 305 743,44	1 920 000,00	1 920 000,00	63 031 670,36	762 030,00	3225 743,44	3225 743,44	26359261,61
2017	-1 601 953,16	5 281 769,00	5 281 769,00	70 216 593,62	730 080,00	3679 815,84	3679 815,84	27961214,77
2018	364 420,35	3 035 579,65	3 035 579,65	77 244 239,05	737 884,80	3400 000,00	3400 000,00	27596794,42
2019	3 400 000,00	0,00	0,00	80 921 103,94	737 884,80	3400 000,00	3400 000,00	24196794,42
2020	3 034 882,29	365 117,71	365 117,71	68 713 483,66	762 287,00	3400 000,00	3400 000,00	21161912,13
2021	2 536 617,72	1 063 382,28	1 063 382,28	70 706 702,47	779 536,96	3600 000,00	3600 000,00	18625294,41

2022	2 652 500,60	947 499,40	947 499,40	72 641 632,56	831 709,18	3600 000,00	3600 000,00	15972793,81
2023	2 676 323,68	1 063 676,32	1 063 676,32	74 726 045,21	977 011,73	3740 000,00	3740 000,00	13296470,13
2024	4 040 000,00	0,00	0,00	75 529 635,22	1183 765,00	4040 000,00	4040 000,00	9256 470,13
2025	4 040 000,00	0,00	0,00	76 257 585,00	1192 023,00	4040 000,00	4040 000,00	5216 470,13
2026	1 340 000,00	2 200 000,00	2 200 000,00	79 130 168,09	1233 454,80	3540 000,00	3540 000,00	3876 470,13
2027	0,00	3 040 000,00	3 040 000,00	81 193 869,77	1251 955,00	3040 000,00	3040 000,00	3876 470,13
2028	-1 200 000,00	2 250 000,00	2 250 000,00	82 625 808,47	1296 994,00	1050 000,00	1050 000,00	5076 470,13
2029	-2 000 000,00	2 750 000,00	2 750 000,00	84 166 066,55	1302 534,82	750 000,00	750 000,00	7076 470,13

Źródło: Wieloletnia Prognoza Finansowa przyjęta Uchwałą Rady Gminy Niemce Nr XXV/230/2016

W ramach Wieloletniej Prognozy Finansowej został sporządzony wykaz przedsięwzięć z okresem realizacji do 2020 r., co określa poniższa tabela.

Tabela 39. Wykaz przedsięwzięć do 2020 roku

Nazwa i cel	Okres realizacji		łączne nakłady finansowe
	od	do	
Rozwój Lubelskiej e-Administracji - Informatyzacja UG	2 018	2019	183283,50
ECO efektywna gmina Niemce - etap III	2 016	2019	5141021,52
ECO efektywna gmina Niemce - etap IV	2 016	2019	12060664,02
ECO efektywna gmina Niemce - etap II - ECO-efektywna gmina Niemce - etap II	2 016	2019	5322597,21
Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie gminy Niemce (Zespół Szkół w Krasieninie, Ośrodek Pomocy Społecznej w Niemcach)	2 016	2018	236780
Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu w województwie lubelskim - edycja ii	2012	2018	83100
Budowa kanalizacji na terenie gminy Niemce - Budowa kanalizacji na terenie gminy Niemce	2019	2021	3000000
Budowa Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) na terenie gminy Niemce w m. Niemce - Budowa Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) na terenie gminy Niemce w m. Niemce	2017	2021	720000
Budowa remizo- świetlicy w m. Kawka	2017	2019	730000
Budowa sali gimnastycznej w m. Jakubowice Konińskie	2016	2018	3076000
Budowa ścieżek rowerowych na terenie Gminy (w tym na obszarach atrakcyjnych turystycznie np. wzdłuż rzeki Ciemięgi) - Budowa ścieżek rowerowych na terenie Gminy (w tym na obszarach atrakcyjnych turystycznie np. wzdłuż rzeki Ciemięgi)	2017	2020	400000
budowa zespołu sportowo rekreacyjnooświatowego w Niemcach	2017	2021	5050000
Gmina Niemce otwarta na kulturę – Gmina Niemce otwarta na kulturę	2016	2018	2211875
Mobilny LOF (projekt partnerski w ramach instrumentu ZIT - na terenie gminy Niemce przewiduje się m.in. węzły przesiadkowe)	2017	2019	900000
Modernizacja i budowa oświetlenia ulicznego z zastosowaniem OZE	2017	2018	310000
Poprawa spójności przestrzennej, społecznej i kulturowej Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego poprzez rewitalizację - Poprawa spójności przestrzennej, społecznej i kulturowej Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego poprzez rewitalizację	2017	2019	390000

Zakup i montaż lampy hybrydowej na skrzyżowaniu drogi gminnej 106041L i drogi gminnej 103357L w m. Stoczek Kolonia	2017	2018	15000

Pozyskiwanie funduszy krajowych i unijnych

Stosunkowo wysoka zdolność inwestycyjna gminy przekłada się na efektywność pozyskiwania środków ze źródeł zewnętrznych, tj. głównie z Unii Europejskiej. Gmina Niemce w okresie programowania 2007-2013 pozyskała ze środków krajowych i unijnych 10,09mln złotych.

Tabela 40 Wykaz przedsięwzięć, na które pozyskano fundusze krajowe i unijne

Nazwa zadania	Wartość całkowita	Wartość dofinansowania
Rozbudowa oczyszczalni ścieków w miejscowości Niemce i wymiana głównego kanału tłoczonego	1 631 110,00	632 413,00
Budowa kanalizacji sanitarnej Wola Niemiecka – Rudka Kozłowiecka	2 312 048,81	818 757,00
Tworzenie systemu zbiórki, segregacji oraz wywozu odpadów komunalnych na terenie gminy Niemce	172 099,00	69 958,00
Budowa instalacji solarnych w budynkach użyteczności publicznej gminy Niemce	88 377,50	51 646,00
Rozbudowa placu zabaw „Rycerska Kraina” w Jakubowicach Konińskich	52 000,00	25 000,00
Urządzenie placu zabaw wraz z zagospodarowaniem terenu na działce nr 26/6 o powierzchni 1412m² w miejscowości Elizówka	148 355,50	96 715,00
Budowa stałego targowiska gminnego pod mazwą „Mój Rynek” w miejscowości Krasienin Kolonia - Gmina Niemce	986 915,41	587 177,00
Budowa ogólnodostępnego placu zabaw wzaz z zagospodarowaniem terenu w miejscowości Nasutów	165 173,00	100 00,00

Nazwa zadania	Wartość całkowita	Wartość dofinansowania
Modernizacja budynku świetlicy w Elizówce	559 921,13	364 924,00
Zagospodarowanie przestrzeni publicznej w miejscowości Niemce	31 941,00	23 660,00
Urządzenie placu zabaw wraz z zagospodarowaniem terenu i wymianą nawierzchni przy Szkole Podstawowej w Dysie	256 151,00	71 502,00
Budowa boiska wielofunkcyjnego przy Zespole Placówek Oświatowych w Dysie	322 910,00	147 000,00
Zagospodarowanie centrum wsi Krasienin	227 663,00	157 376,00
ECO-Efektywna Gmina Niemce	7 242 012,64	6 146 072,03
Utworzenie w 2014r. Nowych miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 – Żłobek Publiczny w Niemcach, ul.Lubelska 182, 21-025 Niemce”	1 110 784,00	888 627,00

15.2.6. Analiza zasobów rekreacyjno – wypoczynkowych gminy

Niezwykle istotną branżą gospodarki jest branża turystyczna. Turystyka ma szczególne znaczenie dla lokalnej gospodarki, gdyż aktywizuje oprócz podmiotów turystycznych, także wiele innych sektorów gospodarki takich jak: transport, łączność, przemysł, budownictwo, rolnictwo, działalność finansową i ubezpieczeniową. Turystyka generuje dodatkowy strumień pieniądza, który zasila lokalną gospodarkę poprzez ponoszone przez turystów wydatki. Ponadto wpływa pozytywnie na rynek pracy oraz zadowolenie społeczeństwa. O atrakcyjności turystycznej świadczy zarówno siła przyciągania danego regionu, jak i popyt na oferowane usługi. Atrakcyjność turystyczna kształtowana jest pod wpływem wielu różnorodnych czynników. Wśród najważniejszych z nich należy wymienić potencjał turystyczny (walory i stan jakościowy środowiska przyrodniczego oraz dziedzictwo kulturowe) oraz infrastrukturę turystyczną, przede wszystkim bazę noclegową i gastronomiczną.

Potencjał turystyczny

Walorami warunkującymi rozwój turystyki i rekreacji na terenie gminy są: dolina rzeki Ciemięgi oraz Lasy Kozłowieckie, urozmaicona rzeźba terenu południowej części gminy, klimat, niski stopień zanieczyszczenia gleb i powietrza, małe zagrożenie ponadnormatywnym hałasem (wyjątek obszary położone wzdłuż drogi krajowej nr 19) oraz kumulacja walorów kulturowych.

Tereny o atrakcyjnym środowisku przyrodniczym i krajobrazowym, do których niewątpliwie zalicza się dolina rzeki Ciemięgi, stanowi wyjątkowy potencjał możliwy do wykorzystania pod kątem oferty turystycznej. Odpowiednie zagospodarowanie tego obszaru, stanowi punkt wyjścia do stworzenia produktów turystycznych zwiększających atrakcyjność gminy Niemce. Ukształtowanie terenu gminy jest urozmaicone, zwłaszcza jej część południowa, którą tworzy płaskowyż lessowy, rozcięty doliną rzeki Ciemięgi z licznymi wąwozami i suchymi dolinami. Najkorzystniejsze warunki klimatyczne dla rekreacji i wypoczynku występują w północnej części gminy w bezpośrednim sąsiedztwie Lasów Kozłowieckich.

O atrakcyjności gminy świadczą również elementy krajobrazu kulturowego. Można znaleźć tu liczne obiekty stanowiące atrakcje turystyczne, w grupie której wymienić należy liczne zabytki oraz miejsca pamięci narodowej, o których mowa we wcześniejszej części dokumentu. Do atrakcji turystycznych należą szlaki turystyczne oraz ścieżki rowerowe. Przez teren gminy przebiegają turystyczne oznakowane szlaki rowerowe o łącznej długości ok. 55km, które służą aktywnemu uprawianiu turystyki. Głównym szlakiem turystycznym jest trasa przecinająca południowe tereny gminy Niemce, biegnąca przez Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Ciemięgi" – bogaty w ciekawą szatę roślinną, uzupełnioną zespołami roślin bagiennych, szuwarów i torfowisk. Jest to zielony szlak rowerowy liczący ok. 52 km przebiegający przez Jakubowice Konińskie – wzdłuż doliny rzeki Ciemięgi - Dys – Rudkę Kozłowiecką – Kozłowiecki Park Krajobrazowy - Wolę Niemiecką – Krasienin – Majdan Krasieniński – Stoczek Kolonia - Jakubowice Konińskie. Kolejny to czarny szlak rowerowy liczący ok. 5 km przebiegający przez sołectwa: Stoczek Kolonia – Nasutów Kolonia - Kozłowiecki Park Krajobrazowy. W 2015 roku w gminie Niemce wybudowano ścieżkę rowerową na drodze wewnętrznej (ul. Ogrodowa) w sołectwie Dys. Dodatkowo Aleja Lipowa na trasie Nasutów – Pólko oraz Aleja Kasztanowa na trasie Stoczek Kolonia i Pólko, stanowią atrakcje turystyczne gminy.

Z obszaru gminy, jako tereny wymagające dalszego rozwoju funkcji turystycznej uznaje się sołectwa: Nowy Staw, Rudka Kozłowiecka, Dys, Zalesie, które z racji koncentracji zabytków kultury oraz walorów środowiska przyrodniczego, cechują się największymi predyspozycjami do rozwoju czynnego wypoczynku, zwłaszcza w dziedzinie wędrówek pieszych i rowerowych.

W warunkach społeczno-gospodarczych gminy rozwój funkcji turystycznej może stać się czynnikiem aktywizacji obszaru i źródeł dochodów ludności. Z rozwojem turystyki związane jest ożywienie innych gałęzi gospodarki tj.: handel, gastronomia, transport, produkcja zdrowej żywności itp. Potrzeba rozwoju w zakresie turystyki i rekreacji wiąże się ściśle z szansą na poprawę sytuacji na rynku pracy, ale także z koniecznością poprawnego kształtowania ładu przestrzennego oraz niedopuszczenia do negatywnego oddziaływania na środowisko przyrodnicze.

Urozmaicone ukształtowanie terenu stwarza możliwość rozwoju różnorodnych form turystyki.

Szczególnymi obszarami z terenu gminy są: dolina rzeki Ciemięgi charakteryzująca się ogromnym potencjałem do wykreowania przestrzeni publicznej z możliwością generowania nowych funkcji komercyjnych, ale również Kozłowiecki Park Krajobrazowy i obszary znajdujące się w otulinie parku. W celu ochrony potencjału przyrodniczego warto byłoby poprawiać ruch turystyczny, m.in. poprzez stworzenie ścieżek turystycznych (rowerowych, pieszych, edukacyjnych związanych z historią i przyrodą), zaopatrzonych m.in. w urządzone miejsca do odpoczynku, kosze na odpady. Ze względu na ochronę powietrza atmosferycznego, powinno się promować turystykę rowerową oraz organizować transport publiczny wykorzystujący tabor niskoemisyjny. Dodatkowo infrastruktura turystyczna powinna być optymalnie oświetlona, z użyciem energooszczędnych rozwiązań. Na terenie gminy nasilenie ruchu turystycznego będzie występować w sezonie wiosennym i letnim. Należy zatem rozważyć starania w zakresie przygotowania oferty zimowej, np. biegowych szlaków narciarskich (jest potencjał w postaci rzeźby terenu w południowej części gminy), czy kuligów. W obszarze gminy istnieją uwarunkowania przyrodniczo - krajobrazowe, kulturowe, mentalność oraz zaangażowanie ludności, predestynujące jej teren do tworzenia kompleksowych produktów turystycznych w różnych segmentach rynku turystycznego, uwzględniających konieczność współdziałania w tym względzie z sąsiednimi gminami.

Baza noclegowa i gastronomiczna

Infrastrukturę turystyczną stanowi również baza noclegowa i gastronomiczna. Stacjonarna baza turystyczna stopniowo się rozwija, co wynika z bliskości Lublina, z którego pochodzi większość turystów odwiedzających gminę. Baza hotelowa stanowi alternatywę dla hoteli w mieście Lublin. Obecnie w gminie funkcjonują obiekty, świadczące usługi hotelarskie do których należy zaliczyć: kompleks hotelowo – restauracyjny „Europejski Ośrodek Integracyjnych" w Niemcach, Nasutowskie Przedsiębiorstwo Społeczne „Dom Nasutów", „Dwór Anna" w sołectwie Jakubowice Konińskie Kolonia oraz „Pod Świerkami" w Elizówce.

15.2.7. Identyfikacja problemów i potencjałów w sferze gospodarczej

Analiza sfery gospodarczej, w oparciu o diagnozę pozwoliła zidentyfikować problemy w niej występujące, do których należą:

- niekorzystna struktura gospodarcza z dominującą pozycją sektora rolnego;
- rozdrobnienie gospodarstw rolnych;
- gospodarka rolna mimo licznych inwestycji oraz nowych technologii nie gwarantuje mieszkańcom gminy znaczących dochodów;
- brak grup producentów;
- niski wskaźnik zatrudnienia;
- mieszkańcy gminy korzystają z miejskiego rynku pracy, na niekorzyść obszaru wiejskiego;
- brak obiektów służących zajęciom sportowym i rekreacyjnym w okresie całorocznym – sporty zimowe;

- zbyt niska oferta terenów inwestycyjnych.

Zidentyfikowano również potencjały w sferze gospodarczej, którymi są:

- korzystne warunki przyrodnicze, a przede wszystkim duże kompleksy bardzo dobrych i dobrych gleb, gmina zalicza się do jednego z najważniejszego rejonu żywicielskiego;
- duży potencjał w zakresie produkcji roślinnej;
- funkcjonowanie gospodarstw ekologicznych;
- zaplecze doskonałej jakości produktów rolnych, baza dla rozwoju produkcji i przetwórstwa żywnościowego, dobre gleby, nieskażone środowisko przyrodnicze;
- nowoczesne targowisko w Krasieninie;
- giełda towarowa w Elizówce;
- tereny o atrakcyjnym środowisku przyrodniczym i krajobrazowym;
- duży potencjał do rozwoju turystyki, rozwój m.in. turystyki aktywnej i pieszej;
- planowane strefy przedsiębiorczości
- umiarkowana sytuacja finansowa gminy.

15.2.8. Skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych w sferze gospodarczej

W gminie występują liczne potrzeby w zakresie rewitalizacji w sferze gospodarczej. Jest to przede wszystkim: wspieranie podejmowania działalności gospodarczej m.in. przez osoby pracujące w rolnictwie (stworzenie systemu zachęt dla przedsiębiorców), wspieranie rozwijania działalności gospodarczej.

15.3. Sfera środowiskowa

Gmina Niemce w zdecydowanej większości leży w jednostce fizjograficznej zwanej Wysoczyzną Lubartowską, będącą częścią subregionu Niziny Środkowopolskiej. Zaś południowa oraz południowo – zachodnia część gminy znajduje się na Płaskowyżu Nałęczowskim, będącym częścią subregionu Wyżyna Lubelska.

15.3.1. Budowa geologiczna oraz udokumentowane złoża kopalin

Gmina Niemce położona jest w obrębie struktury zwanej Niecką Lubelską. Kompleks skał paleozoicznych pokryty jest osadem mezozoicznym reprezentowanym głównie przez skały jury i kredy o miąższości przekraczającej 900m. Skały wieku kredowego przykryte są w części północnej gminy utworami trzeciorzędowymi facji węglanowej i piaszczysto-mułkowej. Osady czwartorzędowe są zróżnicowane pod względem miąższości i wykształcenia litologicznego. W południowej części gminy, należącej do Płaskowyżu Nałęczowskiego, bezpośrednio na skałach węglanowych spoczywa gruba 20-40 metrowa seria osadów pleoceńskich. Północna krawędź pokrywy lessowej to jednocześnie granica Wyżyny Lubelskiej. Północna część gminy należąca do Równiny Lubartowskiej charakteryzuje się występowaniem gliny zwałowej. Utwory holoceńskie występują w dolinach rzek: Mininy i Krzywej Rzeki jako wykształcone mady, piaski rzeczne, namuły i torfy.

Południową część gminy stanowi równina akumulacji lessowej o charakterze wysoczyzny i dolina Ciemięgi rozcinająca pokrywę lessową. Zasadniczym rysem morfologicznym gminy jest głęboko wcięta w podłoże dolina rzeki Ciemięgi. Pozostałą część gminy zajmuje wysoczyzna morenowa falista, zbudowana z gliny zwałowej.

Na terenie gminy występują korzystne warunki fizjograficzne dla posadowienia nowych budynków. Ograniczenia występują na terenach o znacznych spadkach, dotyczy głównie: doliny rzeki Mininy, Krzywej Rzeki i Ciemięgi oraz skarp i krawędzi lessowych. Obszary lessowe posiadają ograniczenia ze względu na możliwość występowania zjawisk sufozyjnych. Są one szczególnie groźne dla budownictwa w pobliżu stref krawędziowych i zboczy dolin (głównie strefa doliny Ciemięgi).

Z uwagi na budowę geologiczną i litologię, warunki hydrogeologiczne oraz sposób zagospodarowania terenu na terenie gminy występują tereny predestynowane do występowania ruchów masowych ziemi, które koncentrują się wzdłuż doliny rzeki Ciemięgi[17]. Należy nadmienić, iż aktualnie dostępne dane, to jedynie wstępne informacje o możliwej predyspozycji obszarów, wynikających z budowy geologicznej i morfologii do rozwoju ruchów masowych, niepotwierdzone jeszcze dokładniejszymi badaniami.

W gminie znajdują się złoża piasków i żwirów (Kol. Nasutów, Leonów Włoki, Majdan Krasieniński I, Niemce – Petroprofit, Osówka I, Osówka II, Osówka III, Osówka IV, Osówka V, Osówka VI, Osówka VII, Osówka VIII, Pryszczowa Góra, Pryszczowa Góra I, Pryszczowa Góra II, Pryszczowa Góra III, Pryszczowa Góra IV, Pryszczowa Góra V, Pryszczowa Góra VI, Pryszczowa Góra VII, Pryszczowa Góra VIII), złoże torfu (Rudka Kozłowiecka I), złoże surowców ilastych do produkcji kruszywa lekkiego (Żulin) oraz 1 złoże gazu (Ciecierzyn). Część z udokumentowanych złóż kopalin posiada wyznaczone obszary i tereny górnicze. Są to: Osówka VII, Pryszczowa Góra I-3, Pryszczowa Góra VIII – Pole A1, Pryszczowa Góra III – 2, Osówka II-1, Osówka VIII praz Pryszczowa Góra VIb.

15.3.2. Użytkowanie gruntów

Zgodnie z kierunkami wykorzystania powierzchni na ogólną powierzchnię gminy Niemce (2014 r. – 14 111 ha) składają się: użytki rolne stanowiące 82,84% powierzchni całkowitej obszaru (11 689 ha), grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione – 11,06% (2811 ha), grunty zabudowane i zurbanizowane stanowiące – 5,75% (811 ha), łąki trwałe i pastwiska trwałe – 5,75% (636 ha). Najmniejszy obszar stanowią użytki ekologiczne – 0,14% (20 ha) i tereny różne – 0,06% (9ha).

Wykres 30. Użytkowanie gruntów na terenie gminy Niemce w 2014 roku

[17] informacje na podstawie mapy poglądowej opracowanej w ramach projektu „System Osłony Przeciwosuwiskowej" sporządzonej przez Państwowy Instytut Geologiczny

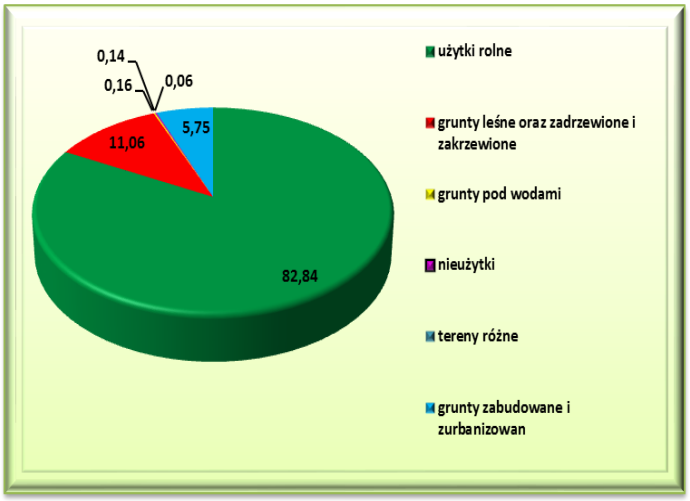

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Na terenie gminy Niemce wśród terenów zabudowanych i zurbanizowanych największą powierzchnię zajmują tereny komunikacyjne – drogi, które stanowią 39,95% wymienionych terenów, zaś tereny kolejowe – 8,87%. Tereny mieszkaniowe zajmują 24,4%, tereny przemysłowe – 7,15%, a tereny rekreacji i wypoczynku stanowią 1,97%.

15.3.3. Zasoby glebowe i ich jakość

Gleby na terenie gminy pozostają w ścisłej korelacji z budową litologiczną podłoża. Zdecydowana większość gleb gminy jest średniej i wysokiej klasy bonitacyjnej, gdzie przewagę stanowią gleby klasy III, zajmując niemal połowę powierzchni użytków rolnych. W południowej i środkowej części gminy dominują gleby brunatne i brunatne wyługowane utworzone na lessach i zwietrzelinach kredowych. W południowej części gminy dominują gleby bielicowe wytworzone z utworów pochodzenia wodnolodowcowego (glin, piasków gliniastych). Doliny rzeczne Ciemięgi, Mininy oraz Krzywej Rzeki wypełniają namuły, torfy oraz materiał organogeniczny tworząc mady oraz gleby torfowe, mułowe oraz murszowo-torfowe.

Gleby wyżyn lessowych narażone są na degradację erozją wodną. Największe zagrożenie erozją ma miejsce na terenach wąwozów i terenów do nich przyległych oraz na zboczach doliny rzeki Ciemięgi poniżej Jakubowic. Ocenia się, iż obszar zagrożony erozją silną i bardzo silną obejmuje niemal 38%.

Na obszarze gminy występuje również zagrożenie erozją wąwozową, której nasilenie zależy od zagęszczenia wąwozów. Najgęstsza sieć wąwozów i parowów występuje na zboczach doliny Ciemięgi na odcinku od Jakubowi do Ciecierzyna. W przypadku wąwozów, które są nie zalesione wskazuje się konieczność odpowiedniego ich zabezpieczenia. W przypadku wąwozów zadrzewionych i zakrzaczonych wskazane jest wprowadzenie odpowiedniej ochrony przed niszczeniem tej roślinności.

Na terenie gminy, największe zagrożenie dla jakości gleb, stwarza nadmierne stosowanie nawozów sztucznych i środków ochrony roślin. Dodatkowo gleby w pasach drogowych tras komunikacyjnych o dużym natężeniu ruchu, znajdują się pod wpływem zanieczyszczeń komunikacyjnych tj.: metale ciężkie, chlorki i fenole. Do takich tras zaliczyć należy: drogę

krajową nr 19 oraz dodatkowo drogi wojewódzkie nr 828 i 809. Gmina Niemce zalicza się do terenów o stosunkowo niewielkim udziale gleb kwaśnych i bardzo kwaśnych (41-60%).

15.3.4. Zasoby wodne oraz stan czystości hydrosfery

Z uwagi na budowę geologiczną podłoża sieć rzeczna jest stosunkowo uboga. Sieć wód powierzchniowych w przedmiotowym obszarze tworzą rzeki: Ciemięga, Minina, Krzywa Rzeka oraz rowy melioracyjne. Główną oś hydrologiczną stanowi rzeka Ciemięga, która przepływa wąskim korytem, miejscami głęboko wciętym w podłoże lessowe. Ciemięga jest rzeką IV-rzędu, lewobrzeżnym dopływem Bystrzycy. Dorzecze ma kształt wydłużony i na omawianym obszarze płynie ona w kierunku równoleżnikowym. Średni wieloletni przepływ rzeki Ciemięgi wynosi 0,56 m^3/s, z czego ok. 50% dostarczają źródła w Baszkach i Pilszczynie. Średni odpływ jednostkowy z dorzecza o powierzchni 157,5 km^2 wynosi 3,2 l/s/km², średni spadek wynosi ok. 1,17 o /oo. Koryto rzeki jest nieuregulowane. Minina jest lewostronnym dopływem Wieprza. Bieg rzeki jest mało uregulowany, a wody rzeki są wykorzystywane do melioracji. W miejscowości Dąbrówka, do Mininy uchodzi Krzywa Rzeka. Średni przepływ Mininy wynosi 1,5 m^3 /s, a jej zlewnia obejmuje 420,7 km^2.

Na terenie gminy Niemce, retencja wodna jest niewielka. W sołectwie Jakubowice Konińskie znajduje się zbiornik retencyjny o powierzchni 2,0 ha i objętości 30,0 tys.m^3, zasilany przez rzekę Ciemięgę. Oprócz funkcji retencyjnej pełni także funkcję hodowlaną. Urządzenia piętrzące służące do nawodnień funkcjonują w sołectwie Majdan Krasieniński na rzece Minina.

Zgodnie z nowym podziałem kraju na jednolite części wód powierzchniowych (JCWP) przedmiotowy obszar znajduje się w obrębie 5 JCWP, z których 4 jest zagrożonych nieosiągnięciem celów środowiskowych. Są to:

PLRW200017249229 - Minina od źródeł do Ciemięgi, obejmująca centralną i północną część gminy. Konieczność przesunięcia w czasie osiągnięcia celów środowiskowych spowodowana działalnością antropogeniczną, z uwagi na brak rozwiązań technicznych możliwych do zastosowania w celu poprawy stanu JCWP;

PLRW2000624689 – Ciemięga, obejmująca centralną i południową część gminy. Konieczność przesunięcia w czasie osiągnięcia celów środowiskowych spowodowana działalnością antropogeniczną, z uwagi na brak rozwiązań technicznych możliwych do zastosowania w celu poprawy stanu JCWP;

PLRW2000192479 – Wieprz od Bystrzycy do Tyśmienicy, obejmująca północno – wschodnią część gminy Niemce. Konieczność przesunięcia w czasie osiągnięcia celów środowiskowych spowodowana działalnością antropogeniczną, z uwagi na brak rozwiązań technicznych możliwych do zastosowania w celu poprawy stanu JCWP;

PLRW20001524699 – Bystrzyca od zbiornika Zemborzyckiego do ujścia – obejmująca południową cześć oraz obrzeża południowo – wschodnie gminy. Konieczność przesunięcia w czasie osiągnięcia celów środowiskowych spowodowana działalnością antropogeniczną, z uwagi na brak rozwiązań technicznych możliwych do zastosowania w celu poprawy stanu JCWP;

PLRW200017249232 – Pracz – obejmująca północno – zachodnie obrzeża gminy - niezagrożona nieosiągnięciem celów środowiskowych.

Zakres działań naprawczych, w stosunku do obszaru zdegradowanego, w kwestii środowiskowej powinien dotyczyć rzek zanieczyszczonych i zagrożonych nieosiągnięciem celów środowiskowych, a więc rzeki Ciemięgi i Mininy. Priorytetowe działania naprawcze powinny mieć na celu poprawę stanu jakości wód powierzchniowych oraz właściwego funkcjonowania rzek, przywrócenia bądź wzmocnienia funkcji przyrodniczych oraz zapewnienia drożności rzek jako korytarza ekologicznego.

Zgodnie z podziałem hydrogeologicznym Polski gmina Niemce położona jest w obrębie lubelsko-radomskiego regionu hydrogeologicznego, należącego do makroregionu Środkowopolskiego. Największe znaczenie w zaspokojeniu potrzeb wodnych obszaru mają warstwy wodonośne występujące w utworach kredowych, czwartorzędowych i trzeciorzędowych, przy czym tylko poziom kredowy i czwartorzędowy posiada znaczenie gospodarcze (trzeciorzędowy - tylko lokalnie). Wody kredowe występują na głębokości 10-100m i odznaczają się dobrą jakością. Utwory czwartorzędowe występują tylko w aluwiach Mininy i Ciemięgi na głębokości 0-2m oraz w utworach wodnolodowcowych na głębokości od kilku do kilkunastu metrów. Jakość tych wód jest zmienna w zależności od głębokości zwierciadła wody, występowania (lub braku) utworów organicznych na powierzchni i stopnia wodoprzepuszczalności utworów.

Głównym źródłem zanieczyszczenia wód są zanieczyszczenia zawarte w spływach powierzchniowych z terenów zurbanizowanych, nieuporządkowana gospodarka ściekowa w wiejskich jednostkach osadniczych oraz nieumiejętne nawożenie mineralne i organiczne. Na stopień zanieczyszczenia wód powierzchniowych niewątpliwie wpływa również rodzaj skały macierzystej, którą w gminie stanowią głównie lessy. Właściwości utworów lessowych sprawiają, iż gleby cechują się dużym zagrożeniem na degradację erozją wodną. Jednym z najpoważniejszych problemów wywoływanych przez erozję wodną gleb jest zanieczyszczanie wód powierzchniowych poprzez wprowadzanie do nich wraz ze spływem powierzchniowym znacznych ilości wyerodowanego materiału glebowego, co w efekcie powoduje zwiększenie ilości zawiesin.

Na obszarze gminy, rzekami objętymi stałym monitoringiem jakości wody są rzeki: Ciemięga oraz Minina. W przypadku obu rzek punkty pomiarowo – kontrolne znajdowały się poza granicami gminy Niemce. W obrębie JCWP Ciemięga (PLRW2000624689) w 2013 roku jakość wód badana była w punktach pomiarowo – kontrolnych: Krężniczanka – Krężnica Jara (gm. Bełżyce) oraz Pliszczyn (gm. Wólka). Jakość wód oceniona została następująco: ocena stanu/potencjału ekologicznego – Krężnica Jara – umiarkowany, Pliszczyn – słaby.

W obrębie JCWP Minina od źródeł do Ciemięgi (PLRW200017249229) w 2014 roku jakość wód badana była w punkcie pomiarowo – kontrolnym Dąbrówka (gm. Kamionka). Jakość wód oceniona została następująco: ocena stanu/potencjału ekologicznego jednolitej części wód – zły.

W *Programie gospodarowania wodami dorzecza Wisły,* JCWP Ciemięga wskazana została jako zanieczyszczona i zagrożona nieosiągnięciem celów środowiskowych, natomiast JCWP Minina od źródeł do Ciemięgi wskazana została jako niezagrożona nieosiągnięciem celów środowiskowych.

Gmina Niemce położona jest w obrębie dwóch jednolitych części wód podziemnych (JCWPd). Są to: JCWPd 84 obejmująca północną część gminy oraz JCWPd 107 obejmująca południową część gminy. Oceny stanu ilościowego oraz chemicznego dwóch JCWPd przeprowadzono w 2010 oraz w 2012 roku. Zarówno dla JCWPd 84 jak i JCWPd 107 stan ilościowy oraz stan chemiczny oceniono jak dobry. Ocena stanu ilościowego jak i chemicznego JCWPd 107, według obowiązującego *Planu gospodarowania wodami dorzecza Wisły* określona została jako zagrożona ryzykiem nieosiągnięcia celów środowiskowych dla stanu ilościowego, z uwagi na znaczący pobór wody z poziomu kredowego przez ujęcia aglomeracji lubelskiej. JCWPd 84 w dokumencie tym określona została jako niezagrożona osiągnięciem celów środowiskowych. W 2013 roku w gminie Niemce przeprowadzono badania jakości wód podziemnych, które przeprowadzono w ramach monitoringu regionalnego. Badania przeprowadzono w 2 punktach kontrolnych na terenie gminy, a mianowicie: w sołectwach Dys oraz Baszki. Przebadano wody występujące w obrębie poziomu wodonośnego, związanego z utworami węglanowymi należącymi do kredy górnej. W Baszkach stwierdzono występowanie azotanów na poziomie III klasy jakości. Wyniki pozostałych analiz wskazywały na naturalny skład wód źródlanych, czego dowodem były niewielkie na ogół ilości związków azotowych (dot. punktu w Dysie), siarczanów, chlorków oraz jonów sodu i potasu. Niska zawartość w/w wskaźników świadczy o znikomym wpływie zanieczyszczeń antropogenicznych. W składzie chemicznym badanych wód dominowały podwyższone wartości wapnia i wodorowęglanów. Stężenia progowe tych wskaźników, określone dla stanu dobrego, nie przekraczały wartości granicznych dla II klasy jakości. Występowanie wodorowęglanów i wapnia w badanych wodach związane jest z zachodzącymi procesami geochemicznymi i nie świadczą o zanieczyszczeniu, a ich stężenia nie decydowały o klasie jakości.

Jakość wód powierzchniowych na terenie gminy nie jest zadowalająca. Zachodzi konieczność eliminacji istniejących źródeł emisji zanieczyszczeń, rewitalizacji cieków wodnych oraz użytkowania i zagospodarowania zlewni z poszanowaniem jakości wód powierzchniowych. Duża zasobność w wody podziemne o dobrej jakości daje możliwość rozwoju mieszkalnictwa i usług. Należy przy tym zaznaczyć, iż brak warstw izolujących zasoby wód podziemnych przed wpływem działalności człowieka, warunkuje określone użytkowanie i zagospodarowanie dla GZWP Nr 406.

15.3.5. Przyroda

W granicach gminy znajdują się 2 obszary, które uzyskały status obszarów chronionych, na podstawie przepisów *ustawy o ochronie przyrody*. Są to:

Kozłowiecki Park Krajobrazowy utworzony uchwałą Nr XI/56/90 WRN w Lublinie z dnia 26 lutego 1990 r. w sprawie utworzenia systemu parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu na terenie woj. lubelskiego (Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 3, poz. 14). Z uwagi na wejście w życie ustawy o ochronie przyrody w 2004 roku, wskazana była aktualizacja dokumentu powołującego obszar chroniony - Rozporządzenie Wojewody Lubelskiego Nr 6 z dnia 23 marca 2005r. w sprawie Kozłowieckiego Parku Krajobrazowego (Dziennik Urzędowy Województwa Lubelskiego Nr 73,poz.1527). Jest to park o typowo leśnym charakterze. Na terenie parku występują lasy sosnowo - dębowe, okresowo podtapiane lasy porośnięte borem wilgotnym i borem bagiennym oraz niewielkie obszary olsów i łęgów wierzbowo-topolowych porastających brzegi rzek Mininy i Krzywej Rzeki. Za

najcenniejsze jednak uważane są lite drzewostany dębowe z udziałem dębu bezszypułkowego. Park krajobrazowy swoim zasięgiem obejmuje zwarty kompleks Lasów Kozłowieckich w północnej części gminy, bardzo cenny ze względu na duże zróżnicowanie drzewostanu, w tym fragmenty o składzie zbliżonym do naturalnego. Dlatego też głównym celem ochrony Parku jest zachowanie walorów przyrodniczych, krajobrazowych, kulturowych, historycznych i turystycznych środowiska ze szczególnym uwzględnieniem ekosystemów leśnych. Powierzchnia parku krajobrazowego w granicach gminy wynosi 1 034, ha, stanowiąc ponad 7,3% powierzchni gminy. Na terenie gminy znajduje się otulina parku o powierzchni 2427 ha;

Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Ciemięgi" utworzony uchwałą Nr XI/56/90 WRN w Lublinie z dnia 26 lutego 1990 r. w sprawie utworzenia systemu parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu na terenie województwa lubelskiego (Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 13, poz. 14). Z uwagi na wejście w życie ustawy o ochronie przyrody w 2004 roku, wskazana była aktualizacja dokumentu powołującego obszar chroniony – Rozporządzenie Nr 42 Wojewody Lubelskiego z dnia 17 lutego 2006 r. (Dz. Urz. Woj. Lub. z 31 marca 2006 r. Nr 65 , poz. 1227) w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Ciemięgi". Dolina Ciemięgi jest pięknym lessowym jarem, o porozcinanych wąwozami (o długości do 2 km i głębokości do kilkunastu metrów) i suchymi dolinkami zboczach, wcinającym się w pokrywę lessową na ponad 20 metrów. Wysokie walory krajobrazowe i przyrodnicze podwyższają zachowane w jej środkowym biegu trzcinowiska, turzycowiska, olsy i wilgotne łąki oraz liczne źródła w strefie przyzboczowej (z największą grupą źródeł w rejonie Baszek). Powierzchnia OCK w granicach gminy wynosi 2 030 ha, stanowiąc niemal 14,4% powierzchni gminy, obejmując tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem, a także pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych. Wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, jest wartościowy ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem. Istotnym czynnikiem, który pozwoli osiągnąć rentowny produkt i ofertę turystyczną, będzie rewitalizacja zdegradowanej doliny rzeki Ciemięgi. Przekształcenia środowiska doliny rzecznej, w tym zanieczyszczenie wód, spowodowało zakłócenie ciągłości funkcjonującego układu krajobrazowego i utratę jej atrakcyjności rekreacyjnej. Jako szansę dla nowej jakości przestrzeni nadrzecznej i poprawy funkcjonowania doliny rzecznej postrzega się jej rewitalizację. Działania naprawcze wskazane są dla rzek, które mogą być wykorzystywane na cele turystyczne, a takim użytkowaniem mogłaby z powodzeniem szczycić się rzeka Ciemięga. W grupie działań naprawczych służących poprawie stanu środowiska przyrodniczego zarówno rzeki jak i całej doliny oraz poprawie walorów krajobrazowych i turystyczno – rekreacyjnych wymienić należy m.in. urządzenia miejsc biwakowych z infrastrukturą sanitarną.

Oprócz wymienionych obszarów podlegających ochronie na terenie gminy znajduje się użytek ekologiczny o powierzchni 4,20 ha, obejmujący obszar torfowisk i łąk, utworzony Rozporządzeniem Nr 143 Wojewody Lubelskiego z dnia 16 lipca.2002 w sprawie uznania obszarów za użytki ekologiczne na terenie województwa lubelskiego (Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 80, poz. 1700).

W 2016 roku na terenie gminy znajdowało się 15 pomników przyrody, najwięcej w sołectwach Dys i Krasienin - po 4 szt. W porównaniu do 2015 roku ilość pomników zmniejszyła się o 2, z uwagi na podjęcie przez Radę Gminy Niemce uchwał w sprawie

zniesienia form ochrony jaką jest pomnik przyrody. Dotyczyło to: 2 szt. drzew z gatunku lipy drobnolistnej rosnącej przy drodze wojewódzkiej Nr 809 w sołectwie Krasienin, z uwagi na złą kondycję zdrowotną, a także zagrożenie dla bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz lipy drobnolistnej w zabytkowej Alei Lipowej Nasutów – Dys, z uwagi na utratę wartości przyrodniczych i estetycznych (drzewo uległo złamaniu głównego pnia, stwarzając zagrożenie dla bezpieczeństwa publicznego).

Rycina 22. Ochrona obszarów w gminie Niemce

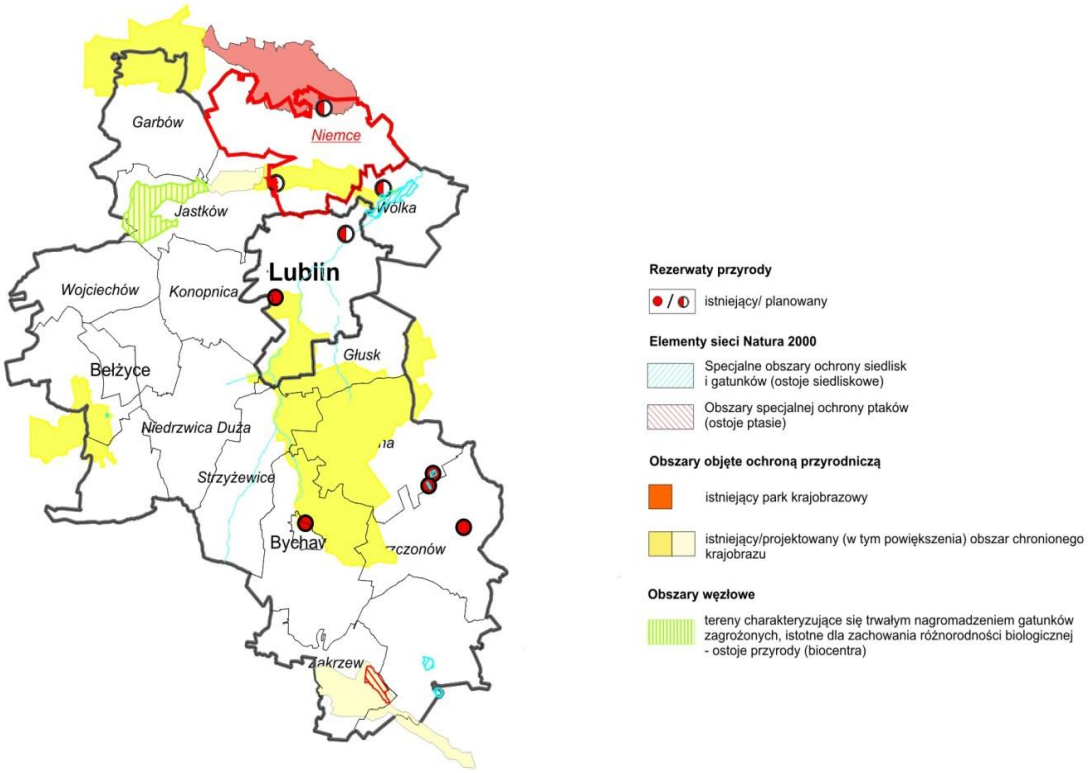

Dodatkowo obszary cechujące się wybitnymi walorami krajobrazowymi i przyrodniczymi, predestynuje się do objęcia ochroną prawną w formie:

- rezerwatów przyrody: Wielosił w sołectwie Wola Niemiecka oraz im. Heleny Koporskiej w dolinie rzeki Ciemięgi, w obszarze graniczącym z gminą Jastków;
- 8 użytków ekologicznych w sołectwach: Krasienin, Ciecierzyn, Kolonia Żulin, Łagiewniki, Dys Południe, Kolonia Dys Południe, Dys oraz Kolonia Jakubowice.

Zbiorowiska roślinne

Różnorodność biologiczna szaty roślinnej w gminie wynika z warunków siedliskowych kształtowanych przez rzeźbę terenu, stosunki wodne oraz mikroklimat. Północna część obszaru gminy cechuje się dużymi, a miejscami bardzo dużymi walorami przyrodniczymi, objęta ochroną w postali otuliny Kozłowieckiego Parku Krajobrazowego. Natomiast południowa część, charakteryzująca się dużym urzeźbieniem, w szczególności zasługuje na ochronę. Na terenie gminy stwierdzono występowanie 31 gatunków objętych ochroną prawną (23 gatunki roślin rzadkich w skali kraju lub regionu oraz 16 gatunków zaliczonych do

grupy gatunków rzadkich lub zagrożonych). Rośliny te reprezentują 5 grup ekologicznych: gatunki bagienne, łąkowe, leśne, zaroślowe, kserotermiczne, synantropijne. Większość z nich występuje w dolinie Ciemięgi, w wąwozach a także w granicach otuliny Kozłowieckiego Parku Krajobrazowego.

Fauna

Do ciekawszych gatunków lęgowych występujących na łąkach w stawach, w dolinie Ciemięgi należą: krzyżówka, czajka, kszyk, rycyk, łozówka, trzciniak, perkozek. perkoz dwuczuby. Łabędź niemy, łyska, zimorodek, brzegówka. W lasach i na terenach zadrzewionych zadomowiły się – wilgi oraz dzięcioły: zielony i dzięciołek. Na uwagę zasługują gatunki gnieżdżące się na terenach zabudowanych jak: bocian biały, białorzytka. Z grupy gatunków ginących lub silnie zagrożonych wyginięciem stwierdzono występowanie: krogulca i przepiórki. Fauna ssaków zlewni rzeki Ciemięgi reprezentowana jest głównie przez gatunki pospolite tj.: jeż, tchórz, łasica, kuna domowa, lis, piżmak, karczownik i szczur wędrowny. Na polach i łąkach spotkać można zająca szaraka, którego populacja gwałtownie spada. Gady reprezentowane są przez: jaszczurkę zwinkę i zaskrońca. Sporadycznie spotyka się żmiję zygzakowatą. Liczne sadzawki, oczka wodne, potorfia i ich najbliższe otoczenie są miejscem rozrodu i bytowania kilku gatunków płazów: traszki grzebieniastej, rzekotki drzewnej, kumaka nizinnego, ropuch - szarej i zielonej. W suchszych miejscach występuje grzebiuszka ziemna. Dość licznie występują żaby - wodna i trawna. Najbardziej wartościowe środowiska związane z bytowaniem cennych gatunków fauny zostały stwierdzone w kompleksach leśnych. Wprawdzie znaczna część Lasów Kozłowieckich (lasy państwowe) znajduje się poza granicami gminy, to lasy należące do otuliny Parku przedstawiają duże walory dla ochrony fauny. Spotykano tutaj takie gatunki jak: dzierzba gąsiorek, dzięcioł czarny, grubodziób, myszołów, sikora sosnówka i zaganiacz.

15.3.6. Powiązania przyrodnicze

Sposób zagospodarowania przestrzennego gminy ma ogromne znaczenie dla funkcjonowania ekosystemów i różnorodności biologicznej środowiska przedmiotowego terenu. Na równowagę ekologiczną fizjocenoz, stabilizująco wpływa system ekologiczny. W systemie przyrodniczym gminy wyróżnia się podstawowe ogniwa systemu, którymi są: węzły, ciągi i korytarze ekologiczne. Największe predyspozycje do kształtowania powiązań przyrodniczych mają tereny związane z dolinami rzek. W systemie przyrodniczym gminy najważniejszą rolę odgrywają:

- dolina rzeki Ciemięgi – obszar o znaczeniu ponadregionalnym – Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Ciemięgi”, dolina rzeki łączy od wschodu Nadwieprzański PK z położonym na zachód Kazimierskim PK;
- lasy Kozłowieckie – o znaczeniu regionalnym.

15.3.7. Powietrze atmosferyczne

Powietrze atmosferyczne jest czynnikiem, który w sposób bezpośredni decyduje o warunkach życia człowieka. Na terenie gminy tło zanieczyszczeń powietrza kształtują źródła naturalne i antropogeniczne. Źródła naturalne mają główny udział w opadzie pyłu. Są nimi: pola uprawne (z których wywiewany jest pył, w tym pył lessowy, który powstaje

w wyniku erozji wietrznej wierzchowin, szczególnie silnej w okresie długotrwałej suszy letniej), roślinność (źródło pyłków roślinnych, których stężenie w powietrzu nasila się w porze kwitnienia traw i drzew) oraz drogi (z których wskutek ruchu samochodowego jest porywany pył). Wśród antropogenicznych źródeł zagrożenia powietrza wymienia się:

- lokalne punktowe źródła zanieczyszczeń (paleniska domowe, małe kotłownie), emitujące pył, tlenki azotu, dwutlenek siarki, tlenek węgla;
- transport, emitujący tlenek węgla, tlenki azotu, węglowodory oraz metale ciężkie.

Obszar gminy charakteryzuje się dobrą jakością powietrza atmosferycznego, na co wpływ ma niewątpliwie rolniczy charakter terenu stanowiącego przedmiot analizy, a także brak przemysłu, który stanowiłby źródło generowania związków zanieczyszczających powietrze atmosferyczne (na terenie gminy zlokalizowane są głównie zakłady usługowe).

Dobra jakość powietrza atmosferycznego sprzyjać powinna rozwojowi funkcji turystycznej, a także mieszkaniowej. Aby utrzymać tendencję redukowania emisji zanieczyszczeń ze źródeł powierzchniowych, zwraca się uwagę na konieczność stosowania ekologicznych źródeł energetycznych w miejsce tradycyjnego surowca opałowego (drewno, węgiel). W celu redukcji zanieczyszczeń powietrza, powinno się urządzać miejsca zieleni w przestrzeni publicznej, takie jak: parki, skwery itp.

15.3.8. Hałas i fale elektromagnetyczne

Hałas stanowi uciążliwość środowiskową uznawaną za jeden z ważniejszych powodów pogarszania się standardów życia mieszkańców. Duże natężenie ruchu na drogach, określa kierunek codziennego przemieszczania się ludności, co związane jest przede wszystkim z dojazdami do pracy, szkoły, dostępnością usług publicznych i komercyjnych oraz placówek administracji wyższego rzędu. Największe natężenie ruchu w gminie Niemce występuje przede wszystkim na drogach krajowych: nr 12/17 oraz nr 19.

Dane dotyczące natężenia ruchu na drogach monitorowane są przez Generalną Dyrekcję Dróg Krajowych i Autostrad dla odcinków dróg krajowych. Aktualnie dostępne dane wykonano w 2010 roku. Na terenie gminy monitorowany jest ruch jedynie na S19 – gdzie przy wyjeździe z Lublina do gminy Niemce zanotowano ponad 21 tys. pojazdów w ruchu dziennym. Natomiast na granicy gminy Niemce i gminy Lubartów zanotowano ponad 17 tys. pojazdów w ruchu dziennym. Najbardziej uciążliwe są pojazdy ciężkie, z których 80% emituje hałas o poziomie większym niż 80 dB, z czego 40% o poziomie większym do 85 dB. Z uwagi na fakt, iż na przedmiotowym terenie nie ma zlokalizowanych uciążliwych zakładów przemysłowych nie występują tu większe zanieczyszczenia klimatu akustycznego związane z działalnością tego sektora gospodarczego. Poprawa sprawności ruchu wymaga segregacji ruchu, czemu służy układ obwodnicowy zrealizowany na kierunkach przebiegu drogi krajowej nr 12/17 i nr 19 (północna obwodnica Lublina).

Najpowszechniejszymi sztucznymi źródłami pól elektromagnetycznych występującymi w środowisku są:

- linie i stacje elektroenergetyczne – źródła pól elektrycznych i magnetycznych o częstotliwości 50 Hz;

- instalacje radiokomunikacyjne, radionawigacyjne i radiolokacyjne – urządzenia wytwarzające pola elektromagnetyczne o częstotliwości od ok. 0,1 MHz do ok. 100 GHz.

Gmina Niemce nie została objęta badaniami promieniowania elektromagnetycznego (PEM).

15.3.9. Identyfikacja problemów i potencjałów w sferze środowiskowej

Analiza sfery środowiskowej, w oparciu o diagnozę pozwoliła zidentyfikować problemy w niej występujące, do których należą:

- pogarszający się stan wód powierzchniowych spowodowany zanieczyszczeniami bakteriologicznymi;
- stosunkowo uboga sieć rzeczna;
- niewielka retencja wodna;
- gleby wyżyn lessowych narażone na degradację erozją wodną i wąwozową;
- tereny predestynowane do występowania ruchów masowych ziemi;
- Zidentyfikowano również potencjały w sferze środowiskowej, którymi są:
- wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe;
- dobra jakość powietrza atmosferycznego;
- występowanie złóż surowców mineralnych;
- dolina rzeki Ciemięgi stwarza niepowtarzalną przestrzeń wypoczynkowo- rekreacyjną.

15.3.10. Skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych w sferze środowiskowej

Potrzeby rewitalizacyjne w sferze środowiskowej w gminie koncentrują się wokół ograniczenia zanieczyszczenia i poprawy jakości środowiska przyrodniczego, w tym: wód powierzchniowych oraz zapewnienia lepszego wykorzystania zasobów przyrodniczych. Działania, mogące przyczynić się do tego to m.in. propagowanie rolnictwa ekologicznego, nie zanieczyszczającego środowiska.

15.4. Sfera przestrzenno – funkcjonalna

15.4.1. Struktura funkcjonalno – przestrzenna

Układ funkcjonalny gminy kształtuje jej położenie względem ośrodków miejskich (Lubartów, Lublin), tras komunikacyjnych, poszczególnych jednostek osadniczych względem siebie, ich nasycenie w usługi i pełnione funkcje. Przebiegająca przez północno – wschodnie tereny gminy droga krajowa nr 19 (S19) relacji Rzeszów – Lublin – Białystok dzieli jej obszar na część wschodnią i zachodnią. Miejscowość Niemce położona jest w północno-wschodniej części obszaru gminy, część sołectw usytuowana jest przy drodze krajowej, natomiast zdecydowana większość sołectw w części zachodniej ma utrudniony dostęp do korzystania z usług w Niemcach.

Podstawowymi dokumentami, w oparciu o które prowadzona jest obecnie gospodarka przestrzenna w gminie Niemce są[18]:

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Niemce przyjęte Uchwałą Nr III/25/2002 Rady Gminy z dnia 31 grudnia 2002 r., zmienioną uchwałami Rady Gminy Niemce:
  - Nr X/208/02 d dnia 08 lipca 2003r.;
  - Nr V/22/07 z dnia 18 stycznia 2007r.;
  - Nr XLIII/316/10 z dnia 21 maja 2010r.;
  - Nr XII/111/11 z dnia 01 grudnia 2011r.;
  - Nr XXVII/236/2013 z dnia 23 stycznia 2013 r.;
  - Nr XLII/383/2014 z dnia 16 lipca 2014r.
- miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, które pokrywają 100% powierzchni gminy.

W poniższej tabeli przedstawiono wykaz obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (mpzp) w gminie Niemce.

Tabela 41. Wykaz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obowiązujących na terenie gminy Niemce

Lp.	Tytuł planu	Nr uchwały
1.	I etap zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Niemce	Uchwała Rady Gminy Niemce nr XXXIV/236/98 z dnia 16 czerwca 1998 r.
2.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej „:Elizówka”	Uchwała Rady Gminy Niemce nr V/32/99 z dnia 29 stycznia 1999r.
3.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej „:Elizówka II” – etap I	Uchwała Rady Gminy Niemce nr XIII/79/99 z dnia 28 czerwca 1999r.
4.	Zmiany w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy Niemce	Uchwała Rady Gminy Niemce nr XV/86/99 z dnia 11 października 1999r.
5.	Zmiany w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy Niemce	Uchwała Rady Gminy Niemce nr XX/138/2000 z dnia 27 kwietnia 2000r.
6.	Zmiany w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy Niemce	Uchwała Rady Gminy Niemce nr XVII/299/2004 z dnia 12 stycznia 2004r.
7.	Zmiany w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy Niemce	Uchwała Rady Gminy Niemce nr XXIX/2433/04 z dnia 21 grudnia 2004r.
8.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Niemce w obszarze ośrodka gminnego	Uchwała Rady Gminy Niemce nr XXIX/434/04 z dnia 21 grudnia 2004r.

[18]Wg „Oceny aktualności Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Niemce” – Załącznik do Uchwały nr XXI/198/2016 Rady Gminy Niemce z dnia 30.08.2016r.

9.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Niemce obejmujących obszar działek o numerach ewidencyjnych: 103/117; 103/109; 103/115 w Elizówce oraz1089; 1088; 1087; 1086; 1085; 1084; 1083; 1082; 1068; 1067; 1066; 1069; 1172; 1161; 1180;1181/1; 1181/2; 1182/1; 1182/2; 1238; 1183; 1184; 1185; 1186; 1187; 1189; 1188; 1190. 1207 w Dysie	Uchwała Rady Gminy Niemce nr LIV/594/06 z dnia 28 września 2006r.
10.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Niemce	Uchwała Rady Gminy Niemce nr XIV/90/07 z dnia 28 września 2007 r.
11.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Niemce obejmująca obszar działek ewidencyjny 129 i 68/2 w Elizówce	Uchwała Rady Gminy Niemce nr XXIII/176/08 z dnia 14 maja 2008r.
12.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Niemce obejmująca obszar działek ewidencyjny 223/11 i 224 we wsi Kawka	Uchwała Rady Gminy Niemce nr XXVI/211/08 z dnia 05 listopada 2008r.
13.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Niemce w obszarze Ośrodka Gminnego obejmującego działkę nr ewidencyjny 13/4 w Niemcach	Uchwała Rady Gminy Niemce nr XXVI/212/08 z dnia 05 listopada 2008r.
14.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej „Elizówka II" – etap I oraz zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej „Elizówka III"	Uchwała Rady Gminy Niemce nr XXVI/213/08 z dnia 05 listopada 2008r.
15.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Niemce obejmująca obszar działek ewidencyjny 602/2 w Dysie	Uchwała Rady Gminy Niemce nr XLIII/317/10 z dnia 21 maja 2010r.
16.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Niemce – etap I	Uchwała Rady Gminy Niemce nr XVIII/158/2012 z dnia 24 maja 2012r.
17.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Niemce – etap II	Uchwała Rady Gminy Niemce nr XXIX/262/2013 z dnia 25 marca 2013 r,
18.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Niemce – etap II	Uchwała Rady Gminy Niemce nr III/24/2014 z dnia 19 grudnia 2014r.
19.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Niemce	Uchwała Rady Gminy Niemce nr IV/34/2015 z dnia 06 lutego 2015r.

Gmina jest w trakcie przygotowywania kolejnej zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz zmiany trzech planów miejscowych. Procedurą objęte zostały pojedyncze działki lub ich grupy zlokalizowane na obszarze całej gminy. Od 2010 roku do chwili obecnej do gminy wpłynęło 1329 wniosków o sporządzenie aktualizacji bądź nowego „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy" i zmian miejscowych planów, co wynikało przede wszystkim z potrzeby wskazania dodatkowych terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną i zabudowę zagrodową. Najwięcej wniosków złożonych zostało w sołectwach: Dys, Jakubice Konińskie, Jakubice Konińskie Kolonia, Niemce, Nasutów. Również znaczna liczba wniosków wskazuje na duże zainteresowanie inwestorów zmianą przeznaczenia gruntów rolnych na cele zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej bądź zabudowy zagrodowej w miejscowościach: Ciecierzyn, Majdan Krasieniński, Nowy Staw, Rudka Kozłowiecka i Wola Niemiecka.

W ustaleniach zawartych w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, sołectwo Niemce jest ośrodkiem usługowym gminnym, zaś ośrodkami wspomagającymi są: Krasienin, Nasutów i Elizówka. Sołectwo Niemce jest wiodącą jednostką osadniczą zapewniającą kompleksową obsługę ludności. W Studium zapisano, iż ośrodek gminny Niemce będzie pełnić funkcje jako:

- ośrodek usług podstawowych obsługi rolnictwa, ludności i administracji;
- podstawowy ośrodek mieszkalnictwa, usług i rekreacji;
- ośrodek lokalizacji przemysłu i rzemiosła;
- ośrodek rozrządu ruchu turystycznego.

W ośrodku gminnym Niemce planuje się rozwój funkcji administracyjnej, rozwinięcie funkcji w zakresie szkolnictwa i kultury, jako dominującego ośrodka, utrzymanie koncentracji mieszkalnictwa i usług dla ludności. Zachowanie funkcji lokalnego centrum rozwoju, które jest istotnym czynnikiem wzrostu i kumuluje usługi oraz inne działalności gospodarcze w skali umożliwiającej społeczny i ekonomiczny rozwój sąsiadujących z Niemcami miejscowości.

W Studium wskazuje się miejscowości:

- Elizówka, Jakubowice Konińskie, Jakubowice Kolonia, Krasienin, Nasutów, Niemce, Wola Niemiecka - *jako ośrodki koncentracji osadnictwa pozarolniczego*;
- Ciecierzyn, Dys, Elizówka, Jakubowice Konińskie, Krasienin, Łagiewniki, Nasutów, Niemce, Wola Niemiecka - *jako podstawowe ośrodki obsługi rolnictwa i ludności;*
- Baszki, Ciecierzyn, Dziuchów, Jakubowice Konińskie, Krasienin, Krasienin Kolonia, Ludwinów, Łagiewniki, Majdan Krasieniński, Nasutów, Niemce, Nowy Staw, Pólko, Rudka Kozłowiecka, Stoczek, Zalesie - *jako wsie elementarne;*
- Boduszyn, Bystrzyca Kol., Kawka, Osówka, Pólko, Pryszczowa Góra, Stoczek Kolonia, Swoboda, Wola Krasienińska - *jako wsie produkcyjne;*
- Nasutów, Nowy Staw, Zalesie - *jako ośrodki koncentracji usług turystyczno-rekreacyjnych;*
- Kawka, Stoczek, Krasienin Kolonia, Jakubowice Konińskie Kolonia, Elizówka, Baszki, w których *przewiduje się rozwój rekreacji i turystyki.*

Ukształtowana, w dotychczasowym rozwoju przestrzennym gminy, struktura funkcjonalno – przestrzenna w pełni wykorzystuje istniejące uwarunkowania terenowe, nie naruszając tych części, które w formie barier rozwojowych wyraźnie tu występują. Bariery te to przede wszystkim: Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Ciemięgi wraz z wąwozami, suchymi dolinkami oraz cennych obszarów o charakterze przyrodniczym. Uwarunkowania przyrodnicze (rzeźba terenu, gleby, kompleksy leśne, itp.) zadecydowały także o rozwoju przestrzennym gminy i ich wyraźnym podziale na część północną i południową. Tereny położone w północnej części gminy to przede wszystkim zalesione bardzo cenne przyrodniczo obszary, objęte ochroną prawną, zaś w południowej części gminy tereny produkcji rolnej (Lubelski Rynek Hurtowy S.A. w Elizówce) oraz przepływająca rzeka Ciemięga, niewielkie kompleksy leśne oraz tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, zwłaszcza willowej i zagrodowej.

W Studium wydzielono następujące kierunkowe strefy rozwoju w gminie[19]:

[19] Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Niemce z 2013r. z późniejszymi zmianami, Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Niemce z 2015 roku

- strefę rozwoju zabudowy mieszkaniowej wraz z usługami, z dominującą zabudową mieszkaniową jednorodzinną, willową oraz zagrodową. Obecnie podjęte są trzy uchwały o przystąpieniu do sporządzenia zmiany miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (mpzp), obejmujące m.in. tereny pod zabudowę mieszkaniową, zagrodową, usługową i produkcyjną oraz obszar pod drogę ekspresową. Biorąc pod uwagę trwające prace nad nowymi planami miejscowymi należy zauważyć, iż gmina dąży do racjonalnego wykorzystania przestrzeni. Pomimo podejmowanych prac nad zmianą miejscowych planów, uznaje się za niezbędne opracowanie nowych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (lecz nie zmian mpzp) dla obszarów, w których występuje największy ruch inwestycyjny, odzwierciedlany poprzez składane wnioski tj. Dys, Jakubowice Konińskie, Jakubowice Konińskie Kolonia, Niemce, Nasutów oraz w miejscowościach Ciecierzyn, Majdan Krasieniński, Nowy Staw, Rudka Kozłowiecka i Wola Niemiecka, gdzie również obserwuje się znaczny ruch inwestycyjny;
- strefy przyrodniczo – krajobrazowe obejmujące:
  - *Lasy Kozłowieckie* (w całości w granicach Kozłowieckiego Parku Krajobrazowego - KPK) stanowią największy względnie zwarty kompleks leśny – położony wzdłuż północnej granicy gminy;
  - *Dolinę Krzywej Rzeki* – posiada ogromne znaczenie w strukturze ekologicznej i funkcjonowaniu przyrody leśno – łąkowego kompleksu KPK i jego otuliny. Głównie jest to łąkowa i leśna strefa o najwyższym bogactwie przyrodniczym i wysokich walorach krajobrazowych;
  - *Pryszczową Górę* - położoną w północno-zachodniej części gminy, pomiędzy Lasem Stróżek, stanowiącym fragment kompleksu Lasów Kozłowieckich, a doliną górnej Mininy;
  - *Dolinę Górnej Mininy* - położoną w południowo-zachodniej części gminy, na południe od Lasu Stróżek, stanowiącego fragment kompleksu Lasów Kozłowieckich. Południową granicę strefy, stanowi wyraźnie zaznaczająca się północna krawędź Wyżyny Lubelskiej. Głównym ośrodkiem osadniczym tej strefy jest Krasienin. W sąsiedztwie Krasienina znajduje się bardzo cenny przyrodniczo kompleks leśny, a wzdłuż drogi Majdan Krasieniński - Krasienin - pomnikowa aleja lipowa i kasztanowcowa;
  - *Równinę Nasutową* - położoną pomiędzy Doliną Górnej Mininy, Doliną Ciemięgi, Równiną Rudki Kozłowieckiej i Doliną Krzywej Rzeki. Ważnym elementem struktury przyrodniczej jest aleja lipowa Dys-Nasutów. W krajobrazie dominują użytki rolne z zabudową rozproszoną;
  - *Równinę Rudki Kozłowieckiej* – położoną pomiędzy dwoma dolinami rzek, stanowiącymi główne korytarze ekologiczne gminy, a przeciętą drogą krajową nr 19 (S19) oraz łączącą je aleją lipową. Stanowi ona mozaikowy układ krajobrazowy, o dużym stopniu rozdrobnienia struktury ale o małej różnorodności biologicznej i krajobrazowej. Strefa jest całkowicie bezleśna, pozbawiona cieków wodnych, jedynie w dwóch niewielkich, bezodpływowych zagłębieniach terenu występują bardzo nieznaczne płaty łąk. Tworzy ona lekko wypiętrzoną, centralną część gminy, o charakterze rolniczo - osadniczym;

- *ośrodek gminny Niemce* - stanowiący główny ośrodek rozwojowy gminy, położony na obrzeżu dużego kompleksu Lasów Kozłowieckich. Na północ od ośrodka przebiega jeden z głównych korytarzy ekologicznych makroregionu. Natomiast z północy na południe przebiega droga krajowa nr 19 (S19;
- *Równinę Leonowa* – położoną peryferyjnie w całej strukturze gminy. Północna część tej strefy stanowi otwarte przedpole Lasów Kozłowieckich. Jest to główny obszar produkcji ogrodniczej i sadowniczej gminy. Obserwuje się tendencje do dalszej intensyfikacji produkcji ogrodniczej. Południowa część strefy to luźno zabudowana dolina, łagodny skłon równiny denudacyjnej nad ujściowym odcinkiem Ciemięgi do doliny Bystrzycy, cechująca się występowaniem tendencji do rozpraszania zabudowy na wartościowe tereny rolnicze;
- *Leonów – Ludwinów – Boduszyn* – niewielka powierzchniowo strefa rolniczo-osadnicza, znajdująca się pomiędzy Niemcami, Równiną Leonowa, Doliną Ciemięgi i drogą krajową nr 19 (S19). Krajobraz strefy stanowi lekko falista, bezleśna równina z rozproszoną zabudową rolniczą, polami, chmielnikami, sadami i dość licznymi elementami infrastruktury technicznej (linia kolejowa, drogi, linie energetyczne). Przeważają gleby o wysokiej bonitacji rolniczej. Strefa jest położona między trzema innymi strefami o szczególnej roli dla funkcjonowania przyrody i gospodarki gminy, bowiem stanowi najcenniejszą przyrodniczo i krajobrazowo strefę Doliny Ciemięgi, najcenniejszą dla produkcji rolnej strefą Równiny Leonowa oraz głównym ośrodkiem administracyjnym i rozwojowym gminy, jakim są Niemce;
- *Wierzchowinę Czechowa i Elizówki* - stanowiącą fragment Płaskowyżu Nałęczowskiego, położoną pomiędzy Lublinem i doliną Ciemięgi. Jest to lekko falista wierzchowina lessowa, stanowiąca strefę podmiejską stolicy makroregionu, w której użytkowanie rolnicze dobrych i bardzo dobrych gleb, obecnie bardzo szybko ustępuje coraz intensywniejszej zabudowie. To strefa intensywnie urbanizująca się. Przybywa tu zespołów nowych domów jednorodzinnych, zakładów usługowych, sieci dróg i infrastruktury technicznej. Najintensywniejszej urbanizacji podlega rejon Elizówki. W strefie brak jest lasów. Nie ma też ogólnodostępnych urządzonych terenów zieleni. Jest to więc strefa przejściowa pomiędzy terenami silnie zurbanizowanymi, a cennymi przyrodniczo, krajobrazowo i turystycznie terenami doliny Ciemięgi i terenami rolniczo -osadniczymi pozostałej części gminy. Wierzchowina Czechowa i Elizówki jest ważnym elementem „Zielonego Pierścienia" wokół Lublina;
- *Dolinę Ciemięgi* - dolina ciągnie się równoleżnikowo wzdłuż północnej krawędzi Wyżyny Lubelskiej. Znajdujący się odcinek w gminie Niemce jest najwęższy i najsilniej wcięty, a lessowe zbocza są tu najsilniej rozcięte wąwozami i suchymi dolinkami. Jest to teren o bardzo wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych. Na całym swym biegu przez gminę Niemce, dolina rzeki Ciemięgi ma status Obszaru Chronionego Krajobrazu. Powyżej Jakubowic, dno doliny Ciemięgi zachowało się w stosunkowo mało przekształconej formie. Na odcinku od Jakubowic do Ciecierzyna zaobserwowano w dnie doliny realizację zabudowy zagrodowej, dochodzącej na niektórych odcinkach do samej rzeki. Poniżej Ciecierzyna zabudowa znów się oddala od rzeki, a walory przyrodnicze i krajobrazowe doliny zyskują na wartości. Ogromnym walorem doliny są stosunkowo liczne źródła, bijące w jej strefie przyzboczowej. Grupa źródeł o największej

wydajności znajduje się w rejonie Baszek. Niezabudowane, podmokłe odcinki dna doliny, największe wąwozy oraz strome lessowe zbocza i ścianki - są miejscem występowania szeregu bardzo cennych gatunków roślin. Fragment doliny w rejonie Jakubowice Konińskie Kolonia, tuż przy granicy gminy postuluje się objąć ochroną rezerwatową. Najobfitsze źródła zasługują na status pomników przyrody, poza tym projektowanych jest kilka użytków ekologicznych i zespołów przyrodniczo - krajobrazowych. Kształtowanie zagospodarowania przestrzennego doliny Ciemięgi powinno wynikać ze strategicznej roli jaką ona pełni w strukturze ekologicznej województwa, z jednej strony jako fragment jednego z dwóch głównych korytarzy ekologicznych wschód - zachód, z drugiej – jako bardzo ważnego ogniwa „Zielonego Pierścienia" wokół Lubelskiego Zespołu Miejskiego. Najcenniejsze przyrodniczo i krajobrazowo tereny doliny Ciemięgi wymagają szczególnej ochrony walorów przyrodniczych i krajobrazowych, poprawy retencji wodnej doliny, ochrony ekologicznych powiązań z sąsiednimi cennymi terenami, m. in. z rezerwatem „Górki Czechowskie". Wskazuje się, że bardzo cenny przyrodniczo fragment doliny Ciemięgi, położony między Jakubowicami a Dysem powinien być objęty priorytetem dla działań proekologicznych. W dolinie Ciemięgi, na odcinku pomiędzy Dysem a Ciecierzynem konieczna jest szczególna ochrona zespołu wąwozów i otwartych terenów rolnych znajdujących się między nimi w południowej części podstrefy;

- strefy ścisłej ochrony konserwatorskiej - obejmujące obiekty i obszary wpisane do rejestru zabytków województwa lubelskiego. Wpis do rejestru obejmuje obiekty, zespoły obiektów, tereny historycznych założeń sakralnych, posiadające cenne walory architektoniczne, kompozycyjne i historyczne. Główną zasadą obowiązująca na tym obszarze jest ochrona i konserwacja zabytkowych obiektów (założeń) w układzie kompozycyjnym i substancji architektonicznej, z dopuszczeniem przekształceń mających na celu rewaloryzację bądź modernizację w oparciu o badania interdyscyplinarne - zatwierdzone przez służbę konserwatorską;
- strefy pośredniej ochrony konserwatorskiej - odnoszące się do obiektów zabytkowych zarejestrowanych w wojewódzkiej ewidencji zabytków Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Lublinie. Posiadają one cenne walory architektoniczne, historyczne i kulturowe, tworzą tożsamość kulturową gminy i stanowią o jej odrębności. Ochrona polega na usankcjonowaniu ich w strukturze planu zagospodarowania przestrzennego gminy oraz określenia zasad i działań, które zapewniają prawidłową ochronę i funkcjonowanie obiektu (obszaru) zabytkowego;
- strefy ekspozycji i ochrony widokowej - obejmujące układ przestrzenny i kompozycyjny zabytkowych założeń, takich jak np. zespoły dworsko - parkowe, folwarczne, z naturalnymi walorami krajobrazu przyrodniczego, z wykorzystaniem osi kompozycyjnych, otwarć widokowych, panoram i stref ekspozycji krajobrazowej tworzonych przez elementy architektoniczne, krajobrazowe, aleje drzew, itp. Na terenie gminy wyodrębniono wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 828 w okolicy Rudki Kozłowieckiej strefę ekspozycji krajobrazowej, obejmującej wgląd na malowniczą dolinę Krzywej Rzeki i Lasy Kozłowieckie;
- strefa usług turystyczno– rekreacyjnych zwłaszcza w miejscowościach; Nasutów, Nowy Staw, Zalesie oraz Kawka, Stoczek, Krasienin Kolonia, Jakubowice Konińskie Kolonia, Elizówka, Baszki. W strefie przewiduje się zainwestowanie związane z wypoczynkiem,

turystyką (w tym również stadniny koni), rekreacją i sportem z zielenią towarzyszącą oraz z niezbędnym zapleczem administracyjno-gospodarczym, hotelowym i gastronomicznym dostosowanym do przyjętej formy wypoczynku przy zapewnieniu prawidłowej obsługi komunikacyjnej. Wyklucza się w dnach dolin rzek zabudowę kubaturową oraz zagospodarowanie, które może ograniczyć drożność dolin;

- tereny usług publicznych i komercyjnych – dopuszcza się zabudowę usługową - obiekty i urządzenia służące realizacji celów publicznych, min. W dziedzinie administracji, oświaty, zdrowia, opieki społecznej, kultury oraz obiekty i urządzenia umożliwiające realizację przedsięwzięć komercyjnych. Dopuszcza się funkcję sportu i rekreacji, a także zieleni publicznej. Usługi te są przewidziane w miejscowościach: Pryszczowa Góra, Krasienin, Wola Krasieńska, Nasutów, Pólko, Jakubowice Konińskie Kolonia, Jakubowice Konińskie, Elizówka, Ciecierzyn, Baszki, Swoboda, Niemce, Zalesie, Rudka, Nowy Staw i Stoczek. Dla terenu usług w Jakubowicach Konińskich (kościół) dopuszcza się lokalizację usług związanych wyłącznie z funkcją sakralną, przy maksymalnym odsunięciu od rzeki Ciemięgi,
- tereny przemysłowe i rzemieślnicze – w Osówce, Nasutowie, Elizówce, Ciecierzynie, Zalesiu i Niemcach, dopuszcza się zabudowę związaną z produkcją, wytwórczością i przetwórstwem, obiekty przemysłowe, zabudowę magazynową, składy, obiekty handlu hurtowego wraz z zielenią towarzyszącą o charakterze izolacyjnym. Dopuszcza się realizację przedsięwzięć komercyjnych. W obszarach ochrony prawnej tj. w Kozłowieckim Parku Krajobrazowym i jego otulinie, w Obszarze Chronionego Krajobrazu Doliny Ciemięgi oraz w strefach ochrony ekspozycji krajobrazowej zakazuje się lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, wymagających sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko, przy czym w strefach ochrony ekspozycji krajobrazowej dopuszcza się lokalizację obiektów infrastruktury telekomunikacyjnej;
- tereny obsługi produkcji ogrodniczej, rolnej i hodowlanej – w sołectwach: Kawka, Wola Krasienińska, Jakubowice Konińskie Kolonia, Jakubowice Konińskie, Elizówka, Ciecierzyn, Baszki, Wola Niemiecka, Niemce i przewiduje się realizację zabudowy związanej z produkcją ogrodniczą, rolną i hodowlaną wraz z zielenią towarzyszącą o charakterze izolacyjnym. W obszarach ochrony prawnej tj. w Kozłowieckim Parku Krajobrazowym i jego otulinie, w Obszarze Chronionego Krajobrazu Doliny Ciemięgi oraz w strefach ochrony ekspozycji krajobrazowej zakazuje się lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, wymagających sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko z wyjątkiem sieci infrastruktury telekomunikacyjnej, przy czym w strefach ochrony ekspozycji krajobrazowej dopuszcza się lokalizację obiektów infrastruktury telekomunikacyjnej;
- tereny obsługi handlu hurtowego w Elizówce;
- tereny zieleni publicznej i tereny zieleni cmentarnej. Dla terenów zieleni publicznej w formie parków i ogrodów działkowych zakłada się: urządzenie terenów zieleni jako przestrzeni publicznych o wysokich walorach estetycznych, przyrodniczych, funkcjonalnych i krajobrazowych, wyposażenie w ciągi spacerowe, urządzenia sportu i rekreacji, cieki i zbiorniki wodne, wykluczenie form użytkowania obniżających wartość i wielkość zasobów przyrodniczych oraz dopuszcza się budowę niezbędnych ciągów infrastruktury technicznej;

- tereny urządzeń obsługi komunikacji obejmują istniejące i projektowane urządzenia komunikacji drogowej, w tym: parkingi, ciągi piesze, ścieżki rowerowe, garaże wraz z urządzeniami towarzyszącymi i urządzeniami infrastruktury technicznej, drogami i zielenią. Poza tym do tych terenów zaliczone zostały istniejące obszary komunikacji kolejowej, na których zlokalizowano obiekty i urządzenia związane z obsługą ruchu kolejowego takie jak: torowiska, bocznice kolejowe, drogi i obiekty inżynierskie wraz z urządzeniami towarzyszącymi i urządzeniami infrastruktury technicznej, drogami i zielenią.

W gminie Niemce nie występuje konieczność wydawania decyzji o warunkach zabudowy i tym samym procesy rozwoju zabudowy są w miarę kontrolowane. Jedynie dopuszczone w planie miejscowym lokalizowanie zabudowy zagrodowej na terenach rolnych, bez wskazania zasięgu obszarów przeznaczonych do zabudowy, może powodować rozpraszanie zabudowy oraz konflikty przestrzenne.

15.4.2. Infrastruktura społeczna oraz jakość oferowanych usług

Wychowanie przedszkolne

Na terenie gminy funkcjonuje żłobek gminny "BAJKOWA KRAINA" z 47 miejscami dla dzieci od 20 tygodnia życia do 3 roku życia. W 2015 roku opieką żłobkową objętych było 47 dzieci.[20] Liczba miejsc w żłobku jest zdecydowanie za niska w stosunku do potrzeb, bowiem w 2015 roku tylko z powodu braku miejsc w placówce nie przyjęto 9 dzieci.

Gmina Niemce jest organem prowadzącym dla przedszkoli publicznych tj.:

- Przedszkole Publiczne w Zespole Placówek Oświatowych w Ciecierzynie;
- Przedszkole Publiczne w Dysie i Oddział zamiejscowy w Nasutowie, należące do Zespołu Placówek Oświatowych w Dysie;
- Przedszkole Publiczne w Niemcach.

Oprócz w/wym. przedszkoli publicznych na terenie gminy opiekę przedszkolną prowadzi także Niepubliczny Punkt Przedszkolny „Ślimaczek” w Jakubowicach Konińskich.

Na terenie gminy w wieku przedszkolnym t. od 3-6 lat było 916 dzieci[21]. W porównaniu do 2010 roku zwiększyła się liczba dzieci w tej grupie wiekowej prawie o 18% (o 139 dzieci). Z placówek przedszkolnych zlokalizowanych na terenie gminy korzystało 541 wszystkich dzieci będących w wieku przedszkolnym (59,1%). Dzieci w wieku 3-6 lat z terenu gminy są objęte wychowaniem przedszkolnym w jednostkach na terenie innych gmin. Do placówek tych uczęszczało 100 dzieci (11,0%).

W przedszkolach w gminie funkcjonowały łącznie 24 oddziały przedszkolne, w tym 13 oddziałów tzw. „O” do których uczęszczało 269 dzieci. W pozostałych 11 oddziałach poniżej „O” opieką przedszkolną objęto 272 dzieci. W porównaniu do roku szkolnego 2009/2010 wzrosła o 7 liczba oddziałów przedszkolnych, jak również zwiększyła się liczba dzieci (o 183) objętych opieką przedszkolną. W każdym oddziale przedszkolnym dzieci mają możliwość

[20] Wg sprawozdania z działalności żłobka gminnego „Bajkowa Kraina” za rok 2015;
[21] Wg danych z UG Niemce za rok szkolny: 2009/2010 i 2014/2015 rok.

uczestniczenia w dodatkowych, bezpłatnych zajęciach rozwijających m.in. język angielski, tańce. Wyposażenie oddziałów przedszkolnych spełnia wymogi w zakresie wychowania przedszkolnego. Należy podkreślić, iż w ostatnich latach zrealizowano inwestycje mające na celu poprawę infrastruktury przedszkolnej, w tym bieżące remonty pomieszczeń przedszkolnych oraz doposażenie przedszkoli w pomoce edukacyjne i inne nowoczesne wyposażenie.

Gmina wprawdzie zapewnia, aczkolwiek w niewystarczającym stopniu dostęp do usług w zakresie edukacji na poziomie żłobka i przedszkoli. Wydaje się za zasadne utworzenie nowej placówki opiekuńczej - żłobka dla dzieci poniżej trzeciego roku życia, bądź rozbudowy istniejącego budynku żłobka na terenie gminy. Jednostka ta obsługiwałaby zarówno sołectwo Niemce, jak i pozostałe sołectwa w gminie, w pobliżu których brak jest jakiekolwiek infrastruktury społecznej.

Oświata

Zagadnienie dostępu do szeroko rozumianej edukacji można rozpatrywać na poziomie systemu oświaty (przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazja, szkoły ponadgimnazjalne, policealne), a także szkolnictwa wyższego oraz kształcenia ustawicznego. Ogromne znaczenie dostępu do edukacji i jakości kształcenia wynika z bezpośredniego powiązania tych zagadnień z podstawowymi problemami społeczno-gospodarczymi, tj. ubóstwem, wykluczeniem społecznym, bezrobociem oraz problemem niedostosowania kwalifikacji mieszkańców do potrzeb lokalnej gospodarki.

Edukacja jest bardzo ważnym elementem polityki społecznej, a instytucje oświatowe nie tylko pełnią rolę edukacyjną, ale także wychowawczą czy integrującą społeczność lokalną. Jednym z elementów wpływających na atrakcyjność gminy jest liczba i rozmieszczenie placówek szkolno - oświatowych.

Sieć placówek oświatowych na terenie gminy tworzą:

* Zespół Placówek Oświatowych w Ciecierzynie, w którym mieści się przedszkole, szkoła podstawowa i gimnazjum nr 2 im. bł. Bp. Władysława Gorala;
* Zespół Placówek Oświatowych w Dysie – funkcjonuje tu przedszkole i szkoła podstawowa im. Lotników Polskich;
* Zespół Szkół w Krasieninie - ze szkołą podstawową i gimnazjum nr 3 im. Ireny Kosmowskiej;
* Zespół Szkół w Niemcach – ze szkołą podstawową i gimnazjum nr 1 im. Ziemi Lubelskiej;
* Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Niemcach – w którym ma siedzibę liceum ogólnokształcące dla młodzieży oraz liceum ogólnokształcące dla dorosłych, technikum, zasadnicza szkoła zawodowa;
* Szkoła Podstawowa im. Joachima Lelewela w Jakubowicach Konińskich;
* Szkoła Podstawowa im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Nasutowie;
* Szkoła Podstawowa im. Twórców Ludowych Lubelszczyzny w Rudce Kozłowieckiej.

Do szkół podstawowych uczęszczało 1109 uczniów[22]. W badanych latach zauważa się wzrost zarówno liczby oddziałów i liczby uczniów w szkołach (o 3,24 %), w porównaniu do roku szkolnego 2009/2010.

Tabela 42. Uczniowie w szkołach podstawowych w latach 2009/2010-2014/2015

Szkoła Podstawowa	Liczba oddziałów klasowych		Liczba uczniów	
	2009/2010	2014/2015	2009/2010	2014/2015
Szkoła Podstawowa im. bł. Bp. Władysława Gorala w Ciecierzynie	11	10	204	186
Szkoła Podstawowa im. Lotników Polskich w Dysie	6	6	87	90
Szkoła Podstawowa im. Joachima Lelewela w Jakubowicach Konińskich	6	8	73	145
Szkoła Podstawowa im. Ireny Kosmowskiej w Krasieninie	8	9	147	145
Szkoła Podstawowa im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Nasutowie	6	6	91	94
Szkoła Podstawowa w Niemcach	18	18	382	378
Szkoła Podstawowa im. Twórców Ludowych w Rudce Kozłowieckiej	6	6	89	71
Razem	**61**	**63**	**1073**	**1109**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Niemce

Jak widać z powyższego zestawienia nastąpił wzrost ogólnej liczby uczniów w szkołach podstawowych, przy równoczesnym wzroście liczby oddziałów klasowych. Przeciętna liczba uczniów przypadająca na 1 oddział klasowy praktycznie nie zmieniła się i w roku szkolnym 2014/2015 wynosiła prawie 17,60 uczniów (w 2009/2010 roku – 17,59 uczniów).

Poziom nauczania w szkołach podstawowych

Należy podkreślić, iż nie jest łatwo obiektywnie określić poziom nauczania odnosząc się do poszczególnych sołectw gminy wiejskiej. Dlatego też, w celu zbadania poziomu nauczania w szkołach podstawowych posłużono się skalą staninową opisującą wynik sprawdzianu VI klas. Skala ta jest stosowana w pomiarze dydaktycznym i odpowiada na pytanie jaką pozycję zajmuje wynik osiągnięty przez szkołę na tle wyników osiągniętych przez całą badaną populację. Skala staninowa wprowadza 9 przedziałów wyników, a mianowicie: 1 – najniższy, 2 – bardzo niski, 3 – niski, 4 – niżej średni, 5 – średni, 6 – wyżej średni, 7 – wysoki, 8 – bardzo wysoki, 9 – najwyższy. Jak wyżej wspomniano, na terenie gminy Niemce znajduje się 7 szkół podstawowych. Sołectwa, na terenie których brak jest szkół, znajdują się w sferze oddziaływania jednej ze szkół podstawowych, tzw. rejonizacja, co przedstawia tabela poniżej.

Tabela 43. Zestawienie zbiorcze sprawdzianu klas VI w szkołach podstawowych gminy Niemce w latach 2010 - 2014

Szkoła Podstawowa	Stanin szkoły					Wielkość średnia staninu z lat 2010 - 2014	rejonizacja
	2010	2011	2012	2013	2014		

[22] Wg danych z UG Niemce za rok szkolny 2009/2010 i 2014/2015 rok;

Szkoła Podstawowa	Stanin szkoły					Wielkość średnia staninu z lat 2010 - 2014		rejonizacja
	2010	2011	2012	2013	2014			
Szkoła Podstawowa im. bł. Bp. Władysława Gorala w Ciecierzynie	5	5	5	5	6	**5**	**średni**	Baszki Boduszyn Ciecierzyn Dziuchów Elizówka Kolonia Bystrzyca Ludwinów Łagiewniki Swoboda
Szkoła Podstawowa im. Lotników Polskich w Dysie	6	8	7	8	7	**7**	**wysoki**	Dys Pólko
Szkoła Podstawowa im. Joachima Lelewela w Jakubowicach Konińskich	6	7	8	9	7	**7**	**wysoki**	Jakubowice Konińskie Jakubowice Konińskie Kolonia
Szkoła Podstawowa im. Ireny Kosmowskiej w Krasieninie	4	4	4	2	6	**4**	**niżej średni**	Kawka Krasienin Krasienin Kolonia Majdan Krasieniński Osówka Pryszczowa Góra Stoczek Stoczek – Kolonia Wola Krasienińska
Szkoła Podstawowa im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Nasutowie	2	5	6	7	5	**5**	**średni**	Nasutów Nowy Staw
Szkoła Podstawowa w Niemcach	5	6	6	7	6	**6**	**wyżej średni**	Leonów Niemce Wola Niemiecka Zalesie
Szkoła Podstawowa im. Twórców Ludowych w Rudce Kozłowieckiej	5	4	4	5	4	**4**	**niżej średni**	Rudka Kozłowiecka
Ogółem gmina Niemce						**5**	**średni**	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Gminnego Ośrodka Administracyjnego Szkół w Niemcach

Poziom edukacji opisujący wynik sprawdzianu klas VI szkół podstawowych w gminie Niemce, mierzony skalą staninową, na przestrzeni ostatnich 5 lat, kształtuje się jako średni. Na tle gminy wyróżniają się szkoły podstawowe w Dysie oraz w Jakubowicach Konińskich, dla których skala staninowa kształtuje się jako wysoka (dot. sołectw: Dys, Pólko, Jakubowice Konińskie, Jakubowice Konińskie Kolonia). Najniższy poziom edukacji cechował szkoły podstawowe w Krasieninie oraz Rudce Kozłowieckiej (dot. sołectw: Kawka, Krasienin, Krasienin Kolonia, Majdan Krasieniński, Osówka, Pryszczowa Góra, Stoczek, Stoczek – Kolonia, Wola Krasienińska oraz Rudka Kozłowiecka).

Na terenie gminy młodzież kształci się w 3 gimnazjach: w Niemcach, Ciecierzynie i Krasieninie. W roku szkolnym 2014/2015 naukę pobierało 446 uczniów, zaznaczył się tu spadek liczebności młodzieży uczącej się gimnazjach (o 17,5% - o 95 osób) w stosunku do roku szkolnego 2010/2011, a także zmniejszyła się liczba oddziałów.

Tabela 44. Uczniowie gimnazjum w latach w latach 2009/2010 oraz 2014/2015

Gimnazjum	Liczba oddziałów	Liczba uczniów

	klasowych			
	2009/2010	2014/2015	2009/2010	2014/2015
Gimnazjum nr 1 w Niemcach	11	10	254	259
Gimnazjum nr 2 im. bł. Bp.Władysława Gorala w Ciecierzynie	6	6	131	110
Gimnazjum nr 3 w Krasieninie	8	4	156	77
Razem	25	20	541	446

Źródło: Opracowanie\własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Niemce

Na terenie gminy funkcjonuje Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Niemcach, w którym kształci się młodzież i dorośli. W Zespole Szkól mieści się:

- Liceum Ogólnokształcące, w którym młodzież i dorośli kształceni są w klasach: policyjno – prawnej i menadżersko – handlowej;
- Technikum Architektury Krajobrazu;
- Technikum Biznesu;
- Technikum Informatyczne z Bezpieczeństwem Wewnętrznym;
- Technikum Żywienia i Usług Gastronomicznym;
- Technikum Usług Fryzjerskich;
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa o specjalnościach: fryzjer, sprzedawca, ogrodnik, monter zabudowy i robót wykończeniowych;
- Liceum Ogólnokształcące dla dorosłych.

Bliskie sąsiedztwo miasta Lublina, będącego ośrodkiem akademickim, zapewnia młodzieży i dorosłym bogatą ofertę edukacyjną. W Lublinie funkcjonują rozpoznawalne w całej Polsce uczelnie wyższe i zainteresowani podnoszeniem swoich kwalifikacji mogą korzystać z potencjału szkół wyższych.

Jednym ze współczesnych wyznaczników jakości kształcenia jest komputeryzacja szkół. W tym zakresie w gminie zostały osiągnięte bardzo dobre rezultaty. Warunki funkcjonowania szkół są w zasadzie zadowalające. Przy szkołach w Niemcach, Dysie, Ciecierzynie zlokalizowane są boiska wielofunkcyjne, zaś Jakubowicach Konińskich Kolonii znajdują się boiska. We wszystkich placówkach oświatowych uczniowie mogą korzystać z bogatej oferty zajęć pozalekcyjnych. W szkołach, oprócz kół przedmiotowych, działają koła: teatralne, taneczne, wokalne, instrumentalne, plastyczne, sportowe, szachowe, ekologiczne.

Ponadto w szkołach funkcjonują świetlice szkolne, w których zatrudnieni są specjaliści realizujący zadania w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Na terenie placówek oświatowych funkcjonują biblioteki szkolne lub oddziały Gminnej Biblioteki Publicznej w Niemcach.

Należy podkreślić, iż większość szkół z terenu gminy uczestniczy w realizacji projektów edukacyjnych, efektem których jest organizacja różnorodnych zajęć pozalekcyjnych m.in. nauki pływania, gimnastyki korekcyjnej, nauki dodatkowego języka obcego czy orientacji zawodowej w gimnazjum. Dzięki uczestnictwu w realizowanych projektach uczniowie nabywali nowe umiejętności, wyrównywali braki edukacyjne i rozwijali swoje talenty i zainteresowania. Ponadto uczniowie szkół uczestniczą w projektach międzynarodowych,

o czym świadczy udział w projekcie realizowanym w partnerstwie przez Fundację Sempre a Frente. Rezultatem projektu było uczestnictwo w dodatkowych zajęciach z matematyki, fizyki, chemii, korepetycji z języka polskiego, a także indywidualnego poradnictwa psychospołecznego i zawodowego przez 30 młodych ludzi z gimnazjów, szkół ponadgimnazjalnych oraz studentów zamieszkujących na terenie gminy Niemce. Wdrażany był także Program Youngster - pogram wyrównywania szans edukacyjnych młodzieży z terenów wiejskich poprzez naukę języka angielskiego, realizowany przez Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej we współpracy z Wydawnictwem Macmillan. Gmina Niemce była kluczowym partnerem Fundacji przy realizacji Programu Youngster. Poza wymienionymi wcześniej projektami, szkoły z terenu gminy realizowały projekt „Na własne konto" organizowany przez Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej. W ramach Programu uczniowie uczestniczyli w dodatkowych zajęciach z przedsiębiorczości i ekonomii.

Od 2011 roku, gmina Niemce jest nagradzana i wyróżniana poprzez przyznawanie m.in. certyfikatów : „Samorządowy Lider Edukacji", „PRIMUS", „Samorząd przyjazny oświacie i jej pracownikom". Należy podkreślić, iż certyfikaty, wyróżnienia i tytuły przyznawane są samorządom, które w sposób szczególny dbają o rozwój szkolnictwa na swoim terenie, inwestują w edukację i naukę, wyróżniają się pod względem inwestycji w oświatę i jej infrastrukturę, są organami prowadzącymi szkół o szczególnych, znaczących osiągnięciach dydaktycznych, organizatorskich, kulturalnych lub sportowych oraz wspierają innowacyjność i nowatorskie działania zorientowane na kreowanie lokalnej przestrzeni edukacyjnej.

Istniejące placówki oświatowe zabezpieczają w pełni podstawowe potrzeby edukacyjno - oświatowe mieszkańców gminy, niemniej jednak wydaje się za celowe dalsze uczestnictwo w programach dotyczących wyrównywania kompetencji kluczowych dzieci i młodzieży z terenu gminy. Pozwoli to dzieciom i młodzieży na zdobywanie wiedzy i kształtowanie umiejętności wykorzystania jej w praktyce, a także współpracy i wymiany wiedzy oraz doświadczeń z innymi grupami.

Działalność kulturalna i sport

Podstawowym zadaniem realizowanym przez samorządowe instytucje kultury jest: rozwój zainteresowań i edukacja kulturalna, promocja czytelnictwa oraz rozbudzanie zainteresowań i wiedzy o regionie. Obecnie działalnością kulturalną w gminie zajmuje się Gminny Ośrodek Kultury (GOK) w Niemcach. GOK prowadzi działania, mające na celu rozpowszechnianie kultury i sztuki na terenie gminy. Do głównych zadań placówki należy tworzenie, upowszechnianie i ochrona kultury, organizowanie i prowadzenie stałych form działalności kulturalnej dla różnych grup wiekowych w licznych kołach zainteresowań, organizacja imprez sportowych, przeglądów i festiwali oraz współpraca z ogniskami artystycznymi i galeriami sztuki. Upowszechnia i promuje kulturę lokalną w kraju i zagranicą. Duże znaczenie ma działalność instruktażowo-metodyczna oraz wiele stałych form działalności dla różnych grup wiekowych m.in. edukacja plastyczna, zajęcia taneczne, nauka gry na instrumentach muzycznych, zajęcia ZUMBA fitness dla dzieci i dorosłych, gimnastyka 50+, a przede wszystkim prężnie działa Studio Tańca RYTHM-X, a w nim Zespół Tańca Nowoczesnego „Rytmix", wielokrotny laureat prestiżowych turniejów tanecznych. W budynku GOK funkcjonuje również siłownia i organizowane są zajęcia aerobiku. GOK sprawuje również opiekę artystyczną nad Zespołem Ludowym „Dysowiacy" oraz Zespołem „Szwaczki", które zostały odznaczone przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego odznaką honorową

„Zasłużony dla kultury polskiej", a od 20 lat GOK jest wydawcą gazety lokalnej „Taka Gmina". Ważną rolę w działalności kulturalno-edukacyjnej pełni również Gminna Biblioteka Publiczna w Niemcach wraz z:

- 2 oddziałami w Niemcach;
- 4 filiami w: Ciecierzynie, Nasutowie, Krasieninie i Dysie;
- 4 punktami bibliotecznymi w Niemcach, Jakubowicach, Krasieninie i Nasutowie;

realizuje zadania w zakresie zaspokajania potrzeb czytelniczych, informacyjnych, edukacyjnych i informacyjnych społeczeństwa oraz upowszechnianiu wiedzy i nauki. Zapewniają mieszkańcom bieżący dostęp do szerokiego spektrum materiałów bibliotecznych mieszkańców gminy Niemce. Poza podstawową działalnością biblioteka prowadzi działania edukacyjno-oświatowe, promujące książkę i czytelnictwo. Organizuje lekcje biblioteczne, spotkania literackie, konkursy czytelnicze i wystawy. Dzięki wprowadzeniu zintegrowanego systemu obsługi czytelników, istnieje możliwość sprawdzania konta czytelniczego i rezerwacji wypożyczeń drogą internetową.

Wspieraniem rozwoju społecznego, kulturalnego i gospodarczego mieszkańców gminy zajmują się także organizacje i stowarzyszenia[23] m.in. Fundacja „Nowy Staw", która posiada ogromny wkład w powstanie Międzynarodowego Domu Spotkań Młodzieży w Nasutowie koło Lublina, gdzie organizowane są imprezy kulturowe, szkolenia oraz ogniska. Prócz tego działalność w obszarze edukacyjno - kulturalnym zajmują się stowarzyszenia: „NASZA RUDKA", „WSPÓLNA WOLA"; Chór Męski BAS CANTO; Ogólnopolski Związek Profesjonalistów BELLE DANS czy też Nasutowskie Towarzystwo Oświatowe im . Prymasa Tysiąclecia. Na terenie gminie prężnie działają kluby wiejskie w obiektach Ochotniczych Straży Pożarnych.

Wszelkie przedsięwzięcia instytucji kultury, a w szczególności Gminnego Ośrodka Kultury mają za zadanie nie tylko zaspokojenie potrzeb mieszkańców gminy, ale także budowanie wizerunku gminy na zewnątrz.

Jednym z ważnych zadań samorządu lokalnego jest rozwój kultury fizycznej i upowszechnianie sportu. Odbywa się to między innymi poprzez wspieranie działalności klubów sportowych oraz rozbudowę różnego rodzaju urządzeń i obiektów sportowych oraz działalność klas sportowych. Na koniec 2015r. na terenie gminy Niemce funkcjonowało 8 klubów sportowych[24]. Do nich należy zaliczyć:

- Klub Karate Tradycyjnego „BUSHI";
- Gminny Klub Sportowy Niemce;
- Uczniowski Klub Sportowy Niemce;
- Lubelski Klub Karate „Shotokan";
- Klub Sportowy Nasutów;

[23] www.niemce.pl/kultura/organizacje-sportowe

- Klub Sportowy Ciecierzyn;
- Szkoła Mistrzostwa Sportowego Niemce, która zasługuje na szczególną uwagę. Szkoła ta jest programem ogólnorozwojowym oraz piłkarskim, do której uczęszczają dzieci w wieku od 4 lat do 11 lat. Zajęcia prowadzone są przez wyszkoloną kadrę, doświadczonych trenerów, pedagogów i koordynatorów;
- Uczniowski Klub Sportowy Dys, w którym prowadzone są zajęcia piłkarskie dla dzieci i młodzieży (ok. 70 zawodników) pochodzącej z miejscowości: Dys, Ciecierzyn, Jakubowice, Nasutów oraz Smugi. Klub posiada 4 grupy szkoleniowe oraz doświadczoną kadrą trenerską. Treningi odbywają się na boisku oraz sali gimnastycznej w Zespole Szkół w Dysie.

Na terenie gminy, w zakresie sportu kwalifikowanego i widowiskowego, znajduje się stadion sportowy w Niemcach. Ponadto należy wymienić Klub Jeździecki „ALEXANDER" w Elizówce oraz skatepark w Niemcach. W Niemcach także funkcjonuje nowoczesny kompleks boisk „Moje Boisko – Orlik". Do infrastruktury sportowo-rekreacyjnej kwalifikują się także place zabaw dla dzieci usytuowane w sołectwach: Niemce, Dys, Elizówka, Jakubowice Konińskie Kolonia, Nasutów, Jakubowice Konińskie oraz Krasienin. Poza tym również w Niemcach zrealizowany został park dla dzieci przedszkolnych oraz na terenie sołectwa prowadzi działalność tzw. „Małe ZOO".

Biorąc powyższe pod uwagę należy podkreślić, iż w ostatnich latach w gminie Niemce infrastruktura sportowa uległa ogromnemu przeobrażeniu. Wybudowane zostały boiska, boiska wielofunkcyjne, sale gimnastyczne, skatepark i wiele innych, jednakże w dalszym ciągu niezbędne są inwestycje w działalność sportowo-rekreacyjną (baseny, ścianki wspinaczkowe itp.). Stąd też społeczna rola sportu powinna być w gminie postrzegana nie tylko jako sfera konsumpcji kulturalnej, rozrywkowej i wypoczynkowej, czy prowadząca do rozwoju, kształtowania i utrzymania zdrowia oraz sił biologicznych mieszkańców, lecz również widziana, jako skuteczne narzędzie promocji gminy na zewnątrz, zwłaszcza gdy zawodnicy klubów zajmują czołowe lokaty na rozgrywanych zawodach.

Ochrona zdrowia

Usługi z zakresu ochrony zdrowia i opieki medycznej stanowią bardzo istotny element usług o charakterze publicznym. Stąd też na utrzymanie właściwego poziomu warunków życia mieszkańców gminy wpływa prawidłowe funkcjonowanie podstawowej opieki zdrowotnej. Jednostką prowadzącą działalność z zakresu opieki zdrowotnej na obszarze gminy sprawuje Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Niemcach (SPZOZ)[25]. W ramach Zakładu Opieki Zdrowotnej funkcjonują: Gminny Ośrodek Zdrowia w Niemcach, Wiejski Ośrodek Zdrowia w Ciecierzynie, Wiejski Ośrodek Zdrowia w Krasieninie, NZOZ Uśmiech w Niemcach oraz NZOZ KRASMED w Krasieninie.

Należy podkreślić, iż na terenie gminy przy drodze krajowej nr 19 (w sąsiedztwie ujęcia wody) funkcjonuje urządzone lądowisko dla potrzeb Lotniczego Pogotowia Ratunkowego.

[25] www.niemce.pl

W Gminnym Ośrodku Zdrowia w Niemcach świadczone są usługi w zakresie: medycyny rodzinnej; poradni pediatrycznej; pielęgniarstwa środowiskowo – rodzinnego; pielęgniarstwa w środowisku nauczania i wychowania; położnictwa środowiskowo – rodzinnego; usług dodatkowe (badania kierowców - kategoria A i B) oraz diagnostyki laboratoryjnej (punkt pobrań). Ponadto w ośrodku działają poradnie specjalistyczne: ginekologiczno – położnicza; neurologiczna; pracownia fizjoterapii i rehabilitacja. Natomiast zakres świadczonych usług w Wiejskim Ośrodku Zdrowia w Ciecierzynie i Wiejskim Ośrodku Zdrowia w Krasieninie obejmuje: medycynę rodzinną; pielęgniarstwo środowiskowo – rodzinne; pielęgniarstwo w środowisku nauczania i wychowania; położnictwo środowiskowo – rodzinne. Jako usługi dodatkowe prowadzone są badania kierowców (kategoria A i B).

Oprócz wymienionej infrastruktury ochrony zdrowia na terenie gminie działa 5 aptek. Większość z nich zlokalizowana jest w Niemcach (4 apteki) i w Kolonii Krasienin (1 apteka).

Mieszkańcy gminy mają dobry dostęp do infrastruktury ochrony zdrowia, także ze względu na możliwości korzystania z placówek położonych na terenie miasta Lublina, co stwarza możliwość zaspokajania usług wysokospecjalistycznych.

Problemy zdrowotne mieszkańców gminy nie odbiegają od statystycznie najczęściej występujących problemów zdrowotnych mieszkańców środowiska wiejskiego. Dominują choroby układu krążenia i choroby narządu ruchu. Obserwuje się również wzrost otyłości oraz cukrzycy. Najczęstsze przyczyny zgonów stanowią choroby układu krążenia, nowotwory i urazy.

15.4.3. Infrastruktura komunikacyjna

Układ komunikacyjny

Trzonem układu komunikacyjnego są drogi krajowe, które jednocześnie w dużym stopniu decydują o dostępności zewnętrznej całego obszaru stanowiące bardzo ważny czynnik wpływający na jej rozwój. Drogi krajowe ekspresowe wchodzą w skład europejskiego systemu TEN-T. Są to:

- droga krajowa nr 19;
- wspólny odcinek dróg krajowych S17 i S12, który od niedawna przebiega północną obwodnicą Lublina przez południową część gminy Niemce. W Elizówce znajduje się węzeł komunikacyjny łączący obie drogi, tworząc bezpośrednie połączenie z całym krajem oraz z pobliskim Portem Lotniczym Lublin.

W obszarze gminy planowana jest budowa drogi ekspresowej S19 relacji: granica województwa – Międzyrzec Podlaski – Lubartów – Lublin – Kraśnik – granica województwa[26]. Z obszaru gminy Niemce, kluczowym zamierzeniem inwestycyjnym, wpływającym istotnie na poprawę funkcjonowania układu podstawowych powiązań drogowych będzie budowa węzła „Niemce", która istotnie przyczyni się do upłynnienia i zwiększenia bezpieczeństwa ruchu oraz skrócenia czasu dojazdu. Należy tu wyraźnie podkreślić, iż na przestrzeni ostatnich 10 lat można zaobserwować stały wzrost liczby użytkowników dróg publicznych na terenie gminy. Szczególnie obciążone średniodobowym

[26] Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego, Lublin 2015r.

ruchem drogowym jest droga krajowa nr 19, na której w ostatnich latach zaobserwowano znaczy wzrost ruchu tranzytowego[27].

Uzupełnieniem sieci dróg krajowych są drogi wojewódzkie, które pełnią kluczowe funkcje w redystrybucji ruchu z głównych ciągów komunikacyjnych na poziom lokalny, obsługiwany przez sieć dróg powiatowych i gminnych. W skład wojewódzkiej infrastruktury drogowej wchodzą następujące elementy dróg:

- nr 809: S17/S12 (Lublin) – Krasienin – Przytoczno;
- nr 828: S17/S12 (Garbów) – Krasienin – Niemce – S19 (Jawidz).

W *Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego* drogi wojewódzkie nr 809 i nr 828 zostały zaliczone do docelowego układu regionalnego podstawowych powiązań drogowych na obszarze województwa lubelskiego.

Duże znaczenie związane z dostępnością gminy ma wewnętrzny układ komunikacyjny, składający się z dróg powiatowych i gminnych. Gmina Niemce ma dobrze wykształconą sieć dróg powiatowych i lokalnych.

Komunikacja zbiorowa

Gmina posiada dość dobrze rozwiniętą sieć połączeń komunikacji zbiorowej: autobusowej i kolejowej. Transport pasażerski obsługiwany jest m.in. przez autobusy PKS oraz busy i mikrobusy innych przewoźników głównie zlokalizowany wzdłuż drogi krajowej nr 19. Operatorem komunikacji miejskiej jest Zarząd Transportu Miejskiego w Lublinie. Gmina zawarła porozumienie w zakresie organizacji publicznego transportu zbiorowego na podstawie Uchwały Nr 426/XVI/2016 Rady Miasta Lublin z dnia 10 marca 2016 r. w sprawie zmiany uchwały nr 674/XXVII/2013 Rady Miasta Lublin z dnia 17 stycznia 2013 r. w sprawie „Planu zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla Gminy Lublin i gmin sąsiadujących", z którymi gmina Lublin zawarła porozumienie w zakresie organizacji publicznego transportu zbiorowego. Na podstawie podpisanego porozumienia na terenie gminy Niemce kursuje z Lublina jedna linia 4 Elizówka.

Przez teren gminy przebiega także linia kolejowa nr 30 relacji Lublin – Lubartów – Łuków, na której odbywa się ruch towarowy. Od kwietnia 2013 roku spółka Przewozy Regionalne uruchomiła komunikację szynobusową z Lublina do Lubartowa. W obrębie gminy Niemce zlokalizowane są trzy przystanki kolejowe, a mianowicie w Ciecierzynie, Bystrzycy oraz Niemcach. Stację w Niemcach utworzono jako dodatkowy przystanek dla pociągów REGIO na trasie Lublin-Lubartów w ramach remontu linii kolejowej nr 30 Łuków – Lublin Północny.

Stan techniczny infrastruktury komunikacyjnej

Długość dróg gminnych wynosi obecnie 142,96 km, z czego 86,68 km (ponad 60%) posiada nawierzchnię bitumiczną. Należy podkreślić fakt sukcesywnego przyrostu długości dróg gminnych, w tym o nawierzchni twardej, dotychczas charakteryzujących się najniższą

[27]Zgodnie z pomiarami wykonanymi w roku 2010 przez GDDKiA średniodobowy ruch pojazdów silnikowych na drodze krajowej nr 19 kształtował się w kierunku Białystoku (21 tys.) oraz na Rzeszów (14 tys.).

jakością techniczną. Tylko w 2015 roku wykonano szereg inwestycji drogowych (przebudowano i zmodernizowano ponad 26 km dróg) m.in.: przebudowano drogę powiatową relacji Jakubowice Konińskie – Majdan Krasieniński, drogę powiatową w Rudce Kozłowieckiej, drogę gminną w Stoczku. Ponadto stopniowo poprawia się bezpieczeństwo ruchu drogowego poprzez budowę oraz utrzymanie bezpiecznej infrastruktury drogowej, w tym oświetlenia i ciągów pieszych. Pomimo stopniowej poprawy standardu dróg, uzyskanie efektu docelowego jest jeszcze odległe, na co ma wpływ ciągle zbyt długi proces inwestycyjny oraz brak wystarczających środków finansowych.

15.4.4. Infrastruktura techniczna

Sieć wodociągowa

Długość sieci wodociągowej na terenie gminy w 2015 roku wynosiła 260,8 km, z 5058 przyłączami do budynków. W porównaniu do 2010 roku wielkość tych wskaźników wzrosła odpowiednio o 12km (niespełna o 5%) oraz o 662 przyłączy (o 15%). W gminie zwodociągowane są wszystkie sołectwa. Z sieci wodociągowej korzystało 96,3% ogólnej liczby mieszkańców gminy[28], co jest wynikiem zdecydowanie lepszym od średniej dla powiatu lubelskiego (80,1%) oraz regionu lubelskiego (86,7%). Najniższy poziom współczynnika zwodociągowania (poniżej 90%) cechuje sołectwa: Dys, Nasutów, Pólko oraz Stoczek – Kolonia. Dynamika rozbudowy sieci wodociągowej, a co się z tym wiąże, udział ludności korzystających z sieci wodociągowej, jest zadowalająca. Źródłem wody pitnej są wody podziemne zalegające w utworach poziomu kredowego. Eksploatowanych jest 5 ujęć wód głębinowych w sołectwach: Niemce, Krasienin, Dys, Elizówka oraz Nasutów. Wszystkie ujęcia posiadają wyznaczone zgodnie z *ustawą Prawo wodne* strefy ochrony bezpośredniej ujęć wody. Ze względu na pokrycie warstwy wodonośnej nieprzepuszczalną warstwą gruntu nie było potrzeby wyznaczania strefy ochrony pośredniej ujęć wody w w/wym. sołectwach. W gminie prowadzone są działania inwestycyjne mające na celu poprawę stanu środowiska poprzez rozwój infrastruktury technicznej. W ostatnich latach dokonano rozbudowy sieci wodociągowej, w grupie której wymienia się takie inwestycje jak:

- budowa sieci wodociągowej w Woli Niemieckiej V Stara Wieś;
- budowa ujęcia wody w Nasutowie;
- zakup pompy głębinowej na ujęcie wody w Dysie.

Sieć kanalizacyjna

Jednym z elementów infrastrukturalnych niezbędnych do rozwoju oraz w zasadniczy sposób wpływających na ochronę środowiska jest sieć kanalizacyjna, która na terenie gminy, pomimo znacznych postępów dokonanych w ostatnich latach, nadal nie jest zadowalająca. W gminie funkcjonuje 1 oczyszczalnia ścieków mechaniczno – biologicznych w Niemcach o przepustowości 930m^3/d. Długość sieci kanalizacyjnej w 2015 roku na terenie gminy stanowiła 38,3km, pozwalając na odprowadzanie ścieków z 743 przyłączy. W sieć kanalizacyjną wyposażone zostały jedynie 4 sołectwa tj. Zalesie (78,9% ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej), Niemce (74,5%), Wola Niemiecka (54,3%) oraz Rudka Kozłowiecka (13,2%). Są to obszary występowania zwiększonego ruchu budowlanego, za

[28] dane otrzymane z Urzędu Gminy Niemce

wyjątkiem Zalesia. Stopień skanalizowania gminy określony za pomocą wskaźnika udziału korzystających z instalacji kanalizacyjnej kształtuje się na poziomie niespełna 21,4%, co jest wartością nieznacznie wyższą od średniej dla powiatu (19,8%) oraz zdecydowanie niższą od średniej dla województwa lubelskiego (51,5%). Niskie wskaźniki rozbudowy sieci kanalizacyjnej na terenie gminy wskazują na potrzebę wdrożenia kompleksowych rozwiązań w powyższym zakresie, co jest szczególnie ważne dla gminy, jako obszaru pretendującego do miana turystycznego zaplecza Lublina. W tym celu gmina opracowała dokument pn. *„Koncepcja budowy sieci kanalizacji sanitarnej dla gminy Niemce",* zakładającej skanalizowanie terenu całej gminy wraz z budową oczyszczalni ścieków w Ciecierzynie oraz Krasieninie. Pomimo rozbudowy infrastruktury kanalizacyjnej oraz wzrostu ilości osób korzystających z sieci, zapotrzebowanie nadal jest duże. W obszarach rozproszonej zabudowy na terenach wiejskich, wobec braku kanalizacji oraz ekonomicznego uzasadnienia jej budowy, stosowane są zbiorniki bezodpływowe oraz przydomowe oczyszczalnie ścieków. W gminie Niemce prowadzone są inwestycje związane z rozwojem sieci kanalizacyjnych oraz oczyszczaniem ścieków. Najważniejsze inwestycje:

- rozbudowa oczyszczalni ścieków w sołectwie Niemce, zwiększając przepustowość inwestycji z 500m3/d do 930 m3/d;
- prace projektowe dotyczące przedsięwzięcia pn."Budowa sieci kanalizacji sanitarnej dla południowej części gminy Niemce: Jakubowice Konińskie, Jakubowice Konińskie Kolonia, Elizówka II etap; Ciecierzyn, Pólko, Dys; Etap III sołectwa: Włóki, Dziuchów, Boduszyn Kolonia, Baszki, Ludwinów, Łagiewniki, Ciecierzyn – posesje położone na wschód od drogi krajowej nr 19.

Pod koniec 2014 roku rozpoczęto prace budowlane związane ze skanalizowaniem sołectwa Elizówka.

Energetyka i ciepłownictwo

Obszar gminy Niemce wyróżnia się umiarkowanie korzystnym położeniem względem głównych korytarzy sieci energetycznych wysokich napięć. Zaopatrzenie w energię elektryczną jest obsługiwane przez LUBZEL Dystrybucja Sp. z o.o. Przez gminę przebiega linia elektroenergetyczne wysokiego napięcia 400 kV Kozienice – Lublin oraz linia elektroenergetyczna 110 kV. Gmina Niemce jest zasilana z GPZ 110/15KV Czechów, GPZ 110/15kV Lublin 400, GPZ 110/15kV Garbów za pośrednictwem linii kablowych i napowietrznych SN-15kV oraz stacji transformatorowych 15/04kV. Gmina Niemce zasilana jest przez następujące stacje transformatorowe: 110/15kV Czechów zlokalizowana jest na terenie miasta Lublin, stacja 110/15kV Garbów zlokalizowana jest na terenie Garbowa, natomiast stacja 110/15kV Lublin 400 zlokalizowana jest w Łagiewnikach. Rosnące zapotrzebowanie poboru energii elektrycznej na terenie gminy powoduje konieczność realizacji Głównego Punktu Zasilającego w miejscowości gminnej Niemce. Obecnie w gminie Niemce nie istnieje problem niedoborów zaopatrzenia w energię elektryczną. Do sieci mają dostęp wszystkie podmioty gospodarcze oraz gospodarstwa domowe. Problemem są natomiast spadki napięć na końcach linii, co może się przyczyniać do skracania okresu eksploatacji urządzeń elektrycznych. Administrator sieci energetycznych systematycznie wymienia sieć napowietrzną na sieć kablową, zwłaszcza na terenach o największym ruchu

budowlanym, czyli w bezpośrednim sąsiedztwie miasta Lublina. Przez teren gminy będą przebiegać planowane linie energetyczne[29]:

- 2-torowa linia 400 KV Chełm – Lublin Systemowa;
- linia 220 kV Lublin Systemowa – Abramowice;
- linia Lublin Wschód – Lublin Systemowa.

Przewiduje się również rozbudowę stacji 400/110 kV Lublin Systemowa związanej w związku z realizacją inwestycji związanej z przyłączeniem bloku Elektrowni Łęczna.

Potrzeby grzewcze pokrywane są w całości przez lokalne kotłownie i indywidualne urządzenia grzewcze. Jako podstawowy nośnik energii wykorzystywany jest węgiel kamienny.

Sieć gazowa

Sytuacja obszaru gminy Niemce w zakresie infrastruktury gazowej przedstawia się umiarkowanie korzystnie, na no istotnie wpływa przebiegający przez teren gminy gazociąg wysokiego ciśnienia ze stacjami redukcyjnymi w sołectwie Pólko. W 2014 roku długość czynnej sieci ogółem wynosiła 160 597 m, natomiast czynnej sieci przesyłowej 19 107 m, z liczbą przyłączy rzędu 1683 sztuk. Poziom wyposażenia gminy w sieć gazową jest niezadowalający, o czym świadczy udział odbiorców korzystających z sieci gazowej, który kształtuje się na poziomie niespełna 9,6%. Pod względem zaopatrzenia w gaz wyróżniają się sołectwa: Pólko (31,5%), Elizówka (23,9%), Jakubowice Konińskie Kolonia (22,2%) oraz Jakubowice Konińskie (21,5%). Spośród sołectw podłączonych do sieci gazowej, najmniejszy udział odbiorców cechuje sołectwa: Niemce (1,8%) oraz Wola Niemiecka (3,1%). Największy przyrost liczby odbiorców w latach 2010 - 2013 miał miejsce w sołectwach: Jakubowice Konińskie (o 57 przyłączy), Niemce (o 50). Najmniejszy zaś w sołectwach: Łagiewniki (o 1), Stoczek Kolonia (o 2) oraz Nowy Staw i Pólko (po 9).

Wykres 31. Udział ludności korzystającej z sieci gazowej gminy Niemce w 2013 roku

[29] Wg Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego, Lublin 2015 r; Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Kraju 2030

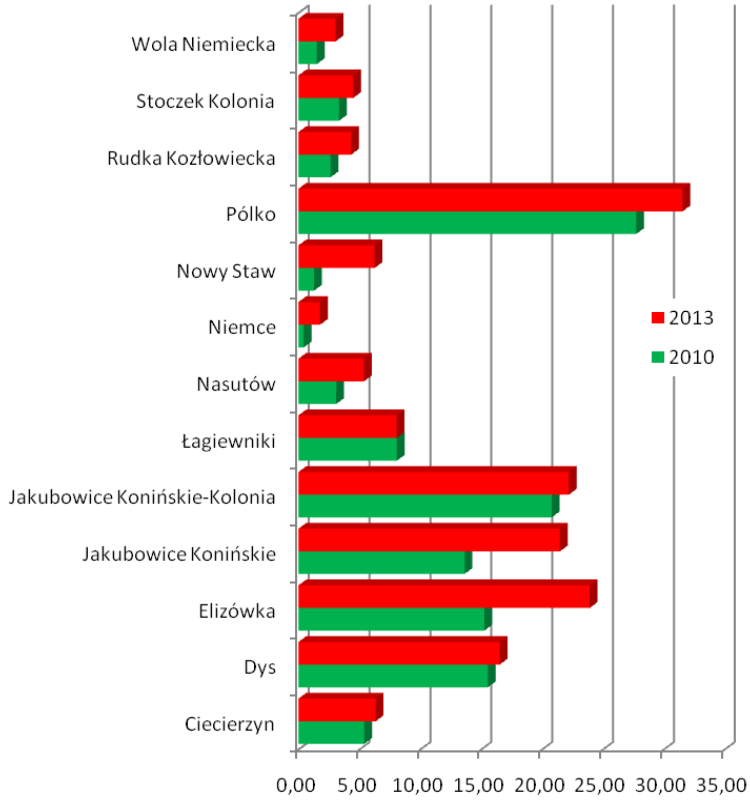

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Gminy Niemce

W latach 2010 - 2014 w gminie nastąpił wzrost zużycia gazu na cel grzewczy o ponad 15,5%, przy jednoczesnym wzroście liczby odbiorców wykorzystujących gaz z 1 025 osób do 1 439., tj.: o ponad 40%. Najwyższe zużycie gazu, cechuje: Dys (ok. 22,5%) oraz Elizówkę (22,2%). Równomierne zaopatrzenie w gaz ziemny odbiorców gminy wymaga sukcesywnej rozbudowy sieci gazociągów przesyłowych i dystrybucyjnych, a także większego wykorzystywania lokalnych zasobów złóż gazu ziemnego.

Wykres 32. Zużycie gazu w poszczególnych sołectwach gminy Niemce w latach 2010-2013

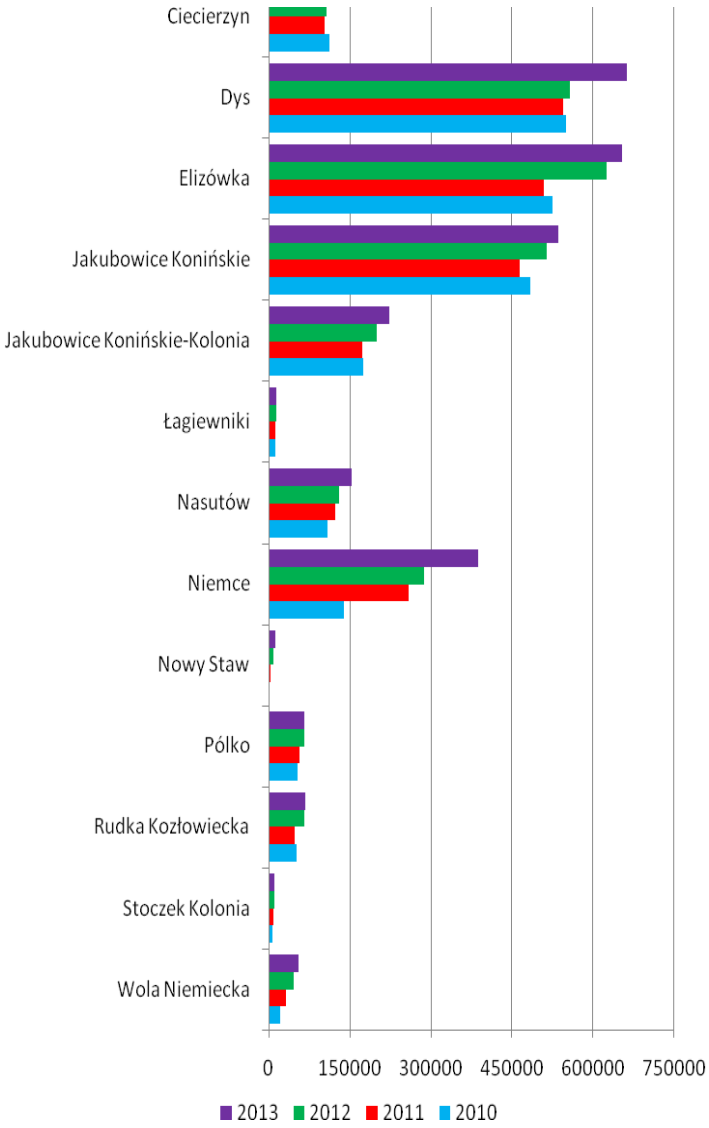

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Gminy Niemce

Gospodarka niskoemisyjna

Gmina Niemce posiada uchwalony Plan Gospodarki Niskoemisyjnej (PGN) - Uchwała Nr XVII/164/2016 Rady Gminy Niemce z dnia 17 marca 2016 roku, który jest jednym ze strategicznych dokumentów gminy zawierającym działania inwestycyjne i nieinwestycyjne realizowane na terenie gminy w latach 2016-2025. Uwzględnienie w PGN przedsięwzięć zwiększy szanse władz gminnych, mieszkańców oraz podmiotów gospodarczych zlokalizowanych na terenie gminy na uzyskanie dofinansowania w ramach nowej perspektywy finansowej 2014-2020, w tym m.in. na:

- termomodernizację budynków;
- wymianę urządzeń na energooszczędne;
- budowę Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK);

- budowę obiektów pasywnych (energooszczędnych)
- niskoemisyjny transport (w tym: ścieżki rowerowe, węzły przesiadkowe);
- budowę infrastruktury służącej do produkcji energii pochodzącej z odnawialnych źródeł energii (OZE);

W zakresie ograniczenia niskiej emisji w gminie zrealizowano projekt *ECO – EFEKTYWNA GMINA NIEMCE" współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Osi Priorytetowej VI Środowisko i czysta energia, Działania 6.2. Energia przyjazna środowisku, Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2007-2013 r.*, w ramach którego zrealizowano takie przedsięwzięcia jak: zakup i montaż pieców centralnego ogrzewania opalanego biomasą o mocy kotła 50 KW, montaż instalacji solarnej oraz pieców na biomasę. Dodatkowo przeprowadzono termomodernizację obiektów użyteczności publicznej budynków tj.: OSP w Nasutowie, OSP w Krasieninie, OSP w Dysie, OSP i GOK w Niemcach, Ośrodek Zdrowia w Krasieninie, ZPO w Ciecierzynie, Urząd Gminy w Niemcach.

W zakresie ograniczenia niskiej emisji, gmina jest partnerem projektu Mobilny LOF, w ramach którego przewiduje się poprawę mobilności transportowej i niskoemisyjności w Lubelskim Obszarze Funkcjonalnym, poprzez budowę węzłów przesiadkowych w sołectwach: Krasienin Kolonia oraz Dys wraz z przystosowaniem układu komunikacyjnego, co przyczyni się do rozwoju zintegrowanego transportu łączącego komunikację zbiorową, w tym komunikację publiczną z prywatną komunikacją samochodową i rowerową. .

Odnawialne źródła energii

Gmina zalicza się do obszarów o korzystnych warunkach do rozwoju energetyki słonecznej, tj. obszarów o potencjalnej energii użytecznej powyżej 950 kWh/m^2. W odniesieniu do pozyskiwania energii z wiatru należy stwierdzić, że gmina Niemce znajduje się w korzystnej strefie energetycznej wiatru (Lorenc 2004). Na terenie gminy wyodrębniono obszary o najmniejszej uciążliwości z uwagi na realizację energetyki wiatrowej, najrozleglejszy w centralnej części gminy, na północ od doliny rzeki Ciemięgi.

Rycina 23. Uwarunkowania rozwoju energetyki wiatrowej w gminie Niemce

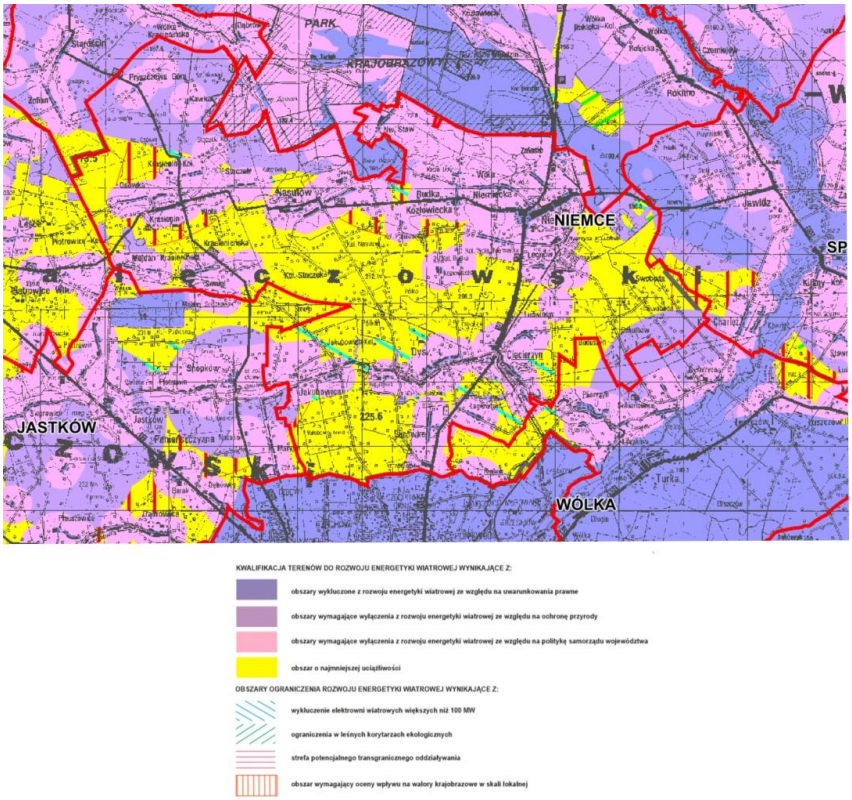

Źródło: Przestrzenne aspekty rozwoju energetyki odnawialnej w województwie lubelskim, BPP Lublin, 2009

Na terenie gminy istnieje potencjał do wykorzystania w postaci zasobów energii geotermalnej gromadzonej w skałach, gruntach i wodach wypełniających szczeliny skalne, gdzie temperatura wód geotermalnych waha się od 60° do 170°, przy ich głębokości zalegania 3000 – 4000m. Gmina cechuje się wysokim potencjałem produkcji energii z biomasy, który ocenia się, iż nie do końca jest wykorzystany. Głównymi źródłami pozyskania energii są: celowe uprawy energetyczne (obszar preferowany do upraw wieloletnich roślin energetycznych o dużych wymaganiach glebowych np. rzepak) oraz zasoby siana. Warty podkreślenia jest fakt, iż gmina pod względem potencjalnych zasobów biomasy należy do uprzywilejowanych do rozwoju tego rodzaju energetyki odnawialnej. Zasoby hydroenergetyczne rzek przepływających przez obszar gminy są znikome. W związku z powyższym stwierdza się, iż w gminie brak jest możliwości realizacji piętrzeń o spadkach umożliwiających pozyskanie energii elektrycznej. Na terenie gminy Niemce, w sołectwie Jakubowice Konińskie znajduje się zbiornik retencyjny o powierzchni 2,0 ha.

Gospodarka odpadami

Racjonalne gospodarowanie odpadami oraz minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów jest jednym z najważniejszych elementów ochrony środowiska naturalnego. Wytworzone w gminie odpady stanowiły głównie odpady gospodarczo – bytowe (powstające w gospodarstwach domowych) oraz rolne (powstające w gospodarstwach rolniczych). Łączna ilość odpadów komunalnych zebranych z terenu gminy Niemce w roku 2015 stanowiła 4 771,2 Mg, z czego 3003,4 Mg stanowiły niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne - 63,6 % ogółu zebranych odpadów komunalnych. Selektywną zbiórkę odpadów,

tzw. „u źródła" prowadzi 95,3% zdeklarowanych właścicieli nieruchomości zamieszkałych na terenie gminy. Ilość zebranych odpadów komunalnych zmieszanych w przeliczeniu na mieszkańca gminy kształtowała się na poziomie niemal 170kg/M, co jest wielkością zdecydowanie wyższą aniżeli średnio w powiecie (112,9 kg/M), czy też w regionie lubelskim – 141,9 kg/M. Dodatkowo, w porównaniu do 2010 roku bardzo wzrosła wielkość wskaźnika opisującego ilość odpadów zmieszanych w przeliczeniu na 1mieszkańca, który w 2010 roku kształtował się na poziomie 20,5 kg/M. W analizowanym okresie łączna masa selektywnie zebranych odpadów ulegających biodegradacji wynosiła 462,3 Mg. Odpady te zostały poddane mechaniczno-biologicznemu przetworzeniu. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 29 maja 2012 r. w sprawie recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami niektórych frakcji odpadów komunalnych (DZ.U. z 2012 r. Nr 645), gminy są zobowiązane do osiągnięcia w poszczególnych latach określonych poziomów recyklingu i przygotowania do ponownego użycia. W 2015 roku wskaźnik ten stanowił 16% dla odpadów tj.: papier, metal, tworzywa sztuczne oraz szkło. W Gminie poziom ten w roku 2015 wyniósł 106,8%,a więc wymagany ustawowo poziom recyklingu został osiągnięty. W przypadku odpadów innych niż niebezpieczne odpady budowlane i rozbiórkowe, poziom recyklingu według Rozporządzenia, na 2015 rok stanowił 40%, a w gminie poziom recyklingu osiągnął wielkość 98,3 %. W roku 2015 z terenu gminy odebrano 368,7 Mg odpadów z betonu oraz gruz betonowy z rozbiórek i remontów, które w całości zostały poddane odzyskowi innymi metodami niż recykling i ponownemu użyciu. Odebrano 6,3 Mg odpadów zmieszanych - odpady z budowy, remontów i demontażu, które poddano składowaniu. Poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania w roku 2015 wyniósł 0,8 %. Główną metodą zagospodarowania odpadów komunalnych jest ich deponowanie na składowiskach odpadów. W granicach analizowanego obszaru brak jest składowiska odpadów. Gmina Niemce przynależy do Regionu Gospodarki Odpadami Lublin (wg projektu WPGOWL 2021 do Regionu Centralno – Zachodniego). W 2015 roku, powstające odpady odbierane były przez firmę SITA WSCHÓD Sp. z o.o. w Lublinie. Odpady komunalne z terenu gminy, w 2015 roku zagospodarowywane były w Zakładzie Zagospodarowywania Odpadów KOM-EKO S.A w Lublinie, SITA WSCHÓD w Lublinie, a także do Zakładu Zagospodarowania Odpadów Komunalnych w Bełżycach. Na terenie gminy funkcjonuje zorganizowany system odbioru odpadów komunalnych z gospodarstw domowych oraz innych źródeł. Został również rozwiązany problem segregacji odpadów. W gminie utworzono punkt selektywnego zbierania odpadów komunalnych tzw. PSZOK, w sołectwie Niemce.

Od 2008 roku gmina realizuje projekt usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, który jest dotowany ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie. W dniu 24 maja 2016 roku Rada Gminy w Niemcach podjęła uchwałę Nr XIX/181/2016 w sprawie uchwalenia „Programu usuwania i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest z terenu gminy Niemce w latach 2008 – 2032 – aktualizacja". W latach 2008 – 2015 na terenie gminy usunięto 1,617,050 Mg azbestu (pokrycia dachowe), co stanowiło niespełna 20% zinwentaryzowanego azbestu do usunięcia w 2007 roku. W realizacji tego projektu wyróżniają się sołectwa: Elizówka (ponad 60% usuniętego azbestu w porównaniu ze zinwentaryzowaną ilością), Zalesie (37,5%), Łagiewniki (35,65%), Jakubowice (33,1%), Niemce (32,3%), Wola Krasienińska (31,5), Ciecierzyn (28,9%), Dys (27,4%), Nowy Staw (26,7%), Jakubowice (22,4%), Dziuchów (20,8%) oraz Wola Niemiecka (niemal 20%). Najgorsza sytuacja w tym kontekście (powyżej 90%) ma

miejsce w sołectwach: Pólko (niemal 97%), Rudka Kozłowiecka (92,3%), Krasienin (91,4%), Stoczek Kolonia (91,3%), Pryszczowa Góra (91,2%) oraz Baszki (90,3%).

Przeprowadzona analiza sytuacji w zakresie infrastruktury technicznej wykazała, że jednym z elementów infrastrukturalnych niezbędnych do rozwoju gminy Niemce oraz w zasadniczy sposób wpływający na ochronę środowiska jest sieć wodno – kanalizacyjna.

Telekomunikacja i Internet

Szczególne znaczenie dla rozwoju obszaru gminy przypisuje się cyfryzacji rozumianej jako powszechny dostęp do szerokopasmowego Internetu. Cyfryzacja gminy ulega znaczącej poprawie w wyniku realizacji projektu dotyczącego budowy sieci szerokopasmowej pn. „Sieć Szerokopasmowa Polski Wschodniej – województwo lubelskie". W ramach tego przedsięwzięcia, na terenie gminy Niemce realizowany jest projekt pn. „*Zapewnienie dostępu do Internetu na etapie "ostatniej mili" dla mieszkańców 3 sołectw gminy Niemce"* i dotyczy to Niemiec, Woli Niemieckiej oraz Rudki Kozłowieckiej. W ramach realizacji projektu zostanie wybudowane 24,5 km światłowodów, a także zostanie podłączonych do sieci 400 użytkowników końcowych.

Rycina 24. Przebieg sieci szerokopasmowej w okolicach gminy Niemce

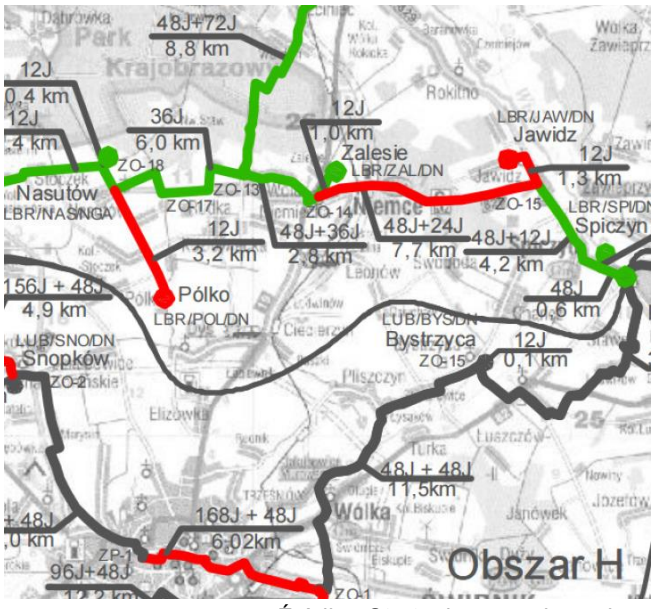

Źródło: „Strategia Rozwoju Gminy Niemce na lata 2015-2020"

Na terenie gminy znajduje się 5 nadajników sygnału telefonicznego. Maszty telefonii komórkowej zlokalizowane są w Leonowie, Niemcach, Krasieninie, Baszkach oraz Dysie, brak jest nadajników sygnału telewizyjnego.

15.4.5. Charakterystyka przestrzeni publicznych w gminie Niemce

Przestrzeń publiczna winna pełnić trzy podstawowe funkcje: przede wszystkim powinna być obszarem szeroko rozumianej rekreacji mieszkańców, na równi z placami zabaw, stanowić strategiczny czynnik wyposażenia gminy w ogólnodostępne obszary oraz umożliwiać nawiązywanie prywatnych kontaktów międzyludzkich. Stąd też nieodzowne jest utworzenie nowych i przywrócenie zaniedbanym i zdegradowanym przestrzeniom publicznym ich funkcji.

Przestrzeń publiczna powinna pełnić funkcję reprezentacyjną i stanowić jej wizytówkę. Jakość ich zagospodarowania, sposób utrzymania oraz ukształtowane w ich obrębie funkcje stanowią wyznacznik do oceny jakości i sposobu zarządzania budżetem przez władze lokalne. Prawidłowe funkcjonowanie przestrzeni publicznych oddziałuje na jakość życia mieszkańców oraz zwiększa zainteresowanie wśród potencjalnych inwestorów i turystów.

Za obszary przestrzeni publicznej uznaje się obszary silnie identyfikowane przez mieszkańców jako miejsca kształtujące tożsamość gminy, sprzyjające nawiązywaniu kontaktów społecznych ze względu na swoje położenie, charakter i świadomość mieszkańców. Obszarami przestrzeni publicznych są m.in. place, tereny zieleni, stanowiące urządzone enklawy zieleni towarzyszącej terenom zurbanizowanym, tereny cmentarzy, drogi publiczne oraz ścieżki rowerowe, jak również stale dostępne budowle i budynki stanowiące własność publiczną. Do obszarów przestrzeni publicznych należą również tereny lokalizacji obiektów użyteczności publicznej: obiekty zdrowia – przychodnia zdrowia, prywatne gabinety lekarskie, obiekty kultu religijnego – kościoły, plebania, itp., obiekty sportowe, tereny sportu i rekreacji, tereny usług, obiekty kultury, obiekty administracji lokalnej, obiekty przedszkoli, szkół. Przestrzeniami publicznymi są też formy krajobrazu przyrodniczego stanowiące własność państwową (np. park narodowy) lub prywatną. Zabezpieczenie istniejących zasobów otwartej przestrzeni urbanistycznej oraz zapewnienie nowych obszarów w odpowiedzi na wymagania związane z rozwojem cywilizacyjnym, pozostają istotną częścią strategicznego podejścia do przestrzeni urbanistycznej.

Wizualny stan przestrzeni publicznej określa m.in. stan budynków, które się na niej znajdują. Taką przestrzenią zdegradowaną jest usytuowany w parku poddanym rewitalizacji w 2014 roku - budynek po byłej stołówce wraz z otaczającym go terenem. Otaczająca przestrzeń budynku nie jest zagospodarowana w sposób reprezentacyjny, choć powinna stanowić jej wizytówkę, zwłaszcza, że park i obiekt zlokalizowany jest przy drodze krajowej nr 19. Negatywnym przykładem przestrzeni publicznej jest zdewastowany budynek, w którym mieściła się Poczta Polska, a obecnie Ośrodek Pomocy Społecznej (OPS). Obiekt ten jest bardzo zaniedbany, nie spełnia jakichkolwiek standardów dla instytucji zajmujących się pomocą społeczną. OPS jest zlokalizowany na I-szym piętrze budynku, a ludzie starsi, czy niepełnosprawni potrzebujący pomocy społecznej nie są w stanie pokonać takich przeszkód. Ponadto otoczenie obiektu jest zaniedbane, brak jest urządzonego parkingu, w tym dla osób niepełnosprawnych jak i chodników dla pieszych..

W centrum sołectwa Niemce, naprzeciwko siedziby Urzędu Gminy zlokalizowany jest dom handlowy, a przylegający do niego plac jest wykorzystywany jako targowisko. Jest to przestrzeń bardzo szpecąca centrum ośrodka gminnego i winna być również poddana działaniom rewitalizacyjnym. Na obszarze sołectwa zlokalizowane są budynki mieszkalne wielorodzinne wymagające termomodernizacji i estetycznego zagospodarowania terenu wokół tych budynków.

Brak wyodrębnionych i zadbanych przestrzeni dotyczy również sołectwa Dys, gdzie mieści się budynek tzw. „Samsonówka”. Otaczający go teren jest silnie zdewastowany i zaniedbany.

Zamieszczone poniżej zdjęcia doskonale odzwierciedlają zdewastowane i zaniedbane przestrzenie w gminie Niemce, dotyczy to w szczególności budynków użyteczności publicznej i najbliższego sąsiedztwa.

Dla terenów zieleni publicznej w formie parków w gminie niezbędne jest urządzenie terenów zieleni jako przestrzeni publicznych o wysokich walorach estetycznych, przyrodniczych, funkcjonalnych i krajobrazowych, wyposażenie w ciągi spacerowe, urządzenia sportu i rekreacji, cieki i zbiorniki wodne, wykluczenie form użytkowania obniżających wartość i wielkość zasobów przyrodniczych oraz nieodzowne jest urządzenie niezbędnych ciągów infrastruktury technicznej. Na terenie gminy zdecydowana większość otwartych przestrzeni publicznych nie wymaga podejmowania natychmiastowych i radykalnych działań naprawczych celem pełnienia przypisanej im funkcji poza terenem położonym obok Komisariatu Policji w Niemcach.

budynek Ośrodka Pomocy Społecznej oraz Biblioteki Publicznej w sołectwie Niemce

budynek dawnej poczty, znajdujący się w pobliżu zrewitalizowanego parku

budynek socjalny wraz z otoczeniem w sołectwie Dys

15.4.6. Identyfikacja najważniejszych problemów i potencjałów w sferze funkcjonalno – przestrzennej

Analiza sfery funkcjonalno-przestrzennej, w oparciu o diagnozę pozwoliła zidentyfikować problemy w niej występujące, do których należą:

- niski wskaźnik zaopatrzenia w sieć kanalizacyjną (w sieć kanalizacyjną wyposażone zostały jedynie 4 sołectwa);
- niezadowalający poziom wyposażenia gminy w sieć gazową;
- niewykorzystany wysoki potencjał produkcji energii z biomasy;
- niezadawalający stan techniczny części dróg gminnych i ich oświetlenia, brak wydzielonych specjalnych ciągów komunikacyjnych dla pieszych i rowerzystów;
- bardzo duże obciążenie ruchem drogowym drogi krajowej nr 19 przebiegającej przez sołectwo Niemce;
- brak Gminnego Ośrodka Kultury;
- brak reprezentacyjnych przestrzeni publicznych, stanowiących wizytówkę gminy.

Zidentyfikowano również potencjały w sferze funkcjonalno – przestrzennej, którymi są:

- zwodociągowane wszystkie sołectwa;
- zadowalający stan infrastruktury elektroenergetycznej;
- szerokopasmowa sieć dystrybucyjna wraz z węzłem dystrybucyjnym;
- dobrze rozwiniętą sieć połączeń komunikacji zbiorowej: autobusowej i kolejowej;
- prowadzenie działań wpływających na ograniczenie zużycia energii;
- korzystne warunki do rozwoju OZE (energetyka słoneczna, geotermalna i biomasa);
- zorganizowany system odbioru odpadów komunalnych;
- funkcjonujący punkt selektywnego zbierania odpadów komunalnych tzw. PSZOK, w sołectwie Niemce;
- wysoko rozwinięta infrastruktura sportowa (m.in. boiska, boiska wielofunkcyjne, sale gimnastyczne, skatepark i inne);
- planowanie przestrzenne na wysokim poziomie;
- większość szkół z terenu gminy uczestniczy w realizacji projektów edukacyjnych;
- funkcjonowanie urządzonego lądowiska dla potrzeb Lotniczego Pogotowia Ratunkowego;
- przyznawane certyfikaty, wyróżnienia i tytuły dla samorządu lokalnego w zakresie rozwoju szkolnictwa;

15.4.7. Skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych w sferze przestrzenno-funkcjonalnej

Potrzebą gminy w sferze przestrzenno-funkcjonalnej jest ożywienie i atrakcyjne zagospodarowanie przestrzeni publicznych. W tym celu niezbędne jest podjęcie prac nad koncepcją funkcjonalno-przestrzenną zagospodarowania wybranego obszaru rewitalizacji, w której zaprojektowane zostaną funkcjonalne i estetyczne przestrzenie publiczne. Koncepcja będzie miała na celu podniesienie atrakcyjności turystycznej miejscowości oraz podwyższenie jakości życia jej mieszkańców poprzez poprawę walorów przestrzeni publicznej.

15.5. Sfera techniczna

15.5.1. Mieszkalnictwo[30]

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego z 2014 roku w gminie znajdowało się 4838 budynków mieszkalnych, w których funkcjonowało 5546 mieszkań, o łącznej powierzchni użytkowej wynoszącej 577871 m^2. Na przestrzeni ostatnich lat wzrosła przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania oraz przeciętna powierzchnia użytkowa przypadająca na 1 osobę. Obecnie wskaźniki wynoszą odpowiednio 104,2 m^2 oraz 31,1 m^2/osoba i są wyższe od średnich dla powiatu lubelskiego.

Wykres 33. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania

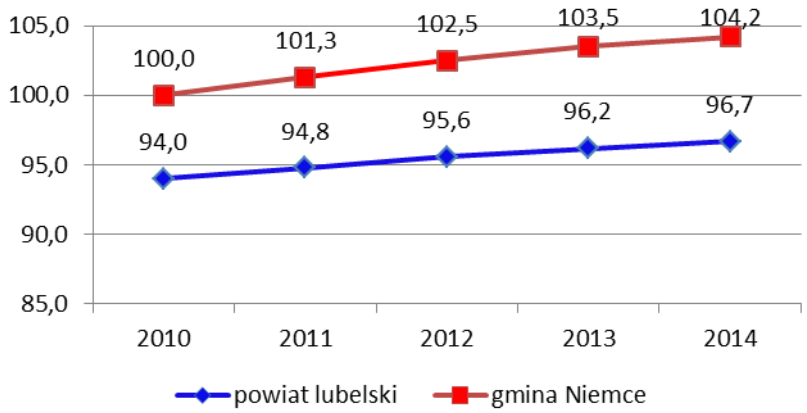

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Wykres 34. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę

[30] Z uwagi na brak danych z 2015 roku, w rozdziale posiłkowano się danymi za lata 2013 i 2014

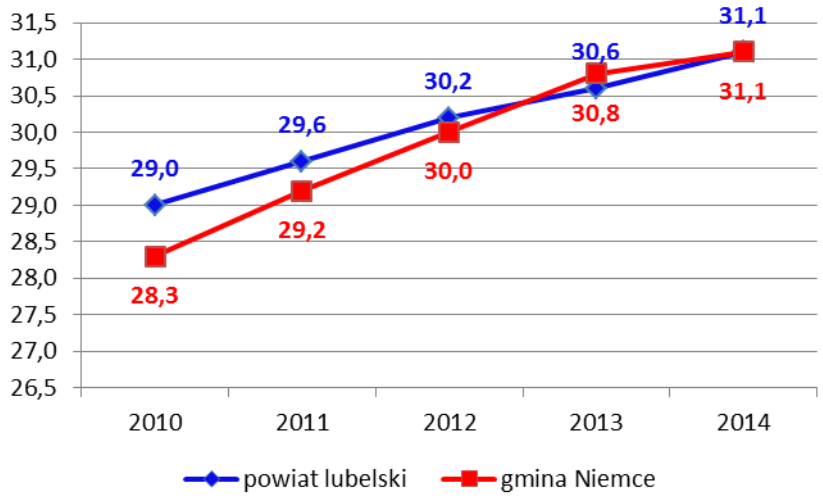

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Zabudowa mieszkaniowa to w większości obiekty wolnostojące jednorodzinne, które stanowią ponad 90% wszystkich obiektów na terenie gminy. Zwarta zabudowa jednorodzinna występuje przede wszystkim w sołectwach położonych w bezpośrednim sąsiedztwie Lublina tj.: Elizówka, Jakubowice Konińskie, Dys. Oprócz zabudowy mieszkaniowej wolnostojącej w gminie występuje zabudowa bliźniacza, która wynosi ok. 1,8% zabudowy mieszkaniowej ogółem.

Niespełna 8% - to budownictwo zagrodowe. Wśród obiektów mieszkalnych na terenie gminy jedynie 0,5% stanowią budynki wielorodzinne – tzw. bloki. Zabudowa wielorodzinna skupia się zasadniczo w Niemcach. Bloki administrowane są przez Spółdzielnie Mieszkaniowe CHMIELNO oraz ALFA NIEMCE.

Wykres 35. Formy budownictwa mieszkaniowego w gminie Niemce

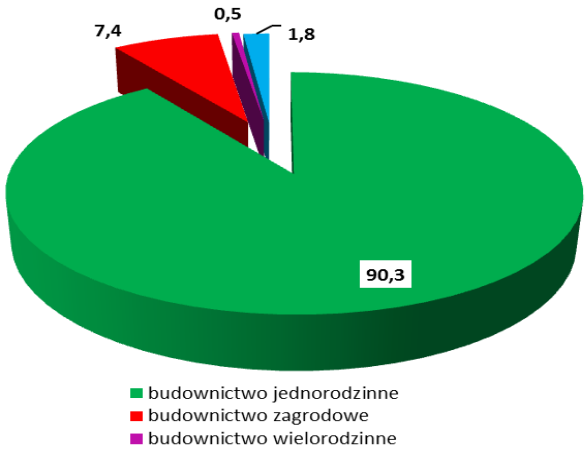

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych, Planu gospodarki niskoemisyjnej gminy Niemce Instytut Doradztwa Innowacyjnego Lublin; Fundacja Inicjatyw Menedżerskich, Lublin

Wymienione formy zabudowy świadczą o występowaniu zjawiska semiurbanizacji, czyli o procesie umiastowienia wsi. Przy semiurbanizacji obszary te winny przypominać miasto, również pod względem warunków społeczno-bytowych, jak również winien następować

wzrost poziomu życia. Obecnie w urbanizujących się terenach w gminie nie zaobserwowano takich sytuacji jak opisane powyżej.

Gospodarowanie zasobem komunalnym w gminie Niemce określał *„Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem na lata 2010 – 2015”*. Program zakładał że w okresie jego realizacji wielkość zasobu mieszkaniowego będzie ulegać zmianie tj. następowało będzie zmniejszanie zasobu w związku ze sprzedażą komunalnych lokali mieszkalnych. W latach następnych gmina będzie pozyskiwać nowe lokale poprzez adaptację, przebudowę bądź nadbudowę istniejących substancji mieszkaniowych. Program wskazywał m.in. na fakt, iż na terenie gminy brak jest budynków, które gmina mogłaby nabyć z przeznaczeniem na lokale mieszkalne bądź lokale socjalne, stąd też nie przewiduje się zwiększania zasobu mieszkaniowego.

W 2010 roku gmina dysponowała 27 lokalami o powierzchni użytkowej wynoszącej 998,0 m^2, z czego 11 lokali o powierzchni użytkowej 377,33 m^2 było w złym stanie technicznym. Zasoby mieszkaniowe gminy znajdowały się w sołectwach: Niemce, Nasutów, Jakubowice Konińskie, Ciecierzyn, Elizówka i Dys. Zasobem mieszkaniowym gminy Niemce zarządza Zakład Gospodarki Komunalnej.

Wprawdzie gmina zakładała, iż w latach 2010 – 2012 nastąpi sprzedaż 18 lokali komunalnych, jednakże jedynie w sołectwach Elizówka i Nasutów w 2012 roku zostały sprzedane 3 lokale komunalne będące w dobrym stanie technicznym. W *„Wieloletnim Programie…”* zaplanowano remonty kapitalne i bieżące istniejącego zasobu mieszkaniowego. Na lokal mieszkalny położony w Niemcach przy ul. Leonów 35 (obecnie sołectwo Leonów) został wydany nakaz wykonania remontu przez Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego w Lublinie. Gmina podjęła się wykonania remontu wymienionego wyżej budynku poprzez wzmocnienie ścian zewnętrznych w miejscach pęknięć, docieplenie ścian zewnętrznych warstwą styropianu oraz remont dachu, celem doprowadzenia do należytego stanu technicznego. Natomiast w budynku komunalnym położonym w Nasutowie nr 208a wykonane zostały prace polegające na wymianie pokrycia dachowego. Lokale mieszkalne znajdujące się w złym stanie technicznym (tabela 1) wymagają kapitalnego remontu.

Od 2012 roku liczba mieszkań komunalnych/socjalnych pozostających w zasobach gminy nie uległa zmianie. Gmina dysponuje zaledwie 24 lokalami komunalnymi. Jedynie 5 lokali mieszkalnych (zarządzanych przez ZGL) oraz 1 lokal pozostający we władaniu wspólnoty mieszkańców znajduje się w dobrym stanie technicznym, które wyposażone są w podstawowe media: instalację wodociągową, kanalizacyjną i elektryczną. Spośród 24 lokali komunalnych, 11 z nich było w stanie technicznym złym, zaś 7 – w średnim stanie technicznych. Mieszkania te w większości nie są wyposażone w instalację kanalizacyjną, jedynie są podłączone do instalacji elektrycznej i wodociągowej.

Tabela 45. Zasób mieszkaniowy gminy Niemce

Lp.	Lokalizacja budynku	Ilość lokali mieszkalnych, lokali socjalnych	Stan techniczny lokali	Liczba lokatorów	Istn. przyłącza
1.	Niemce ul. Leonów 35	3 lokale kom. mieszkalne	zły	4	Woda; Elektr.
2.	Niemce ul. Lubelska 133	4 lokale mieszkalne	dostateczny	19	Wod.kan.

					Elektr.
3.	Niemce ul. Parkowa 33/1	1 lokal mieszkalny	zły	5	Woda; Elektr.
4.	Niemce ul. Parkowa 12/1	1 lokal mieszkalny	zły	8	Woda; Elektr.
5.	Niemce ul. Szkolna 23 (szkoła)	4 lokale mieszkalne	dobry	14	Wod.kan. Elektr.
6.	Nasutów 208a	3 lokale mieszkalne	dostateczny	11	Woda; Elektr.
7.	Jakubowice Konińskie (szkoła)	1 lokal mieszkalny	dobry	1	Wod.kan. Elektr.; C.O.
8.	Ciecierzyn 122a (były Klub Rolnika)	1 lokal mieszkalny	zły	2	Wod.kan. Elektr.; C.O.
9.	Dys 88 (Dom Nauczyciela)	1 lokal mieszkalny	dobry	1	Wod.kan. Elektr.; C.O.; gaz
10.	Dys 187 (Samsonówka)	5 lokali mieszkalnych	zły	13	Woda; Elektr.
Gmina ogółem		**24**		**79**	

Źródło: UG Niemce

Biorąc pod uwagę powierzchnię użytkową i liczbę ludności zamieszkującej lokale będące w złym stanie technicznym, należy stwierdzić, iż na 1 osobę przypada 20,97 m^2 powierzchni użytkowej, a na 1 lokal mieszkalny - 3,49 osób. Większość mieszkań komunalnych będących w złym stanie technicznym mieści się w tzw. czworakach i zabudowie podworskiej. W odniesieniu do lokali mieszkalnych będących w dostatecznym stanie technicznym wielkości te wynosiły odpowiednio: na 1 osobę przypada 8,11 m^2, zaś na 1 lokal mieszkalny przypada 4,28 osób. Niewiele lepsza jest sytuacja dotycząca mieszkań komunalnych w dobrym stanie technicznym, zarówno powierzchnia użytkowa przypadająca na 1 mieszkańca, jak też liczba osób przypadających na 1 lokal jest dużo niższa aniżeli średnia dla gminy i kształtuje się na poziomie: 16,8 m^2/osobę, a na 1 lokal mieszkalny przypada 3,75 osób. Dane te świadczą o zbyt dużym zagęszczeniu lokali komunalnych, dotyczy to zwłaszcza mieszkań będących w średnim stanie technicznym. Potrzeby w zakresie zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych ludności znajdującej się w bardzo trudnych warunkach są znaczne, a wynikają przede wszystkim z ubóstwa i bezradności oraz alkoholizmu.

Gmina nie posiada wystarczających środków finansowych, aby zaspokajać potrzeby mieszkaniowe osób w trudnej sytuacji życiowej. Od kilku lat liczba osób oczekujących na przyznanie lokalu socjalnego jest niezmienna i wynosi 6 osób. Aby zaspokoić potrzeby mieszkaniowe osób najbardziej potrzebujących wsparcia, władze gminne winny podjąć pilne działania w tym zakresie, co będzie wymagać poszukiwania budynków które można byłoby poddać rewitalizacji.

Na podstawie diagnozy stanu aktualnego zasobów mieszkaniowych w gminie można stwierdzić, że nadal istotny udział w strukturze stanowią budynki charakteryzujące się niskim stopniem termomodernizacji, a częściowo brakiem instalacji centralnego ogrzewania (ogrzewanie piecowe). Stąd też bardzo istotną kwestią dotyczącą budownictwa mieszkaniowego jest poprawa efektywności energetycznej dotycząca przede wszystkim gospodarstw domowych, tj. termoizolacja, jak również zużycie energii cieplnej. Dlatego zarazem wiek mieszkań, użyte materiały do budowy budynków oraz materiały wykończeniowe mają niebagatelny wpływ na powyższe. Struktura wiekowa mieszkań

zamieszkałych kształtuje się następująco: około 5% mieszkań z ogółu znajduje się w budynkach wybudowanych przed 1950 rokiem: 56,5% mieszkań w budynkach wybudowanych pomiędzy 1950 a 2000 rokiem, zaś pozostałe ponad 38% po roku 2000.

Wykres 36. Struktura wiekowa mieszkań w gminie Niemce

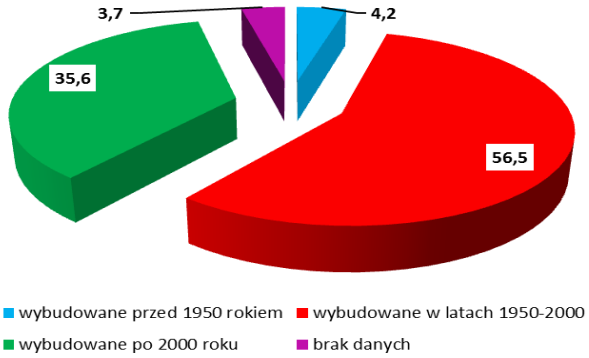

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, Planu gospodarki niskoemisyjnej gminy Niemce Instytut Doradztwa Innowacyjnego Lublin; Fundacja Inicjatyw Menedżerskich, Lublin

Spośród obiektów sektora mieszkalnego wybudowanych w latach 1950 – 2000 około 60% - to budynki ocieplone z dostępnych materiałów w tym okresie, pozostałe ponad 35% są budynkami ocieplonymi w około 69%.

Istotnym czynnikiem kształtującym warunki mieszkaniowe w gminie jest wyposażenie mieszkań w podstawową infrastrukturę techniczną. W ostatnich latach nastąpiła nieznaczna poprawa w zakresie wyposażenia mieszkań w podstawowe urządzenia komunalne. W 2010 roku instalację wodociągową posiadało 93,78% ogółu mieszkań terenie gminy. W 2015 roku wyposażenie mieszkań w instalację wodociągową wzrosło o 0,61%. Podobne, bardzo niewielkie zmiany występują w odniesieniu do wyposażenia mieszkań w łazienkę, centralne ogrzewanie i gaz.

Wykres 38. Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczne

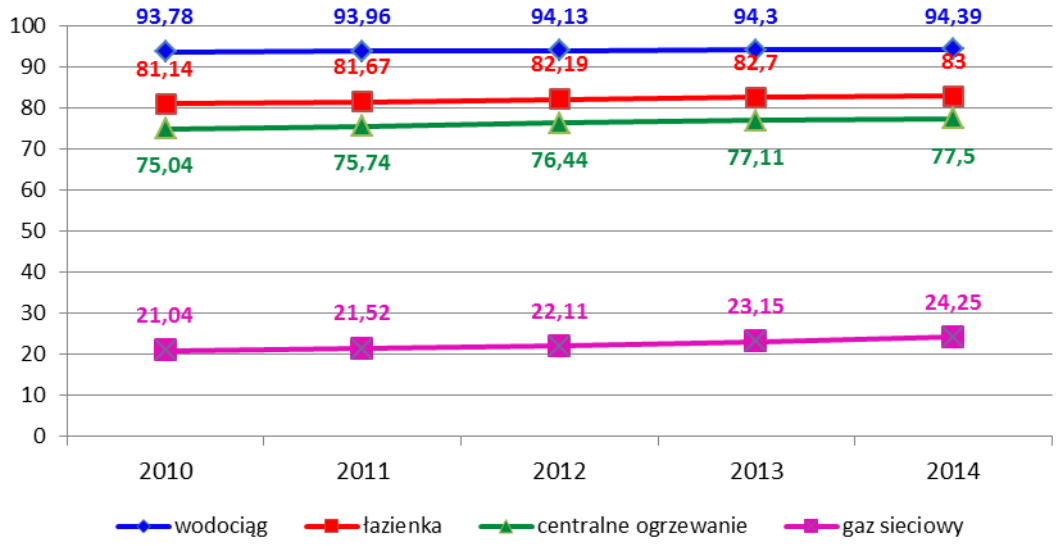

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank danych Lokalnych

Tabela 46. Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne

		2010	2011	2012	2013	2014
wodociąg	ilość mieszkań	4 690	4 834	4 985	5 141	5 235
	[%]	93,78	93,96	94,13	94,30	94,39
ustęp spłukiwany	ilość mieszkań	4 185	4 329	4 480	4 636	4 730
	[%]	83,68	84,14	84,59	85,03	85,29
łazienka	ilość mieszkań	4 058	4 202	4 353	4 509	4 603
	[%]	81,14	81,67	82,19	82,70	83,00
centralne ogrzewanie	ilość mieszkań	3 753	3 897	4 048	4 204	4 298
	[%]	75,04	75,74	76,44	77,11	77,50
gaz sieciowy	ilość mieszkań	1 052	1 107	1 171	1 262	1 345
	[%]	21,04	21,52	22,11	23,15	24,25

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Stan techniczny budynków jest bardzo zróżnicowany. Głównym paliwem stosowanym do celów grzewczych w indywidualnych źródłach ciepła w sektorze mieszkaniowym jest w dalszym ciągu węgiel (ponad 60% mieszkań korzysta z węgla jako paliwa spalanego w kotłach węglowych lub piecach). Na uwagę zasługuje coraz większy udział mieszkań w których stosuje się ogrzewanie z alternatywnych źródeł energii cieplnej tj. korzystanie z pomp ciepła, ogrzewanie mieszkań biomasą (w tym drewnem) oraz z paneli słonecznych jako dodatkowego źródła ciepła (głównie do podgrzania wody).

Na terenie gminy istnieją znaczne rezerwy niezainwestowanych terenów przeznaczonych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego pod funkcje mieszkaniowe. W celu racjonalnego gospodarowania przestrzenią rozwój zabudowy mieszkaniowej powinien odbywać się w zorganizowanych strukturach osadniczych. Przy planowaniu nowych terenów mieszkaniowych należy uwzględniać możliwości tworzenia nowych przestrzeni publicznych (zieleńców, parków, placów zabaw itp.).

15.5.2. Obiekty i granice stref ochrony konserwatorskiej

Środowisko kulturowe gminy kształtowane jest przez liczne zabytki architektoniczne wpisane do rejestru zabytków świadczących o bogatej historii gminy. Wśród nich najważniejsze to[31]:

Zespół dworsko-parkowy Boduszyn Kolonia obejmujący dwór i park, nr rej.: A/916 Dwór murowany - budynek o prostej, skromnej architekturze pozbawiony wyraźnych cech stylowych. Założony na planie wydłużonego prostokąta, parterowy, siedmioosiowy z filarowym gankiem zwieńczonym trójkątnym szczytem od frontu nakryty dachem dwuspadowym. Dawny dwór otoczony jest parkiem eklektycznym o kompozycji kaligraficznej (w znacznym stopniu zachowanym do chwili obecnej).

[31] Obwieszczenie nr 1/2016 Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 14 stycznia 2016 roku;

Park podworski Ciecierzyn – nr rej.: A/725 Na pozostałościach murowanego dworu wzniesiony został nowy budynek szkoły. Fragmenty dawnych budynków gospodarczych zostały przekształcone i rozbudowane, dostosowane do nowych potrzeb. Wokół dawnego ośrodka dworskiego zachowany jest park krajobrazowy z cennymi okazami drzewostanu. Resztki parku dworskiego.

Dwór na tzw. „Bernatówce" Dys, wraz z drzewostanem, nr rej.: A/974

Dys - kościół parafialny pw. św. Jana Chrzciciela wraz z dekoracją architektoniczną, wystrojem i wyposażeniem wnętrza, dzwonnica parawanowa i ogrodzenie kościoła paraf., drzewostan w obrębie cmentarza kościelnego oraz otoczenie kościoła, 2 poł. XVI, XVII; nr rej. A/564.

Dys – część cmentarza parafialnego, obok cmentarza kościelnego nr rej. A/937.

Jakubowice Konińskie - dawny dwór obronny wraz z otoczeniem z XVI w. oraz park , nr rej.: A/352. Dwór jest unikalnym przykładem gotycko-renesansowej "budowli rezydencyjnej" z pierwszej połowy XV wieku. Obecnie w obiekcie zabytkowym mieści się hotel i restauracja. Własność prywatna.

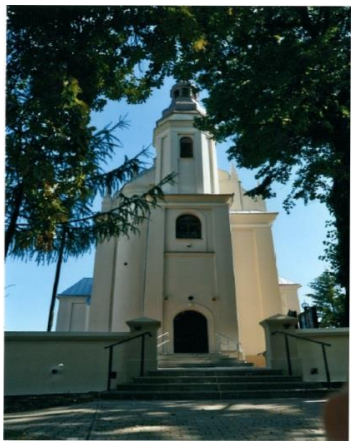

Krasienin - kościół par. pw. Narodzenia NMP i św. Sebastiana XVII – XVIII w wraz z dekoracją architektoniczną, wystrojem wnętrza i ruchomościami, ogrodzenie cmentarza kościelnego z czterema kapliczkami, drzewostan w granicach ogrodzenia kościelnego; nr rej. A/567.

Krasienin - dawna karczma ze skrzydłem dawnej stajni, nr rej.: A/613.

Krasienin - zespół dworski z wystrojem architektonicznym; pozostałości 2 bramek; park i aleja lipowa prowadząca z Rynku i otaczająca zespół od wschodu, z końca XVI w. nr rej.: A/612. Dwór murowany usytuowany na wzgórzu wzniesiony został w 1 połowie XIX, zapewne na miejscu wymienianego od XVI w. folwarku. Obiekt częściowo przekształcony, remontowany w 1951r., klasycystyczny. Założony na planie prostokąta, parterowy z piętrową częścią środkową i użytkowym poddaszem, podpiwniczony. Układ wnętrza dwutraktowy z hallem i dawną salą balową na osi. Od frontu poprzedzony czterokolumnowym portykiem, od tyłu trójboczny ryzalit. Nakryty dachem .naczółkowym pod blachą. Przy dworze ogród dworski o powierzchni ok.1 ha z zachowaną obecnie niewielką częścią spacerową. Układ przestrzenny został w znacznym stopniu zniszczony i zatarty przez kolejnych użytkowników. Znaczna część drzewostanu wycięta, a budynki gospodarcze usunięte. Podstawową cechą kompozycyjną ogrodu była osiowość mająca swoje przedłużenie w alei lipowej biegnącej w stronę Majdanu Krasienińskiego zwanej "Królewską".

Nasutów - zespół dworsko-parkowy z XIX/XX: dwór, park z drzewostanem i stawem oraz dwie aleje łączące folwarki ordynacji kozłowieckiej (Nasutów – Pólko – Dys o długości ok. 5 km i Stoczek - Pólko o długości ok. 3,5 km) zespół dworski z XIX/XX, - nr rej.: A/746.

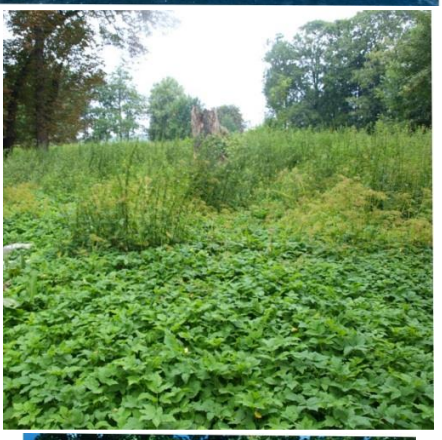

Niemce - park dworski z 1883 - 1884r., nr rej.: A/724

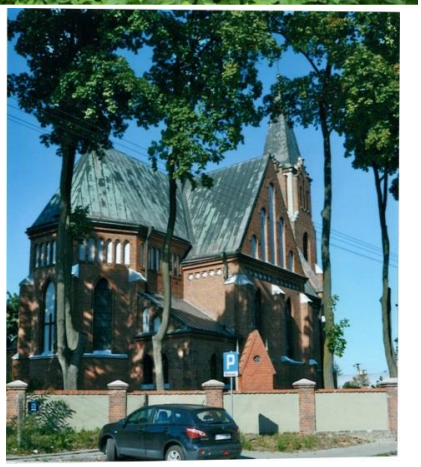

Niemce - zespół kościoła parafialnego p.w. św. Ignacego Loyoli (1906-1909); kościół; ogrodzenie; kapliczka; „stara" plebania z poł. XIX nr rej.: A/952/1-4.

Źródło: karty adresowe zabytków nieruchomych w gminie Niemce

Wiele z wymienionych wyżej obiektów zabytkowych znajduje się w złym stanie materialnym i wymaga pilnych prac remontowo - konserwatorskich. W razie podejmowania robót remontowo - konserwatorskich przy obiektach zabytkowych należy respektować przepisy prawne *ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Dz. U. 2003 Nr 162 poz. 1568 z poźn. zm.* Warunkiem zdobycia niezbędnych środków finansowych na odnowę i renowację najważniejszych zabytków w gminie będzie konieczność zwiększonego dostosowania ich do funkcji kulturalno - turystyczno - usługowych.

Wprawdzie prowadzone na terenie gminy badania archeologiczne potwierdziły istnienie śladów działalności człowieka w okresie neolitu, epoki wczesnego brązu i osadnictwa wczesnośredniowiecznego, jednakże w wykazie zabytków wpisanych do rejestru „C" zabytków archeologicznych województwa lubelskiego według stanu na dzień 31 grudnia 2015 r.[32] tego typu obiekty nie są wpisane z terenu gminy.

Zgodnie z Zarządzeniem Wójta Gminy[33] została założona Gminna Ewidencja Zabytków. W kwietniu 2016 roku została ona uzupełniona o nowe obiekty zasługujące na objęcie ich ochroną prawną. W gminnej ewidencji zabytków wyszczególnione zostały zarówno zabytki wpisane do wojewódzkiego rejestru zabytków oraz: budynek dworca w zespole stacji kolejowej w Niemcach (fot.1); wieża ciśnień w zespole stacji kolejowej w Niemcach (fot.2); mogiły powstańców w Nowym Stawie (fot.3); mogiła wojenna w Ciecierzynie (fot. 4); plebania w zespole kościelnym w Dysie (fot. 5); młyn w Dysie (fot. 6); kuźnia (fot. 7), obora (fot. 8), rządcówka (fot. 9), spichlerz (fot. 10), ogrodzenie z dwoma bramkami (fot. 11), czworak (fot. 12) oraz aleja lipowa (fot. 13) w zespole folwarcznym w Elizówce; mogiła nieznanego żołnierza radzieckiego z okresu II wojny światowej w Kawce, Krasieninie (fot. 14), Nasutowie (fot. 15); grób 7 mieszkańców Nasutowa zamordowanych przez Niemców w 1943 r. (fot. 16); cmentarz parafialny w Krasieninie (fot. 17), Niemcach (fot. 18), dom I i dom II w zespole stacji kolejowej Bystrzyca (fot. 19, fot. 20); kwatera wojenna żołnierzy polskich poległych w latach 1939 - 1944 w Niemcach (fot. 21); zbiorowa mogiła żołnierzy radzieckich i niemieckich poległych w 1944 roku (fot. 22).

fot. 1

fot. 2

fot. 3

[32] Załącznik Nr 2 do Obwieszczenia Nr 1/2016
[33] Zarządzenie Nr 134/2012 Wójta Gminy Niemce z dnia 31 grudnia 2012r.

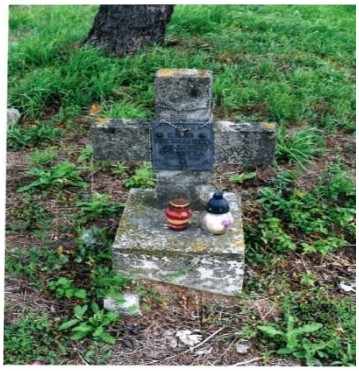

fot. 4

fot. 5

fot. 6

fot. 7

fot. 8

fot. 9

fot. 10

fot. 11

fot. 12

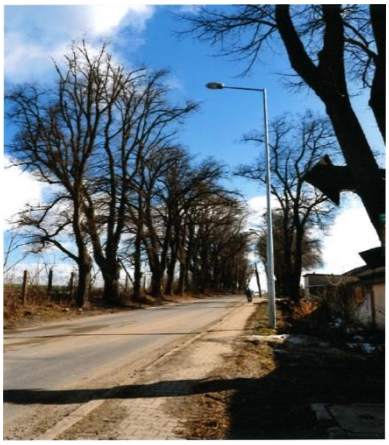

fot. 13

fot. 14

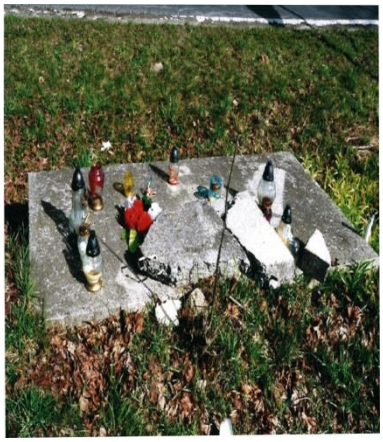

fot. 15

fot. 16

fot. 17

fot. 18

fot. 19

fot. 20

fot. 21

fot. 22

Źródło: karty adresowe zabytków nieruchomych w gminie Niemce

W ewidencji gminnej zdecydowaną większość stanowią kapliczki przydrożne z przełomu XIX/XX wieku prezentujące różne formy i style. Stanowią one przykład małej architektury sakralnej charakterystycznej dla krajobrazu wsi polskiej, usytuowane w sołectwach: Baszki - kapliczka przydrożna murowana (początek XIX w.); Ciecierzyn - kapliczka przydrożna murowana z przełomu wieku XIX/XX; Leonów - kapliczka przydrożna murowana z połowy XIX w.; Majdan Krasieniński - kapliczka przydrożna drewniana z początku XIX w.; Nasutów − kapliczka przydrożna murowana z 1906 r. (fot. 1); Rudka Kozłowiecka − kapliczka przydrożna murowana z 1910 r.; Dys − kapliczka przydrożna murowana z figurą; Stoczek – kapliczka przydrożna z 1951 roku (fot. 2); Elizówka – kapliczna przydrożna przy cmentarzu wojennym z I wojny światowej (fot. 3).

fot.1

fot.2

fot.3

Źródło: karty adresowe zabytków nieruchomych w gminie Niemce

Bogata przeszłość gminy Niemce spowodowała, iż w jej obszarze są liczne miejsca pamięci narodowej upamiętniające wydarzenia historyczne zwłaszcza I i II wojny światowej:

- Pomnik poległych i pomordowanych żołnierzy polskich i radzieckich oraz ludności cywilnej
  w lasach kozłowieckich - Niemce;
- Mogiła powstańców polskich z 1863 r. - Nowy Staw;
- Zbiorowa mogiła żołnierzy z II wojny światowej 1939 r. na cmentarzu parafialnym - Niemce;
- Pomnik lotnika polskiego z 1944 r. - Dys;
- Mogiła żołnierza radzieckiego z II wojny światowej - Kawka;
- Mogiła żołnierza radzieckiego z II wojny światowej - Nasutów;
- Mogiła nieznanego żołnierza z II wojny światowej - Ciecierzyn;
- Miejsce mordu ludności cywilnej z II wojny światowej - Nasutów;
- Mogiła żołnierza polskiego o nieznanym nazwisku, który został zastrzelony przez hitlerowców w Ciecierzynie 1939 r. - na cmentarzu w Dysie;
- Cmentarz wojenny z 1915 r. - Elizówka.

Należy podkreślić, iż dziedzictwo kulturowe jest elementem ładu przestrzennego jako dobra publicznego. Tak, jak wcześniej wspomniano, obejmuje ono nie tylko obiekty i ich zespoły objęte ochroną prawną, ale całość krajobrazu kulturowego, którego ochrona jest jednym z koniecznych warunków rozwoju zrównoważonego. Niezbędne jest zatem objęcie obiektów i obszarów dziedzictwa kulturowego skutecznymi działaniami związanymi z ich ochroną i kształtowaniem dziedzictwa kulturowego przed potencjalnymi zagrożeniami. Ochrona winna dotyczyć w szczególności zabytków wpisanych do rejestru zabytków. W celu zapewnienia skuteczności działań związanych z ochroną i kształtowaniem dziedzictwa kulturowego, nieodzowne jest uwzględnienie założeń wynikających zarówno z obowiązujących aktów prawnych oraz opracowań programowych szczebla wojewódzkiego i lokalnego.

15.5.3. Identyfikacja problemów i potencjałów w sferze technicznej

Analiza sfery technicznej, w oparciu o diagnozę pozwoliła zidentyfikować problemy w niej występujące, do których należą:

- zły stan techniczny lokali komunalnych;
- brak mieszkań socjalnych, długi okres oczekiwania na przydział mieszkania socjalnego bądź komunalnego;
- zdegradowana tkanka mieszkaniowa, zwłaszcza zabudowa wielorodzinna wymaga remontu, w tym termomodernizacji;
- postępujący proces suburbanizacji, związany z sąsiedztwem metropolii, co pozostaje w ścisłym związku z rozpraszaniem powstałej zabudowy mieszkaniowej przy jednoczesnym zanikaniu tradycyjnego wiejskiego charakteru gminy, wysokie koszty doprowadzenia infrastruktury komunalnej do nowopowstałych rozproszonych domostw;
- problemy techniczne wynikające z wykorzystania nieekonomicznych rozwiązań ograniczających efektywność obiektów budowlanych;
- gospodarka cieplna oparta na lokalnych kotłowniach lub indywidualnych urządzeniach grzewczych opalanych paliwem stałym, będącym głównym źródłem zanieczyszczenia;
- niski stopień termomodernizacji;
- mało efektywne i wysokoemisyjne źródła ciepła;
- duże straty energii spowodowane brakiem ocieplenia budynków;
- niezadawalający stan większości zabytków;
- niewykorzystany potencjał dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego;
- brak ścieżek turystycznych (rowerowych, pieszych, edukacyjnych związanych z historią i przyrodą), zaopatrzonych m.in. w urządzone miejsca do odpoczynku;
- zły stan obiektów zabytkowych ograniczający rozwój funkcji turystycznej;
- brak wydzielonych specjalnych ciągów komunikacyjnych dla pieszych i rowerzystów;
- wzmożony ruch komunikacyjny i inwestycyjny, co przejawia się ekspansją zabudowy letniskowej w pobliżu lasów zwłaszcza Lasów Kozłowieckich;

Zidentyfikowano również potencjały w sferze technicznej, którymi są:

- liczne zabytki architektoniczne wpisane do rejestru zabytków;
- liczne krzyże przydrożne, kapliczki i miejsca pamięci narodowej upamiętniające wydarzenia historyczne zwłaszcza I i II wojny światowej;
- występowanie ciekawych obiektów dziedzictwa kulturowego, które w wyniku odnowienia i udostępnienia będą ciekawą atrakcją rekreacyjno-turystyczną;
- rezerwy niezainwestowanych terenów przeznaczonych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego pod funkcje mieszkaniowe;
- dogodne warunki komunikacyjne.

15.5.4. Skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych w sferze technicznej

W gminie istnieją potrzeby w zakresie działań rewitalizacyjnych w sferze technicznej: poprawa jakości zabudowy (w tym wspieranie likwidacji eternitu jako pokrycia dachowego), odnowy zabytków, utwardzenia bitumicznego wielu odcinków dróg gminnych, infrastruktury związanej z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii.

SPIS RYCIN

Rycina 1. Położenie gminy Niemce w powiecie chełmskim i województwie lubelskim

Rycina 2. Podział administracyjny gminy Niemce

Rycina 3. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z różnych powodów w przeliczeniu na 100 mieszkańców w poszczególnych sołectwach gminy Niemce

Rycina 4. Poziom bezrobocia w rozbiciu na wykształcenie i wiek w poszczególnych sołectwach gminy Niemce

Rycina 5. Poziom przestępczości oraz naruszeń prawa w gminie Niemce

Rycina 6. Poziom kapitału społecznego w poszczególnych sołectwach gminy Niemce

Rycina 7. Stopień zaopatrzenia sołectw gminy Niemce w infrastrukturę techniczną

Rycina Nr 8. Obszary zdegradowane na terenie gminy Niemce

Rycina Nr 9. Obszary rewitalizacji w gminie Niemce

Rycina 10. Zmiana liczby ludności w gminie Niemce w latach 2010 – 2015

Rycina 11. Gęstość zaludnienia w sołectwach gminy Niemce

Rycina 12. Przyrost naturalny ludności gminy wg sołectw w 2015 r.

Rycina 13. Migracje ludności gminy wg sołectw w 2015 roku

Rycina 14. Zmiana liczby osób bezrobotnych wg sołectw (2010 i 2015 r.)

Rycina 15. Poziom bezrobocia w gminie Niemce w 2015 roku

Rycina 16. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 mieszkańców (stan na 31.12.2015 r.)

Rycina 17. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 mieszkańców z powodu ubóstwa i bezrobocia

Rycina 18. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 mieszkańców z powodu niepełnosprawności i ciężkiej lub długotrwałej choroby

Rycina 19. Rodziny objęte procedurą „Niebieskiej Karty" wg sołectw w gminie Niemce (2012 i 2015r.)

Rycina 20. Frekwencja wyborca w wyborach samorządowych do Rady Gminy Niemce w 2014 r.

Rycina 21. Liczba podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON w sołectwach gminy Niemce w 2010 i 2015 roku

Rycina 22. Ochrona obszarów w gminie Niemce

Rycina 23. Uwarunkowania rozwoju energetyki wiatrowej w gminie Niemce

Rycina 24. Przebieg sieci szerokopasmowej w okolicach gminy Niemce

SPIS TABEL

Tabela 1. Powiązania Lokalnego Programu Rewitalizacji ze Strategią Rozwoju Gminy Niemce

Tabela 2. Powiązania Lokalnego Programu Rewitalizacji ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Niemce

Tabela 3. Wykaz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obowiązujących na terenie gminy Niemce

Tabela 4. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Strategii Rozwoju Powiatu Lubelskiego na lata 2016-2022 do roku 2030 r. z celami Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Niemce na lata 2016-2020

Tabela 5. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 r.) a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Niemce na lata 2016-2020

Tabela 6. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Niemce na lata 2016-2020

Tabela 7. Zestawienie powiązań pomiędzy celami Strategii na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 z perspektywą do 2030 r. a celami Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Niemce na lata 2016-2020

Tabela 8. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z różnych powodów w przeliczeniu na 100 mieszkańców w poszczególnych sołectwach gminy Niemce

Tabela 9. Poziom bezrobocia w rozbiciu na wykształcenie i wiek w poszczególnych sołectwach gminy Niemce

Tabela 10. Wskaźnik obciążenia demograficznego (2015 rok)

Tabela 11. Wskaźnik gęstości zaludnienia (2015 rok)

Tabela 12. Poziom nauczania w gminie Niemce

Tabela 13. Poziom przestępczości oraz naruszeń prawa w gminie Niemce (2015 rok)

Tabela 14. Poziom kapitału społecznego w poszczególnych sołectwach gminy Niemce

Tabela 15. Zbiorcze zestawienie wskaźników społecznych służących wyznaczeniu obszarów zdegradowanych

Tabela 16. Poziom aktywności gospodarczej w gminie Niemce

Tabela 17. Zagrożenie ponadnormatywnym hałasem w gminie Niemce

Tabela 18. Stopień usunięcia odpadów azbestowych z pokryć dachowych

Tabela 19. Stopień wyposażenia w infrastrukturę techniczną poszczególnych sołectw gminy Niemce

Tabela 20. Ocena skomunikowania gminy Niemce

Tabela 21. Stopień wyposażenia gminy w infrastrukturę sportu i rekreacji

Tabela 22. Dostęp do infrastruktury społecznej w zakresie edukacji

Tabela 23. Obszary zdegradowane w gminie Niemce

Tabela 24. Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej, liczba bezrobotnych, w tym długotrwale oraz interwencje domowe w sołectwie Niemce w 2015 roku

Tabela 25. Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej, liczba bezrobotnych, w tym długotrwale oraz interwencje domowe w sołectwie Dys w 2015 roku

Tabela 26. Zestawienie projektów zrealizowanych przez Gminę Niemce

Tabela 27. Szacunkowe ramy finansowe Lokalnego Program Rewitalizacji dla Gminy Niemce na lata 2016 - 2020 zawierają przedsięwzięcia realizowane do końca obowiązywania dokumentu. Wartość przedsięwzięć rewitalizacyjnych kształtuje się na poziomie 16 870 000 zł.

Tabela 28. Wskaźniki monitoringowe wdrażana Lokalnego Programu Rewitalizacji dla gminy Niemce

Tabela 29. Wykaz wskaźników delimitacyjnych

Tabela 30. Wzór karty projektu rewitalizacyjnego

Tabela 31. Struktura wieku mieszkańców gminy wg sołectw w 2010 i 2015 roku

Tabela 32. Poziom kapitału społecznego w gminie Niemce

Tabela 33. Wybory do Rady Gminy Niemce w 2014 roku

Tabela 34. Wybory na Prezydenta w 2015 roku

Tabela 35. Zaangażowanie w działalność społeczną w organizacjach pozarządowych i stowarzyszeniach na terenie gminy Niemce

Tabela 36. Podmioty gospodarki wg sekcji PKD 2007 w gminie Niemce w 2010 i 2015 roku

Tabela 37. Dochody i wydatki budżetowe w latach 2010-2015

Tabela 38. Wynik i planowanie budżetu do 2029 roku

Tabela 39. Wykaz przedsięwzięć do 2020 roku

Tabela 40 Wykaz przedsięwzięć, na które pozyskano fundusze krajowe i unijne

Tabela 41. Wykaz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obowiązujących na terenie gminy Niemce

Tabela 42. Uczniowie w szkołach podstawowych w latach 2009/2010-2014/2015

Tabela 43. Zestawienie zbiorcze sprawdzianu klas VI w szkołach podstawowych gminy Niemce w latach 2010 - 2014

Tabela 44. Uczniowie gimnazjum w latach w latach 2009/2010 oraz 2014/2015

Tabela 45. Zasób mieszkaniowy gminy Niemce

Tabela 46. Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Struktura płci respondentów

Wykres 2. Struktura wieku respondentów

Wykres 3. Struktura wykształcenia respondentów

Wykres 4. Struktura zatrudnienia respondentów

Wykres 5. Miejsce zamieszkania respondentów

Wykres 6. Pytanie 1. Czy Pana(i) zdaniem naszej Gminie potrzebny jest program ożywienia gospodarczego, społecznego i przestrzenno-środowiskowego w postaci Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Niemce, który będzie realizowany

Wykres 7. Pytanie 2. Jaki obszar gminy powinien być Pana(i) zdaniem poddany procesowi rewitalizacji?

Wykres 8. Pytanie 3. Dlaczego Pana(i) zdaniem ten obszar wymaga rewitalizacji?

Wykres 9. Pytanie 4. Jakie problemy ekonomiczne, na wskazanym terenie, oczekuje Pan(i), że zostaną ograniczone bądź rozwiązane w procesie podjętych działań rewitalizacyjnych?

Wykres 10. Pytanie 5. Jakie problemy społeczne, na wskazanym terenie chciałby Pan(i) rozwiązać

Wykres 11. Pytanie 6. Jakie problemy związane dostępem do infrastruktury technicznej i jakością przestrzeni publicznych, na wskazanym terenie, oczekuje Pan(i), że zostaną ograniczone lub rozwiązane w procesie podjętych działań rewitalizacyjnych?

Wykres 12. Pytanie 7. Jakie zostaną osiągnięte efekty, według Pana/i, w procesie podjętych działań rewitalizacyjnych?

Wykres 13. Pytanie 8. Na jakie przedsięwzięcia, w pierwszej kolejności, warto Pana(i) zdaniem wydatkować środki publiczne w ramach wdrażanego programu rewitalizacji?

Wykres 14. Saldo liczby ludności gminy wg sołectw w latach 2010 i 2015

Wykres 15. Zmiana struktury wieku ludności gminy Niemce latach 2010 i 2015

Wykres 16. Struktura wieku ludności gminy wg sołectw w 2015 roku (%)

Wykres 17 . Przyrost naturalny w 2010 i 2015 roku w gminie Niemce

Wykres 18. Migracje ludności w gminie Niemce w latach 2010 - 2015

Wykres 19. Liczba ludności gminy Niemce na lata 2010 - 2015

Wykres 20. Prognoza demograficzna dla gminy Niemce na lata 2016 - 2046

Wykres nr 21. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2010-2015 w gminie Niemce

Wykres 22. Struktura bezrobotnych wg wieku w gminie Niemce

Wykres nr 23. Struktura bezrobotnych w poszczególnych sołectwach wg wykształcenia

Wykres 24. Liczba przestępstw na 100 mieszkańców w sołectwach gminy Niemce w 2015 roku

Wykres 25. Podmioty zarejestrowane w systemie REGON w gminie Niemce w latach 2010-2015

Wykres 26. Struktura przedsiębiorstw wg klas wielkości w sołectwie gminy Niemce – 2015 rok

Wykres 27. Struktura wielkości gospodarstw w gminie Niemce

Wykres 28. Struktura użytkowania gruntów w gminie Niemce (w ha)

Wykres 29. Pracujący na 1000 mieszkańców w gminie Niemce w latach 2010 – 2015
Wykres 30. Użytkowanie gruntów na terenie gminy Niemce w 2014 roku
Wykres 31. Udział ludności korzystającej z sieci gazowej gminy Niemce w 2013 roku
Wykres 32. Zużycie gazu w poszczególnych sołectwach gminy Niemce w latach 2010-2013
Wykres 33. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania
Wykres 34. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę
Wykres 35. Formy budownictwa mieszkaniowego w gminie Niemce
Wykres 36. Struktura wiekowa mieszkań w gminie Niemce
Wykres 38. Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczne

UZASADNIENIE

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Niemce na lata 2016-2020 to wieloletni program działań w sferze społecznej oraz gospodarczej, przestrzenno – funkcjonalnej, technicznej lub środowiskowej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju. Jest to dokument stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji.

Opracowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji zostało poprzedzone szczegółową diagnozą w szeroko rozumianym obszarze zagadnień **społecznych,** a w dalszej kolejności także **gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych.** Tak przeprowadzona analiza sytuacji społeczno-gospodarczej gminy wskazała na występowanie obszarów wymagających podjęcia działań rewitalizacyjnych. Tym samym opracowanie programu rewitalizacji było uzasadnione. Ponadto niniejszy program będzie dla gminy Niemce podstawą do ubiegania się o środki unijne na realizację zaplanowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. W programie ujęto działania, które w najbliższych latach winny być realizowane z wykorzystaniem środków unijnych (EFRR, EFS, FS, PROW), ale co równie ważne także działania, które finansowane będą z innych środków publicznych oraz prywatnych. Połączenie aktywności wielu osób i instytucji, a także różnych środków, w tym zarówno publicznych, jak i prywatnych, pozwoli w sposób kompleksowy rozwiązać wszystkie zdiagnozowane w dokumencie problemy.